

C. Tóth Norbert

AZ ESZTERGOMI SZÉKESKÁPTALAN A 15. SZÁZADBAN

II. RÉSZ

A sasadi tizedper 1452–1465 közötti „krónikája”

C. TÓTH NORBERT

AZ ESZTERGOMI SZÉKESKÁPTALAN A 15. SZÁZADBAN

II. RÉSZ

A sasadi tizedper 1452–1465 közötti „krónikája”

SUBSIDIA AD HISTORIAM MEDII AEVI
HUNGARIAE INQUIRENDAM 8.

C. TÓTH NORBERT

Az esztergomi székeskáptalan a 15. században

II. rész

A sasadi tizedper 1452–1465 közötti „krónikája”

BUDAPEST, 2015

A kötet megjelenését támogatta és kiadta a Magyar Tudományos Akadémia
Támogatott Kutatócsoportok Irodája

ISBN 978-963-508-805-8

ISSN 1787-9213

© C. Tóth Norbert
Minden jog fenntartva!

Az angol fordítást Pálosfalvi Tamás készítette

Lektorálta
Lakatos Bálint
Mikó Gábor

A borítón az „Esztergomi trón” részlete látható.
A trón a Magyar Nemzeti Múzeum Esztergomi Vármúzeumának tulajdona,
a felvételt Horváth Orsolya készítette.

A térképet szerkesztette
Nagy Béla

Felelős kiadó: Veszprémy László,
a Magyar Tudományos Akadémia–Hadtörténeti Intézet és Múzeum
–Szegedi Tudományegyetem–Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára
Magyar Medievisztikai Kutatócsoportjának vezetője

Készült 200 példányban

A nyomdai munkálatokat a Kódex Könyvgyártó Kft. végezte.
Felelős vezető: Marosi Attila
Tördelés, nyomdai előkészítés: AbiPrint Kft.

Printed in Hungary

Tartalomjegyzék

Előszó	7
1. A sasadi (nevegyi) tizedekért a pécsváradi monostorral folytatott per a kezdetektől 1465-ig	11
1.1. A sasadi (nevegyi) tizedek.....	11
1.1.1. A forrás	11
1.1.2. A pereskedés tárgya: a sasadi szőlőtized	14
1.1.3. A sasadi szőlők és a belőlük származó tizedjövedelem.....	16
1.2. Az esztergomi káptalan ügyvédjeinek tevékenysége és költségei 1452–1465 között.....	22
1.2.1. A tizedper története 1452-ig	22
1.2.2. A tizedper története 1452–1465 között	27
1.3. A káptalan ügyvédjei a tizedper első három évtizedében (1433–1465)	48
1.4. A káptalan költségei (utazás, kíséret, szállás és oklevélkiállítás)...	58
1.5. A tizedper 1451–1465 közötti időszakában kibocsátott szentszéki iratok tanúi	60
1.5.1. A világi tanúk	63
1.5.2. Az egyházi tanúk	67
1.5.3. Szécsi Dénes esztergomi érsek budai és esztergomi palotái	72
1.5.4. A vizsgált 29 darab tanúsoros oklevél főbb adatai.....	78
2. A „krónika”	87
2.1. A szövegkiadás elvei	87
2.2. A „krónika” szövege	89
3. Palicsnai Péter esztergomi kanonok levelei a káptalanhoz (Lakatos Bálinttal közösen).....	127
1. sz. levél	128
2. sz. levél	137
3. sz. levél	140
4. Kronológia	145

A felhasznált irodalom és forráskiadványok, valamint a rövidítések jegyzéke.....	153
The Cathedral Chapter of Esztergom in the Fifteenth Century. IIInd Part	
The „Chronicle” of the Lawsuit for the Sasad Tithes from 1452 to 1465.....	161
Mutató	165

Előszó

Az esztergomi székeskáptalan¹ 15. századi testületéről szóló sorozat második kötetét tartja kezében az olvasó. Az első kötetben a sasadi tizedper során 1453 és 1460 között keletkezett öt ügyvédvallásból kiindulva — majd a többi fejezetben kiterjesztve ezt az egész 15. századra — elemeztem a testület létszámát és a stallumok rangsorrendjét, valamint a kanonokok méltóságviselését, egyetemjárását és továbblépési lehetőségeit, azaz karrierjüket.² A jelen munkában az előző kötetből megismert kanonokok közül néhánynak nem mindennapi tevékenységével foglalkozom, mégpedig egy formájában és tartalmában is egyedülálló kútfő segítségével.

Az esztergomi káptalan és a pécsváradi monostor között az 1430-as évek közepén per indult a Buda melletti sasadi plébánia joghatósága alá tartozó Nevegy nevű prédiumon fekvő szőlők tizedeinek birtoklása miatt.³ A sasadi tizedek ügyében valójában ez már a második per volt: az első még a 14. század második évtizedének végén indult és az 1350-es évekig tartott.⁴ A későbbi oklevelekből egyértelműen kiderül, hogy jelen esetben a Nevegy prédiumon fekvő *Gombamál*, illetve az ugyanott telepített *Újmál* nevű dűlőkben (hegyoldalakon)⁵ termő szőlők tizedei⁶ képezték az egészen 1840-ig tartó per tárgyát.⁷ Az esztergomi káptalan, mint felperes magánlevéltára szinte hiánytalanul megőrizte a perre vonatkozó forrásokat. Valószínűleg ennek is szerepe lehetett abban, hogy a mai napig senki sem vállalkozott a per teljes

¹ A kötetben — csakúgy mint az előző esetében — a ma használatos és egyházz jogilag helyes főkáptalan megnevezés helyett a középkori székeskáptalan, a szóismétlést kerülendő pedig a 'káptalan', illetve a 'testület' szavakat fogom használni, de minden esetben, kivéve ha külön jelzem (pl. esztergom-szentistváni káptalan), a székeskáptalant értem alatta.

² Lásd C. Tóth N.: Esztergomi székeskáptalan I.

³ „in causa et causis decimarum vinorum predii seu terre Newegh infra limites parochie parochialis ecclesie Sancti Andree de Sasaad Wesprimiensis dyocesis” – 1435. április 26. (DF 237442. [EKM AR 45-2-15.]) — A továbbiakban a perrel kapcsolatos okleveleknél minden esetben — ellentétben a ma érvényesülő és általam is gyakorolt szokással — a MNL OL DF száma után feltüntettem az esztergomi Prímási és Főkáptalani Levéltár jelzeteit is.

⁴ Vö. Jankovich M.: Buda-környék plébániái 80–85.; Kiss G.: Királyi egyházak 102., 110., 118., 120., 125.

⁵ A „mál” meghatározására lásd Tringli I.: Sátoraljaújhely Atlasz 33–34.; Reszegei K.: Hegyenevek 104–108.

⁶ 1433. október 14.: „super facto spoliationis decimarum vinorum cuiusdam ville Neweg dicte, nunc depopulate” – BTOE III. 1064. sz. (DF 237427. [EKM AR 45-2-3.]) „super quibusdam decimis fructuum in monte Sasad ac Wymal et Gobamall[!] locis et signanter in predio Newegh et eius territorio” – Mon. Rom. Vespr. III. 188. (1467. július 4.)

⁷ Bónis Gy.: Sasadi közjegyzők 104.

anyagának, vagy akárcsak egy rövidebb időszakának a feldolgozására.⁸ Természetesen ebben a munkában magam sem vállalkoztam a teljes per ismertetésére, hiszen a székeskáptalan magánlevéltára gyakorlatilag feltáratlan ilyen szempontból, így — nyugodtan mondhatjuk — temérdek olyan feljegyzés, fogalmazvány található az oklevelek között, amelyeket egyenként kellene feldolgozni, illetve azonosítani a dátummal rendelkező oklevelek segítségével.⁹ Az esztergomi káptalannal kapcsolatos kutatásaim során azonban rábukkantam egy olyan füzetszerű összeírásra, amely a tizedper nem sokkal több mint egy évtizedes történetét a káptalan szemszögéből mutatja be: a testület ügyvédjeinek 1452 és 1464 közötti tevékenységét és költségeit részletezi. E forrás közlését és több szempontú elemzését nyújtja a jelen kötet, elsősorban a téma politika- és egyháztörténeti vetületeire koncentrálna.

Munkám négy fejezetből áll. Az első fejezetben a forrás formai ismertetése után a pereskedés tárgyát képező sasadi, illetve pontosabban nevegyi tizedek birtoklásáról, valamint a belőlük származó jövedelemről esik szó. Ezután a tizedper történetét ismertetem a kezdetektől a jegyzék kezdődőpontjáig, majd elsősorban ennek alapján 1452-től 1465-ig. Külön foglalkozom a perben eljáró ügyvédekkel, a közjegyzői iratokban felsorolt tanúkkal és az oklevelek kiadási helyeivel: Szécsi Dénes érsek budai és esztergomi palotáival. (Könnyebb áttekintésükhez táblázatos formában közlöm a vizsgált közjegyzői oklevelek főbb adatait is.) Mindezeket túl a forrás egyéb adatai, így például a káptalan perbeni kifizetései is figyelmet érdemelnek. Ennek vizsgálatát legfőképpen az indokolta, hogy a jegyzék éppen a vonatkozó évtized perköltségeit tartalmazza, gyakorlatilag egy számadáskönyv részletességével.

A második fejezetben a forrás szövegét közlöm. Ezt, mivel kevés konkrét dátumot tartalmaz, viszont a benne említett események a perben keletkezett okleveles források segítségével időben jól behatárolhatók, részletes tartalmi jegyzetekkel teszem közzé.

A jegyzék szövege után, a harmadik fejezetben munkatársammal, Lakatos Bálinttal közösen három olyan levelet közlünk, amelyek a vonatkozó időszakban a sasadi tizedperrel kapcsolatban keletkeztek és olyan szorosan kapcsolódnak ahhoz, hogy nem lehetett kiadásuktól eltekinteni. Mindhármát a káptalan ügyvédjeként a római Kúriában tevékenykedő Palicsnai Péter esztergomi kanonok írta: az elsőt 1458. február végén Rómából, a másodikat 1460. január közepén Mantovából, a harmadikat pedig négy hónappal később, május elején Sienából küldte az esztergomi káptalannak.

Végül az utolsó fejezetben a sasadi (nevegyi) tizedekért folyó perben a kezdetektől, 1390-től 1465 januárjáig történt események kronológiája található

⁸ Vö. Sörös P.: Elenyészett apátságok 25., 28.; Bónis: Sasadi közjegyzők passim; Gállos F.–Gállos O.: Pécsvárad 152. — Érintőlegesen említi Pataki V.: Péterváradai ciszterciek 30–31.; Végh A.: Buda helyrajza I. 41–46. (Nevegy, Sasad); Kiss G.: Királyi egyházak 118–119.

⁹ Például DF 237629. (EKM AR 45-14-15.) és DF 237593. (Uo. 45-12-20.), ezek mindegyike a per egy részét is „elmeséli”.

meg. A kötetet a felhasznált irodalom és forráskiadványok, illetve a rövidítések jegyzéke, az angol nyelvű összefoglalás, valamint a személy- és helynévmutató zárja.

Az Esztergomi Főkáptalan Magánlevéltárában található — jelen állás szerint — páratlan forrás közreadása reményeim szerint az első lépés lehet a sasadi tizedper jövőbeni, többek között jogtörténeti szempontú feldolgozásához, illetve segítséget nyújthat a magyarországi egyházi bíraskodás történetének és működésének jobb megismeréséhez. Ugyanakkor a jegyzék információi nem lebecsülendő adatokkal szolgáltak az esztergomi káptalan méltóságviselőinek pályaképehez is: pontosíthatóvá vált néhányuk méltóságviselése vagy éppen egyetemjárása. A benne szereplő adatok nagy segítséget jelenthetnek a kanonokok utazási szokásainak megismeréséhez, továbbá információt nyújtanak arról is, hogy mennyibe került a 15. század közepén a mindennapi élet. Annak reményében adom tehát közre e kivételes forrást, hogy a magyar egyháztörténet művelői számára kellő inspirációt ad majd annak a nevezetes pernek a jobb megismeréséhez, amely a Magyar Királyság legfontosabb egyházi testülete és egyik szerzetesrendi monostora között folyt.

*

A munka elkészítése során nyújtott segítségükért elsősorban munkatársaimat, Lakatos Bálintot és Mikó Gábort illeti köszönet, akik az első kötethez hasonlóan a jelen munka olvasószerkesztői, illetve lektorai is voltak. Hasonlóképpen köszönettel tartozom az esztergomi Prímási Levéltár igazgatójának, Hegedűs Andrásnak és munkatársainak, akik az ott őrzött jegyzékekről és Palicsnai Péter kanonok leveleiről készült fényképeket bocsátották rendelkezésemre.

Budapest, 2015. június 3.

C. Tóth Norbert

1.

A sasadi (nevegyi) tizedekért a pécsváradi monostorral folytatott per a kezdetektől 1465-ig

1.1. A sasadi (nevegyi) tizedek

1.1.1. A forrás

A füzetszerű összeírást — minden valószínűség szerint keletkezése óta — az esztergomi káptalan magánlevéltárában őrzik.¹ A jegyzékre annak idején Bónis György is ráakadt, és a közjegyzőkről szóló tanulmánya végén, a közjegyzők díjazása kapcsán két jegyzet erejéig idézte ezt, ugyanakkor a benne található egyéb információkról még csak utalásszerűen sem tett említést.²

A jegyzék összeállításának okát, illetve megbízójának nevét a szöveg nem árulja el. Ám mindkettő esetében komoly indokokat lehet felsorakoztatni a hivatalban lévő esztergomi érsek személye mellett. Az összeállítás, amely az utolsó információkat az 1464-es évből közli, több helyen is utal az érsekre, ráadásul érezhetően mindig úgy, mint aki számára készült az egész irat. Mint majd látni fogjuk, Szécsi Dénes esztergomi érsek 1465. január 18-án ítéletet hozott a perben és annak előzményeként röviden összefoglalta a Zsigmond király ideje óta a perben történeteket,³ így felmerülhet, hogy az érsek a döntést elősegítendő kívánta meg a káptalantól a perköltségek, illetve a per történetének leírását. Ugyanakkor az is elképzelhető, hogy a káptalan határozta el a költség tételes összesítését, tisztaba teendő az addigi kifizetéseket. Ezt némiképp a jegyzék bevezetője is alátámasztja, mivel annak végén utaltak arra, hogy ami a szóban forgó jegyzékben nem szerepel, azt a káptalan úgy tekinti, mint nem létező dolgot. (Természetesen, mivel semmilyen konkrét információnk nincsen arra, hogy miért született a jegyzék, bármilyen más ok is elképzelhető.) Szécsi Dénes érsek személyére visszatérve: kérése nem lett volna egyedülálló, hiszen alig egy évvel korábban, 1463. június 15-én Bernardus Rovira valenciai kanonok, pápai káplán és ügyhallgató parancsolta meg, hogy a perben 1452 óta keletkezett okleveleket küldjék el neki Rómába.⁴ Erre válaszul született meg az a Kolozsvári Szász János közjegyző által 1463. november 24-én befejezett

¹ Esztergomi Főkáptalan Magánlevéltára, Acta radicalia 45-14-2. (DF 237615.) — A jegyzetekben mindenhol mint „Krónikára” és a jelen kötet megfelelő oldal- és sorszáma fogok hivatkozni.

² Bónis Gy.: Sasadi közjegyzők 112. 51. jegyzet.

³ DF 237547. (EKM AR 45-8-2.)

⁴ DF 237604. (EKM AR 45-13-9.; vö. Bónis Gy.: Szentszéki reg. 361/2974. sz.)

könyvecske, amely a sasadi tizedperben a mondott évtől kibocsátott oklevelek másolatait tartalmazza.⁵ A most közölt jegyzék ennek megfelelően szintén nem a kezdetektől, azaz az 1430-as évektől, hanem „csak” az 1452-től 1464-ig tárgyalja a perben történt eseményeket.

Mindezek után természetesen adódik a kérdés, hogy miért éppen az 1452. évvel indul az összeírás. A jegyzék végén ugyanis azt találjuk, hogy Sóvári Sós László pécsváradi kormányzósága, illetve Sós Péter apátsága idején, azaz 18 év alatt összesen 3600 aranyforint kárt okoztak a mondott tizedek ellopásával. Ha 1464-től számolunk vissza, akkor 1446-ig, ha Péter apát halálától (1460), akkor viszont 1444-ig jutunk. Így egyik sem tűnik jó megoldásnak. Ugyanakkor felmerülhet az a lehetőség is, hogy a jegyzék kezdő időpontjától, 1452-től számolunk vissza, ekkor az 1434-es évet kapjuk eredményül. E megoldás megfelelőnek látszik: nagyjából ugyanis egyezik a pereskedés kezdetével.⁶ Ahhoz viszont egy tapodtat sem jutottunk közelebb, hogy miért éppen az 1452. évvel indul a perköltségek feljegyzése. Ennek valószínű oka az, hogy V. Miklós pápa 1452. szeptember 1-jén Péter pécsváradi apátot és a monostor szerzeteseit felmentette a kiközösítés alól, amelyet azért szenvedtek el, mert nem hajtották végre a bázeli zsinaton hozott ítéletet. A pápa egyúttal a per eldöntésével másik bíróságot bízott meg.⁷ Mindezzel egybecseng a jegyzék bevezetője, amely arról tudósít bennünket, hogy a bázeli zsinaton hozott ügydöntő ítéletet végre kell hajtani. Mivel a végrehajtásra nem került sor, gyakorlatilag újból indult a per, így válik érthetővé az 1452-es év mint kezdő időpont.

Miről szól az összeírás? A 27 oldalból álló jegyzék a kései utókor számára szerencsés módon nem csupán az ügyvédek és a káptalan által a perben kiállított oklevelek, illetve az azokkal kapcsolatos adminisztráció költségeire (jegyzőknek, közjegyzőknek, pápai kúriai írnokoknak stb.) kifizetett összegeket tartalmazza, hanem meglehetősen részletességgel leírja a káptalan nevében eljáró ügyvédek tevékenységét is. Míg az előbbieket a káptalan levéltárában található oklevelek alapján több-kevesebb sikerrel összeállíthatóak lennének, az utóbbiról, azaz az ügyvédek utazásairól, azok időtartamáról, illetve megbízásaikról semmilyen más információ nem áll rendelkezésünkre. A kettő, azaz az okleve-

⁵ DF 261227. (AEV ST; vö. Bónis Gy.: Szentszéki reg. 363/2989. sz.) A kötet egyrészt olyan oklevelek másolatait is megőrizte, amelyek azóta valamilyen módon elvesztek, másrészt természetesen korántsem szerepel benne az összes, perben született oklevél.

⁶ Ugyanakkor, noha túl nagy súlyt nem helyeznék rá, de az 1440-es évek eleje mellett szól egy 1469. május 26-i oklevél is, amely szerint a fehérvári káptalan előtt Ibafalvi Tamás esztergomi kanonok tiltakozott az ellen, „quod licet idem capitulum ecclesie Strigoniensis a viginti septem annis cum abbatibus ac gubernatoribus et conventu Pechwaradiensi super certis decimis locorum Wymal et Gombamal vocatarum in pertinenti Sasad existentium lites cum maximis fatigis et expensis contraxerit diversasque sententias tam interlocutorias, quam diffinitivas reportaverit”, mégis főpapjuk, Zrednai (Vitéz) János esztergomi érsek azokat Szentlászlói (Túz) Ozsvát zágrábi püspöknek adta. (DF 237550. [EKM AR 45-8-5.])

⁷ Mon. Rom. Vespr. III. 143., Lukács II. 311/1281. sz. (Mindkettő a kúriai regisztrumból, az esztergomi káptalan példánya: DF 237462. [EKM AR 45-4-10.]) — Vö. Sörös P.: Elenyészett apátságok 28.

lek és a jegyzék információi közötti különbség szemléltetésére elég most csak egyetlen példát idézni: az összeállítás 13. oldalán arról esik szó, hogy a káptalan Mihály örkanonokot, Gergely kánonjogi licenciátust és Péter kánonjogi doktort, kanonokokat Dorogházi László közjegyzővel együtt Budára és Székesfehérvárra küldte. A két esettel összefüggésbe hozható oklevelekben azonban a káptalan képviselőjeként csak Péter doktor nevét találjuk meg.⁸ A jegyzékben ezentúl még arról is hírt adtak, hogy hány napig tartózkodtak a mondott helyeken és hány mérföldet utaztak. Mindezek mellett azonban a forrásunk kevés konkrét dátumot tartalmaz, de a benne említett események ennek ellenére mégis jól keltezhetőek a fennmaradt oklevelek segítségével.

Ha ezek után a jegyzék általános képét kívánom ismertetni, akkor a következőképpen vázolható az egyes bejegyzések szövege: a káptalan elküldte néven nevezett ügyvédjeit állásuknak megfelelő kísérettel (itt részletesen leírták, hányan hány emberrel, kocsin avagy lovon mentek, illetve a lovasok számát) X helyre, megnevezték az ott felkeresett személyeket, leírták az ott lezajlott eseményeket, majd összegezték, hogy az ügyvédek mennyi utat tettek meg, meddig időztek a helyszínen és mindeközben mennyit fizettek a különböző dolgokra. Ha az ügyvéd megbízatása külföldi útra szólt, akkor először megadták, hogy összesen mennyit költött Esztergomba történt visszaérkezéséig, majd tételesen felsorolták a kiadásokat. Mindez azt jelenti, hogy az ügyvédek – a követek módjára⁹ – kötelesek voltak útinaplót vezetni és hazaérkezésük után el is kellett számolniuk a káptalannal. Esete válogatta, hogy az utazásra és a várható költségekre előre átadták-e a teljes összeget és arról utólagosan számolt-e el a megbízott, avagy csak egy részét és visszaérkezése után a káptalan az ügyvéd „számlái” fejében fizette-e ki a fennmaradó aranyforintokat. Előfordult egyszer olyan eset is, amikor a káptalan által adott pénz kevésnek bizonyult és futár segítségével küldtek költségkiegészítést az ügyvédnek. Ennek kapcsán el kell mondani, hogy a jegyzékben egy-két tételt leszámítva – ahol dukátban – mindenhol aranyforintban adták meg a költségeket, de biztosak lehetünk benne, hogy a kifizetés nem feltétlenül abban történt. Erre jó példák az 1463 januárjához–februárjához köthető bejegyzések (például *pro qua citatione ipsi domini et capitulum solverunt XXIII denarios, quorum 1^c florenorum valuerunt*),¹⁰ amelyekből egyértelmű, hogy utólag, a könnyebb összesítés végett minden költséget aranyforintra számoltak át. (Néhány esetben elmaradt ugyan az „arany” jelző kitétele, de a jegyzék szövegéből egyértelmű, hogy ekkor is aranyforintról van szó.)

A jegyzéket a fentebb leírtak miatt nevezhetjük „krónikának” is, hiszen olyan információkat nyújt számunkra a pereskedés 15. század közepi tizenkét évről, amelyeket egyetlen oklevélből sem tudhatnánk meg. Ráadásul kuta-

⁸ DF 237514. (EKM AR 45-6-11.), DF 209044. (EKH 67-7-25.)

⁹ Vö. E. Kovács P.: Firenzei követjárás; illetve Prajda K.: Útinapló. — Lásd még egy esztergomi kanonok elszámolását 1515–1516-ból: DF 238415. (EKM AR 1-4.)

¹⁰ „Krónika” 117/22-23.

tásaim során sem találtam ehhez hasonló forrást a mondott levéltárban, így a jelek szerint az esztergomi ügyvédek, illetve a sasadi tizedper „mindennapjait” bemutató „krónika” a maga módján egyedülálló a magyarországi forrásanyagban.

A „krónika” szövegét azonban nem fordítottam le, helyette inkább arra vállalkoztam, hogy a sasadi tizedper első húsz évét az oklevelek, a következő tizenkét év történéseit pedig az itt közzétett szöveg, illetve az oklevelek segítségével ismertessem. A per történetének leírása után a jegyzék néhány fontosabb, más kutatási területek (például egyetemjárás, ügyvédi tevékenység) által is hasznosítható adatainak elemzését végeztem el.

A forrással kapcsolatban még egy kérdésre illene válaszolnom, nevezetesen hogy ki lehetett a szöveg leírója vagy összeállítója. Balszerencsénkre a szerző az összesen 27 oldalas munkában egyetlen helyen sem fedte fel kilétét, illetve seholsem találunk olyan utalást, amelyből megfejtethő lenne a leíró személye. Az azonosításba bevont személyek körében a könnyebb kereshetőség végett egy szűkítést tettem: feltételeztem, hogy a keresett személy az esztergomi szentszéken dolgozó közjegyzők közül került ki. Kézenfekvőnek tűnt, hogy először Kolozsvári Szász Jánost gyanúsítsam meg a forrás szerzőségével, de kézírása és „krónikánk” írásképe nem feleltethető meg egymásnak. Hosszas keresgélés után gyakorlatilag két közjegyző maradt, akiknek kézírása a legközelebb áll a vizsgált jegyzék írásképehez, jöllehet egyikőjükével sem egyezik meg teljesen: az egri egyházmegyei Dorogházi János fia László,¹¹ és a később kiemelkedő karriert befutó pécsi egyházmegyei Ibafalvi János fia Tamás¹² császári közjegyző. A vizsgált jegyzék írása azonban, mint korábban már említettem, egy kézé, így lejegyzőjének személyét csak további vizsgálatok dönthetik majd el.

1.1.2. A pereskedés tárgya: a sasadi szőlőtized

A sasadi (és örsi) tizedek ügyében indult második tizedper történetének összeállításához nélkülözhetetlen segítség a már említett Kolozsvári Szász János közjegyző által készített könyvecske, amely a per legfontosabb okleveleinek másolatát tartalmazza az 1463-as évvel bezárólag.¹³ Az esztergomi székeskáptalan magánlevéltárában fennmaradt forrás azonban tulajdonképpen a másolat másolata, mivel az összeállítás eredetijét meg kellett küldeni Bernardus Rovira valenciai kanonoknak, pápai ügyhallgatónak.¹⁴ A szóban forgó kötetbe másolt, valamint az eredetiben fennmaradt oklevelek segítségével többé-kevésbé összeállítható a per alakulása, illetve kibontható a vizsály oka.

¹¹ Vö. DF 237504. (EKM AR 45-6-1.); Bónis Gy.: Sasadi közjegyzők 106., 112.

¹² Vö. DF 242773.

¹³ DF 261227. (AEV ST)

¹⁴ Vö. az ügyhallgató parancslevelével: 1463. június 25. (DF 237604. [EKM AR 45-13-9.]; Bónis Gy.: Szentszéki reg. 361/2974. sz.)

A történet Zsigmond király uralkodása elején indult, amikor Kanizsai János esztergomi érsek sikerrel járt közben a Szent Adalbert-székesegyház kanonokjai érdekében. A király 1390. szeptember 10-én, váradi tartózkodása idején felesége, Mária királynő, valamint a vele lévő főpapok és bárók tanácsával és egyetértésével, mivel a mondott egyház jövedelme az idők folyamán megkisebbedett és már nem elégséges a kanonokok méltó életviteléhez, a sasadi és örsi királyi egyházakat, pontosabban azok kegyúri jogait minden jövedelmükkel és tartozékokkal a székeskáptalannak és ezáltal a kanonokoknak adományozta.¹⁵ Az adományozásra, amint az a királynak két nap múlva, 1390. szeptember 13-án ugyanott kiadott okleveléből kiderül, nem véletlenül került ekkor sor. E szerint ugyanis az uralkodónak tudomására jutott, hogy Péter sasadi plébános mindenféle bűnös dolgokat követett el, ezért a sasadi egyház tizedet lefoglaltatta és az érsekre bízta az ügyben a további intézkedést.¹⁶ Az említett Péter plébános nem más, mint aki ellen Németországból származó Ulrik budai lakos, szénakereskedő megölése miatt az esztergomi szentszéken per indult és végül 1396. szeptember 19-én Pontói Antal kánonjogi doktor, sebenicói püspök, vikárius elmarasztaló ítéletet hozott: Olmodi¹⁷ Pétert megfosztotta javadalmától és örökös fogságra ítélte.¹⁸ Közben, 1391. szeptember 14-én IX. Bonifác pápa jóváhagyta Zsigmond király intézkedését, és a sasadi és örsi egyházak kegyúri jogát ő is a káptalannak adta (a két plébánia együttes jövedelme a becslés szerint évi 2000 aranyforint volt).¹⁹ Mindezek után 1400. május 1-jén IX. Bonifác pápa egyrészt kánonjogilag is egyesítette az esztergomi káptalannal Sasad és Örs egyházait, másrészt pedig megerősítette Olmodi Péter plébános elmozdítását a plébánia éléről.²⁰ A jövedelmek egyesítése egyházi jogi szempontból végül 1424-ben, illetve 1425-ben zárult le: az esztergomi káptalan 1424. december 8-án kérte a pápát, hogy erősítse meg a mondott tizedek unióját,²¹ majd 20-án azt kérték, hogy a pápa vizsgálta ki az egyesítést és úgy erősítse meg azt.²² Ennek megfelelően 1424. december 30-án V. Márton pápa a

¹⁵ EFB 38., 1393. évvel. (ZsO I. 1655. sz., DF 237420. [EKM AR 45-1-9.]; másolata: DF 261227. [AEV ST], p. 231–233.)

¹⁶ DF 261227. (AEV ST), p. 233–234. (Az oklevél, hasonlóan mint a két nappal korábbi, Péter erdélyi püspök relációjára kelt.)

¹⁷ Az ügygel kapcsolatos oklevelek egyike sem árulja el, hogy Péter honnan származott, némelyikben „de Olmod”, némelyikben pedig „dictus Olmud” alakban szerepel neve. Jóllehet manapság Vas megyében a kőszegi járásban van egy Olmod nevű község, de a középkorban nem adatolható megléte (vö. Csánki II., Engel P.: Térkép).

¹⁸ ZsO I. 4518. sz., 18-i kelettel. (DF 237422. [EKM AR 45-1-12.]; másolata: DF 261227. [AEV ST], p. 236–248.)

¹⁹ Mon. Rom. Vespr. II. 279. (ZsO I. 2210. sz., DF 237301. [EKM AR 44-2-13.]; másolata: DF 261227. [AEV ST], p. 234–236.)

²⁰ Mon. Rom. Vespr. II. 319. (ZsO II. 240. sz., DF 237308. [EKM AR 44-3-2.]; másolata: DF 261227. [AEV ST], p. 248–251.)

²¹ Mon. Rom. Vespr. III. 50., 1425. évvel. (Lukcsics I. 163/759. sz.; ZsO XI. 1463. sz.)

²² Lukcsics I. 164/770. sz. (ZsO XI. 1514. sz.)

bécsi skót bencések apátját rendelte ki a kérdés vizsgálatára.²³ A következő év augusztus 20-án a pápa a bécsi apát jelentése alapján megerősítette, hogy a sasadi és örsi tizedek az esztergomi káptalan menzájához tartoznak,²⁴ majd négy nap múlva, 1425. augusztus 24-én megerősítette IX. Bonifác pápa intézkedését is a jövedelmek uniójáról.²⁵ Az utóbbi oklevelekkel gyakorlatilag lezárult az 1390-ben a plébániák kegyúri jogának adományozásával induló folyamat, s a későbbiekben egyházi állásukról már nem,²⁶ annál inkább a sasadi plébánia joghatósága alá tartozó nevegyi tizedek hovatartozásáról folyt a vita.

1.1.3. A sasadi szőlők és a belőlük származó tizedjövedelem

Az évszázadok során a per alatt lévő tizedekre a sasadi elnevezés ragadt, amely, noha nem indokolatlan jelzője a jövedelmeknek, mégsem feltétlenül pontos elnevezés. A pereskedés tárgyát ugyanis a Sasad területéből kihasított Nevegy faluban majd prédiumon, illetve hegyen elterülő szőlők tizedei képezték. Zsigmond király 1390. évi adományában a sasadi és (buda)örsi egyházak kegyúri jogát meg az azokhoz tartozó jövedelmeket adományozta az esztergomi káptalannak.²⁷ A két plébánia előtte, amellet, hogy mindkettő királyi egyház volt, közvetlenül az esztergomi érsek joghatósága alá tartozott, így tizedei is az érseket illették.²⁸ Tehát kissé leegyszerűsítve az 1390-es évek elején történeteket azt mondhatjuk, hogy plébániák kegyúri jogát és tizedeit Kanizsai János érsek a király, illetve a pápa közvetítésével átadta a káptalannak a kanonokok jövedelmeinek növelésére. (A két falu azonban ekkor még a visegrádi uradalom tartozékaként az 1470-es évek elejéig királyi birtok maradt, akkor viszont Mátyás király Buda városának adományozta ezeket.²⁹) Az eddig leírtak fényében érthetetlennek tűnhet, hogy miért indult per a kérdéses terület tizedei miatt. Csakhogy Sasad területéből, talán még az Árpád-kor első évszázadában, de mindenképpen 1220 előtt, valamelyik király eladományozott egy, a sasadi plébánia határai között fekvő területet a pécsváradi monostornak. (Lásd a térképet!)³⁰

²³ ZsO XI. 1536. sz. (V. Márton pápa oklevelének 1435. évi [DF 237450. = EKM AR 45-3-8.] és 1458. évi [DF 237500. = Uo. 45-5-23.] átírásából.) — Az oklevél hibásan 1425. december 30-i kelettel is közölve: ZsO XII. 1327. sz. (DF 237319. [EKM AR 44-3-13.], másolata: DF 261227. [AEV ST], p. 251–252.)

²⁴ ZsO XII. 952. sz. (DF 237315. [EKM AR 44-3-9.]; másolata: DF 261227. [AEV ST], p. 252–253.)

²⁵ ZsO XII. 963. sz. (DF 290927.)

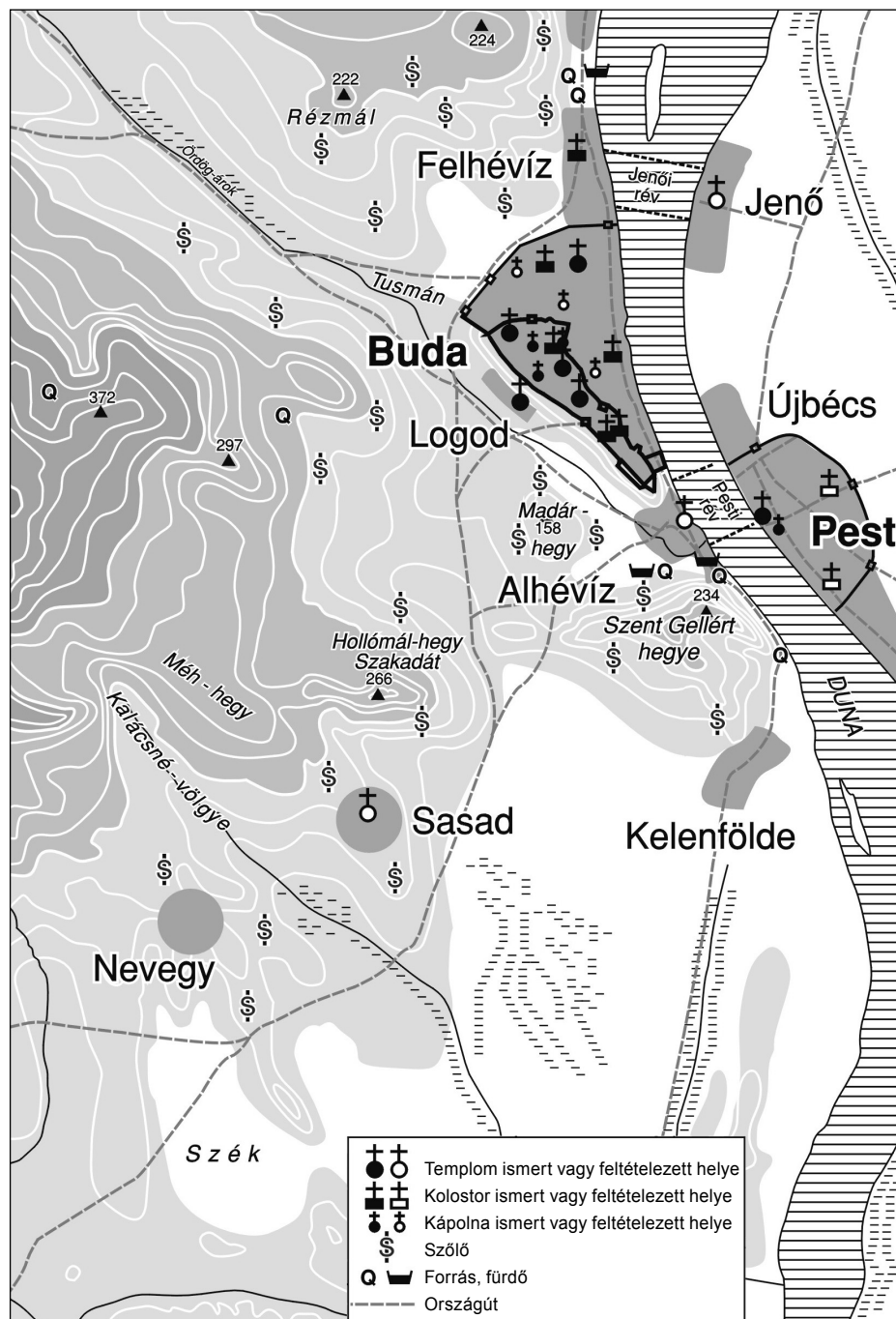
²⁶ A fentiek helyrajzi szempontú elemzésére lásd Végh A.: Buda helyrajza I. 41–46.; Gárdonyi A.: Buda határai 384–388. (pécsváradi bencések helyett péterváradai ciszterciek szerepelnek), míg egyházi jogi szempontú vizsgálatára lásd Kiss G.: Királyi egyházak 118–119.

²⁷ EFB 38. (ZsO I. 1655. sz., DF 237420. [EKM AR 45-1-9.])

²⁸ Végh A.: Buda helyrajza I. 45.; Kiss G.: Királyi egyházak 117–119.

²⁹ Végh A.: Buda helyrajza I. 45.

³⁰ A térképet Nagy Béla a Végh András által tervezett (Végh A.: Buda helyrajza II. 308.) térkép alapján készítette.

Sasad és Nevegy tágabb környezete

E terület, illetve a rajta települt Nevegy nevű falu jövedelme az apátságot gazdagította.³¹ A jövedelmek tizede azonban, mivel a terület a sasadi plébánia határai között feküdt, és az, mint láttuk, az esztergomi érsek joghatósága alá tartozott, a mindenkori érseket illette. Ez a helyzet az 1390. évi királyi adomány révén, amikor az esztergomi káptalan birtokába kerültek a tizedek, annyiban változott meg, hogy most már a káptalan szedte be azokat.

De mégis milyen esemény történhetett az 1420-as években, ami kiváltotta a pereskedést? Az első, a perben fennmaradt oklevél alapján az a kép bontakozik ki, hogy a pécsváradi monostor apátjai és szerzetesei jó ideig nem kérdőjelezték meg az esztergomi káptalan tizedjogait a nevegyi terület felett sem, és a tizedeket a pécsváradi apátok rendben átadták az érseknek és a káptalannak. A változásra az 1420-as évek elején kerülhetett sor: az 1410-es évek óta az apátság élén álló Buondelmonte János a pécsváradi apátság nevegyi birtokán termő szőlő kilencedét bérbe adta Bardi Onofriusnak, aki azonban nemcsak azt, hanem a tizedrészt is lefoglalta.³² (Elképzelhető, hogy az esztergomi káptalan 1424–1425-ben ezért erősítette meg V. Márton pápával az ottani birtoklását.) Az ügylet sokáig nem tarthatott, mivel Jánost 1424. november 15-én a pápa kalocsai érsekké nevezte ki,³³ másrészt Onofrius valamikor 1426 szeptembere és 1430 februárja között meghalt.³⁴ Mindenesetre János apát közvetlen utódja, Balázs,³⁵ majd később Sós László is tovább folytatták a káptalan jogait sértő gyakorlatot.³⁶ A tizedek ügyében 1429 tavaszán kezdődött új időszámítás, amikor az apátság kormányzói tisztét Sóvári Sós László nyerte el Zsigmond királytól. László valószínűleg kárpótlásul kapta azt, mert a pozsonyi préposti méltóságát át kellett adnia a király orvosának, Siegfried Degenbergnek.³⁷ Sós László neve korántsem ismeretlen a kor forrásanyagában: pályafutása az esztergomi káptalanban indult, ahol előbb rövid ideig, alig egy évig örkanonok (1397–1398), majd attól kezdve több, mint két évtizeden át nógrádi főesperes (1399–1421) volt. Innen útja Pozsonyba vezetett, ahol a Jubar János halálával megüresedett préposti méltóságot kapta. Alighogy elfoglalta új hivatalát, nyomban összetűzésbe keveredett a pozsonyi társaskáptalan kanonokjaival a jövedelmek megosztása miatt, az ügyben kitört viszálykodás lezárására 1425 tavaszán került sor.³⁸ A préposti címet mintegy nyolc éven keresztül viselte, de 1429 kora tavaszán felcserélni kényszerült azt az üresedésben lévő pécsváradi apátsággal. Ennek élére az uralkodó akaratából és egyetértésével — mivel nem volt rendtag — mint adminisztrátor kapott kinevezést Pálóci György ér-

³¹ Végh A.: Buda helyrajza I. 41.

³² BTOE III. 1057. sz. (DF 237430. [EKM AR 45-2-5.])

³³ Lukcsics I. 161/752. sz.

³⁴ Engel P.: Genealógia, Noffri.

³⁵ „Doko” (Lukcsics II. 60/93. sz.) Balázst 1426. január 2-án és április 10-én lehet kimutatni az apátság élén. (Zichy VIII. 277–278., vö. Sörös P.: Elenyészett apátságok 25.)

³⁶ BTOE III. 1057. sz. (DF 237430. [EKM AR 45-2-5.])

³⁷ C. Tóth N.: Préposti arch. 58.

³⁸ Életére lásd C. Tóth N.–Lakatos B.–Mikó G.: Pozsonyi viszály 208–213., 233.

sektől. (A Sós Lászlót követő pozsonyi prépostok mindegyike, összefüggésben azzal, hogy Zsigmond király székhelyét egyre inkább Pozsonyba tette át, illetve egyre többször betegeskedett, az orvostudományok doktoraként nyerte el a címet.³⁹ Sós László a bencés rendbe életkorára hivatkozva később sem lépett be, de kérésére IV. Jenő pápa 1432. május 3-án kommandába adta neki az immáron három éve kezén lévő apátságot.⁴⁰

A fentiek fényében korántsem váratlanul Sós László sikeres kísérletet tett a sasadi tizedek meg-, illetve visszaszerzésére az esztergomi káptalantól. Minden bizonnyal Pécsváradra érkezése után vázolta elképzeléseit a nevegyi tizedek megszerzése ügyében. Tehette ezt úgy, hogy tökéletesen ismerte a terület egyház- és birtokjogi viszonyait. Mindezek után valószínűleg utasította a monostor nevegyi birtokát felügyelő emberét, hogy a jövedelmekből ne adja át a tizedeket az esztergomi káptalan embereinek. E lépéssel aztán több évszázadig tartó pert zúdított mind a monostor szerzetesei, mind az esztergomi káptalan kanonokjai nyakába, ami óriási összegekbe került. Hogy ez pontosan mekkora terhet jelentett, nem tudjuk, de a most elemzett „krónikában” szereplő aranyforintok összesítése révén képet alkothatunk annak mértékéről. Az 1452 és 1464 közötti bő évtizedben az esztergomi káptalan az ügyvédek tevékenységére (utazásaira, kíséretére, szállására), az oklevelek kiállítására, a kijelölt végrehajtók fizetésére – kerekítve – 2600, azaz évente átlagban 216 aranyforintot⁴¹ költött!

Ekkora összeg láttán joggal merül fel a kérdés, hogy a pereskedés tárgya hozott-e akkora jövedelmet, amiért érdemes volt ilyen hosszan pert viselni és ennyi aranyforintot kifizetni. (Tudva persze azt, hogy annak idején, 1391-ben a sasadi és örsi plébániák együttes jövedelmét a pápai Kúriában kétezer aranyforintra becsülték.⁴²) A két, Gombamál és Újmál nevű szőlődűlőből, illetve a teljes sasadi területől származó tizedjövedelemre szerencsénkre néhány évből maradtak fenn adatok: a pécsváradai monostor 1439. augusztus 11-i dátummal ellátott jövedelemjegyzékében⁴³ az összeírók a „budai tizedek” – amely alatt nyilvánvalóan a nevegyi tizedekről van szó – 1438. évi bérleti díja címén 120 aranyforintot vettek fel.⁴⁴ 1457-ben Garai László nádor 125 aranyforintért vette bérbe a mondott tizedeket.⁴⁵ Harmadik adatunk 1531-ből származik, ebben összesítem szerint kerekítve 2327 köbölnyi mustot írtak össze, amelynek tizede, azaz 232,7 köböl jutott a káptalannak.⁴⁶ Mindezekhez járul még az 1433.

³⁹ Vö. C. Tóth N.: Préposti arch. 58–59.

⁴⁰ C. Tóth N.–Lakatos B.–Mikó G.: Pozsonyi vizsály 213.

⁴¹ „Krónika” 124. 259. jegyzet.

⁴² Mon. Rom. Vespr. II. 279. (DF 237301. [EKM AR 44-2-13.])

⁴³ Fejér XI. 371–375.; Sörös P.: Elenyészett apátságok 26.; Gállos F.–Gállos O.: Pécsvárad 183.

⁴⁴ „decima vini Budensis iam dicto anno [1438] fecit centum viginti florenos auri in arendationibus et conventionibus” (BTOE III. 1229. sz., Fejér XI. 371–375.)

⁴⁵ Mon. Rom. Vespr. III. 152.; DF 237494. (EKM AR 45-5-17.) – A „krónikában” 126 aranyforint szerepel. („Krónika” 100/18-20.)

⁴⁶ Budai tizedjegyzékek 97. (Gombamál: kerekítve 853 köből) és 99–100. (Nagyújmál: kerekítve 1474 köből).

október 14-i oklevél és az itt tárgyalt 1452–1464 közötti „krónika” végén található adat, amely szerint a káptalannak a nevegyi tizedek évente 200 aranyforintot jövedelmeznek.⁴⁷ Az előbbi számok fényében ez erősen túlbecsültnek tartható; valószínűleg Szécsi Dénes érsek meggyőzésére került bele a másfél-szer nagyobb összeg. Érdemes adatainkat összevetni a teljes sasadi, illetve az esztergomi káptalan többi tizedkéséből származó tizedjövedelemmel.

A sasadi tizedjövedelem nagyságát a 16. század második évtizedének három évéből, illetve a negyedik évtized elejéről ismerjük: 1516-ban 641 forintot szedtek be, amelyből 36 kanonok fejenként 16 forintot kapott. A káptalan szükségleteire 65 forint hagytak, a sasadi plébános pedig 210 köből bort kapott.⁴⁸ 1517-ben 309 forintot szedtek be, amelyből 35 kanonok fejenként 8 forintot kapott, továbbá 29 forint kiadásuk volt a tizedszedőknek; a plébánosnak járó részt ekkor nem tüntették fel.⁴⁹ 1518-ban összesen 392 forintot szedtek be, amelyből 350 forintot átadtak a káptalannak, továbbá 42 forintot a különböző költségekre fizettek ki, valamint 210 köből bort szokás szerint a plébánosnak adtak át.⁵⁰ Bő egy évtizeddel később, 1531-ben az immáron háború sújtotta területéről azonban már csak 186,65 ezüstforintot és 323 köből bort tudott beszélni a káptalan.⁵¹

Mindezek után nézzük, hogy a nevegyi tizedek mekkora részét jelentették a teljes sasadi bevételnek. A tizedből származó jövedelem értelemszerűen nem volt állandó nagyságú, hiszen azt nagyban befolyásolta az időjárás alakulása, illetve 1526 után a Buda környéki háborús viszonyok, ezért a nevegyi tizedek esetében a két szélső értéket — a 200 aranyforintos becslést és az 1531. évi adatot — nem számítottam bele az átlagba. A sasadi jövedelmek esetében szintén az 1531. évi adatot hagytam figyelmen kívül. (Lásd az 1. táblázatot; a plébánosnak járó 210 köből mustot lefelé kerekítve 31 forintnak vettem, azaz köblönként

⁴⁷ BTOE III. 1057. sz. (DF 237427. [EKM AR 45-2-2.]); „Krónika” 123/37–124/1.

⁴⁸ „Decime Sassaad decimatores magistri Petrus Soklyo et Valentinus Buda etc. Refert Soklyos registrum super proventuum decimarum Sassaad apud Bwda tamquam seniore[m] stetisse et quantum recordatur de dictis proventibus, presentavit nobis unum parvum registrum, quod per nos calculatum est, facta tandem calculatione iuxta recordationem et relationem Soklyos eodem anno in decimis Sassaad demptis expensis decimatorum in decimis stando, de pecuniis Sassaad facta est divisio personis XXXVI per florenos XVI, qui faciunt florenos V½^c XXVI. Restabant tandem florenos LXV, quos exposuere ad negotia capituli; idem Soklyos plebano de Sassaad de consuetudine debuit cubulos vini II^c X.” – DF 238419. (EKM AR 1-9), p. 6.

⁴⁹ „Decime Sassaad decimatores Soklyo et Bancha dicunt anno isto de proventibus eiusdem decime personis XXXV per florenos VIII divisionem fuisse, qui faciunt florenos II½^c XXX. Expense per eosdem decimatores facte unacum solutionibus servitorum faciunt florenos XXVIII.” – DF 238419. (EKM AR 1-9), p. 13.

⁵⁰ „Sassaad decimatores Ezeeky et Kaplyon, qui in paratis presentarunt florenos III½^c. Preterea dicti decimatores in eisdem decimis XL^a uno vel citra diebus stando ad usum quotidianum exposuerunt florenos XXV; quatuor scholaribus servitoribus florenos VIII; Nicolao currifero florenos VI; magistro doliatori solverunt florenos III; plebano de Sassaad de consueto dederunt cubulos vinorum II^c X.” – DF 237419. (EKM AR 1-9), p. 20.

⁵¹ Budai tizedjegyzékek 104–105.

15 dénárral⁵² számoltam, tudván azt, hogy ez az összeg a mondott években lehetett több, illetve kevesebb is.)

1. táblázat. A nevegyi és sasadi tizedek átlaga
és egymáshoz viszonyított aránya

A terület neve	Nevegy	Sasad	arányuk
Az ismert adatok évi átlaga forintban	122,5	478	25,6%

A nevegyi szőlődűlőkből beszedett tizedek a teljes sasadi tizedjövedelemnek éppen a negyedét jelentették. Ez mindenképpen jelzi, hogy korántsem lebecsülendő összegről volt szó. A sasadi tizedekből származó jövedelem nagyságát az 1516–1518 közötti évek tekintetében összevethetjük a káptalan néhány másik tizedkéséből származó pénzüsszegekkel. (Lásd a 2. táblázatot; ebben csakúgy mint a többi esetben, a bruttó összegeket adtam meg.)⁵³

2. táblázat. Néhány tizedkés bruttó tizedjövedelme (1516–1518)

év	Sasad	Nagyszombat	Kisnyitra	Nagybars	Kishont
1516	672	340	728	1260	–
1517	340	224	800	1313	532
1518	423	229	732	1116	550
átlag	478	264	753	1230	541

Összefoglalóan elmondható, hogy a sasadi tizedek az esztergomi székeskáptalannak ha nem is a legjelentősebb, de fontos bevételi forrását jelentették. Ennek megfelelően a kanonokok semmiképpen sem hagyhatták, illetve engedhették meg a pécsvárad apátságnak, hogy elfoglalják a nevegyi tizedeket és ezzel elessenek a sasadi tizedeik negyedétől. Másik oldalról viszont a pécsvárad monostor nem véletlenül foglalta el, illetve szerette volna megszerezni: 1439-ben az apátság teljes jövedelmét 1426 forintra becsülték,⁵⁴ amelyen belül a budai, azaz nevegyi tizedeket 120 forintra tették. Mindez azt jelenti, hogy a monostor bevételének majdnem 10 százalékát a per alatt lévő tizedek jelentették.

⁵² Az 1531. évi sasadi számadás szerint a mustot köblönként 20 dénárral váltották meg. (Budai tizedjegyzékek 99.) Ellenben 1505-ben az Arany pohár-dűlőben 14 dénárral, az Agyagverem-dűlőben pedig 18 dénárral váltották meg egy köből bort. (Uo. 60.) Ugyanezek a helyeken 1510 körül 12, illetve 13 dénárral váltották meg. (Uo. 89., 90.) – Az előbbi öt értéket átlagolva és kerekítve 15 dénárt kaptam köblönként. – Az 1525 körüli árvízszonyokra lásd Kubinyi A.: Gallinczer Lénárt számadáskönyve 427., 435., 438., 443.

⁵³ Az adatok mindegyike a DF 238419. (EKM AR 1-9.) ellenőrző jegyzékből származik, Sasad összegeire lásd a fentebb már idézetteket; Nagyszombat: p. 6., 13., 20.; Kisnyitra: p. 3., 16., 23.; Nagybars: p. 7., 13., 20.; Kishont: p. 14., 21.

⁵⁴ Sörös P.: Elenyészett apátságok 26.; Gállos F.–Gállos O.: Pécsvárad 151., 183.

1.2. Az esztergomi káptalan ügyvédjeinek tevékenysége és költségei 1452–1465 között

1.2.1. A tizedper története 1452-ig

Az egykori Nevegy falu — amely az 1430-as évekre már teljesen elnéptelenedett —, területén fekvő szőlők tizedei ügyében indult per pontos kezdő időpontjára nincsenek adataink, de mint fentebb már írtam, nagy valószínűséggel egybeeshetett Sós László kormányzó pécsváradi berendezkedésével. Az első forrás, amely a már zajló jogi procedúráról tudósít, Kőszegi⁵⁵ Bálint budai olvasókanonok,⁵⁶ Pálóci György esztergomi érsek által kiküldött bíró 1433. október 14-i, budai lakóházában kiadott oklevele.⁵⁷ Ebből annyi tudható meg, hogy a pert az esztergomi káptalan indította Sós László, a pécsváradi apátság kormányzója és

⁵⁵ ZsO VI. 1234. sz.

⁵⁶ Méltóságviselésének időtartama nem egyértelmű: 1414. június 24-i káptalani oklevélben már feltűnik olvasókanonokként (DL 43250.), elődje, Wrede János azonban még egy Konstanzban 1415. július 16-án kelt oklevélben szerepel e tisztségben (ZsO V. 871. sz.). Mályusz Elemér annak idején a hivatalban történt váltást és ezzel együtt János halálát 1416-ra tette V. Márton pápa 1417. december 11-i (ZsO VI. 1234. sz.) levele alapján (Mályusz E.: Budai egyetem 19.). Az ellentmondást egyelőre nem tudom feloldani (esetlegesen felmerülhet a káptalani oklevél 1415. évre történő feloldása, de ez még mindig kevés, azt is feltételeznünk kellene, hogy az ünnep nevéből kimaradt a „decollatio” szó. Mindkét feltétel teljesülése esetén az oklevél dátuma — 1415. aug. 29. — már éppen illene a többi adathoz), mindenesetre 1416. február 13-tól (Justh 95. sz.) már csak Bálint méltóságviselésére van adat. Az olvasókanonokságot 1451. november 7-én (DL 102835.) még viselte. Mályusz Elemér Békefi Remigre hivatkozva (Békefi R.: Káptalani iskolák 202.) ugyan 1452-ig jelezte méltóságviselését (Mályusz E.: Budai egyetem 20.), de Békefi által idézett pápai parancslevélből inkább az derül ki, hogy Bálint már nincsen az élők sorában (Mon. Rom. Vespr. III. 143.). 1453. február 23-i méltóságsorban már nem szerepel (DL 14517.). — Az idézett tanulmányban Mályusz Elemér több következtetése is archontológiai és prozopográfiai adatokon nyugszik, így érzékletes képet rajzolt Domokos váradi érkanonok javadalomról való lemondásáról: „A zsinat egyik magyar tagja, ... mintha előre látta volna a fenyegető csődöt (ti. a budai egyetem megszűnését — C. T. N.). Ő szokatlan elhatározásra jutva 1417 végén ... bejelentette, hogy lemond javadalmáról és nem tér vissza Magyarországra. ... Sajnálatos, hogy nem tudjuk, mi lett lemondását követően sorsa, mert akkor talán megállapíthatnók a közvetlen okot, amely elhatározásában vezette. Ily magyarázat hiányában azt a feltevést kockáztatjuk meg, hogy hosszú külföldi tartózkodása után nem érzett magában elég erőt behelyezkedni a szegényes hazai környezetbe. Amikor mint decretorum doctor először hazatért valamelyik külföldi egyetemről ..., életkedve még eltakarhatta szeme előtt az otthon sívár képét. Mintegy két évtized elmúltával, három évi újabb külföldi tartózkodás után, miközben a kor forrongó szellemi elitjének körében, ennek tagja gyanánt forgolódott, úgy érezhette, hogy nem képes többé a reménytelenséget vállalni.” (Mályusz E.: Budai egyetem 23–24.) E Mályusz Elemér által lefestett nyomasztó képet teljesen megváltoztatja, hogy Bodonyi Domokos lemondása után elnyerte az esztergomi káptalan olvasókanonokságát (1417–1418), majd 1418-tól 1434-ig az esztergom-szentistváni társaskáptalan élén állt. (Életrajzát lásd C. Tóth N.–Lakatos B.–Mikó G.: Pozsonyi viszály 203–208.; életének prozopográfiai adatait pedig lásd uo. 224.)

⁵⁷ BTOE III. 1064. sz. (DF 237427. [EKM AR 45-2-2.])

a szerzetesek ellen amiatt, hogy az esztergomi káptalan birtokaival egyesített sasadi egyház Nevegy nevű akkor már lakatlan falujából járó szőlőtizedeit elrabolják. A perben a vizsgálat lefolytatásával és az ítélet meghozatalával Pálóci György esztergomi érsek Bálint budai olvasókanonokot bízta meg.⁵⁸ A kiküldött bíró előtt az esztergomi káptalan ügyvédje elmondta, hogy Buondelmonte⁵⁹ János kalocsai érsek amikor még pécsváradi apát volt, nem tudni mi okból, a nevegyi tizedeket elfoglalta és Bardi Onofriusnak adta bérbe, utódjai pedig az apátság élén, Balázs és Sós László a mondott jövedelmet azóta is elfoglalva tartják. Mindebből a kanonoknak évente 200 aranyforint kára származik.⁶⁰ A felek ügyvédjei 1433. szeptember 10-én jelentek meg Bálint bíró előtt, aki meghallgatván őket ítéletet akart hozni, de a felek kérték a per elhalasztását.⁶¹ Öt nap múlva, szeptember 15-én azonban a konvent ügyvédje, Pécsváradi Miklós bejelentette, hogy megbízói nevében kéri a per átküldését a bázeli zsinat elé.⁶² Mindezek után, október 14-én Bálint budai olvasókanonok az oklevél kiállításától számított 100. napot jelölte ki a feleknek a zsinaton történő megjelenésre.⁶³ Az ügyvéd fellebbezése a zsinathoz a király tetszését nem igazán nyerte el: az ekkor éppen szintén Bázelen tartózkodó Zsigmond király ugyanis 1434. szeptember 9-i levelével megparancsolta Sós László kormányzónak, hogy hűtlenség terhe alatt ne merészelje a pert Magyarország határain kívül folytatni, hanem várják meg hazaérkezését, amikor majd ő a főpapokkal és bárókkal tartott tanácskozás után dönteni fog a tizedek ügyében, és, mint írta, minderről a szekszárdi konvent tanúbizonysága útján az esztergomi kanonokokat is értesíteni fogja.⁶⁴ A királyi tiltás nem ért cél: a per Bázelen folytatódott.

A bázeli zsinat Martialis évreux-i püspök személyében ügyhallgatót jelölt ki, aki először 1434. június 3-i,⁶⁵ majd szeptember 11-i,⁶⁶ végül szeptember 23-i⁶⁷ leveleivel hagyta meg (mindannyiszor sikertelenül) Sós László pécsváradi apátnak, hogy kiközösítés terhe alatt jelenjen meg előtte. Időközben⁶⁸ idehaza a püs-

⁵⁸ „de et super facto spoliationis decimarum vinorum cuiusdam ville Newegh dicte, nunc depopulate ad ecclesiam Beati Andree apostoli de Sassad iure parochiali pertinentis et ipsi capitulo Strigoniensi incorporatarum” – BTOE III. 1064. sz. (DF 237427-8.)

⁵⁹ Engel P.: Archontológia I. 66.

⁶⁰ BTOE III. 1057. sz. (DF 237427. [EKM AR 45-2-2.])

⁶¹ BTOE III. 1059. sz. (DF 237427. [EKM AR 45-2-2.])

⁶² BTOE III. 1060. sz. (DF 237427. [EKM AR 45-2-2.])

⁶³ BTOE III. 1064. sz. (DF 237427. [EKM AR 42-2-5.], másolata: DF 261227. [AEV ST], p. 63–66.)

⁶⁴ BTOE III. 1077. sz. (DF 237553. [EKM AR 45-8-9.], p. 101–104.) — A szekszárdi konvent 1434. november 1-jei jelentése szerint kiküldöttjük, Demeter pap október 27-én az esztergomi székesegyház sekrestyéjében a káptalani ülésen mutatta be a parancsot, amire a kanonokok azt válaszolták, hogy a királynak ellentmondani nem mernek és a pert a legkevésbé sem akarják az országon kívül folytatni (*ipsamque causam appellationis ulterius extra dictum regnum domini minime prosequerentur*). — Uo., p. 104.

⁶⁵ BTOE III. 1075. sz. (DF 237430. [EKM AR 45-2-5.]; Bónis Gy.: Szentszéki reg. 285/2397. sz.)

⁶⁶ BTOE III. 1080. sz. (DF 237432. [EKM AR 45-2-7.], másolata: DF 261227. [AEV ST], p. 68–76.)

⁶⁷ BTOE III. 1083. sz. (DF 237436. [EKM AR 45-2-9.])

⁶⁸ A püspök idézőlevelének bemutatására az ügyvédeknek 1435. április 6-án, a kihirdetésére másnap, 7-én a budai Szűz Mária-egyházban tartott misén került sor, ahol a káptalant

pök megbízottja, Miklós, a budaváraljai Szent Gellért-egyház plébánosa 1435. április 24-én meghagyta Ágostonnak, a pesti Szűz Mária-egyház plébánosának, hogy a Szemerédi Balázs esztergomi kanonok, káptalani ügyvéd által név szerint megnevezett tanúkat idézze meg április 26-ra maga elé és hallgassa ki a sasadi tizedek ügyében.⁶⁹ Ferenc kánonjogi doktor, a budai Szűz Mária-egyház plébánosa — akit betegsége miatt, és mivel nem tudott magyarul, Pál káplán képviselt —, valamint Ágoston, a mondott pesti egyház plébánosa április 26-i jelentése szerint a kihallgatást a felsorolt tanúk között elvégezték, akik vallo-másukkal alátámasztották az esztergomi káptalan jogát a sasadi tizedekre.⁷⁰ Másnap a káptalan ügyvédje, Szemerédi Balázs kanonok a mondott plébánosokkal átíratva V. Márton pápa 1424. december 30-i, a sasadi tizedek ügyében a bécsi skót bencések apátjához szóló, fentebb már idézett parancslevelét annak érdekében, hogy ne az eredeti oklevelet kelljen bemutatás végett magukkal vinni a bázeli zsinatra.⁷¹ Balázs ügyvéd ugyanezen okból 1435. június 4-én a váci káptalannal átíratva V. Márton pápa 1425. augusztus 20-i bulláját⁷² és Zsigmond király 1390. szeptember 11-i⁷³ adománylevelét is. A következő évben a püspök által kijelölt helyettes bíró, Bernardus saccói archipresbiter vitte az ügyeket; ő 1435. július 29-én,⁷⁴ augusztus 13-án⁷⁵ és 23-án intézkedett a perben — ez utóbbi már a Zsigmond királyhoz és általánosságban, illetve személy szerint megnevezett bárókhoz szólt.⁷⁶ Végül a zsinat 1435. augusztus 24-én meghagyta a gurki püspöknek, a bécsi skót bencés apátnak és a váci olvasókanonoknak, hogy a Bernardus saccói archipresbiternek a zsinat, illetve Martialis évreux-i püspök megbízásából hozott ítéletét hajtsák végre, azaz Sós László apátot és a monostort mozdítsák el a nevegyi tizedek birtoklásából, és parancsoljanak nekik örök hallgatást az ügyben, valamint iktassák vissza a káptalant a tizedek szedésének birtokába. Mindemellett szólítsák fel a pécsváradi apátot és a szerzeteseket perbeli büntetéseik — 26 + 4 rajnai aranyforint — és az elrabolt tizedek fejében 70 rajnai aranyforint kifizetésére a megszabott határidőn belül. Ha nem engedelmeskednének, akkor joguk van egyházi büntetésekkel sújtani őket, sőt szükség esetén kérjenek segítséget a világi hatalomtól.⁷⁷ (Az esztergomi káptalant

Szemerédi Balázs esztergomi kanonok képviselte. Az okleveleket Siri János fia Mihály egri egyházmegyei klerikus császári közjegyző hitelesítette. (BTOE III. 1099–1100. sz. [DF 237437. = EKM AR 45-2-10.] és uo. 1102. sz. [DF 237578. = Uo. 45-12-6.]

⁶⁹ BTOE III. 1104. sz. (DF 237442. [EKM AR 45-2-15.]

⁷⁰ Az oklevelet Siri János fia Mihály egri egyházmegyei klerikus császári közjegyző hitelesítette. BTOE III. 1105. sz. (DF 237442. [EKM AR 45-2-15.]; Bónis Gy.: Szentszéki reg. 286/2412. sz.)

⁷¹ Az oklevelet Siri János fia Mihály egri egyházmegyei klerikus császári közjegyző hitelesítette. BTOE III. 1106. sz. (DF 237450. [EKM AR 45-3-8.]

⁷² BTOE III. 1112. sz. (DF 237449. [EKM AR 45-3-7.]

⁷³ BTOE III. 1113. sz. (DF 237429. [EKM AR 45-2-4.]

⁷⁴ BTOE III. 1120. sz. (DF 237438. [EKM AR 45-2-11.], másolata: DF 261227. [AEV ST], p. 102–114.)

⁷⁵ BTOE III. 1123. sz. (DF 237440. [EKM AR 45-2-13.], másolata: DF 261227. [AEV ST], p. 118–144.)

⁷⁶ BTOE III. 1128. sz. (DF 237443. [EKM AR 45-3-1.], másolata: DF 261227. [AEV ST], p. 76–102.)

⁷⁷ BTOE III. 1130. sz. (DF 237444. és 237445. [EKM AR 45-3-2 és 3.], másolata: DF 261227. [AEV ST], p. 114–117.) — Minderről Zsigmond királyt és alattvalóit is értesítették 1435. augusztus 30-i

az ekkor a zsinaton tartózkodó Temesvári Miklós kánonjogi doktor, esztergomi éneklőkanonok és vikárius képviselte.)⁷⁸ A mandátumot Somogyi Imre esztergomi kanonok a káptalan nevében mutatta be Istvándi Miklós fia⁷⁹ Barnabás váci olvasókanonoknak,⁸⁰ a zsinat által külön kijelölt megbízottnak. Az olvasókanonok a káptalani ügyvéd, továbbá a felsorolt tanúk — István, a budavári Mária Magdolna-egyház plébánosa, Bényi Kelemen esztergomi, Karmacsi György fia András deák veszprémi és Alagi Pál deák váci egyházmegyei klerikusok — jelenlétében visszaiktatta az ottani szőlőkből járó tizedek birtokába az esztergomi kanonokokat. Minderről Rajki Mihály fia Benedek veszprémi egyházmegyei klerikus, császári közjegyző 1436. július 21-én Barnabás váci lakóházában állította ki az oklevelet.⁸¹

A perben ekkor rövid szünet állott be, köszönhetően annak, hogy az apátság kormányzója/apátja, Sóvári Sós László valamikor 1435 év vége felé elhunyt.⁸² Halála után Zsigmond király László unokaöccsét, Sós Péter fia György sárosi ispánt⁸³ állította a monostor élére, de ő meglehetősen rövid ideig volt kormányzó,⁸⁴ így értelemszerűen nem a pereskedés folytatása lehetett az első gondja. Őt testvére követte a monostor élén:⁸⁵ még Zsigmond király nevezte ki az apátság élére a korábban Bécsben tanuló Sós Pétert⁸⁶ és egyúttal — egy későbbi feljegyzés szerint — megtiltotta neki, hogy a pert Magyarországon kívül folytassa.⁸⁷ Mint azt máshonnan tudjuk, Péter korábban a somogyvári apátság élén állt és onnan érkezett Pécsváradra.⁸⁸ A kinevező bullán még sem száradhatott a tinta, amikor 1438. július 10-én a pécsváradai monostor sekrestyéjében tartott konventi ülésen *Maravizai* Barnabás aszuági,⁸⁹ *Calskup* Gáspár regolyi⁹⁰

levelükkel. (BTOE III. 1131. sz. = DF 238448. [EKM AR 45-3-6.])

⁷⁸ Például 1434. szeptember 11. (DF 237432. [EKM AR 45-2-7.], másolata: DF 261227. [AEV ST], p. 68–76.) — Lásd még C. Tóth N.: Esztergomi székeskáptalan I. 51–57.

⁷⁹ Lukcsics I. 130/510. sz.

⁸⁰ 1420. július 17. (ZsO VII. 1978. sz.) – 1438. március 8. (DF 248263.); magister artium fokozattal rendelkezett (vö. C. Tóth N.: Váci székeskáptalan).

⁸¹ BTOE III. 1153. sz. (DF 237576. [EKM AR 45-12-4.], másolata: DF 261227. [AEV ST], p. 144–147.)

⁸² C. Tóth N.–Lakatos B.–Mikó G.: Pozsonyi viszály 213.

⁸³ 1435. június 26. – 1440. január 11. között (Engel P.: Archontológia I. 173.).

⁸⁴ 1436. október 21-én (DL 57648.) és december 20-án (DL 57655.) mutatható ki, 1437-ben (pl. DL 57656.) már nem nevezik annak.

⁸⁵ Az első adat apátságára 1438. július 10-ről van. (DF 237453. [EKM AR 45-4-1.])

⁸⁶ 1436. november 27-én már a bécsi egyetemen tanult (*Petrus in studio universali in civitate Wyennensi existens*). – DL 57650.

⁸⁷ „dominus Sigismundus imperator, Hungarie rex venerabilem Petrum abbatem monasterii predicti tempore dicti concilii [sc. Basiliensis – *kiegészítés C.T.N.*] inhibuerat ac sub certis et magnis penis etc. capitulum prefatum prohibuerat, ne causam predictam decimarum extra fines et limites dicti Hungarie regni prosequerentur, qui abbas timore pene ius suum in dicto concilio prosequi non audens a prosecutione dicte cause desistit.” – DF 237455. (EKM AR 45-4-3.), p. 2. (Ozsvát zágrábi püspöknek, a pécsváradai monostor kormányzójának ügyvédje által a sasadi perben beadott vádpontok másolata az esztergomi főkáptalan magánlevéltárában.)

⁸⁸ Lukcsics II. 171/593–594. sz. (1438. december 12.)

⁸⁹ Vö. Fedeles T.: Pécsi székeskáptalan 400/222. sz.

⁹⁰ Vö. Fedeles T.: Pécsi székeskáptalan 339/59. sz.

és Bácsi Simon maróti főesperes,⁹¹ pécsi kanonokok, mint végrehajtók jelentek meg és Péter apát meg a szerzetesek, valamint az esztergomi káptalan ügyvédje, Pogrányi Benedek jelenlétében bemutatnak két, 1435. évi közbenszóló ítéletlevelet: az egyik Bernardus saccói archipresbiter augusztus 23-i, a másik János gurki püspök augusztus 30-i levele volt. Majd azok értelmében felszólították az apátot és a konventet, hogy 30 napon belül adják át a káptalannak a sasadi tizedjövedelem címén beszedett összegeket, valamint az esztergomi káptalan perköltségei fejében összesen további 100 aranyforintot. Egyúttal figyelmeztették őket arra, hogy amennyiben a mondott határidőn belül nem hajtják végre az előbbieket, akkor a mondott ítéletlevelekben leírtak szerint fogják elnyerni egyházi büntetéseiket.⁹²

A perben hozott intézkedés végrehajtását azonban bizonytalan időre elnapolta az Albert király halála és a trónörökös megszületése utáni kettős királyválasztás révén kitört polgárháború. I. Ulászló király 1440. július 13-i parancsleveléből kihámozhatóan a pécsváradi monostor is az események sodrába került. Az újdonsült király⁹³ e napon Budán kelt oklevelében meghagyta Tapsonyi Antimusfi Miklósnak⁹⁴ és Süllődi⁹⁵ Miklósnak, hogy mivel Sós Péter szentjobbi apát igazolta jogait a pécsváradi monostor apátsága ügyében, ezért a kezükön lévő és általuk lefoglalt várat, valamint a monostor birtokait adják át az apátnak.⁹⁶ Az ügyet ezzel elintézettnak is vehetnénk, hiszen Péter 1438-ban, illetve a későbbiekben is pécsváradi apátként szerepel, ha a szóban forgó forrásban nem az állna, hogy szentjobbi apátként igazolta jogait. Mivel egyelőre semmilyen más információnk nincsen arra, hogy Péter valóban, ráadásul pécsváradi apátságát elhagyva Szentjobb apátságát nyerte volna el, így a legegyszerűbb megoldásnak látszik arra gondolnunk, hogy elírásról van szó.

A per folytatására a következő adatunk hat évvel későbbi. IV. Jenő pápa 1446. április 2-i intézkedésében a váci püspököt, Agmándi⁹⁷ Pétert bízta meg az esztergomi káptalan és Péter pécsváradi apát között folyó per vitelével.⁹⁸ Sajnos Péter püspöknek a sasadi tizedek ügyében tett lépéseiről, illetve magára a perről sem maradtak adataink a következő fél évtizedből. 1451-ben viszont újra teljes virágában bontakozott ki a viszály a két fél között. 1451. szeptember 10-én Szemerédi Balázs immáron gömöri főesperes, esztergomi kanonok a káptalan nevében megjelent Szécsi Dénes érsek előtt az esztergomvári nagyobb palota kancelláriai szobájában és elmondta, hogy jóllehet az érsek a perben először

⁹¹ Vö. Fedeles T.: Pécsi székeskáptalan 324/28. sz.

⁹² BTOE III. 1203. sz. (DF 237453. [EKM AR 45-4-1.], másolata: DF 261227. [AEV ST], p. 148–153.)

⁹³ I. Ulászló királlyá választását június 29-én erősítették meg Budán, koronázására július 17-én került sor Székesfehérváron. (Pálosfalvi T.: Rozgonyiak 908.)

⁹⁴ Ekkoriban mint Újlaki Miklós familiárisa mutatható ki. (Engel P.: Archontológia II. 14.)

⁹⁵ A másolatban: „de Sylned”.

⁹⁶ DL 65537., p. 7–9.

⁹⁷ 1440. február 5. – 1450. január 28. között. (Engel P.: Archontológia I. 75.)

⁹⁸ DF 237454. (EKM AR 45-4-2.) — Regesztája a kúriai regisztrumokból: Lukcsics II. 232/890. sz. (= Bónis Gy.: Szentszéki reg. 310/2586. sz., Lukcsics után.)

augusztus 30-ra, majd annak 7. napjára, azaz szeptember 4-re tűzte ki a tárgyalást, mégis nem tudni milyen késztetésre szeptember 1-jén tartották meg azt. Ennek következtében a káptalan ügyvédje nem tudott jelen lenni és így elmarasztalták őket. Mindezekért tiltakozik az érsek eljárása ellen és fellebbez ellene, egyúttal kérve a per áttételét az Apostoli Szentszék elé.⁹⁹ Minderre válaszul V. Miklós pápa 1451. november 17-én a veszprémi olvasókanonokat és a zalai főesperest bízta meg a per eldöntésével.¹⁰⁰ Ez utóbbi oklevéllel le is zárult a per első, közel húsz évnyi szakaszának története.¹⁰¹

1.2.2. A tizedper története 1452–1465 között

1452 nyarán¹⁰² azzal folytatódott a per, hogy az esztergomi káptalan ügyvédje megpróbálta elérni a bázeli zsinaton hozott, és a pécsváradi konventet elmarasztaló ítélet végrehajtását. Ám hiába hirdették ki Pesten és Budán az apát és a konvent kiközösítését, nem jártak eredménnyel. Péter apát és a konvent szerzetesei viszont — amint a későbbiekből kiderül majd — reájuk nézve katasztrófális hatással járó ellentámadásba mentek át. Felkeresték ugyanis Hunyadi János kormányzót és panaszt tettek előtte Nevegy birtokuk tizedeinek az esztergomi káptalan által történő jogtalan beszedése miatt. Ezt persze megtudták Esztergomban is, ezért ügyvédjeiket, Temesvári Miklós kánonjogi doktor éneklőkanonokat és Szemerédi Balázs gömöri főesperest küldték a Jiškra elleni hadjáraton lévő Hunyadi János után. Az ügyvédek Szécsényben, az oda meghirdetett gyűlésen szerettek volna a kormányzóval találkozni, de a csehek támadásának hírére, mivel ennek következtében az országnagyok elmenekültek, így a találkozóra nem ott, hanem a derencsényi erősség alatti táborban került sor.¹⁰³

A jobbára a Felvidék középső részén zajló, nem sok katonai eredménnyel járó hadjárat¹⁰⁴ után Temesvári Miklós éneklőkanonok ezúttal szeptember elején Budán jelent meg. Az ekkora összehívott országgyűlésen ismét előadta panaszukat a pécsváradi konvent csalárd eljárása miatt, amire válaszul Hunyadi János, aki „igazságos bíróként és jó keresztényként” kívánt eljárni,¹⁰⁵ az ügy elbírálására bizottságot hívott össze. Szekcsői Herceg Rafael kalocsa-bácsi érsek,

⁹⁹ DF 237456. (EKM AR 45-4-4.) Az oklevelet Vesztenici Péter fia Miklós esztergomi egyházmegyei klerikus császári közjegyző állította ki. Az iratban szereplő tanúkat lásd az 1.5.4. fejezet 1. sz. alatt. — A közjegyzőre lásd C. Tóth N.: Esztergomi székeskáptalan I. 149/52. sz. alatt írtakat.

¹⁰⁰ Lukács II. 301/1241. sz.

¹⁰¹ Az eddigi perbeli események rövid kivonatos, a pécsváradi monostor szempontjai szerinti ismertetését lásd az 1453. április 14-én Rómában regisztrált kérvényükben. (Lukács II. 316/1295. sz.)

¹⁰² A következőkben csak azokat az adatokat fogom megjegyezni, amelyek a jegyzékben nem találhatók meg.

¹⁰³ Vö. Hunyadi János kormányzó 1452. június 22-i oklevelével. (DF 237580. [EKM AR 45-12-8.])

¹⁰⁴ Vö. Tóth-Szabó P.: Husziták 260–264.

¹⁰⁵ „dominus gubernator regni volens ut iustus iudex et bonus catholicus experiri” – „Kronika” 93/14-15.

Kálnói András pécsi és Salánki Ágoston győri püspökök, továbbá Újlaki Miklós erdélyi vajda, Pálóci László országbíró, valamint sokan mások a kormányzó vezetésével a budaváraljai Szent Gellért-plébánián gyűltek össze, ahol a káptalan ügyvédje elmondta panaszát a kiátkozott, megbírságot és felfüggesztett apát és konventje ellenében, kérve az ítélet világi hatalom általi végrehajtását. Az éneklőkanonok meggyőző érvelésére Hunyadi János meghagyta két budavári várnagyának, Bodó Gergelynek és Szobi Jánosnak, hogy familiárisaik által vezessék be az esztergomi káptalan tizedek birtokába és iktassák részükre azt a bázeli zsinat ítéletének megfelelően.¹⁰⁶ Az ezután következő eseményeket részletesen megismerhetjük Harangi László közjegyző leírása révén. E szerint szeptember 12-én a budai várban a közjegyző és a felsorolt tanúk – Besenyői Ferenc pécsi és Diakói Ferenc boszniai egyházmegyei presbiterek, Bodó Gergely várnagy famulusa, Jenői Fekete Gergely, és írnoka, Domokos deák, valamint Esztergomi Miklós fia János és Budaváraljai János deák – előtt megjelent Pálóci László országbíró és az esztergomi káptalan ügyvédjei – Szemerédi Balázs gömői főesperes és Újvárosi Lázár kanonok – jelenlétében bemutatta a kormányzónak a két budai várnagyhoz szóló parancsát. A káptalan ügyvédje ezután elmondták, hogy mivel a pécsváradi apát és a szerzetesek mindmáig figyelmen kívül hagyták a bázeli zsinat ítéletét és egyházi büntetéseit, és nem hajlandók alávetni magukat annak, kérték a kormányzó világi hatalmának segítségét (*auxilium brachii secularis prefati domini gubernatoris invocatum esset*). Hunyadi ezért meghagyta a mondott várnagyainak, hogy adják a világi hatalom képviselőjeként egy-egy familiárisukat a zsinati ítélet végrehajtásához. A jelen lévő várnagyok készen mutatkoztak erre, majd Dobozi Tamás veszprémi és Kereskenyi¹⁰⁷ Imre esztergomi egyházmegyei nemeseket jelölték ki a feladatra. A két nemes a többiek kíséretében szeptember 14-én kiment Nevegy prédiúmrá, azon belül is a régi és új telepítésű szőlőbe. Megérkezésük után Balázs főesperest és Lázár kanonokot meg az általuk képviselt esztergomi káptalan bevezették a régi és új telepítésű nevegyi szőlők tizedének szedésébe, továbbá a zsinat által kiszabott 100 rajnai aranyforint beszédése idejéig lefoglalták a Nevegy prédiúm területén fekvő összes jövedelmet és haszonvételt, illetve azok birtokába is bevezették a kanonokokat.¹⁰⁸ A fentiek elvégzése után sor került a tizedszedés jogának

¹⁰⁶ Lásd Hunyadi János kormányzó 1452. szeptember 10-i parancslevelét. (DF 237584. [EKM AR 45-12-12.]) – Az oklevél Pálóci László országbíró relációjára kelt.

¹⁰⁷ Az oklevél egyik helyén „de Deresken” szerepel.

¹⁰⁸ „in corporalem, realem, actualem possessionem seu quasi perceptionis decimarum vinorum tam ex novo, quam etiam ex antiquo in territorio eiusdem predii Newegh plantatis et plantandis exresscentium iuxta predictarum sententiarum executionum earundem formam, necnon per centum florenis auri Renensis ratione expensarum in lite per dictos dominos canonicos et capitulum factorum universorum proventuum et utilitatum eiusdem predii Newegh et territorii ymmo quorumcunque usque ad plenariam solutionem et satisfactionem dictorum centum florenorum auri Renensis percipientum dicti sacri concilii auctoritate introduxerunt ac easdem decimas et proventus occuparunt dictisque dominis canonicis et capitulo ecclesie Strigoniensis et procuratoribus predictis eorundem nominibus dederunt et assignarunt percipiendum et percipiendas.” – DF 237461. (EKM AR 45-4-9.)

visszaszolgáltatására is: a kormányzó két megbízottja a Nevegy prédiomon fekvő — Tamás nándorfehérvári püspök és a budavári Mária Magdolna-egyház kormányzójának testvérének, Dénesnek a püspök révén, valamint Veres László, Szekeres Bálint és *Ezthensacw Laudenen* Imre budai polgárok tulajdonában lévő — szőlőkből járó tizedek jeléül átadták néhány fürt szőlőt a káptalan ügyvédjeinek, akik a mondott szőlőfürtöket a tizedek címén átvették.¹⁰⁹

A tizedek visszaiktatásával a káptalan gyakorlati értelemben megnyerte a pert, hiszen 1452 őszétől kezdve ők szedték be a nevegyi szőlőkből járó tizedeket.¹¹⁰ A pécsváradi apátságnak ellenben nem ez volt az egyetlen vesztesége. A fentebbiekben már utaltam rá, hogy Péter apát lépése nem várt következményekkel járt: a jelek szerint nemcsak a tizedet veszítették el, hanem tartozásaik fejében az addig a tulajdonukban lévő Nevegy birtok is kikerült kezükből, mivel azt a ki nem fizetett büntetéseik fejében lefoglalták és átadták az esztergomi káptalannak. A per e ponton akár véget is érhetett volna, ám az apátság makacssága miatt tovább folytatódott.

Időközben Péter apát és a konvent ugyanis az Apostoli Szentszékhez fellebbezett, hogy a zsinat ítéletét érvényteleníttessék. V. Miklós pápa ennek nyomán 1452. szeptember 1-jei levelével új tárgyalást rendelt és ezzel együtt Gatalóci Mátyás veszprémi püspökre bízta a per eldöntését,¹¹¹ aki azt továbbküldte Apáti¹¹² Lukács veszprémi kispripostnak. Ettől kezdve a per egy éven keresztül Lukács *subdelegatus* előtt folyt, és ennek megfelelően az esztergomi káptalan ügyvédjei Veszprémbe jártak pereskedni.¹¹³ A kispripost, legalábbis a káptalan véleménye szerint, a pécsváradi apátot és konventet „favorizálta”: eltörölte az őket sújtó döntést és annak következményeit. A határozaton felháborodva ezúttal viszont az esztergomi káptalan fellebbezett az Apostoli Szentszékhez, aminek következtében 1453 májusában a per ismét visszakерült Rómába.

¹⁰⁹ „Et alias prefatas litteras, quoad executionem brachii secularis debite demandaverunt executioni providique viri Dionisius frater reverendi in Christo patri domini Thome episcopi Nandoralbensis et gubernatoris parochialis ecclesie Beate Marie Magdalene de castro Budensi in vinea eiusdem domini episcopi nomine eiusdem, necnon Ladislaus Veres, Valentinus Zekeres et Emericus Laudenen Ezthensacw de civitate Budensi de eorum vineis in territorio eiusdem predii Newegh existentibus certos botros maturos ratione decimarum in signum solutionis et perceptionis decimarum de eorum predio Newegh provenientium prefatis magistris Blasio archidiacono et Lazaro procuratoribus et procuratoriis nominibus predictorum dominorum canonicorum et capituli ecclesie Strigoniensis dederunt ipsique procuratores predictis nominibus eosdem botros ratione decimarum tulerunt et receperunt.” – DF 237461. (EKM AR 45-4-9.) — Az iratban szereplő tanúkat lásd az 1.5.4. fejezet 6. sz. alatt.

¹¹⁰ Lásd erre még Palicsnai Péter esztergomi kanonok 1458. február 28-i levelét! (A levél szövegét lásd a 3. fejezet 1. sz. alatt.)

¹¹¹ Mon. Rom. Vesp. III. 143.; Lukcsics II. 311/1281. sz. (Mindkettő a pápai regisztrumokból; átírása: DF 237462. [EKM AR 45-4-10.]

¹¹² Knauz N.: Pozsonyi kéziratok 10., vö. még Solymosi L.: Veszprémi könyvkölcsönzések 38.

¹¹³ Vö. 1453. május 14., veszprémi székesegyház (DF 237468. [EKM AR 45-4-15.]). A káptalant Szeмерédi Balázs gömöri főesperes képviselte, az oklevelet Endrédi Mihály fia Harangi László váradi egyházmegyei klerikus császári közjegyző állította ki, a tanúk a veszprémi káptalan tagjai voltak.

Az esztergomi káptalan Trevisói Simon kánonjogi doktor olvasókanonokot küldte Rómába, aki negyedmagával valamikor 1453 júliusában indult el oda és összesen 18 hónapon keresztül vitte a pert a Kúriában. (Simont azonban nemcsak a káptalan bízta meg érdekei képviselésével, hanem V. László király is. A királyi követség július 22-én indult Bécsből és augusztus 26-án érkezett meg Rómába.)¹¹⁴ Mindeközben Simon nem kevesebb, mint 350 aranyforintot költött el: az utazásra 66 aranyforintot, a különböző pápai tisztségviselők fizetésére 110 aranyforintot, illetve dukátot), valamint az ügyek vitelére és az ott tartózkodásra 184 aranyforintot. A fizetésben részesülők között feltűnik egy később az esztergomi káptalanban (is) nagy karriert befutó személy neve: Kutasi Tamás vasvári kanonok *sollicitator* kilenc aranyforintot kapott Simontól az ügyvitelért. E Tamás nem ismeretlen a magyarországi kutatásban: a kánonokról már korábban sejteni lehetett, hogy Rómában végezte az egyetemet, de erre a „krónikát” leszámítva a legkorábbi adatok csak 1455 tavaszáról voltak, a kánonjogi fokozatát is ott szerezte meg 1456-ban. Utána jó tíz évig nincsen róla hír, hogy azután 1465-ben győri, 1466-tól (1473-ig) esztergomi kanonokként találkozzunk vele.¹¹⁵ Ráadásul 1467 nyarának végétől 1471 tavaszáig ő vezette az esztergomi szentszéki bíróságot.¹¹⁶

Amíg Simon olvasókanonok Rómában időzött, a pécsváradi konvent képviselője 1453. szeptember közepén megjelent a Pozsonyban tartózkodó király, illetve az ország főpapjai, bárói és nemesei előtt és bepanaszolta az esztergomi káptalant. Mint előadta, a káptalan Péter pécsváradi apátot és a konventet a nevegyi Újmál hegyen fekvő szőlők tizedei ügyében¹¹⁷ az ország szabadsága és szokása ellenére az Apostoli Szentszék elé idéztette.¹¹⁸ (Azt a konvent képviselői már „elfelejtették”, hogy alig egy éve még ők idéztették meg a káptalant Rómába.) V. László király és a vele lévők ezen meglepődve 1453. szeptember 17-én levelet intéztek az esztergomi káptalanhoz. Ebben a király meghagyta nekik, hogy mivel nem hajlandó eltérni az ilyesféle magatartást, ezért ne merjenek külföldön pereskedni, hanem itthon, a megfelelő bíró előtt keressék igazukat.¹¹⁹ A káptalannak a királyi parancslevelet Igali János budai kanonok — a budai káptalan kapott parancsot ugyanis annak kézbesítésére — október 11-én mutatta be a belső sekrestyében tartott káptalani ülésen. A káptalan tagjai az oklevél megtekintése után elmondták, hogy ők nem Rómában, hanem a kijelölt bíró,

¹¹⁴ Fraknói V.: Simon patraszi érsek 500–501. (Fraknói Vilmos szerint a követség tagjaként Simon is visszatért Bécsbe október 19-én, a „krónika” adatai alapján azonban Simon vagy nem jött vissza Bécsbe, vagy igen, de akkor azonnal visszatért Rómába – „Krónika” 98/15–99/18.)

¹¹⁵ Köblös J.: Egyházi közlépréteg 402/74. sz.; Körmendy K.: Studentes 195/112. sz. — Esztergomi kanonoksága 1466. augusztus 21. (DL 65554.) – 1473. szeptember 3. (DF 274059.) között adatlatható. DL 90106., DF 240566.

¹¹⁷ „in facto quorundam decimarum vinorum promontorii Nywegh in monte Vymal vocato provenientium” – DF 237475. (EKM AR 45-4-22.)

¹¹⁸ „ad curiam Romanam et Sedem Apostolicam citari procurassetis in preiudicium libertatis et consuetudinis regni nostri predicti ab antiquo inconcusse observatarum manifestum” – Uo.

¹¹⁹ DF 237475. (EKM AR 45-4-22.)

Lukács veszprémi kisprépost előtt kezdték a pert a pécsváradiak ellenében, de mivel nem voltak megelégedve az ítéletével, ezért fellebbeztek. A per — folytatták a kanonokok — így került a Szentszék elé, és jelenleg is ott zajlik; a káptalan tehát semmit sem tett az ország szabadságai és szokásai ellenére.¹²⁰

Mindettől függetlenül a nevegyi tizedek felett az esztergomi káptalan gyakorolta a fennhatóságot, s ezt igyekezett is minden eszközzel biztosítani. Ennek érdekében a Prágában tartózkodó királlyal 1454. szeptember 30-án két parancslevelet állítottak ki: az egyik Hunyadi János beszercei örökös ispánhoz, országos főkapitányhoz,¹²¹ a másik pedig a budavári várnagyokhoz, Györgyi Bodó Gergelyhez és Gergelylaci Buzlai Lászlóhoz szolt.¹²² Ezekben V. László király meghagyta a címzeteknek, hogy az esztergomi kanonokokat és a káptalant védjék meg, különösen a pécsváradiakkal szemben a nevegyi tizedek és más ottani jövedelmek birtokában, amely őket — mint mondták — jogosan és régtől fogva, illetve a bázeli zsinat ítélete értelmében megilleti.¹²³ Mindezek után 1455-ben az utókor számára nem teljesen érthető dolgok történtek a nevegyi bortizedek ügyében. Először február 10-én az esztergomi káptalan ügyvédje, Túronyi Mihály megjelent a perben kijelölt bíró Szakcsi Vince hántai prépost házában és bemutatta a bázeli zsinat 1435. augusztus 24-i ítéletlevelét. De hogy miért tette ezt, az a bulla hátlapján lévő, Szekcsői Dúl Lőrinc (köz)jegyző által írt feljegyzésből nem derül ki.¹²⁴ Elképzelhető, hogy a dolog összefüggésben állhat egy másik, még 1454 szüret táján kitört viszályal. A két fél közül az egyik értelemszerűen az esztergomi káptalan volt, a másik azonban nagy meglepetésünkre nem más, mint Hunyadi János, amint arról a volt országos főkapitány 1455. február 26-i, az esztergomi káptalanhoz szóló leveléből értesülünk. E szerint Hunyadi már háromszor írt nekik familiárisai, Lőrinc deák és Szikorka általuk történt kiközösítésének feloldása ügyében, de nem tettek semmit. A mondottakat, akik Hunyadi külön engedélyével és megbízásából mentek ki a budai területre az Újmál és Gombamál tizedeinek beszedésére, a káptalan, nyilván ennek megakadályozására, kiközösítette.¹²⁵ A beszercei örökös ispán levelében jelezte, hogy nem érti eljárásukat, sőt a

¹²⁰ DF 237475. (EKM AR 45-4-22.) Az oklevelet Kolozsvári Hano Lőrinc fia Szász János erdélyi egyházmegyei klerikus, császári közjegyző állította ki. Az iratban szereplő tanúkat lásd az 1.5.4. fejezet 9. sz. alatt.

¹²¹ DF 237481. (EKM AR 45-5-4.) „De commissione domini regis.”

¹²² DF 237480. (EKM AR 45-5-3.) „De commissione domini regis.”

¹²³ Uo.

¹²⁴ „Anno Domini M^o CCCC^o L^{mo} V^o die X^{ma} mensis Februarii, hora vesperarum vel quasi, in domo habitationis domini Vincentii prepositi de Hantha, iudicis etc., m(agister) Michael de Thwron procurator capituli Strigoniensis etc. exhibuit bullam presentem presente B. de Pechwaradiensi procuratore abbatis et conventus Pechwaradiensis. Laurentius Dwl.” – DF 237445. (EKM AR 45-3-3.) — A bemutatott ítéletlevel: BTOE III. 1130. sz.

¹²⁵ „Recolimus vobis iam ternario nostris litteris scripsisse in eo, ut vos Laurentium litteratum et Zikorka, nostros familiares occasione recollectionis decime Wymal et Gombamal in territorio Budensi de speciali nostra commissione et mandato per ipsos facte in nostrum solum despectum per vos excommunicatos absolveritis pacificosque redderitis sine molestia

levelükben leírtakat sem, amely szerint a mondott tizedek teljes egészében a káptalant illetik, és ő pedig azokat Isten és az igazság ellenében szedette be,¹²⁶ hiszen — írta Hunyadi — a mondott tizedeket a pécsváradi apát adta neki, aki azt állította, hogy azok az övéik.¹²⁷ Ugyanakkor felettébb csodálkozik, hogy ha a tizedek ügyében valóban vitájuk van az apáttal, akkor miért az ő megkárosítására törekednek, keressék inkább igazukat az apáton.¹²⁸ Mindezek után arra buzdította őket, hogy két familiárisát oldják fel a kiközösítés alól, mert ha nem, akkor rövidesen hallani fognak róla. A burkolt fenyegetőzésnek tűnő mondat nagyon is kézzelfogható dolgot jelentett a káptalan számára. A volt kormányzó ugyanis kerek perec azzal fenyegette meg őket, hogy minden általa ismert birtokukat elfoglalja.¹²⁹ Végül azzal zárta sorait, hogy káptalan tudassa vele, mit kívánnak az ügyben tenni.¹³⁰ (Hunyadi János érvelésében különösen az lehett felháborító a kanonokoknak, amikor tudatlanságát hangoztatta az ügyben, hiszen 1452 őszén a kormányzó tevékeny részvételével került vissza a káptalan a tizedek birtokába.) A vitáról nem maradt több információnk, így az valószínűleg elsimult a felek között, jöllehet az esztergomi káptalan is tett annak érdekében: 1455. augusztus 23-án, az ezúttal Bécsben időző uralkodóval kiadattak a nevegyi tizedek birtoklása ügyében egy Pálóci László országbírónak és a budai várnagyoknak szóló védlevelet.¹³¹ Az oklevél szövege gyakorlatilag megegyezik az 1454-ben született hasonló tárgyú parancslevél soraival.

A per, az oklevelek és a „krónika” hallgatásából kiindulva egy darabig, mintegy két évig csendben folydogált a pápai Kúriában a kijelölt ügyvivő, Guillermus de Fondera oloroni püspök, illetve az általa kijelölt firenzei Orlandus de Bonarlis ügyhallgató előtt. A következő adatunk 1456 nyaráról van, amikor Orlandus ügyhallgató meghagyta a veszprémi püspöknek és vikáriusának, hogy zárolják a pécsváradiak és az esztergomiak közötti vitás területen, a nevegyi szőlőkben szedett tizedeket.¹³² A parancslevél megérkezése után Apáti Lukács veszprémi kispőst és vikárius azonban nemcsak zárolta,

ulteriori.” – DF 237612. (EKM AR 45-13-17.) Az aláírás érdekessége, hogy a besztercei örökös ispánság után feltüntetett országos főkapitányi címet utólag húzták ki.

¹²⁶ „inter alia vestris scriptis vos plenum vestrum ius habere super illa decima et ulterius, quod nos contra Deum et eius iustitiam tulisse vosque in possessione eius turbaremus.” – Uo.

¹²⁷ „Sciatis enim, quod nobis abbas de Pechwaradia contulit fructus presentis anni decime illius, qui etiam asserit plenum ius manusque vestri habere decime illius.” – Uo.

¹²⁸ „Sed miramur, cuius hucusque fuerimus vobis furiosi, cur nos et nostros preiudicio tantum persequimini. ... Si enim plenum ius decime habetis, ut iam nobis scribitis, cur non angustatis abbatem illum ordine iuris, qui nobis percipere contulit.” – Uo.

¹²⁹ „Ortamur tamen adhuc vos amicabilem, quatenus desinatis amplius et eos Laurentium et Zekorka absolvatis ab huiusmodi vinculo excommunicationis. ... Ita Dei adiuvet nos, quod brevi die audietis novitates. Nam omnes vestras possessiones, quas scimus, ut proprius etiam scripsisse memoramur et de quibus denique scrutare poterimus, occupando detinemus tamdiu, donec vosmet a nobis ex inde gratia remittendi postulabitis.” – Uo.

¹³⁰ „Scribatis nobis in premissis mentem et voluntatem vestram ad plenum.” – Uo.

¹³¹ DF 237589. (EKM AR 45-12-16.) „Commissio propria domini regis.”

¹³² Lásd az ügyhallgató 1456. július 5-i (DF 237484. [EKM AR 45-5-7.]) oklevelét.

hanem egyenesen bérbeadta a neveyi tizedjövedelmet Garai László nádornak 126¹³³ aranyforintért. A rendelkezés eleve furcsán hathatott, hiszen a tizedeket immáron négy éve az esztergomi káptalan szedte be, így Lukács vikárius rendelkezése egyúttal azt is jelentette, hogy a kanonokok a náddal kerültek volna összetűzésbe. (A káptalan ezzel összefüggésben ebben az évben is kért védlevelet neveyi birtoklásának biztosítása ügyében, a parancslévél ezúttal – talán nem véletlenül – Garai László nádorhoz szólt.¹³⁴) Éppen ezért az esztergomi káptalan, mivel nem remélhette sérelmei orvoslását sem a veszprémi püspöktől és vikáriusától, sem a világi hatalmasságoktól, III. Callixtus pápához küldte megbízottját annak érdekében, hogy őszentségével visszavonassák a vikárius által elrendelt zárlatot és bérbeadást. A feladatra ezúttal nem Esztergomból jelöltek ki egy kanonokot, hanem az éppen Bolognában tanuló társukat bízták meg a nem könnyű feladat elvégzésével.

E kanonok Palicsnai Péter volt, akinek esztergomi kanonokságát eddig 1457. október 1-jétől tudtuk adatolni.¹³⁵ A jelek szerint azonban már egyetemi tanulmányait is a káptalan tagjaként végezte: először Bécsben, majd Ferrarában és Bolognában, sőt egy félévet Rómában is járt. Kánonjogi doktorátusát 1457 júliusában szerezte meg Bolognában.¹³⁶ A „krónika” adatai mindezt tovább pontosítják: Péter már a hazatelepülésére készült, amikor a káptalan megbízta, hogy menjen Rómába a fellebbezés benyújtására. Az útra két részletben 80 aranyforintot kapott, amelyről tételesen elszámolt a káptalannak (igaz, azok alapján 88 és fél aranyforintot költött). Mindebből számunkra most az a legfontosabb, hogy Palicsnai Péter fél évig volt Rómában és ezen idő alatt, amíg a Kúriában a tizedek ügyében tevékenykedett, beiratkozott az egyetemre és fél évet elvégzett ott. A szemeszter befejezése után, 1457 júliusának elején indulhatott haza Esztergomba, de közben még megállt Bolognában és ledoktorált. Palicsnai ügyvédi útja sikeresnek bizonyult, mivel a pápa 1457. május 21-i bullájával elrendelte a zárlat feloldását, illetve Garai László nádornak egyházi büntetések terhe alatt meghagyta a tizedbérletből járó pénz átadását a káptalannak.¹³⁷

A következő néhány hónap azzal telt, hogy a pápa által kijelölt végrehajtók, János somogyi apát, Temesvári¹³⁸ András, a székesfehérvári Szent Miklós-egyház prépostja, illetve István zsámbéki prépost – aki egyébként kimentette magát a perben való részvételből¹³⁹ – eljárak a pápai parancsnak megfelelően:

¹³³ Másik adat szerint 125 aranyforintért. (DF 237494. [EKM AR 45-5-17.]) – Az ügyletet III. Callixtus pápa 1457. május 21-i oklevele alapján említi Székely Gy.: *Struktúraváltozások* 53.

¹³⁴ DF 237591. (EKM AR 45-12-18.): 1456. június 10. Esztergom. „Commissio propria domini regis.” (A király a Hunyadi János által kiadott oklevélre hivatkozott.)

¹³⁵ DF 237494. (EKM AR 45-5-17.)

¹³⁶ Személyére lásd C. Tóth N.: *Esztergomi székeskáptalan* I. 63–66., illetve 139/28. sz. alatt írtakat.

¹³⁷ Mon. Rom. Vespri. III. 152. (a kúriai regisztrumokból; Bónis Gy.: *Szentszéki reg.* 343/2841. sz.; káptalani példánya: DF 237487. [EKM AR 45-5-10.])

¹³⁸ Köblös J.: *Egyházi középírtegy* 369/105. sz.

¹³⁹ Bónis Gy.: *Szentszéki reg.* 343/2844. sz. (DF 237497. [EKM AR 45-5-20.])

megidéztek Lukács prépostot maguk elé Székesfehérvárra, majd visszaítélték a bérleti díjat az esztergomi káptalannak és meghagyták Garai Lászlónak a pénz kifizetését. Mindezek után a káptalan ügyvédje, Szatmárnémeti Kelemen zólyomi főesperes szeptember 6-án a budai várban felkereste a nádort, ahol abban állapodtak meg, hogy Lukács vikárius a nádor által átadott 50 aranyforintot visszaadja a kanonokoknak, Garai László pedig ígéretet tett arra, hogy Mihály-nap másnapján a maradék 75 aranyforintot is megfizeti nekik. A megállapodás tanúi Hosszúaszói Botos¹⁴⁰ István dömösi prépost, valamint Keszi Benedek deák, Marcali Adfi Albert, Kis Lőrinc – valószínűleg budai – várnagy és a nádor jegyzője, Albert voltak.¹⁴¹

A nádorral kötött megegyezésük értelmében a kanonokok Palicsnai Péter kanonokot hetedmagával – köztük Décsi Jakab kanonokkal¹⁴² – küldték Budára, akik tíz napon keresztül várakoztak ott. Küldetésük sikeresnek bizonyult, mivel a nádor szeptember 29-én Münzer János budai bíró¹⁴³ által kifizette a 75 aranyforintot a nevegyi tizedek bérletének hátraléka fejében. Minderről már visszatérve az esztergomi egyház oszlopcsarnokában tettek bevallást Dávodi Dénes, a szabad művészetek borostyánkoszorúsa,¹⁴⁴ Dorogházi László egri és Tapolcai Gellért veszprémi egyházmegyei közjegyzők és Sáfár Pál esztergomi polgár jelenlétében.¹⁴⁵

A pereskedés költségeinek szemléltetésére jól használható az előbbi példa: Péter kanonok hazaérkezésétől a 125 aranyforint kifizetéséig eltelt alig három hónap alatt a káptalan az ügyvédekre, az utazásokra és szállásokra, valamint az oklevelek kiállítási díja fejében összesen 73 aranyforintot költött el. Gyakorlatilag a bérleti összeg 58 százalékát felemésztette a visszaszerzésére fordított összeg. Mindez persze amellet, hogy jó esetben egyszeri kiadást jelentett, hosszú távon megérte a káptalannak, hiszen elkerülhette, hogy Lukács kisprépost intézkedése precedenst teremtsen a későbbiekben. Természetesen az sem lehetett mellékes, hogy a nádorral sikerült békésen lezárni az ügyet.

¹⁴⁰ Bónis Gy.: Jogtudó értelmiség 170.

¹⁴¹ DF 237492. (EKM AR 45-5-15.) – Vö. Bónis Gy.: Szentszéki reg. 343/2852. sz.

¹⁴² Az ő neve csak az erről kiadott oklevélben szerepel, lásd „honorabiles viri, dominus Petrus de Palichna decretorum doctor et magister Iacobus de Dech, canonici ecclesie Strigoniensis, sindici et procuratores” – DF 237494. (EKM AR 45-5-17.)

¹⁴³ Személyére lásd Kubinyi A.: Hallerek 709–711. – Az idézett oklevélben „per ... Iohannem Hanzmunzer” áll! (Lásd alább!)

¹⁴⁴ Személyére lásd C. Tóth N.: Esztergomi székeskáptalan I. 130/4. sz. alatt írtakat.

¹⁴⁵ „Ita idem dominus Ladislaus palatinus visis iuribus ipsorum dominorum canonicorum et capituli ecclesie Strigoniensis in predicto festo Sancti Michaelis archangeli nunc preterito per circumspectum virum Iohannem Hanzmunzer iudicem opidi Budensis, nomine et in persona suis(!), videlicet domini palatini huiusmodi septuagintaquinque florenos auri puri Bude memoratis domino Petro doctori et magistro Iacobo canonicis, sindicis et procuratoribus quorum supra nominibus realiter et cum effectu reddere et persolvere fecisset et commisisset.” – DF 237494. (EKM AR 45-5-17.) Az oklevelet Szegedi András fia Benedek bácsi egyházmegyei klerikus, császári közjegyző állította ki.

A fentiekkel szinte egy időben, 1457. augusztus 22-én Buzlai Bertalan budafelhévízi prépost¹⁴⁶ és Bátor Gál budai éneklőkanonok¹⁴⁷ Lukács veszprémi kispréposttal szemben kimondták az illetékességüket a perben, ami ellen viszont az esztergomi káptalan ügyvédje tiltakozott.¹⁴⁸

Palicsnai Péter szinte le sem szállhatott lováról: 1457 októberében már indulhatott is vissza Rómába, mivel a káptalan ismét őt bízta meg a per vitelével a pápai Kúriában. Ezúttal másodmagával ment és kilenc¹⁴⁹ hónapon át tartózkodott az Örök Városban. Az onnan február legvégén írt levelében részletesen beszámolt a káptalannak arról, hogy a pécsváradiak ügyvédje kikérte a bázeli zsinaton hozott határozatok másolatait, amivel szemben Palicsnai szerint a káptalannak bizonyítania kell, hogy egyrészt a tizedeket 1452 óta minden évben beszédtek, másrészt, hogy a sasadi egyház évtizedek óta egyesítve van az esztergomi káptalannal. Továbbá igyekezzenek részletesen elmesélni a neveyi tizedek történetét és legfőképpen azt tudatosítani, hogy a pécsváradi apát ugyan birtokos volt Nevegyen, de a tizedeket sohasem birtokolta. Mindezek után ismertette az általa az ügyben benyújtandó, a káptalan által megfogalmazandó kérvény rövid tartalmát: 1) a káptalan kérje a pernek a pápához vonását, anélkül, hogy az oklevelet újra felolvasnák, a pápa parancsoljon örök hallgatást a pécsváradiaknak a bázeli zsinat által hozott ítélet tárgyában; 2) a káptalan tartsa titokban a kérelem szövegét, illetve Dénes érsek és Carvajal bíboros tanúsítsák annak valóságát. Végül 3) írják bele azt, hogy a pécsváradi apát csak csalárdsággal védelmezi ügyét. A levél végén még különböző „bölcsségeket” és híreket közölt, ez utóbbiakat nem is annyira a kanonokoknak, mint inkább Szécsi Dénes érseknek szánta.¹⁵⁰ Összegezve Palicsnai Péter levelének tartalmát, arra buzdította a káptalant, hogy az 1452. szeptemberében elért eredményekhez — azaz a tizedek vissza-, a prédiüm megszerzéséhez — ragaszkodjon, és azt a helyzetet tekintsék kiindulópontnak.

Palicsnai Péter munkája felemás eredménnyel járt: sikerült az 1452. évi állapot kiindulópontként való elfogadtatása, de a pert nem sikerült a pápai elé áthelyeztetni: Bernardus Rovira valenciai kanonok pápai ügyhallgató március elején elrendelte a per visszabocsátását és egyúttal a felek megidőzését az esztergomi érsek elé.¹⁵¹

Miután a levél megérkezett Esztergomba, megélénkültek az események: a megidézett peresfelek 1458. július 24-én az esztergomi érsekség Budán, a Szent

¹⁴⁶ Buzlai Márton fia, Bertalan budafelhévízi prépost 1457. július 28. (DF 237497.) – 1469. (Vö. Kubinyi A.: Gergelylaci Buzlaiak 269–270.)

¹⁴⁷ Bátor Gál budai olvasókanonok 1456. november 29. – 1469. május 29. (Köblös J.: Egyházi középréteg 284/5. sz.), valószínűleg csendi Bátor István országbíró törvénytelen gyermeke. (C. Tóth N.: Ki kicsoda 23.)

¹⁴⁸ Vö. Bónis Gy.: Szentszéki reg. 343/2846. sz. (DF 237489. [EKM AR 45-5-12.]) és 343/2847. sz. (DF 249015. [AEV 53.])

¹⁴⁹ A szövegben ugyan 11 hónap áll, de Péter 1458. júliusában már itthon volt, lásd alább!

¹⁵⁰ 1458. február 28. (DF 237594. [EKM 45-12-21.]) — A levél szövegét lásd a 3. fejezet 1. sz. alatt.

¹⁵¹ Vö. 1458. március 10. (Bónis Gy.: Szentszéki reg. 344/2854. sz. = DF 237499. [EKM AR 45-5-22.])

György téren lévő házában gyűltek össze. A kanonokokat Trevisói Simon kánonjogi doktor, olvasókanonok, Szántói Ambrus esztergom-szentistváni prépost, Budai Gergely kánonjogi licenciátus, barsi főesperes, Palicsnai Péter kánonjogi doktor, Túronyi Mihály, Décsi Jakab és Pesti Lőrinc, míg a pécsváradiaikat Sóvári Péter apát képviselte. A jelenlévők abban állapodtak meg, hogy egyrészt felkéri Szécsi Dénes érseket fogott bírónak a perben, másrészt augusztus 20-án, Szent István király ünnepén kötelesek a megbízóik felhatalmazását bemutatni arról, hogy az érsek által meghozandó ítéletet elfogadják és megtartják, végül harmadrészt szeptember 8-án megjelennek az érsek előtt és bemutatják, illetve átadják neki az ügyben keletkezett irataikat. Amelyik fél a megállapodás bármelyik pontját megszegi, köteles 100 ezüstmárka bírságot fizetni, továbbá a per elvesztésével bűnhődik. Az érsek elfogadván a felkérést a megegyezés létrehozására, kötelezte magát, hogy az ügyben a felek által bemutatott iratok alapján legkésőbb Kisasszony-nap 16. napján, azaz szeptember 23-án kihirdeti döntését.¹⁵²

A fogott bírói felkéréskor történeteket jól kiegészíti a „krónika” szövege, amely megőrizte a pécsváradi apát szavait is az utókor számára. E szerint Péter apát a budai országgyűlésre¹⁵³ összegyűlt főpapok, bárók és nemesek jelenlétében felkérte Szécsi Dénes érseket, hogy a közöttük és a káptalan között zajló perben, amely rengeteg költséggel és fáradtsággal jár, hozzon létre egyezséget. Könyörgése, mint láttuk, megértő fülekre talált. A káptalan ügyvédjei egyébként 16 lovassal mentek Budára, ahol 12 napig tartózkodtak; a „kirándulás” 32 aranyforintba került. Mindehhez járult még a megegyezésről kiállított oklevél 10 aranyforintos költsége, azaz a káptalan 42 aranyforinttal terhelte meg jövedelmeit.

Rövid ideig úgy tűnhetett, hogy az évtizedek óta zajló perben békésen fognak megegyezni a felek, ám a pécsváradi apát ezúttal is kihátrált a megállapodásból. Az első kijelölt időpontban, augusztus 20-án a káptalan ügyvédjei jelentek az érsek már említett budai házában és átnyújtották Szécsi Dénesnek a káptalan felhatalmazását, amelyben a kanonokok vállalták a július 24-i előzetes egyezségben szereplő feltételeket. Mindezekén túl, mivel Péter apát és a szerzetesek nem jelentek meg, illetve nem is küldték el megbízottjukat, a káptalan ügyvédjei István dömösi prépost, veszprémi, Bátor László váradi, Némái Kolos László veszprémi egyházmegyei nemesek, Asszonyfalvi Ostfi László győri egyházmegyei klerikus és az akkor Bajonon lakó Turóci Miklós veszprémi egyházmegyei nemes jelenlétében bejelentették tiltakozásukat Péter apát eljárása ellen.¹⁵⁴

¹⁵² DF 237501. (EKM AR 45-5-24.; Bónis Gy.: Szentszéki reg. 344/2855. sz.) Az oklevelet Kolozsvári Hano Lőrinc fia Szász János erdélyi egyházmegyei klerikus, császári közjegyző állította ki. Az iratban szereplő tanúkat lásd az 1.5.4. fejezet 14. sz. alatt.

¹⁵³ Az országgyűlést 1458. július 25-re hívták össze és augusztus 5-ig tartott. (Vö. C. Tóth N.: Nádorváltás 1458-ban.)

¹⁵⁴ DF 237506. (EKM AR 45-6-3., másik példánya: DF 237507. [Uo. 45-6-4.]; Bónis Gy.: Szentszéki reg. 345/2874. sz.) — Az oklevelet Dorogházi János fia László egri és Kolozsvári Hano Lőrinc

A tárgyalásra kijelölt időben, szeptember 8-án ezúttal esztergomi várban lévő Szent Györgyről nevezett palotában jelentek meg Szécsi Dénes érsek előtt a káptalan nevében ügyvédjei, mégpedig Ostfi Miklós prépost, Trevisói Simon olvasókanonok, Örmény Tamás kánonjogi licenciátus, esztergomi székesegyházi főesperes és esztergom-szentgyörgyi prépost, Szántói Ambrus esztergom-szentistváni prépost, Budai Gergely barsi főesperes, Imre, a Szűz Mária-kápolna igazgatója, Palicsnai Péter, Pesti Lőrinc és Dávodi Dénes kánonok, majd ismertették a július 24-i megegyezést és az augusztus 20-i eseményeket, végül felsorolták az ügyben Márton pápa bullájának kiadása óta született okleveleket. Mindezek után pedig tiltakoztak Péter apát és a monostor szerzeteseinek makacssága miatt.¹⁵⁵ Másnap ugyanezek az ügyvédek kérték az érseket, hogy hajtsa végre a július 24-i megállapodásnak megfelelően az abban leírtakat,¹⁵⁶ amire válaszul Szécsi Dénes szeptember 23-án kihirdette Péter apát és a monostor elmarasztását a káptalannal szemben 100 ezüstmárkában.¹⁵⁷

Péter apát mindezeket figyelmen kívül hagyva Bernardus Rovira valenciai kánonok, pápai ügyhallgató által Rómában, 1459. február 20-án kiadatott levélével ismét a pápai Kúriába idéztette az esztergomi káptalant.¹⁵⁸ Hanem alig két hónappal később ismét meggondolta magát és elküldte ügyvédjét, Bácsi (*de Bachia*) Benedek deák pécsváradi lakost Esztergomba, aki május 2-án megjelent Szécsi érsek előtt és a káptalan ügyvédje, Palicsnai Péter kánonok jelenlétében újból beleegyezését adta a megegyezéshez.¹⁵⁹

Az esztergomi káptalan azonban — talán — óvatosságból, okulva a korábban történetekből, elhatározta, hogy elküldi a pápához képviselőjét. A kánonok tehát egyrészt az idézés, másrészt pedig Dénes érsek döntésének megerősítése végett ismételten Péter kánonjogi doktort bízta meg képviselőjükkel,¹⁶⁰ aki valamikor 1459 késő tavaszán¹⁶¹ indulhatott harmadmagával a pápa aktuá-

fia Szász János erdélyi egyházmegyei klerikusok, császári közjegyzők állították ki.

¹⁵⁵ DF 237508. (EKM AR 45-6-5.; Bónis Gy.: Szentszéki reg. 345/2875. sz.) Az oklevelet Dorogházi János fia László egri és Kolozsvári Hano Lőrinc fia Szász János erdélyi egyházmegyei klerikusok, császári közjegyzők állították ki. Az iratban szereplő tanúkat lásd az 1.5.4. fejezet 17. sz. alatt. — A palotára lásd az 1.5.3. fejezetet!

¹⁵⁶ DF 237595. (EKM AR 45-12-22.; Bónis Gy.: Szentszéki reg. 345/2876. sz.) Az oklevelet Dorogházi János fia László egri és Kolozsvári Hano Lőrinc fia Szász János erdélyi egyházmegyei klerikusok, császári közjegyzők állították ki. Az iratban szereplő tanúkat lásd az 1.5.4. fejezet 18. sz. alatt.

¹⁵⁷ DF 237510. (EKM AR 45-6-7.; Bónis Gy.: Szentszéki reg. 345/2877. sz.) Az oklevelet Dorogházi János fia László egri és Kolozsvári Hano Lőrinc fia Szász János erdélyi egyházmegyei klerikusok, császári közjegyzők hitelesítették. Az iratban szereplő tanúkat lásd az 1.5.4. fejezet 19. sz. alatt.

¹⁵⁸ DF 237526. (EKM AR 45-6-23.; Bónis Gy.: Szentszéki reg. 345/2880. sz.)

¹⁵⁹ DF 237521. (EKM AR 45-6-18.; Bónis Gy.: Szentszéki reg. 346/2883. sz.) Az oklevelet Dorogházi János fia László egri és Kolozsvári Hano Lőrinc fia Szász János erdélyi egyházmegyei klerikusok, császári közjegyzők állították ki. Az iratban szereplő tanúkat lásd az 1.5.4. fejezet 22. sz. alatt.

¹⁶⁰ Vö. a káptalan ügyvédvalló levelével: 1459. április 3. (DF 237774. [EKM AR 47-2-8.]

¹⁶¹ 1459. május 4-én még Esztergomban volt. (DF 237524. [EKM AR 45-6-21.]

lis tartózkodási helyére. Az ügyvéd-kanonok hét hónapot töltött Mantovában, tizenegy hónapot Sienában, végül még négy hónapot Rómában. A mintegy 22 hónapos külföldi tartózkodása során, amely alatt 432 aranyforintot költött, több dolgot sikerült elérnie: egyrészt II. Pius pápa 1459. november 27-i és 1460. június 2-i bulláival jóváhagyta Szécsi Dénes érsek 1458. július 24-i, illetve az annak nyomán kiadott okleveleiben leírt rendelkezéseket.¹⁶² Másrészt korábbi, 1459. szeptember 4-i, illetve fél évvel későbbi, 1460. január 18-i bulláival az esztergomi érseket jelölte ki a tizedper bírójául.¹⁶³ Mindezek mellett Péter kanonoknak fennmaradt két, az esztergomi káptalanhoz szóló levele is, amelyekben részletesen beszámolt az addig történetekről. Az első 1460. január 14-én Mantovában kelt: ebben először megköszönte a káptalannak, hogy neki adták az egyik megüresedett kápolnaigazgatóságot, egyúttal azonban nehezményezte, hogy semmilyen információt nem küldtek neki a tizedperről és minderről másoktól kell értesülnie. Neheztelése ellenére azért beszámolt nekik arról, hogy mit végzett a Kúriában, így a II. Pius pápától kapott 1459. szeptember 4-i bulláról,¹⁶⁴ illetve, hogy mire lenne szüksége a per további vitéléhez – a pénzen kívül. Mindemellett a levelek szokásos tartalmának megfelelően hírt adott különféle mendemondákról és (rém)hírekről is. Tudomása szerint Szentgyörgyi Székely Tamás¹⁶⁵ felkérte magának a pécsváradi apátságot, de mint megtudta, többen mások, így a váradi, csanádi és korbáviai püspök is igyekszik megszerezni a javadalmat. Levele végén még egyszer felhívta esztergomi társai figyelmét arra, hogy küldjenek mihamarabb pénzt számára, mivel már egy forintja sincsen; minden egyébről pedig Trevisói Simon olvasókanonok fog részletesen beszámolni, amikor náluk jár majd.¹⁶⁶

A másik levelet Palicsnai már Sienából 1460. május 6-án küldte Esztergomba. Levelét azzal kezdte, hogy a Szentszékhez történt megérkezte óta két levelet, illetve Simon olvasókanonok útján további információkat küldött nekik. Ezekben egyrészt azt kérte tőlük, hogy ragaszkodjanak a korábbi, Dénes érsek előtt létrejött megegyezés tartalmához, de ha a pécsváradiak nem akarnák betartani azt, akkor idéztessék meg őket az érsek elé. Másrészt igyekezzenek jogban jártas püspökökkel, vagy ha azokat nem sikerül megnyerni, akkor a felsorolt kánonjogászokkal – Budai András veszprémi kanonok, János soproni főesperes és győri kanonok, a dömösi prépost és a fehérvári olvasókanonok – ítéletet hozatni. Mindemellett tanácsokat adott a káptalannak arra nézvést, hogyan állítsák össze keresetüket. Ebből az egyik pontban a hiteleshelyek te-

¹⁶² DF 237525. (EKM AR 45-6-22.; Bónis Gy.: Szentszéki reg. 344/2860. sz.) és DF 237545. (Uo. 45-7-18.; Bónis Gy.: Szentszéki reg. 345/2871. sz.)

¹⁶³ DF 237522. (EKM AR 45-6-19.; Bónis: Szentszéki reg. 344/2859. sz.) és DF 237532. (Uo. 45-7-5.; Bónis Gy.: Szentszéki reg. 344/2863. sz.)

¹⁶⁴ DF 237522. (EKM AR 45-6-19.) – Vö. DF 237617. (Uo. 45-14-4.) alatti fogalmazvánnyal, amelynek hátlapján lévő szöveget felismerhetően Péter kanonok írta.

¹⁶⁵ 1450. június 22. – 1461. október 12. között vránai perjel. (Engel P.: Archontológia I. 82.)

¹⁶⁶ DF 283898. (EKM Capsae ecclesiasticorum 11-1-2.) – A levél szövegét lásd a 3. fejezet 2. sz. alatt.

rületi hatásköre kapcsán régóta ismert szokásjogi tétellel¹⁶⁷ találkozunk: Magyarországon csak a budai és a fehérvári káptalan tanúbizonyosságai járhatnak el az egész ország területén. A következő pont szerint pedig hangsúlyozzák, hogy a tizedek a lelki ügyek közé tartoznak. A jó tanácsok után beszámolt a kanonokoknak arról, hogy úgy hallotta, a pécsváradi apát familiárisa, Olasz Ferenc szerzett két levelet, amelyek közül az egyik a pécsi, másik a veszprémi püspökhöz szól, és a címzetteket utasítja, hogy tartsanak vizsgálatot az ügyben. Másrészt arról is hallott, hogy Dénes kánonjogi doktor Pécsről¹⁶⁸ eljött és magával hozta a veszprémi püspök ítéletlevelét, amelyet meg akar erősíttetni és örök hallgatást szeretne a káptalanra tételni. Péter kanonok leírta, ő nem hinné, hogy ez megtörténik, de ha mégis, akkor még több pénzre lesz szükség. Egyébként többször is hangsúlyozta levelében, hogy küldjenek neki pénzt, mert éhen hal;¹⁶⁹ a múltkor is a váci örkanonok segítette ki. Ha nem küldenek, kénytelen lesz szerzetessé lenni és beköltözni egy kolostorba. Levele végén még aktuális híreket közölt a pápai udvarból.¹⁷⁰

Noha Palicsnai leghamarabb csak 1461 áprilisában tért haza Esztergomba, idehaza az általa elküldött pápai bulláknak és brevéknek köszönhetően tovább folyt a per. Szécsi Dénes érsek, élve a pápai felhatalmazással, 1460. április 20-án elrendelte Péter apát és a szerzetesek megidézését az idézőlevél bemutatásának 12. napjára jelenléte elé a felsorolt egyházi büntetések terhe alatt.¹⁷¹ Gyakorlatilag ezzel egyidejűleg, április 29-én a pécsváradi konvent ügyvédje, Szekcsői Dúl János Esztergomban Mileji János veszprémi kanonok és vikárius, továbbá Budai András kánonjogi doktor veszprémi kanonok, Vetési Albert veszprémi püspök által kijelölt bírák parancsára megidéztette a káptalant. A Pál, az esztergomi Szent Miklós-egyház, János, a Szent Lőrinc-egyház és Ozsvát, a pécsváradi Mindenszentek-egyház plébánosai által végrehajtott idézés szerint a feleknek Veszprémben kellett megjelennie az idézés 56. napján, mivel a pert onnan kívánták folytatni, ahol Apáti Lukács veszprémi kispőpőst, Buzlai Bertalan felhévizi és János budai pőpőstok előtt elűt.¹⁷² Az előbbi idézéstől függetlenül a per az érsek vezetésével újraindult, ám félő volt, hogy mivel időközben Péter apát elhunyt, a per ismét elűl, vagy éppen előről kell majd kezdeni. A káptalan ezért gyorsan lépett és II. Pius pápától sikerűt egy olyan brevét kieszközölnie, amelyben a főpásztor engedélyezte a pernek az apát halála ellenére történő folytatását.¹⁷³ Nem mintha ettől bármi is felgyorsult volna, mivel az időközben Má-

¹⁶⁷ Werbőczy I.: Hármaskönyv 280–283. (II. rész 21. cím)

¹⁶⁸ Valószínűleg azonos Mohácsi Dénes kánonjogi doktor, tolnai főesperessel (1438–1472), pécsi kanonokkal. (Fedeles T.: Pécsi székeskáptalan 349/81. sz.)

¹⁶⁹ A „krónika” bejegyzése szerint a káptalan küldött pénzt Péternek! („Krónika” 111–112.)

¹⁷⁰ DF 237538. (EKM AR 45-7-11.) — A levél szövegét lásd a 3. fejezet 3. sz. alatt.

¹⁷¹ DF 237529. (EKM AR 45-7-2.; Bónis Gy.: Szentszéki reg. 344/2865. sz.) Az oklevelet Kolozsvári Hano Lőrinc fia Szász János közjegyző írta, vő. Bónis Gy.: Sasadi közjegyzők 107. 30. jegyzet. Az iratban szereplő tanúkat lásd az 1.5.4. fejezet 24. sz. alatt.

¹⁷² DF 237597. (EKM AR 45-13-2.)

¹⁷³ 1461. október 19. (DF 237533. [EKM AR 45-7-6.], Bónis Gy.: Szentszéki reg. 351/2910. sz.)

tyás király által a prépostság élére kinevezett János pécsi kisprépostot szintén meg kellett idézni. Beckensloer János¹⁷⁴ személyében nem könnyen legyőzhető ellenfélre tett szert a káptalan. Köztudott volt, hogy a kisprépost a király kedvelt embere, már-már kegyeltje, akinek karrierje ráadásul még csak ekkor ívelt fel. Pécsváradi kormányzósága nemsokára rá is nyomta bélyegét a Dénes érsek előtt zajló perre. Az érsek tehát, immáron mint a II. Pius pápa által kijelölt egyedüli bíró (*commissarius unicus*) 1462. július 10-én Esztergomból parancsot intézett a felsorolt apátságok és plébániák vezetőihez. Az oklevelében egyrészt átírta a pápa 1461. október 19-i, a per folytatására utasító levelét, másrészt pedig annak megfelelően megparancsolta az apátoknak és a plébánosoknak, hogy közülük egyikük idézze meg János pécsi kisprépostot és pécsváradi kormányzót azzal, hogy az idézés napjától számított 32. napon jelenjen meg előtte, hogy a perben ítéletet hozhasson.¹⁷⁵

Az esztergomi káptalan nem bízta a véletlenre az idézések végrehajtását, ezért Bencenci János esztergomi és fehérvári kanonokot küldte Szekszárdra és Bátára. Az ügyvéd útközben felvette Álmosdi Csire¹⁷⁶ Zsigmond szekszárdi és László bátai apátokat, akik a nyolc ló húzta szekéren 12 lovas kíséretével Pécsváradra kocsikáztak. Ott 1462. október 14-én a kanonok jelenlétében a két apát megidézte János kormányzót és a szerzeteseket az érsek jelenléte elé.¹⁷⁷ „Természetesen” Beckensloer János nem jelent meg a kitűzött időpontban Szécsi Dénes előtt, ráadásul jó két hónapon keresztül sikeresen akadályozta meg a tárgyalás megtartását. Sőt, kísérletet tett a per áttételére is a király személyes jelenléte elé: ennek érdekében panaszt emelt a király előtt. Beadványában elmondta: nem elég, hogy az esztergomi káptalan elfoglalta pécsváradi egyházat illető tizedeket, még az érsek jelenléte elé is akarják őt idéztetni, hogy ott elmarasztaltassák vele. Mátyás király 1463. január 17-én Budán¹⁷⁸ kiadott levelével meghagyta az esztergomi érseknek, hogy a pert mindenféle változtatás és teher nélkül február 16-ra küldje át az ő meg főpapjai és bárói jelenléte elé, ahol majd megtárgyalják és ítéletet hoznak a perben.¹⁷⁹ Az oklevelet február 1-jén az esztergomi vár nagyobb szobájában János kormányzó ügyvédje, Bényi Mihály mutatta be az érseknek, aki meghagyta annak felolvasását. Ezek után az esztergomi káptalan jelenlévő ügyvédje, Bencenci János kanonok elmondta, hogy a király levele ellene szól a hatályos jognak és a szokásoknak: a tizedügy nem a világi, hanem az egyházi bíróság elé tartozik, és abban egyedül az utóbbi jogosult ítéletet

¹⁷⁴ Kinevezésére, bár nem tudjuk pontosan mikor történt, minden bizonnyal tavasszal kerülhetett sor. Mátyás király II. Pius pápához szóló, a kommandátori kinevezés megerősítését kérő kérvényét lásd Mon. Vat. I/6. 251. — Személyére lásd Gottschalk, J.: Johannes Beckensloer 104.; vö. Beke M.: Beckensloer János.

¹⁷⁵ DF 237534. (EKM AR 45-7-7)

¹⁷⁶ C. Tóth N.: Préposti arch. 47.

¹⁷⁷ DF 237603. (EKM AR 45-13-8.)

¹⁷⁸ A király ténylegesen Budán tartózkodott. (Horváth R.: Itineraria regis et reginae 72.)

¹⁷⁹ DF 261227. (AEV ST), p. 260–261. Az oklevél „Commissio propria domini regis” kancelláriai jegyzet alatt kelt. (A parancslevélnek nem maradt fenn az eredetije.)

hozni.¹⁸⁰ Továbbá a király levele az Apostoli Szentszék és ezáltal az érsek bírói joghatóságát is sértené, sőt ténylegesen meg is sérti a világi hatalom segítségül hívásával, illetve akadályozhatja és akadályozza.¹⁸¹ Mindezek következtében pedig a legkevésbé sem szolgáltatna és szolgáltatathatna szabadon igazságot ezekben, János kormányzó pedig nem törődne és gondolna a perben kánonilag hozott kiközösítő ítélettel, ezért a királyi parancs egyértelműen sérti az egyházi joghatóságot.¹⁸² Ezután Bényi Mihály emelkedett szólásra, és ünnepélyesen felkérte az érseket, hogy a király levelének megfelelően küldje át a pert a király elé.¹⁸³ Az érsek nem volt hajlandó a kérés formájába burkolt parancsot teljesíteni, hanem február 3-i, Esztergomban kiadott levelével megidéztette Beckensloer János kormányzót és a konventet az idézőlevél kibocsátásának 18. napjára az esztergomi szentszék, illetve maga elé, hogy meghozhassa a pert lezáró ítéletét. Egyúttal figyelmeztette őket, hogy távolmaradásuk vagy makacsságuk esetén is ítélni fog.¹⁸⁴

1463. február 21-én az esztergomi vár nagyobb szobájában ülésező esztergomi szentszék előtt az esztergomi káptalan nevében megjelent Túronyi Mihály nógrádi főesperes és a korábbi oklevelek értelmében kérte az érseket, hogy hozzon ítéletet a pécsváradi kormányzó és a konvent ellen folyó perükben. Az érsek megállapítva, hogy János kormányzó és a szerzetesek nem tettek eleget az idézésnek, ám ettől függetlenül (amint meghagyta nekik) távollétükben is ítéletet fog hozni. A vele ülésező jogtudó személyekkel megtekintették az ügyben korábban — 1458. július 24-én — létrejött megegyezést, illetve annak szankcióit, majd az ő tanácsukkal és egyetértésükkel jóváhagyta és megerősítette azt: azaz János kormányzót és a konventet elmarasztalta az egyezés be nem tartásáért 100 ezüstmárkában és egyúttal megparancsolta nekik annak egyházi büntetések terhe alatti megfizetését. Az érsek bírótársai Kelemen váci prépost és vikárius,¹⁸⁵ Egyed csongrádi főesperes¹⁸⁶ és Budai András veszprémi vikárius,¹⁸⁷ mindannyian kánonjogi doktorok, Temesvári András fehérvári olvasókanonok, Dobokai Miklós kalocsai és Gyántai Miklós aradi kanonok,

¹⁸⁰ „prefate littere regie maiestatis fuissent per dictum Iohannem gubernatorem abbacie contra iurisdispositionem cum de iure et consuetudine communi, cause decimarum non forum seculare, sed spirituale concerneret venientque tractande ac iudicande in foro spirituali ac solum in finem et effectum” – DF 261227. (AEV ST), p. 260.

¹⁸¹ „ut per eas Sedis Apostolice et perconsequens prefati domini cardinalis et archiepiscopi Strigoniensis etc. iurisdictionem turbaret, ymmo turbasset de facto invocandi brachium seculare ac impedivisset et impediret” – Uo.

¹⁸² „quominus iusitie complementum libere aministrari potuisset et posset in eisdem, non ver(t)ens et nec curans dictus Iohannes gubernator abbacie sententiam excommunicationis in tales a canone latam, qui iurisdictionem ecclesiasticam perturbant” – Uo.

¹⁸³ Uo., az iratban szereplő tanúkat lásd az 1.5.4. fejezet 26. sz. alatt.

¹⁸⁴ Uo., p. 265–266., illetve a DF 237605. (EKM AR 45-13-10.) hátlap 2. feljegyzése, amely szerint a káptalant Palicsnai Péter kanonok képviselte.

¹⁸⁵ 1456. február 13. (DL 57722.) – 1466. július 29. (DF 248695., vö. C. Tóth N.: Váci székeskáptalan.)

¹⁸⁶ 1457. január 17. (DL 44817.) – 1473. szeptember 22. (DL 17432., vö. C. Tóth N.: Váci székeskáptalan.)

¹⁸⁷ 1462. augusztus 18. (DL 88380. = Bónis Gy.: Szentszéki reg. 356/2946. sz.) – 1464. augusztus 8. (MEV 291.)

valamint Miske István berzencei várnagy, Alapi Miklós, Báznai Antal, Turóci Miklós, Molnári Domokos és Kelevizi István deák voltak.¹⁸⁸

A „krónika” értékes információkkal egészíti ki az ítékezés logisztikai hátterét: Temesvári Andrásért nyolc ló húzta kocsit küldtek ugyanannyi lovassal, az út hossza kilenc mérföld, azaz átszámítva¹⁸⁹ körülbelül 72 kilométer volt.¹⁹⁰ Budai András veszprémi vikáriusért és öt társáért szintén nyolc lovaszt küldtek és valószínűleg egy kocsit, az út hossza 14 mérföld, azaz átszámítva körülbelül 112 kilométer volt.¹⁹¹ Kelemen váci vikáriust és Egyed csongrádi főesperest szintén nyolc ló húzta kocsival és nyolc lovas kísérettel hozták Esztergomba (az út hosszát nem tüntették fel). A mondottak 10 napon át tartózkodtak az érseki székhelyen és tárgyaltak a tizedperben; az ellátásuk, illetve az oda- meg visszaszállításuk 60 aranyforintba került az esztergomi kanonokoknak. Ezenfelül az érsek és bírótársai által hozott ítéletért, azaz az arról szóló oklevél kiállításáért további 50 aranyforintot fizettek még a jegyzőnek.

Az érsek ítélete ellen Beckensloer János pécsváradi kormányzó a korábbi szokásoknak megfelelően fellebezett az Apostoli Szentszékhez. Kérvényében elmondta, hogy az érsek és bírótársai titkon hirdették ki a tárgyalás időpontját, az ő tiltakozásukat nem vették figyelembe és úgy hoztak ítéletet. Ezért ő kérte a pápától, hogy adjon helyt fellebbezésének, valamint semmisítse meg az érsek végső ítéletét. A pápa jóváhagyta a kérvényt és megbízta Bernardus Rovira ügyhallgatót, hogy ismét vegye át az ügyet, idézze meg a feleket jelenléte elé és szolgáltasson igazságot köztük.¹⁹²

Mindezek után a pápai ügyhallgató Rómában az 1463. június 15-i parancslevelével meghagyta minden esztergomi egyházi személynek, illetve közjegyzőnek: annak érdekében, hogy a János pécsváradi kormányzó és a monostor, illetve az esztergomi káptalan között zajló perben jogszerű és törvényes ítéletet tudjon hozni, levele kézhezvételétől számított hat napon belül egyházi büntetések terhe alatt idézzék meg a feleket 60. napra a pápai Kúriába, valamint együttal hagyják meg nekik, hogy az ügyben keletkezett összes iratukat hozzák magukkal.¹⁹³

¹⁸⁸ DF 237535. (EKM AR 45-7-8.); Bónis Gy.: Szentszéki reg. 359/2965. sz. Az ítéletlevelet az érsek függőpecsétjével erősítette meg, kancelláriai és titkosjegyzője (*scriba cancellarii et secretarii notarii*), Kolozsvári Hano Lőrinc fia Szász János pedig közjegyzői jelvényével hitelesítette. — Kivonata, amely az ügy korábbi perázisainak leírását, valamint II. Pius pápa 1459. szeptember 4-i, 1460. január 18-i és 1461. október 19-i okleveleinek átírását nem tartalmazza: DF 261227. (AEV ST), p. 261–265.

¹⁸⁹ 1 mérföldet a szakirodalom kb. 8 kilométernek feleltet meg. (Bogdán I.: Hossz- és földmértékek 85.)

¹⁹⁰ A Google Maps szerint a mai legrövidebb út, amely Tát–Nagysáp–Bajon–Gyermely–Zsám-bék–Bicske–Csákvár–Zámoly települések érintésével jut el Székesfehérvárra, 88,5 km hosszú.

¹⁹¹ A Google Maps szerint a mai legrövidebb út, amely Székesfehérvárig a fenti útvonalon halad, onnan pedig a mai 8-as út nyomán jut el Veszprémbe, 132 km hosszú.

¹⁹² Év nélküli cédula átírva Bernardus Rovira kánonjogi doktor valenciai kanonok, pápai káplán és ügyhallgató 1463. június 15-i parancslevelében. (DF 237604. [EKM AR 45-13-9].)

¹⁹³ DF 237604. (EKM AR 45-13-9.); Bónis Gy.: Szentszéki reg. 361/2974. sz.

1463. november 24-én az esztergomi székesegyház oszlopcsarnokában Budai Gergely kánonjogi licenciátus, barsi főesperes és Palicsnai Péter kánonjogi doktor, a Szűz Mária-kápolna igazgatója, valamint Bencenci János és Ibafalvi Tamás kanonokok — a káptalan képviselői — előtt megjelentek a pécsi egyházmegyből János ürögi és Lukács árpádi plébánosok, és bemutatták Bernardus Rovira pápai ügyhallgató parancslevelét. Ezután János pécsváradi kormányzó és a monostor ügyvédje, Bucsánci Illés presbiter emelkedett szólásra, aki az ügyhallgató levele értelmében kérte az esztergomi káptalan megidézését. Mindemellett az ügyvéd papírmásolatot is kért az ügyhallgató parancsleveléről, amelyet Pataki István közjegyző készített el neki. Ezek után a káptalan ügyvédjei emelkedtek szólásra és elmondták, hogy a nagy távolság és a török meg más emberek gonoszságától veszélyes utak miatt, meg egyébként is a téli évszakban egyéb veszélyek is leselkednek az utazókra, az idézésben kiszabott időpont túl közel van.¹⁹⁴ Ezért ünnepélyesen tiltakoztak, s egyúttal megkérték Kolozsvári Szász János közjegyzőt, hogy a mondott iratokat és okleveleket írja össze egy vagy több közjegyzői oklevélbe és hitelesítse azt vagy azokat közjegyzői jelével.¹⁹⁵ Az oklevélben leírt események tanúi *Franciscus Boskarath* anconai és knini, Acskói György esztergom-szentgyörgyi kanonok, Teszéri Mihály presbiter, Szuhai Vince nemes és Szebeni Mihály, a szabad művészetek borostyánkoszorúsa voltak.¹⁹⁶ Az esztergomi ügyvédek kérésének megfelelően Szász János közjegyző elkészítette az oklevélmásolatokat tartalmazó közjegyzői könyvecskét a nevégi tizedek ügyében keletkezett peres iratokról. Amint arról korábban már volt szó, a közjegyző legalább két példányt készíthetett, mivel az egyiket elküldték Rómába, a másikat pedig elhelyezték a káptalan magánlevéltárában, ahol napjainkban is tanulmányozható.¹⁹⁷ A másolat dátuma szerint november 24-én keletkezett, de biztosak lehetünk benne, János közjegyző a feltüntetett napon nemhogy nem fejezte be, de talán el sem kezdte az oklevelek másolását. Ennek bizonygatása, mivel egy 137 foliót, illetve 274 oldalt tartalmazó könyvről van szó, felesleges lenne, de a fizikai lehetetlenség melletti érveken túl ezt más adattal is alátámaszthatjuk. Az esztergomi káptalan ugyanis Bernardus Rovira ügyhallgató idézése értelmében az okleveleket tartalmazó kötetet Palicsnai

¹⁹⁴ „distantia esset magna ac presenti tempore tam ex seivissimorum Turcorum Christiane religionis emulorum, quam etiam aliorum malorum hominum viatores ex eomodo solita malicia per turbamentum insulibus disturba et guerre non modice regnarent et ab hoc tam propter hec premissa, qui etiam viarum discrimina et lubricasitatem ac alia pericula in presenti iemali tempore existentes, terminus in dicta citatione assignatus foret et esset multum brevis” – DF 237604. (EKM AR 45-13-9.)

¹⁹⁵ „super quibus michi notario et testibus subscriptis solemniter protestati extiterint ac requisierint me notarium infrascriptum, ut ipsis super premissis omnibus cum insertione tenoris sive copie litterarum prenotatarum unum vel plura publicum seu publica instrumentum seu instrumenta conficerem, quarundam feci mei thabellionatus officio incumbenti.” – Uo.

¹⁹⁶ DF 237604. (EKM AR 45-13-9.) — Ennek kivonatos másolatát lásd DF 261227. (AEV ST), p. 2., amelyben *Boskarath* helyett *Bwskarad* áll, valamint Szebeni Mihály neve nem szerepel a tanúsorban.

¹⁹⁷ DF 261227. (AEV ST)

Péter kánonjogi doktort küldte Rómába. Péter kápolnaigazgató azonban 1463. december 14-én még a Szécsi Dénes érsek vezette szentszéki tárgyaláson az érsek bírótársaként vett részt,¹⁹⁸ így indulása csak ez utánra tehető. Palicsnai harmadmagával mintegy nyolc hónapig tartózkodott Itáliában: először Rómába utaztak, de a pápát a jelek szerint már nem találták ott, ezért utána mentek Sienába. Innen II. Piusszal együtt Petriolóba mentek, ahonnan ugyanazon az úton visszatértek a Városba. Rómában mintegy hónapig időztek, majd Narni, Trevi, San Severino és Osimo városán keresztül egészen Anconáig kísérték az egyházfőt, ahonnan – minden bizonnyal még a pápa halála előtt – vissza-indultak Esztergomba.¹⁹⁹ Útjuk során jelentős összeget, nem kevesebb mint 337 és fél aranyforintot költöttek el, de elmondhatták, hogy sikerrel jártak. A különböző egyéb, az esztergomi érsek jogkörét szabályozó, illetve megerősítő bullakon²⁰⁰ kívül ugyanis a tizedperben is eredményt sikerült elérniük: II. Pius pápa 1464. április 11-i bullájával nemcsak jóváhagyta Dénes esztergomi érsek korábbi intézkedését, hanem elrendelte annak végrehajtását is.²⁰¹

A pápa oklevelében, döntésének ismertetése előtt, összefoglalta a perben addig lezajlott eseményeket: e szerint az esztergomi káptalan a nevegyi tizedek elrablása miatt pert indított a pécsváradi apát és a konvent ellen egy bizonyos, mégpedig az akkori érsek és nem a Szentszék által megbízott bíró előtt, aki a káptalan javára hozott ítéletet, ám a kihirdetés előtt a pécsváradi apát és a konvent a zsinathoz fellebbezett.²⁰² A bázeli zsinaton különböző bírók előtt folyó perben az ügy ismét a káptalan javára szóló ítélettel zárult, ráadásul megkapták a világi hatalom segítségül hívásának jogát is.²⁰³ Azután, miután a Nevegy prédiüm – azaz az újmáli és gombamáli – ügyében zajló perek különböző általa és elődei által megbízott pápai ügyhallgatók, bírák és megbízottak előtt a római Kúriában és azon kívül különböző ítéletekkel zárultak, Bernardus Rovira pápai káplán és ügyhallgató, illetve a székesfehérvári Szent Miklós-egyház és a hántai prépostok elé jutva hasonlóképpen eldöntetlen maradt, miként az az oklevelekből világosan kiderül.²⁰⁴ Végül a felek látván a körülbelül húsz éve zajló

¹⁹⁸ DL 15898.

¹⁹⁹ II. Pius 1464. évi útvonalára lásd Brosius, D.: *Itinerar Papst Pius 431–432*.

²⁰⁰ Kiss G.: *Királyi egyházak* 34., illetve passim.

²⁰¹ DF 237544. (EKM AR 45-7-17.); Bónis Gy.: *Szentszéki reg.* 365/3001. sz., átírta Szécsi Dénes esztergomi érsek 1464. július 24-i oklevelében. (DF 237540. [Uo. 45-7-13.])

²⁰² „coram certo commissario tunc archiepiscopi Strigoniensis, non ex delegatione apostolica, materia questionis, ipseque commissarius in huiusmodi causa rite procedens petitorium suspendi et in possessorio procedi debere interloquendo pronunciavit, a qua pronuntiatione pro parte ipsorum abbatis et conventus ad concilium, quod tunc in Basilea celebratur, extitit appellatum” – DF 237544. (EKM AR 45-7-17.)

²⁰³ „et postquam in causa ipsa in dicto concilio coram diversis iudicibus inter partes agitata ac etiam diffinitiva et interlocutoria sententie pro parte canonicorum et capituli predictorum per ipsos iudices late et executioni demandate usque ad invocationem brachii secularis inclusive fuerunt” – Uo.

²⁰⁴ „tandem predictae et alie tam dictorum predii Newegh in vim rescriptorum apostolicorum, quam Wymal et Gambamal locorum cause reasumptae fuerunt et tam in Romana Curia, quam extra eam etiam coram diversis causarum palatii apostolici auditoribus, iudicibus et commissariis

pereskedés haszontalanságát és eredménytelenségét,²⁰⁵ úgy döntöttek, hogy a perek eldöntését Dénes bíboros esztergomi érsekre bízzák, aki egyben az Apostoli Szentszék jóvoltából a Magyar Királyság született apostoli követe és mind a káptalannak, mind az apátnak és monostornak közvetlen felettese, a korábban már megismert feltételek mellett (lásd erre az érsek 1458. július 24-i oklevelét: 100 ezüstmárka bírság, pervesztés stb.). Az érsek a megegyezésnek megfelelően az apátság kormányzójára valamelyik fél ellentmondása esetén az abban meghatározott büntetést szabta ki, ám mindabból semmit sem hajtottak végre.²⁰⁶ Mindezek után a pápa magához kérte az egész ügyet, majd ismételten Szécsi Dénes érseket bízta meg, hogy a kompromisszumos megállapodás értelmében hozzon egyetlen ítéletet a tizedek tárgyában folyó perekben. Az érsek maga elé idézvén a feleket a már korábban megismert végső ítéletet hozta, ám annak ellenére, hogy kikötötték, hogy egyik fél sem fellebbezhet a döntés után, a pécsváradiak ismét a Szentszékhez kérték a per átküldését.²⁰⁷ Mindezek után a pápa meghagyta Dénes érseknek, hogy idézze maga elé a feleket, a korábbi eljárásában vétett hiányosságokat javítsa ki és a meghozott ítéletét egyházi büntetések terhe alatt, ha pedig szükséges, világi hatalom segítségével hajtassa végre.²⁰⁸

Palicsnai Péter ügyvéd II. Pius pápa bulláját külön futár útján küldte Esztergomba, és azt 1464. július 24-én Budai Gergely kánonjogi licenciátus barsi főesperes mutatta be Szécsi Dénesnek. Az érsek ezután meghagyta a felsorolt pécsi egyházmegyei plébánosoknak János kormányzó és a konvent megidézését 24. napra jelenléte elé Esztergomba vagy ahol tartózkodni fog.²⁰⁹ A parancs értelmében Mihály pécsi kanonok, a pécsi Szent Benedek-egyház, Lukács árpádi és János ürögi plébánosok és Miklós, a pécsi Szent Benedek-egyházban lévő Szűz Mária-oltár igazgatója augusztus 30-án elment Pécsvárad mezővárosba és a várban személyesen jelenlévő János kormányzót, a konventet pedig a konventi ülésük helyén (Gotói Bertalan köz)jegyző jelenlétében megidézték a 24. napra az érsek elé.²¹⁰ (A káptalan képviselőjét ezúttal sem a „krónika”, sem

inter partes ipsas agitate ac diverse super absolutione ad cautelum et pretensis attemptatis interlocutorie sententie prolate extiterunt et cause huiusmodi coram dilectis filiis magistro Bernardo Rovira capellano nostro et causarum dicti palatii auditore ac Sancti Nicolai extra muros civitatis Albergalis et de Hantha dicte Vesprimiensis diocesis ecclesiarum prepositis ex commissione nostra et predecessorum nostrorum indecisa successive pendentibus, prout de predictis et aliis rebus in actis cause huiusmodi designatis latius continetur.” – Uo.

²⁰⁵ „Tandem partes ipse considerantes, quod eedem cause tunc viginti annorum spatio citra vel ultra non sine earum maximis laboribus et expensis ventilate fuerint” – Uo.

²⁰⁶ Vö. az érsek 1458. szeptember 8-i oklevelével. (DF 237508. [EKM AR 45-6-5.])

²⁰⁷ Vö. az érsek 1463. február 21-i oklevelével. (DF 237535. [EKM AR 45-7-8.])

²⁰⁸ DF 237544. (EKM AR 45-7-17.); Bónis Gy.: Szentszéki reg. 365/3001. sz., átírta Szécsi Dénes esztergomi érsek 1464. július 24-i oklevelében. (DF 237540. [Uo. 45-7-13.])

²⁰⁹ DF 237540. (EKM AR 45-7-13.)

²¹⁰ A plébánosok és a rektor pecsétjeivel (amelyek alatt feltüntették a pecsétek tulajdonosait is) ellátott, Gotói (Máté fia) Bertalan jegyző által írt idézőlevél 1464. augusztus 30-án kelt. (DF 237608. [EKM AR 45-13-13.]). — Ennek Gotói Máté fia Bertalan pécsi egyházmegyei klerikus, császári közjegyző által hitelesített példánya, amely szerint a tanúk Herendi Mihály és Bogdasai György (*providi*) voltak: DF 237541. (Uo. 45-7-14.)

az oklevelek nem közölték, de azt tudjuk, hogy az utazás 16, az idézés egy aranyforintba került.)

Palicsnai Péter kanonok-oltárigazgató hazatérése után rögvést átvette az ügy intézését. Ám időközben, már amennyiben nem Péter kanonok hozta a hírért, megérkezett a pápa halálhíre is Esztergomba. Ez elvileg ismét a per megtorpanását jelentette volna, de az esztergomiak gyorsan cselekedtek és ismeretlen ügyvédjük a káptalan számára is kért az új pápa, II. Pál (általános) rendeletéből, amely szerint az elődje által hozott rendelkezések a továbbiakban is érvényben maradnak.²¹¹

Időközben érkezett az idézés 24. napja (szeptember 16.), de az érsek nem tartózkodott Esztergomban. Így, mivel az idézés személyes jelenléte elé szólt, a konvent ügyvédje a káptalan képviselőivel, Péter kánonjogi doktorral és Bencenci János kanonokokkal Szécsi Dénes után indultak, mégpedig egy kocsin nyolc lovas kísérettel. A küldöttek először Szécsénybe, majd Mohorára mentek, ahol az érsek új időpontot jelölt ki a tárgyalásra. Kérdés, hogy mikor történt mindez. Szécsi – az általa kiadott oklevelek dátumhelyei alapján – valamikor augusztus 20-a²¹² után hagyta el székhelyét; szeptember 5-én Drégely birtokon,²¹³ majd október 5-én már ismét Esztergomban időzött.²¹⁴ Mindebbe jól illeszkedik a „krónikában” található két előbb idézett helyszín, amelyek közül az utóbbit egy hátlapi feljegyzés alapján keltezni is tudjuk. Az érsek 1464. július 24-i parancslevelének hátlapjára ugyanis Kolozsvári Szász János jegyző rávezette, hogy mi történt az ügyben a megjelenésre kijelölt időpontban: e szerint szeptember 24-én Mohora faluban Vidfi János házában Dénes érsek ítélőszékén Bencenci János ügyvéd (Bucsánci) Illés mester, a pécsváradiak ügyvédje jelenlétében bemutatta az érsek szóban forgó idézőlevelét az annak végrehajtásáról szóló jelentéssel együtt. Majd Beckensloer János kormányzó és a konvent ügyvédje tiltakozásának adott hangot, amely szerint ő Szécsi Dénes előtt nem mint illetékes bíró, hanem mint érseke előtt jelent meg, továbbá nem ért egyet bírói joghatóságával az ügyben. Végül kérte, hogy betekinthesse a bemutatott oklevelek másolataiba és új időpontot kért a válaszadásra. Szécsi Dénes bíró elrendelte, hogy mutassák be az ügyvédnek azokat, majd megeskette Illés ügyvédet, hogy nem csalárdságból és halogatásból kért új időpontot, illetve egyúttal október utolsó napját jelölte ki a feleknek végső időpontként az előtte történő megjelenésre. Az intézkedés tanúi Szepesi Gergely drégelyi várnagy, Mohorai Vidfi János, Bak Balázs és Tamás, Csúzi Miklós, Alapi Miklós, Teszéri Mihály és Kovári Simon voltak.²¹⁵ A mondott időpontban azonban Illés ügyvéd

²¹¹ 1464. szeptember 27. (DF 237328. [EKM AR 44-4-6.]); Bónis Gy.: Szentszéki reg. 366/3006. sz.

²¹² E napon még a városban adott ki oklevelet: DF 249045.

²¹³ DL 16056.

²¹⁴ DL 48650.

²¹⁵ A hátlapi feljegyzés szövegét fontossága miatt teljes egészében is közlöm: „1464. XXIII die mensis Septembris, hora sextarum vel quasi, in villa Mohora Strigoniensis diocesis, in domo nobilis Iohannis Viti de eadem reverendissimo domino Dionisio c(ardinali) a(rchiepiscopo) Strigoniensi et legato pro tribunali sedente factis(?) reproductis(!) presens citatio cum eius

bemutatta a király 1464. szeptember 8-i általános parancslevelét, amely szerint János kormányzó minden perét elhalasztotta a török elleni hadjárat, illetve más okok miatt, ezért ennek megfelelően cselekedjenek.²¹⁶

A többszöri halasztások után végül 1465 januárjában Esztergomban az érsek a vár nagyobb vagy közösségi szobájában ismét összeült bírótársaival, Budai András veszprémi vikáriussal, Kelemen váci préposttal és vikáriussal meg Egyed csongrádi főesperessel – akiket ezúttal is a káptalan szállított a városba –, majd megtanácskozták a tizedperben addig született döntéseket és történeteket. Mindezek után Szécsi Dénes élete és érseksége utolsó intézkedéseként elrendelte korábbi döntésének végrehajtását, azaz a káptalannak ítélte a tizedeket és az ügyben örök hallgatást parancsolt a pécsváradinak, valamint kötelezte egyúttal őket a 100 ezüstmárka megfizetésére. Az ítéletének végrehajtóit ugyanekkor felhatalmazta, hogy szükség esetén a világi hatalom segítségét is igénybe vehetik az eljárásukhoz.²¹⁷ Szécsi Dénes érsek ítéletével azonban ezúttal sem jutott nyugvópontra a per, mivel Beckensloer János kormányzó, ekkor már váradi püspök és a konvent a tiltás ellenére ismét az Apostoli Szent-székhöz fellebbezett, noha a fellebbezést a korábbiakhoz hasonlóan akkor sem vitték tovább.²¹⁸ Az 1430-as években indult per 1465 elején tehát ismét eljutott az ítéletig, noha „jogerőre” ezúttal sem emelkedett a pécsváradiak fellebbezése miatt. A korábbi, 1452. évi újrainduláshoz képest viszont az esztergomi káptalan egy fokkal előnyösebb helyzetből várta a folytatást, mivel immáron birtokon belülről szemlélhette a per alakulását.

executione per honorabilem magistrum Iohannem de Beczencz canonicum in ecclesia Strigoniensi, procuratorem et syndicum capituli eiusdem in iudicio, presente honorabili magistro Elya procuratore Iohannis gubernatoris et conventus monasterii Pechwaradiensis, qui premittendo protestis in eo, quod ipse non comparet coram reverendissimo domino Dionisio cardinali etc. tamquam iudice, sed tamquam coram reverendissima persona et non consentiret in iurisdictionem suam et tandem postulavit sibi decerni copias omnium productorum et terminum ad dicendum et excipiendum contra rescriptum *et productis*. Cui dominus iudex decretis sibi copiis omnium productorum statuit sibi et principalibus suis terminum *recepto ab eodem Elye solito iuramento, quod hunc terminum non petit malitiose seu iniuste dilationis peremptorie,* videlicet ultimum diem mensis Octobris, presentibus ibidem nobilibus Gregorio de Sceps castellano de Dragul, Iohanne Viti et Blasio *ac Thome* Bak de Mohora, Nicolao de Chwz, altero Nicolao de Alap, Michaelae de Thezzer, Symone de Kowar” mellette: „Iohannes Zaz notarius.” (A * közötti részek a sor felett betoldva.) – DF 237540. (EKM AR 45-7-13.)

²¹⁶ DF 237546. (EKM AR 45-8-1.), az oklevél bemutatásáról a mondott napon lásd a hátlapján lévő feljegyzést.

²¹⁷ Az 1465. január 18-án kelt ítéletlevélben, amelyet Kolozsvári Hano Lőrinc fia Szász János közjegyző látott el hitelesítő jelvényével és záradékával, ártírták II. Pius pápa 1459. szeptember 4-i, 1460. január 18-i, 1461. október 19-i és 1464. április 11-i, valamint II. Pál pápa 1464. szeptember 27-i bulláit és brevét. Az ítélet tanúi Pápai Boldizsár esztergom-szentgyörgyi kanonok, Nenkei Gergely baccalaureus in decretis, Esztergomi István baccalaureus in artibus, Dorogházi László deák, Esztergom királyi városi lakos voltak. (DF 237547. [EKM AR 45-8-2.])

²¹⁸ „Et licet sententia huiusmodi, a qua ex forma concessionis predictae neutri partium appellare licebat, ... in rem transierit iudicatum, ipsi tamen gubernator et conventus ab illa ... ad sedem predictam appellasse dicuntur, sed appellationem ipsam ... non fuerunt prosecuti.” – Mon. Rom. Vespr. III. 188. (1467. július 4.)

1.3. A káptalan ügyvédjei a tizedper első három évtizedében (1433–1465)

A sasadi tizedperben az esztergomi káptalant képviselő ügyvédekről általánosságban több dolog is elmondható: egyrészt egy-egy személy meglehetősen hosszú ideig vitte a pereket. Másrészt, noha ezt csak a „krónika” időszakában tudjuk igazolni, sohasem egy embert bíztak meg az ügyek vitelével, hanem legalább kettőt. Végül feltűnő, hogy mennyire kihasználták egy-egy kanonok vagy leendő kanonok külföldi tartózkodását arra, hogy képviselje a káptalant a pápai Kúriában. A feltárt oklevelekben és a „krónikában” szereplő ügyvédek mellett még egy forráscsoportunk van, amely alapján képet nyerhetünk a káptalan megbízottjairól. Az esztergomi kanonokokról szóló korábbi munkámban már más szempontból foglalkoztam az 1453 és 1460 közötti hét évből, tehát éppen a „krónika” időszakából fennmaradt öt káptalani ügyvédvallással.²¹⁹ Most van itt az ideje, hogy rátérjünk arra, amiért valójában készültek, azaz a bennük szereplő ügyvédek neveire. Az összesen öt, a század közepén keletkezett oklevél mindegyike szerint a kanonokok a szokásoknak megfelelően, a harangszó hívására a sekrestyében, a káptalani ülések szokott helyén összegyűlve és káptalani ülést tartva megnevezték²²⁰ a káptalant képviselő ügyvédeket. A továbbiakban tehát először az öt ügyvédvalló oklevelet fogom megvizsgálni, majd ezek után fogok rátérni az 1433 és 1453 közötti, illetve a „krónikából” megismerhető tizenkét év ügyvédjeire, legvégül pedig összesítem a két időszak neveit és elemzem az 1433 és 1465 közötti évek megbízottait. (A könnyebbség végett az öt oklevélben szereplő ügyvédek neveit táblázatos formában is közlöm, lásd alább!) Az öt oklevél közül kettő különbözik a többitől: az 1453. május 4-i és 1459. április 3-i ügyvédvallásokban a káptalan egyúttal olyanokat is megnevezett, akik a pápai Kúriában dolgoznak, és amikor a többi kijelölt ügyvéd közül senki sem tartózkodik ott, ők fogják a káptalant képviselni a tizedperben. Ennek megfelelően előbb a mondott két oklevélben található kúriai ügyvédek neveit közlöm (lásd a 3. táblázatot), majd a következő két táblázatba az öt ügyvédvallásban megtalálható többi személy neveit tüntettem fel. (A 4/a. táblázatban az esztergomi kanonokságot viselő ügyvédek, a 4/b. táblázatban litterátusi műveltséggel rendelkező világi személyek szerepelnek; a táblázatokban szereplő rövidítéseket lásd a kötet végén *A felhasznált irodalom és forráskiadványok, valamint a rövidítések jegyzékében.*)

²¹⁹ C. Tóth N.: Esztergomi székeskáptalan I. 123–127., 1–5. sz.

²²⁰ „ut moris est, per sonum campane legitime convocati ac in sacristia seu conservatorio ecclesie nostre, antedictae scilicet loco capitulari salvo via, iure, forma et causa, quibus melius et efficacius id facere potuimus et debuimus ac possumus et debemus unanimiter, concorditer et capitulariter coniunctim et divisim” – 1460. január 3. (DF 264682. [EKM AR 76-22.])

3. táblázat. Az esztergomi káptalan által megnevezett,
a pápai Kúriában dolgozó ügyvédek

1453. május 4. (DF 237769.) „Sacri Palatii causarum procuratores”	1459. április 3. (DF 237774.) „in Curia Romana procuratores”
Kapusi Bálint penitentiarius pape	Patacsi György deák budai lakos
Ladislaus de Treviso registrator litterarum apostolicarum	Pöstyéni Balázs deák
Szentkereszti András, advocatus consistorialis in Curia Romana	Tésai Balázs deák
Thadeus de Treviso	Theodericus de Calvis
Albertus de Erbpölii (Würzburgi)	Anthוניus de Ewgubio
Iohannes de Monte	Arnestus de Nathaga
Maphus de Laude, canonicus Sancti Petri, datarius	Ordoman
Alexander de Via Lapidea	Petrus Hunth
Henricus Roraw canonicus Wratislaviensis	Kapusi Bálint penitentiarius domini pape
Anthוניus Opomhem	
Anthוניus de Narnia	
Anthוניus de Viterbo	
Magyarországi (de Hungaria) Fábián	
Alphonsus Alwary archidiaconus	
Martinus Lihenwald	
Nicolaus de Castellis	
Iohannes de Campisio	
Albertus Sapel licenciatus in decretis	

Az esztergomi káptalant minden bizonnyal praktikus szempontok vezették abban, hogy olyanokat is ügyvédjeikül vallottak, akik pápai Kúriában dolgoztak vagy éppenséggel Rómában éltek. Noha a felsorolt ügyvédek közül nem mindenkit tudtam azonosítani, de akiket igen,²²¹ azoknak a pápai Kúriában betöltött feladatköre alapján elmondható, hogy a káptalan igyekezett a gyakorlati

²²¹ Alfonsi Alvarus doctor decretorum 1453–1469 között mutatható ki, később silvesi (Portugália) püspök; Theodericus de Calvis doctor decretorum, lübecki prépost, 1471-ben referendarius, 1473-ban notarius volt a pápai Kúriában; Antonius de Eugubio 1476–1485 között procurator fisci; Iohannes de Monte 1438-tól corrector; Martinus Liechtenwald 1445-től abbreviator; Maphus de Laude (Mafeus de Vegiis / Maffeo Vegio Lodigiano, 1407–1458, humanista költő, író), a római Szent Péter-egyház kanonokja, 1447-től datarius; Henricus de Roraw doctor legum et decretorum, boroszlói, prágai és olmtüzi kanonok, 1433–1457 között abbreviator; Thadeus de Tervisio de Ademariis magister medicine, 1439–1455 között registrator, 1442–1444 között többször járt Magyarországon, V. Miklós pápa orvosa volt (Fraknói: Simon patraszi érsek 498.). A felsorolt személyekre lásd a Thomas Frenz által és munkáiból készített elektronikus adatbázist: RORC.

4/a. táblázat. Az esztergomi káptalan által megnevezett ügyvédek

1453. május 4. (DF 237769.)	1456. augusztus 17. (DF 237483.)	1458. augusztus 9. (DF 237505.)	1459. április 3. (DF 237774.)	1460. január 3. (DF 264682.)
Lippai Mihály dd., őrkanonok	Trevisói Simon dd., olvasókanonok	Trevisói Simon dd., olvasókanonok	Trevisói Simon dd., olvasókanonok	Lippai Mihály dd., őrkanonok
Kozárdi László dd., barsi főesperes	Temesvári Miklós dd., szentistváni pr.	Szántói Ambrus szentistváni prépost	Kozárdi László dd., szenttamási pr.	Szántói Ambrus szentistváni pr.
Szemerédi Balázs gömöri főesperes	Örmény Tamás licenc. in decr., szentgyörgyi pr.	Budai Gergely licenc. in decr., barsi főesperes	Örmény Tamás licenc. in decr., szentgyörgyi pr.	Kozárdi László dd., szenttamási pr.
Szatmárnémeti Kelemen kanonok	Kozárdi László dd., barsi főesperes	(Komjáti) Antal dd., kanonok	Komjáti Antal dd., kanonok	Trevisói Simon dd., olvasókanonok
Pogrányi Benedek kanonok	Szemerédi Balázs gömöri főesperes	Palicsnai Péter dd., kanonok	Palicsnai Péter dd., kanonok	Örmény Tamás licenc. in decr., szentgyörgyi pr.
Csitári János kanonok	Penci János komáromi főesperes	Túronyi Mihály kanonok	Budai Gergely licenc. in decr., barsi főesperes	Budai Gergely licenc. in decr., barsi főesperes
Szántói Ambrus kanonok	Szatmárnémeti Kelemen zólyomi főesperes	Décsi Jakab kanonok	Penci János komáromi főesperes	Mátyás nógrádi főesperes
Jenői Péter kanonok	Szántói Ambrus sasvári főesperes	Pesti Lőrinc kanonok	Mátyás nógrádi főesperes	Esztergomi Orbán gömöri főesperes
Szemerédi László kanonok	Pesti Lőrinc kanonok		Szatmárnémeti Kelemen zólyomi főesperes	Penci János komáromi főesperes
	Décsi Jakab kanonok		Vesztenici Miklós kanonok	Szatmárnémeti Kelemen zólyomi főesperes
	Pataki Gellért kanonok		Décsi Jakab kanonok	Vasvári Tamás sasvári főesperes
			Dávodi Dénes kanonok	Komjáti Antal dd., kanonok
			Túronyi Mihály kanonok	Palicsnai Péter dd., kanonok
			Bencenci János váci és fehérvári kanonok	Túronyi Mihály kanonok
				Tapolcsányi Kelemen kanonok
				Vendégi Mihály kanonok
				Vesztenici Miklós kanonok
				Pesti Lőrinc kanonok
				Décsi Jakab kanonok
				Lovasi Imre kanonok

szakemberek, azaz az ügyvitelben dolgozók között képviselőt találni. A két listában feltűnő magyarok közül a legtöbb információval Kapusi Lőrinc fia Bálint pálos szerzetesről rendelkezünk: 1439 nyarán IV. Jenő pápa kinevezte a magyarok gyóntatójának, amelyet haláláig, 1472 elejéig viselt. Római tartózkodása során több alkalommal kísérelte meg elnyerni valamelyik éppen megüresedő magyarországi javadalmat (dömösi prépostság, honti főesperesség, bakonybéli apátság). Fáradozásai a pápai adományozások ellenére azonban minden esetben sikertelenek maradtak.²²² Ugyanakkor az 1459-es ügyvédvallásban szereplő Pöstyéni Balázs és Patacsi György deákok további kettőben is benne vannak. (Róluk lásd alább bővebben.) A listában szereplő Tésai Balázs deák neve sem ismeretlen: 1443-tól kancelláriai jegyzőként mutatható ki, 1452-ben pedig ő volt Komárom megye kamarahaszna adószedője.²²³

Összegezve a 4/a. táblázatban található adatokat, a következő mondható el róluk: egyetlen személy sem szerepel mind az öt ügyvédvallásban, de olyanok már szép számmal akadnak, akik négy vagy három alkalommal kaptak megbízást és természetesen olyanok is, akik ennél kevesebbszer. A táblázat, illetve az ügyvédvallások által sugallt kép azonban félrevezető, hiszen a jelen esetben „csak” a megbízások számáról és a megbízottakról van szó, nem pedig a ténylegesen ügyvédi munkát végző személyekről. (Lásd erről az 53. oldalon az 5. táblázatot!) Minderre alább még visszatérek.

4/b. táblázat. A káptalan által megnevezett nem kanonok ügyvédek

1456. augusztus 17. (DF 237483.)	1460. január 3. (DF 264682.)
Váradi Tamás deák	Váradi Tamás deák
Szalóki János	Szalóki János
Rác Mihály budai lakos	Rác Mihály budai lakos
Patacsi György deák budai lakos	Patacsi György deák budai lakos
Pöstyéni másképp Hugyagi Balázs deák	Pöstyéni másképp Hugyagi Balázs deák
Keszi György	Keszi György
Mohorai Vidfi János	Mohorai Vidfi János
Máki Imre deák	Máki Imre deák
*	*
Lovasi Imre presbiter	Blasius de Novozelcz klerikus

A két lista nevei egy-egy kivétellel megegyeznek, e két személy (lásd a csillag alatti sorban) ugyanakkor abban is kivételnek számít, hogy a többiekkel ellentétben ők egyházi rendeket viseltek, sőt Lovasi Imréről tudjuk, hogy

²²² Monay F.: Római gyóntatók 38–46.

²²³ Bónis Gy.: Jogtudó értelmiség 154., 211.

később kanonok lett az esztergomi káptalanban. A világi ügyvédek közötti feltűnése talán közjegyzői mivoltával magyarázható.²²⁴ Pöstyéni másképp Hugyagi Balázs deák neve az 1459-es ügyvédvallásban is szerepel, mint aki a pápai Kúriában képviseli a káptalant. Korábban, az 1430-as évektől országbírói jegyzőként tevékenykedett és egészen 1457-ig kimutatható a királyi kúriában. Jobbágyszármazású volt, de felesége révén nemesi birtokra tett szert, és a fia pedig – amennyiben sejtésem helyes – elnyerte a káptalan egyik stallumát.²²⁵ Mohorai Vidfi János neve fia, Miklós váci őr-, majd olvasókanonok, Mátyás király diplomatája²²⁶ révén is ismerős lehet számunkra, de fontosabb, hogy 1444-től mint királyi ítélmester mutatható ki egészen 1450-ig.²²⁷ Noha ezután jó egy évtizedig nincsen róla hírünk, az 1460-as évek elején Szécsi Dénes érsek környezetében tűnik fel: 1464. szeptember 24-én az érsek éppen János mohorai házában tartózkodott.²²⁸ Szalóki János nemes 1457-ben Budán az Olasz utcában birtokolt házat, amely mellett az esztergomi érsekség és káptalan háza állt.²²⁹ A szintén ügyvédnek vallott Keszi György testvére pedig nem más volt, mint Keszi Benedek országbírói ítélmester.²³⁰ A két másik budai lakosról, Rác Mihályról és Patacsi György deákról, illetve Máki Imre és Váradi Tamás deákokról egyelőre nincsenek további adataink. Ez annak ismeretében, hogy egyikőjük neve sem szerepel a sasadi tizedperrel kapcsolatos oklevelekben, korántsem meglepő. Könnyen belátható, hogy ezek az ügyvédek a királyi kúriában képviselték (volna) a káptalant, csak erről éppen nem maradt forrásunk. Összegezve a fentebbi, a 3. és 4/a. táblázatokban szereplő személyekről megismert információkat, kijelenthetőknek látszik, hogy az esztergomi káptalan elsősorban olyanokat bízott meg képviselőjével, akik „otthon vannak” a mindennapi pereskedésekben a sasadi tizedper vitelét tehát gyakorlott kezekbe tették. Éppen ezért kissé furcsa, hogy a 4/b. táblázatban szereplő világi személyek közül egynek a nevével sem találkozunk a sasadi perben kiadott oklevelek szövegében!

²²⁴ Személyére lásd alább bővebben.

²²⁵ Bónis Gy.: Jogtudó értelmiség 208–210. (Az általa külön felvett Pöstyéni és Hugyagi Balázs egy személy volt, a 215. oldalon szereplő Pöstyéni viszont valóban másik.). Fiára, Hugyagi Mártonra lásd C. Tóth N.: Esztergomi székeskáptalan I. 133/12. sz. alatt írtakat.

²²⁶ Fraknói V.: Mátyás diplomái VII.

²²⁷ Bónis Gy.: Jogtudó értelmiség 159. — Vidfi János kezén 1462-ben egy majorság volt a budai Szombat kapun kívül. (Végh A.: Buda helyrajza I. 270.)

²²⁸ DF 237540. (EKM AR 45-7-13.), hátlapi feljegyzés. (Fentebb már részletesen ismertettem.)

²²⁹ Végh A.: Buda helyrajza I. 227., II. 92/298. sz.

²³⁰ Végh A.: Buda helyrajza II. 96/313. sz.; az ítélmesterre lásd Bónis Gy.: Jogtudó értelmiség 184.

5. táblázat. Az egyes személyek előfordulási gyakorisága az ügyvédvallásokban

4 alkalommal	3 alkalommal	2 alkalommal	1 alkalommal
Kozárdi László 1453–1460	Örmény Tamás 1456–1460	Lippai Mihály 1453, 1460	Pogrányi Benedek 1453
Szatmárnémeti Kelemen 1453–1460	Pesti Lőrinc 1456–1460	Szemerédi Balázs 1453–1456	Csitári János 1453
Szántói Ambrus 1453–1460	Penci János 1456–1460	Lovasi Imre 1456, 1460	Jenői Péter 1453
Trevisói Simon 1456–1460	Budai Gergely 1458–1460	Mátyás nógrádi főesperes 1459–1460	Szemerédi László 1453
Décsi Jakab 1456–1460	Komjáti Antal 1458–1460	Vesztenici Miklós 1459–1460	Temesvári Miklós 1456
	Palicsnai Péter 1458–1460	Kapusi Bálint 1453, 1459	Pataki Gellért 1456
	Túronyi Mihály 1458–1460		Dávodi Dénes 1459
			Bencenci János 1459
			Esztergomi Orbán 1460
			Tapolcsányi Kelemen 1460
			Vendégi Mihály 1460

A fenti adatokat áttekintve jól látható, hogy a kanonokok közül ugyan egyik sem szerepel mind az öt ügyvédvallásban, mégis több olyant találni, akinek ügyvédi megbízatásai átfogják a vonatkozó időszakot. (Az 1456. és 1460. évi ügyvédvallásban szereplő világiakkal jelen elemzésemben nem foglalkozom, mivel a peres oklevelekben egyikőjük sem mutatható ki. E megkötöttség alól egyedül Lovasi Bálint fia Imre személyével tettem kivételt, mivel ő egyrészt már ekkor jegyzőként és közjegyzőként dolgozott az esztergomi szentszéken, másrészt pedig 1458-tól az esztergomi káptalan kanonokja is lett.²³¹⁾ Így például a négy alkalommal szereplő Kozárdi László vagy Trevisói Simon neve ugyan egy-egy ügyvédvallásból hiányzik, mégis elmondhatjuk, hogy tevékenységük folyamatos volt. Ezzel szemben Szemerédi Balázs évtizedeken keresztül vitte az ügyeket, neve mégis csupán két ügyvédvallásban mutatható ki. Ennek oka könnyen megmagyarázható: egyrészt valamikor 1457/1458 fordulóján elhunyt,²³² másrészt először 1435-ben szerepelt ügyvédként, az első ügyvédvallás viszont mint már láttuk, 1453-ból maradt ránk. Ugyanakkor Pogrányi Benedek neve mindösszesen egyszer szerepel ügyvédvallásban (1453), de

²³¹⁾ Személyére lásd C. Tóth N.: Esztergomi székeskáptalan I. 136/21. sz. alatt írtakat!

²³²⁾ Személyére lásd C. Tóth N.: Esztergomi székeskáptalan I. 142/37. sz. alatt írtakat; utóda 1458. augusztus 9-én (DF 237505.) szerepel először.

6. táblázat. A tizedperrel kapcsolatos oklevelekben
és a „krónikában” említett ügyvédek

az ügyvéd neve	időpontok (válogatott)
Temesvári Miklós dd., éneklőkanonok	1434. IX. 11. (DF 237432.); 1452. VI., IX. („krónika”)
Szemerédi Balázs kanonok, gömöri főesperes	1435. IV. 24. (DF 237442.); 1451. IX. 10. (DF 237456.); 1452. V. 21. (DF 237459.), IX. 14. (DF 237461.); 1453. IV. 30. (DF 237466.), V. 18. (DF 237470.), IX. 8. (DF 237473.); 1457. VII. 20. (DF 237488.), VIII. 22. (DF 249015.)
Somogyi Imre kanonok	1436. VII. 21. (BTOE III. 1153. sz.)
Pogrányi Benedek kanonok	1438. VII. 10. (DF 237453.)
Újvárosi Lázár kanonok	1452. IX. 14. (DF 237461.)
Trevisói Simon dd., olvasókanonok	1453. VII.–1454. XII. („krónika”); 1458. VII. 24. (DF 237501.), XII. 2. (DF 237520.); 1463. II. 21. (DF 237535.)
Palicsnai Péter dd., kanonok	1457. X. 1. („krónika”, DF 237494.); 1458. VII. 24. (DF 237501.), XI. 21. (DF 209044.), XII. 2. (DF 237520.); 1460. I. 14. (DF 283898.); 1463. I. 16. (DF 237606.), I. 29. (DF 237605.), II. 21. (DF 237535.); 1464. IX. („krónika”)
Túronyi Mihály kanonok	1457. („krónika”); 1458. VII. 24. (DF 237501.); 1460. IV. 20. (DF 237529.); 1463. I. 16. (DF 237606.), I. 28. (DF 237607.), II. 21. (DF 237535.)
Szatmárnémeti Kelemen zolyomi főesperes	1457. IX. 3. (DF 237490.)
Décsi Jakab kanonok	1457. X. 1. (DF 237494.); 1458. VII. 24. (DF 237501.); 1463. II. 21. (DF 237535.)
Lippai Mihály dd., őrkanonok	1458. VII. 24. („krónika”)
Budai Gergely licenc. in decr., barsi főesperes	1458. VII. 24. (DF 237501.); 1460. IV. 20. (DF 237529.); 1463. II. 21. (DF 237535.); 1464. VII. 24. (DF 237540.)
Kusalyi Gergely kanonok	1458. VII. 24. (DF 237501.)
Szántói Ambrus szentistváni prépost	1458. VII. 24. (DF 237501.); 1463. II. 21. (DF 237535.)
Pesti Lőrinc kanonok	1458. VII. 24. (DF 237501.); 1463. II. 21. (DF 237535.)
Vendégi Mihály kanonok	1460. V. 19. (DF 237531.)
Tharata-i Tamás, a Krisztus teste-kápolna rektora	1460. V. 2. (DF 237598., vö. „krónika”)
Bencenci János kanonok	1462. X. 15. (DF 237603.); 1463. I. 1. (DF 261227., pp. 259–260.); 1465. I. 18. (DF 237547.)
Kozárdi László dd., szenttamási prépost	1453.; 1464. („krónika”)

hiányzása a többiből valós állapotot tükröz: jóllehet 1460. augusztus 28-ig²³³ kimutatható kanonokként, de összesen egyszer, 1438-ban látott el ténylegesen ügyvédi munkát. Összefoglalóan elmondható, hogy néhány személy azért szerepel csak egy vagy két ügyvédvallásban, mert időközben elhunyt (például Temesvári Miklós és Szemerédi Balázs) vagy éppen frissen került be a káptalanba (például Lovasi Imre és Bencenci János). Fentebb már utaltam rá, hogy a káptalani ügyvédvallásokban felsorolt ügyvédek előfordulási száma megtevesztő abban a tekintetben, hogy a szóban forgó személy mennyire volt tevékeny a testület képviselőjeként. A következőkben tehát arra a kérdésre keresem a választ, hogy a kanonokok közül hányan vettek részt ténylegesen a tizedekért folyó pereskedésben. Noha az öt ügyvédvallás rendkívül értékes forrás, a sasadi tizedper megbízottjaira önmagában meglehetősen egyoldalú képet nyújt. Éppen ezért összegyűjtöttem a sasadi tizedperben 1434 és 1465 között kiadott oklevelekben és a „krónikában” szereplő ügyvédek neveit is (lásd az előző oldalon a 6. táblázatot).

Az egyes táblázatok adatai alapján összeállítottam a káptalan által a perben megbízott személyek ügyvédi említésének idejét (lásd a 6/a. táblázatot). Ebbe minden olyan személy bekerült, akit akár az ügyvédvallások, akár az oklevelek, akár a „krónika” ügyvédként említett, tehát az itt szereplő adatok nem azonosak a tényleges ügyvédekései idővel. (Az ügyvédek említési ideje esetében csak akkor kötöttem össze az éveket, ha az illető folyamatosan kimutatható.)

A következő táblázatban az egyes ügyvédek tényleges működési idejét tüntettem fel (lásd a 6/b. táblázatot; ebben azok szerepelnek, akik az ügyvédvallásokon kívül legalább három oklevélben előfordulnak mint a káptalan képviselői).

A sasadi (nevegyi) tizedper első húsz évében összesen tehát 29 kanonok tűnik fel ügyvédként, de közülük mindösszesen heten végeztek érdemi munkát. A kezdeti időszakban ketten látták el a káptalan képviselői feladatát, akik között kimutatható egyfajta munkamegosztás is: amíg Szemerédi Balázs az országhatárokon belül vitte az ügyeket, addig Temesvári Miklós, úgy is mint az esztergomi káptalan kiküldöttje a bázeli zsinaton, idegenben képviselte a káptalant. Utóbbi egyébként hazatérte után is részt vett az ügyek intézésében. A per újraindulásakor, azaz 1452 után viszont újabb ügyvédek csatlakoztak hozzájuk. Erre főleg azért lehetett szükség, mert az első két ügyvéd ekkora már életének vége felé járhatott: Temesvári Miklós 1457 nyarán, Szemerédi Balázs az után hunyt el.²³⁴

A következő „nemzedék” tehát éppen az ő haláluk idején, 1457-ben kapcsolódott be a perbe. Nem mellesleg Décsi Jakab (1456),²³⁵ Túronyi Mihály (1457),²³⁶

²³³ Személyére lásd C. Tóth N.: Esztergomi székeskáptalan I. 140/32. sz. alatt írtakat!

²³⁴ Személyükre lásd C. Tóth N.: Esztergomi székeskáptalan I. 144/43. sz. és 142/37. sz. alatt írtakat!

²³⁵ DF 237483. (1456. augusztus 17.)

²³⁶ DF 208735. (1457. augusztus 6.)

6/a. táblázat. A káptalan ügyvédjeinek említései a tizedperben
1434 és 1465 között

az ügyvéd neve	ügyvédi említésének ideje
Temesvári Miklós dd., éneklőkanonok, szentistváni prépost	1434, 1452, 1456
Szemerédi Balázs kanonok, gömöri főesperes	1435, 1451–1457
Somogyi Imre kanonok	1436
Pogrányi Benedek kanonok	1438, 1453
Újvárosi Lázár kanonok	1452
Csitári János kanonok	1453
Jenői Péter kanonok	1453
Szemerédi László	1453
Trevisói Simon dd., olvasókanonok	1453–1463
Szántói Ambrus kanonok, sasvári főesperes, szentistváni prépost	1453–1463
Kozárdi László dd., barsi főesperes, szenttamási prépost	1453–1464
Szatmárnémeti Kelemen zólyomi főesperes	1453–1460
Lippai Mihály dd., őrkanonok	1453, 1458–1460
Pataki Gellért kanonok	1456
Örmény Tamás licenc. in decr., szentgyörgyi prépost	1456, 1459–1460
Penci János komáromi főesperes	1456, 1459–1460
Décsi Jakab kanonok	1456–1463
Pesti Lőrinc kanonok	1456–1463
Palicsnai Péter dd., kanonok, a Szűz Mária-kápolna rektora	1457–1464
Túronyi Mihály kanonok, nógrádi főesperes	1457–1463
Budai Gergely licenc. in decr., barsi főesperes	1458–1464
Kusalyi Gergely kanonok	1458
Dávodi Dénes kanonok	1459
Bencenci János kanonok	1459, 1462–1465
Mátyás nógrádi főesperes	1459–1460
Vesztenici Miklós kanonok	1459–1460
Esztergomi Orbán kanonok	1460
Tharata-i Tamás kanonok, a Krisztus teste-oltár rektora	1460
Tapolcsányi Kelemen	1460
Vendégi Mihály kanonok	1460

6/b. táblázat. A sasadi tizedperben ténylegesen eljáró ügyvédek és évkörük

az ügyvéd neve	ügyvéd tevékenységi ideje
Temesvári Miklós doct. decr. éneklőkanonok	1434–1452
Szemerédi Balázs kanonok, gömöri főesperes	1435–1457
Trevisói Simon doct. decr. olvasókanonok	1453–1463
Palicsnai Péter doct. decr. kanonok	1457–1464
Túronyi Mihály kanonok, nógrádi főesperes	1457–1463
Décsi Jakab kanonok	1457–1463
Budai Gergely licenc. in decr. barsi főesperes	1458–1464

Palicsnai Péter (1457)²³⁷ és Budai Gergely (1458)²³⁸ neve ugyanekkor jelenik meg az esztergomi kanonokok között is, noha Túronyiról tudható, hogy már tíz éve az esztergomi szentszék alkalmazottja volt.²³⁹ A tapasztalt prókátorok és a fiatal ügyvédek közötti átmenetet egyedül Trevisói Simon képviseli, aki még Temesvári és Szemerédi tevékenysége idején, 1453-ban kapcsolódott be a per ügyvitelébe. Ahogyan a korábbira, úgy a második ügyvédi körre is jellemző volt a munkamegosztás: a pápai Kúriába kezdetben Trevisói Simon járt, majd helyét Palicsnai Péter vette át. Magyarországon viszont a másik három ügyvéd, Túronyi, Décsi és Budai képviselte általában a káptalant, noha, amikor itthon tartózkodtak, Trevisói és Palicsnai is eljárta. (Természetesen az esztergomi káptalant jó néhány esetben nem a fentebb megnevezett hét ügyvéd képviselte, hanem szükség esetén a többi, a 4. táblázatban felsorolt személy is besegített.) Mindkét generáció ügyvédjeire jellemző, hogy amíg a pápai Kúriában is tevékenykedő megbízottak Magyarországon is eljárta, addig ez visszafelé már nem így működött: Szemerédi, Túronyi vagy Budai sohasem képviselte a káptalant az Apostoli Szentszéknél. Ennek viszont megvan a maga logikus magyarázata. Ha újból végignézzük a névsoron, akkor látjuk, hogy kánonjogi doktori címmel Temesvári Miklós, Trevisói Simon és Palicsnai Péter rendelkezett, Budai Gergely licenciátus volt, míg Szemerédi Balázs, Túronyi Mihály és Décsi Jakab, ha járta is egyetemre, nem szereztek fokozatot. Ha mármost ezt összevetjük a külföldi kiküldetésben résztvevők névsorával, akkor megállapíthatjuk, hogy a káptalan idegenbe csak doktori fokozattal rendelkező tagjait küldte. Sőt, a „krónikából” egyértelműen látszik, hogy igyekeztek a Magyarországon belüli és jogilag fajsúlyosabb ügyek intézésére is párban küldeni az ügyvédeket: egy doktori fokozattal bírót, illetve egy azzal nem rendelkező kanonokot.²⁴⁰ Korántsem volt tehát mindegy, hogy valaki rendelkezett-e egyetemi fokozattal avagy sem.

²³⁷ DF 237494. (1457. október 1.)

²³⁸ DF 237504. (1458. május 25.)

²³⁹ Személyére lásd C. Tóth N.: Esztergomi székeskáptalan I. 146/47. sz. alatt írtakat!

²⁴⁰ A példákat lásd a jegyzék szövegében.

1.4. A káptalan költségei (utazás, kíséret, szállás és oklevélkiállítás)

Az esztergomi káptalan a tizedperrel kapcsolatos ügyek vitelére a kanonokjai közül – mint fentebb láttuk – többet kijelölt, akiknek nevei mind az oklevelekben, mind a „krónikában” szerepelnek. De amíg az oklevelekben szinte kivétel nélkül csak egy ügyvédet neveznek meg, addig a 2. fejezetben közölt „krónika” szerint az egyes perfázisok intézésére az esetek majdnem mindegyikében legalább két ügyvédet, valamint (munkájukat segítő) az esztergomi szentszék jegyzői karából egy (köz)jegyzőt küldtek ki. A kanonok-ügyvédek méltóságuknak megfelelő (*iuxta decentiam dignitatum*) kísérettel látták el: az út- és politikai viszonyoknak megfelelően a csapat létszáma 3 és 20 lovaskatona között mozgott. A lovasok, talán nem tévedünk nagyot feltételezésünkkel, az esztergomi egyház, illetve a káptalan familiárisai vagy ún. egyházi nemesei közül kerülhettek ki. Éppen ezért ők nem kaptak külön fizetést szolgálataikért, de ellátásukat természetesen a káptalan fizette.

Az ügyvédek a kor viszonyainak megfelelően változatos módon utaztak: sokszor lóval, de legalább annyiszor szekérrel. Ez utóbbiak között éppúgy megtalálható a három vagy négy ló húzta könnyű kocsi, mint a nehezebb, nyolc ló által húzott szekér.²⁴¹ A közlekedési eszköz megválasztása általában a kiküldöttek számától és a távolságtól, illetve a megkívánt gyorsaságtól függött. A jegyzékben minden belföldi kiküldetés esetén megadták mérföldben az Esztergomtól számított oda- és visszaút távolságát, és azt, hogy hány napig tartózkodtak az adott helyszínen, illetve hány napig tartott a kiküldetés, majd következett az összesítés, azaz az utazás és szállás költsége. A mindennapi ellátás költségét nem vették fel külön, azt a jelek szerint hozzászámították a fentiekhez. Így például Szemerédi Balázs gömöri főesperes és Trevisói Simon olvasókanonok egy alkalommal négy ló húzta kocsin 20 lovassal ment Veszprémbe, ahol 12 napot töltöttek; az ottani tartózkodásukra, valamint az oda- és visszaút összesen 28 mérföldjére 32 aranyforintot fizettek.²⁴²

Más volt a helyzet a külföldi kiküldetés esetén: ekkor sokkal kisebb csapat, csupán 2-3 lovas kísérte az ügyvédet, aki minden esetben lóval tette meg az utat. Palicsnai Péter kanonok két lovassal 1459 júniusában indult Esztergomból a pápai Kúriába, és összesen 22 hónapot töltött idegenben: először Mantovában hét hónapig tartózkodott, ahol 100 aranyforint költött. Onnan Sienába mentek: az utazás 6 aranyforintba került. A városban 11 hónapig maradtak és az ottani élet 125 aranyforintot emésztett fel. A Sienából Rómába történő utazás 4 aranyforintba, az Örök Városban eltöltött négy hónap pedig 40 aranyforintba került. Végül a hazaútra 26 aranyforintot fizettek.²⁴³ Péter kanonok egy korábbi római útjakor a Városban lévő szállására hat hónapos tartózkodása során 8, az

²⁴¹ Vö. Domanovszky S.: Mázsaszekér 37–74.

²⁴² „Krónika” 95/13–96/2.

²⁴³ „Krónika” 111/2–112/33.

ő és famulusa, valamint lovaik ellátására pedig 24 aranyforintot fizetett ki.²⁴⁴ (A szállás költsége meglepően csekély volt, így felmerül, hogy esetleg valamelyik kolostorban laktak ott-tartózkodásuk alkalmával.)

A pereskedés során, amint az a jegyzékből (és csak ebből) kiderül, nem egy esetben a káptalan szállította az idézés vagy tárgyalás helyszínére a végrehajtókat (*executores*), illetve a bírósági ülnököket (*assessores*) is, ráadásul az utaztatás költségén felül a mondottak mindennapi ellátása is a káptalan jövedelmeit apasztotta.

A fentebbi szemeztetésünkben nem esett szó az egyik legnagyobb kiadással járó tételről. A pereskedés velejárója, hogy az ügyben rengeteg oklevelet bocsátottak ki és természetesen azok mindegyikéért fizetni kellett. A költségek persze nem voltak azonosak: az nagyban függött az oklevél típusától és fajtájától, és persze az sem volt mellékes szempont, hogy hányan vettek részt az oklevél kiállításában. Mindezekén túl, amíg Magyarországon csak az oklevél írnokának és a közjegyzőnek kellett fizetni, addig a pápai Kúriában ahhoz a kancellária működésének megfelelően további járulékok is adódtak.

Az összeírás alapján a káptalan 1452 és 1464 között a sasadi tizedperre, azaz az ügyvédekre, az utazásra és utaztatásra, a kíséret ellátására, az ügyben kiállított oklevelekre és azokat kiállító személyek bérére összesen — kerekítve — 2600 aranyforintot költött. Ezen időszak alatt a neveyi tizedekből az igen optimistának mondható évi 200 aranyforinttal számolva 2400 aranyforint (bruttó) bevétele származhatott a káptalannak, azaz a perköltségek bőven meghaladták a várható jövedelmet. Ezen némileg pozitív irányba módosíthatott az, hogy az esztergomi káptalan a javára szóló ítéletek rendszerint a perköltség megfizetésének kötelezettségét is a pécsváradi monostorra terheltek. Más kérdés, hogy ez mennyiben valósult meg. A fentebbi negatív szaldó ellenére is elmondható, hogy összességében megérte a kanonokoknak a neveyi tizedekért pereskedni. A káptalan javára szóló ítéletek révén — habár a per a későbbiekben is, igaz csendesebben, folytatódott — a tizedeket az esztergomi kanonokok szedték be.²⁴⁵

²⁴⁴ „Krónika” 102/12-17.

²⁴⁵ Vö. Reg. Strig. passim; Budai tizedjegyzékek 97–100.

1.5. A tizedper 1451–1465 közötti időszakában kibocsátott szentszéki iratok tanúi

Ahogy a tizedper szempontjából korántsem lehetett mindegy, hogy kik működnek közre az iratok írásba foglalásánál, ugyanígy felmerül, hogy vajon a közjegyzői oklevelek kötelező „kellékének” tekinthető tanúk személyéből levonható-e bármilyen következtetés a káptalan kapcsolatrendszerére, a „helyi erők” részvételére vagy éppen a tanúskodó személyek feltűnésének okára. Ebben a fejezetben tehát az 1451 és 1465 között a tizedperben közjegyző(k) által kiadott vagy hitelesített oklevelek tanúsorában szereplő személyeket vizsgálom egy apró megkötéssel: az esztergomi székeskáptalan szemszögéből. A káptalan perbeli ellenfelének, a pécsváradi monostornak a földrajzi elhelyezkedéséből, valamint a perben kijelölt bírák és végrehajtók személyéből adódóan ugyanis több településen, így Budán, Esztergomban, Pécsváradon, Veszprémben, Székesfehérváron, illetve még más helyeken is bocsátottak ki okleveleket. Esztergomi vagy „Esztergom közeli” illetékességű személyekkel ugyanis legfőképpen csak azokban találkozhatunk, amelyeket Esztergomban vagy Budán állítottak ki. Így csak ezekből az oklevelekből gyűjtöttem ki a neveket. (Az oklevelek főbb adatait és a benne szereplő személyek neveit lásd az 1.5.4. fejezetben, a táblázatokban és a jelen fejezet további részében minden alkalommal az oklevél ottani sorszámaára fokok utalni.)

Az iménti feltételeknek megfelelő közjegyzői iratokban felsorolt tanúkat több szempontból vettem szemügyre: vizsgáltam számukat, a világiak és egyháziak megoszlását, illetve az egyházi személyeken belül külön csoportokat alkottam a szerint, hogy melyik és milyen egyházi intézményből érkeztek. Természetesen ez esetben is leginkább az esztergomiakra voltam kíváncsi: kinek és melyik káptalanban volt — már ha volt — javadalma. Továbbá arra is választ kerestem, hogy volt-e összefüggés az oklevél tartalma (azaz ügy „súlya”) és a tanúk száma között. Nézzük tehát először az egyes oklevelekben szereplő tanúk számát és azon belül az egyháziak és a világiak arányát (lásd a 7. táblázatot), illetve azt, hogy hányan voltak közülük „helyiek”. Itt mindenképpen érdemes megemlíteni, hogy az egyes személyek hovatartozását nem mindig lehetett teljes bizonyossággal eldönteni, így csak azokat soroltam az egyháziak közé, akiknek neve mellett utaltak erre. (Ennek illusztrálására jó példa az 1452. június 24-i oklevélben szereplő Temesvári András, akinek neve mellé semmilyen, a személyének meghatározását elősegítő támpontot nem írtak, jóllehet egy ugyanilyen nevű személy nagyon is ismert a korszakból.)²⁴⁶ Ellenben a „klerikus” jelzővel illetett közjegyzőket, annak ellenére, hogy az alsóbb egyházi rendeket általában felvették,²⁴⁷ minden esetben a világiak közé számítottam.

²⁴⁶ Temesvári András fehérvári kanonok 1440-től, majd kispópost, végül olvasókanonok. (Köblös J.: Egyházi középréteg 369/105. sz.) — Ugyanő szerepel 1463. február 21-i oklevél tanúsorában is (1.5.4. fejezet 27. sz.).

²⁴⁷ Csukovits E.: Közjegyzők 67.

7. táblázat. A tanúk száma és megoszlása (1451–1465)

időpont és jelzet	helyszín	össz.	egy- házi	vi- lági	arány (%)
1451. IX. 10. (1. sz.)	esztergomvári nagyobb palota	3	3	0	100–0
1452. VI. 24. (2. sz.)	budaváraljai Szent Péter-egyház	6	3	3	50–50
1452. VII. 9. (3. sz.)	budavári Mária Magdolna-egyház	4	2	2	50–50
1452. VII. 23. (4. sz.)	budavári Mária Magdolna-egyház	4	1	3	25–75
1452. IX. 12. (5. sz.)	budai vár	6	2	4	33,3–66,7
1452. IX. 14. (6. sz.)	(budai vár)	13	2	11	15–85
1452. XI. 12. (7. sz.)	Esztergom	6	5	1	83,3–16,7
1453. V. 4. (8. sz.)	esztergomi székesegyház sekrestyéje	7	5	2	71,4–28,6
1453. X. 11. (9. sz.)	esztergomi székesegyház sekrestyéje	2	2	0	100–0
1456. VIII. 17. (10. sz.)	esztergomi székesegyház sekrestyéje	5	5	0	100–0
1457. VIII. 22. (11. sz.)	Buzlai Bertalan prépost budafelhévízi háza	4	0	4	0–100
1457. IX. 6. (12. sz.)	budai vár	5	1	4	20–80
1457. X. 1. (13. sz.)	esztergomi székesegyház oszlopcsarnoka	4	1	3	25–75
1458. VII. 24. (14. sz.)	Budavár, az érsek Szent György téri háza	4	1	3	25–75
1458. VIII. 9. (15. sz.)	esztergomi székesegyház sekrestyéje	5	5	0	100–0
1458. VIII. 20. (16. sz.)	Budavár, az érsek Szent György téri háza	5	2	3	40–60
1458. IX. 8. (17. sz.)	esztergomvári Szent György palota	19	11	8	58–42
1458. IX. 9. (18. sz.)	esztergomvári palota	7	2	5	28,6–71,4
1458. IX. 23. (19. sz.)	esztergomvári érseki nagyobb palota	10	7	3	67–43
1458. XII. 2. (20. sz.)	esztergomvári érseki nagyobb palota	5	1	4	20–80
1459. IV. 3. (21. sz.)	esztergomi székesegyház sekrestyéje	5	5	0	100–0
1459. V. 2. (22. sz.)	esztergomvári Szent György palota	8	5	3	62,5–37,5
1460. I. 3. (23. sz.)	esztergomi székesegyház sekrestyéje	4	4	0	100–0
1460. IV. 20. (24. sz.)	Esztergom	5	0	5	0–100
1461. XI. 24. (25. sz.)	Esztergom	3	1	2	0–100
1463. II. 1. (26. sz.)	esztergomi vár nagyobb szobája	5	1	4	20–80
1463. II. 21. (27. sz.)	esztergomi érseki vár nagyobb szobája	12	6	6	50–50
1463. XI. 24. (28. sz.)	esztergomi székesegyház oszlopcsarnoka	5	3	2	60–40
1465. I. 18. (29. sz.)	esztergomi vár nagyobb szobája	4	1	3	25–75
összesen		175	87	88	49,7–50,3

Két kivételt azonban ez esetben is tettem: Tapolcai Gellért három tanúsorban is szerepel — 1457. október 1-jén (13. sz.) mint közjegyző, 1459. május 2-án (22. sz.) és 1461. november 24-én (25. sz.) — és egyetlen esetben sem írták a neve mellé, hogy egyházi állása lenne. Más adataink alapján viszont tudjuk róla, hogy az utóbbi alkalommal már biztosan rendelkezett egyházi javadalommal: 1460. június 14-én ugyanis mint esztergom-szentgyörgyi kanonok járt el ügyvédként az esztergomi szentszéki bíróság előtt,²⁴⁸ sőt fél évtized múltán, 1466-ban már a váci káptalanban a szigetfői főesperességet viselte.²⁴⁹ Mindez azt jelenti, hogy — jobb híján — 1460. előtti szerepléseik a világiak, azután pedig az egyházi tanúk között vettem számba. A másik személy Garai Péter, aki két tanúsorban — 1452. november 12-én (7. sz.) és 1453. május 4-én (8. sz.) — közjegyzőként, míg egy harmadikban — 1458. szeptember 23-án (19. sz.) — már presbiterként szerepel. Így ez utóbbi alkalommal őt is az egyháziak közé számítottam.

A vizsgált 15 évben összesen 29 darab közjegyzői oklevél felelt meg az általam kialakított követelményeknek. Ezekben 175 tanút soroltak fel, akik közül gyakorlatilag fele-fele arányban kerültek ki az egyháziak és világiak. A 29 oklevélben — súlyozva — átlagosan 5–6 személy nevével találkozunk. Három oklevélben ettől szélsőségesen eltérő tanúszám található: 1458-ban és 1463-ban Esztergomban 19, 12 és 10, 1452-ben Budán pedig 13 nevet tüntettek fel. Ennek természetesen megvannak az okai: 1458. szeptember 8-án, amikor tizenkilenc tanút neveztek meg, Szécsi Dénes érsek hozott ítéletet a perben (17. sz.), míg szeptember 23-án, amikor tíz személy szerepel, hirdették ki az ítéletet (19. sz.), végül 1463. február 21-én, amikor tizenkét tanút soroltak fel, a korábbi ítéletet erősítette meg ismét az érsek (27. sz.). A tizenhárom tanút feltüntető 1452. szeptember 14-i iratban pedig nem másról volt szó, mint arról, hogy a nevegyi tizedek birtokába visszaiktatták, valamint a pécsváradi monostor ottani birtokrészébe bevezették az esztergomi káptalant (6. sz.). Az eseményeknek megfelelően alakult az egyháziak és világiak aránya is: amíg az esztergomi keltezésűekben a tanúk többsége az egyháziak került ki, addig a nevegyi iktatásról szóló iratban döntően világiakkal — helyi szőlőbirtokosokkal — találkozunk. Általánosságban (és persze az általam meghatározott feltételeknek köszönhetően) leszögezhető, hogy a tanúk főleg az oklevél kiállítási helyén élők, illetve a tisztséget vagy javadalmat viselők közül kerültek ki. Néhány esetben azonban első látásra nehezen magyarázható példákkal is találkozni, ám mielőtt a kivételekre térnék, nézzük meg, hogy mit tudhatunk meg még az egyházi és világi tanúkról. Kezdjük az utóbbiakkal!

²⁴⁸ DL 15459., vö. Kollányi F.: Kanonokok 105.

²⁴⁹ DF 236984., vö. C. Tóth N.: Váci székeskáptalan.

1.5.1. A világi tanúk

Az oklevelekben feltűnő világi tanúkat lakhelyük, származásuk és tisztségeik alapján több csoportra oszthatjuk. A 29 oklevélben a világiak 87 alkalommal tanúskodtak, de ez csak 67 különböző személy nevét takarja. Többen voltak olyanok, akik nem csak egyszer tanúskodtak: a legtöbben persze csak egyszer, feltucatnyian kétszer, míg háromszor még kevesebben, végül négyszer mindössze egyetlen ember szerepel (lásd a 8. sz. táblázatot).

8. táblázat. A világiak tanúskodási gyakorisága

alkalom	1	2	3	4	összesen
személy	56	5	5	1	67
arányuk	83,5 %	7,5 %	7,5 %	1,5 %	100 %

Az egyszer tanúskodók tömegéből most csak Bátori László nemes és Asszonyfalvi Ostfi László klerikus 1458. augusztus 20-i budai (16. sz.) szereplését emelem ki: az előbbi László valószínűleg az ecsedi Bátori családból származott és néhai István országbíró fiaként látta meg a napvilágot.²⁵⁰ Budai időzését kimerítően indokolja az ekkor zajló országgyűlés,²⁵¹ amelyen minden bizonynyal bátyjával, András királyi asztalnokmesterrel²⁵² jelent meg. Ostfi László, az éppen hivatalban lévő esztergomi nagyprépost, Ostfi Miklós testvére, aki szintén az országgyűlés miatt lehetett Budán, de esetében szóbajöhet a „rokonlátogatás”. Az oklevelekben egyszer előfordulók esetében felmerül, hogy más ügyeik intézése végett tartózkodtak a helyszínen és mintegy mellékesen, „szabad idejükben” vettek részt az abban leírt eseményeken.

Lássuk ezután azokat, akik legalább két alkalommal szerepeltek a közjegyzői iratokban. Közéjük tartozik Budaváraljai Lénárd deák, aki nevéből adódóan minden bizonnyal a budai vár alatt fekvő valamelyik „Váralja” település lakója lehetett, de hogy melyiké, az ebből sajnos nem derül ki.²⁵³ Segítségünkre van azonban az egyik oklevél keltezési helye: az 1452. június 24-i iratot a budaváraljai Szent Péter-egyházban állították ki (2. sz.), így Lénárd minden bizonnyal a Szentpétermártír városrész lakója lehetett.²⁵⁴ A második alkalommal július 9-én a budai várban kelt oklevél tanúsorában szerepel (3. sz.). Párhuzamos eset Garai Pál fia, Péter pécsi egyházmegyei közjegyző szereplése: először 1452. november 12-én (7. sz.), majd egy évre rá, május 4-én az esztergomi székeskáptalan tagjainak ügyvédvallásakor tanúskodott (8. sz.), mindkét alkalommal Esztergomban. Továbbá, hasonlóan a már említett Tapolcai Gellérthez, harmadszorra, 1458.

²⁵⁰ C. Tóth N.: Ki kicsoda 19.

²⁵¹ C. Tóth N.: Nádorváltás 1458-ban, passim.

²⁵² C. Tóth N.: Ki kicsoda 19.

²⁵³ Vö. Végh A.: Buda helyrajza I. 88–96.

²⁵⁴ Végh A.: Buda helyrajza I. 103–104.

szepember 23-án már mint bizonyosan egyházi tanúskodott Esztergomban (19. sz.). E Péter egyébként nagy valószínűséggel azonos a budai káptalanban 1460-tól adatolható Garai Péterrel, de apró problémát jelent, hogy ekkor — jóllehet saját bevallása szerint — még csak 26 éves volt.²⁵⁵ Esztergomi jelenlétét egyébként az is indokolhatta, hogy a pécsváradi monostor megbízottjaként járt el. A következő két személy, akinek tanúskodását különösebben nem kell indokolnunk Monaji Péter és Némái Kolos László esztergomi várnagyok. Először mindketten csak mint „nemese” szerepelnek: 1458. augusztus 20-án (Némái; 16. sz.) és szeptember 9-én (Monaji; 18. sz.), az oklevelek keltezési helye — az érsek budavári Szent György téren lévő palotája, illetve az esztergomvári Szent György palota — feltételezi, hogy az érsek familiárisaival van dolgunk. Mind ezt kétségtelenné teszi, hogy 1463. február 1-jén már az érsek esztergomi várnagyaiként kerülnek elének az esztergomi vár nagyobb szobájában kiállított iratban (26. sz.). Hasonló a helyzet, jóllehet a közjegyzői oklevelek tanúsora alapján elsőre nem gondolnánk ezt egy másik személy esetében is: 1453. május 4-én egy Gyöm(ö)rői Bálint fia, Péter nevű (8. sz.), majd tíz év múlva, 1463. február 1-jén egy Zalai Péter nevű esztergomi várnagy (26. sz.) szerepel. A két név alatt rejtőző tanú azonban egyazon személyt takar: azonosságukat egy 1465. évi adat igazolja, amely egyben utolsó említése a mondott Péter esztergomi várnagyságának (és alispánságának).²⁵⁶ Adataink alapján tehát Gyöm(ö)rői Bálint fia Péter 1453-tól az esztergomi érsek familiárisai közé tartozott és e minőségében 1463-tól az érsek haláláig az esztergomi vár egyik várnagya volt. Utoljára hagytam egy bizonyos Pétert, aki két egymást követő napon kelt — 1458. szeptember 8–9., Esztergom (17–18. sz.) — iratban szerepel, s azon kívül, hogy a szabad művészetek borostyánkószorúsa volt, semmit sem tudni róla.

Három alkalommal öten tanúskodtak. Közülük Doroszlói Gergely — aki 1458. szeptember 8-án, 23-án és 1460. április 20-án, mindannyiszor Esztergomban (17., 19., 24. sz.) — jelenléte magyarázható a legegyszerűbben, hiszen e három évben (is)²⁵⁷ ő volt az egyik esztergomi várnagy. A következő személy, az esztergom-újvárosi Lőrinc orgonista szereplése, művelődéstörténeti értéke mellett, az oklevelek keltezési helyének ismeretében — 1458. szeptember 8–9. és 1459. május 2., mindháromszor Esztergom (17–18., 22. sz.) — szintén nem igényel különösebb indoklást. Hasonlóképpen az érsek familiárisa, illetve udvarbírája volt²⁵⁸ az 1458. július 24-i (14. sz.), augusztus 20-i (16. sz.) és 1463. február 21-i (27. sz.) oklevelekben szereplő Turóci — ahogy az 1463. évi adatból kiderül, valójában Jezernicei — Miklós nemes is. A további két, három alkalommal tanúskodó személyben közös, hogy később mindkettő tagja lett valamelyik egyházi testületnek: Tapolcai Gellértről már fentebb esett szó, ő 1457.

²⁵⁵ Köblös J.: Egyházi középréteg 292/32. sz.

²⁵⁶ DF 236969.

²⁵⁷ A várnagyságot kimutathatóan 1450. január 13-tól viselte. (Engel P.: Archontológia I. 311.)

²⁵⁸ Az 1458. augusztus 20-i oklevél szerint Bajonon lakott, amely egyébként az érsekség birtoka volt; az 1463. február 21-i oklevélben már mint volt esztergomi udvarbíró szerepel. (DF 237535.)

október 1-jén mint közjegyző volt jelen az esztergomi székesegyház oszlopcsarnokában (13. sz.), majd 1459. május 2-án és 1461. november 24-én szintén Esztergomban tanúskodott (22., 25. sz.). Időközben az esztergom-szentgyörgyi társaskáptalanban nyert el egy kanonokságot, majd a szigetfői főesperességet kapta meg váci káptalanban. Másikuk, Felsőlendvai Henrik fia Péter közjegyző²⁵⁹ – 1458. szeptember 23-án, 1459. május 2-án és 1460. április 20-án, mindháromszor Esztergomban tanúskodott (19., 22., 24. sz.) –, aki az 1460-as évek végén már az esztergomi székeskáptalan kanonokjaként és nem mellesleg a Szent Miklós-oltár igazgatójaként kerül elénk, stallumát – kimutathatóan – alig három évig viselte.²⁶⁰

Négy alkalommal egyetlen személy mutatható ki a tanúsorokban: ő nem más, mint Dorogházi László közjegyző,²⁶¹ illetve esztergomi szentszéki jegyző.²⁶² Az esztergomi kanonokokról szóló munkámban – szétválasztva a rá, illetve fiára, az esztergomi kanonokságot viselt, ifjabb Lászlóra vonatkozó adatokat – már érintettem László pályafutását.²⁶³ Forrásainkban az 1450-es évek elején tűnik fel, nem tudjuk kinek vagy minek az útján került az esztergomi székeskáptalan látókörébe. Az oklevelek tanúbizonyosága szerint vásárlás révén vagy más úton-módon – talán közjegyzői szolgálatainak köszönhetően – szerzett lakhelyet Esztergom királyi városban (25., 29. sz.). Foglalkozását figyelembe véve érthető, hogy annyiszor szerepelt tanúként. Tanúskodásai amellet, hogy egy helyhez, Esztergomhoz kötődnek, a többiekkel ellentétben időben egyenletesen oszlanak el: 1457. október 1-jén (13. sz.), 1461. november 24-én (25. sz.), 1463. február 1-jén (26. sz.) és 1465. január 18-án (29. sz.) találkozunk nevével az oklevelekben. Mindehhez hozzátehetjük azt, hogy további öt alkalommal szintén jelen volt, de az oklevélben nem mint az abban leírt esemény tanúja, hanem mint az arról szóló írásos bizonyosság hitelesítőjeként, illetve kiállítójaként (16–19., 22. sz.), azaz közjegyzői minőségében jelent meg.

Összefoglalóan elmondható, hogy a világi tanúk közül – nem meglepő módon – azok szerepelnek több alkalommal, akik az oklevél kibocsátásának helyén vagy annak közvetlen közelében laknak vagy/és viselnek valamilyen tisztséget, illetve a peres felek valamelyike megbízta őket az oklevélben leírt eseményen való részvétellel. E feltételezésünket gyámolíthatják a fentebb említett Garai Péteren kívül további példáink: így a pécsi egyházmegyei Szek-

²⁵⁹ Először 1459. április 3-án (DF 237774.), utoljára 1470. május 12-én (DF 242838.) mutatható ki közjegyzőként. (Vö. Bónis Gy.: Sasadi közjegyzők 112.) – Egy 1457. szeptember 15-i közjegyzői oklevél tanúsorában *baccalaureatus in artibus* fokozattal szerepelt (DF 237493.; vö. Körmeny K.: *Studentes* 194/107. sz.), a címét soha többé nem tüntette fel.

²⁶⁰ Először 1468. szeptember 29-én (DF 238308.), utoljára 1471. augusztus 17-én (DF 237556.) mutatható ki. (Vö. Kollányi F.: *Kanonokok* 107., 1464-es kezdéssel, de az általa idézett oklevelek egyike sem támasztja ezt alá; Körmeny K.: *Studentes* 194/109. sz.)

²⁶¹ Bónis Gy.: *Sasadi közjegyzők* 106.

²⁶² Először 1466. augusztus 26. (DL 90109) – 1468. április 27. (DL 90115.), másodszor 1469. július 21. (DF 237846.) – 1473. július 5. (DF 232979.), harmadszor pedig 1474. április 24. (DL 90807) – 1481. június 27. (DL 18508.) között viselte a jegyzőséget.

²⁶³ C. Tóth N.: *Esztergomi székeskáptalan* I. 82–86.

csőii Dúl Ágoston fia, Lőrinc — ő 1458. július 24-én az érsekség budavári Szent György téren lévő házában kiállított oklevél tanúsorában szerepel (14. sz.) —, aki egyrészt közjegyzőként működött,²⁶⁴ másrészt egy 1460. május 28-i, általa kiállított irat szerint egyúttal a pécsváradi konvent jegyzője is volt.²⁶⁵ Az ugyanabban az oklevélben ügyvédnek vallott Kesztlöci Péter három évvel korábban, 1457. augusztusának végén Budafelhévízen tanúskodott, így feltételezhető, hogy már ekkor is a pécsváradiak részéről volt jelen. Sem az ő, sem az ugyanekkor szereplő Nagyécsei György esetében nem tüntették fel, hogy melyik egyházmegyében kapták meg közjegyzői kinevezésüket (11. sz.). A pécsi egyházmegyéből származó Émeni Imre és Petenyefalvi György 1458. szeptember 8-án tanúskodtak egy esztergomi iratban (17. sz.), de esetükben nem tudunk magyarázatot adni jelenlétükre.

Ha már most a világi tanúkat lakhelyük, és némi nagyvonalúsággal származásuk alapján is vizsgáljuk (lásd a 9. sz. táblázatot), akkor az előbbieken már említett szempont érvényesülését látjuk: a budai, váraljai és pesti polgárok és lakosok az ott kiadott közjegyzői iratokban, a sasadi és esztergomi polgárok és lakosok pedig a mondott helyeken keltezett oklevelek tanúsoraiban tűnnek fel csoportosan.

9. táblázat. A világiak származás/lakhely szerinti megoszlása

nemes	jobbágy	polgár vagy lakos							bizonytalanok
		budai	„vár-aljai”	felhévízi	pesti	esztergomi	sasadi	szebeni	
24	10	8	4	3	2	5	1	1	10

A közjegyzői oklevelekben szereplő világi tanúk származás avagy jogállás szerinti megoszlása meglehetősen „demokratikusan” alakult. A csak biztosan meghatározható származású 58 személyt tekintve (a polgárokat és lakosokat most egyaránt a polgárok közé számítva) a következő arányokat kapjuk: a ta-

²⁶⁴ Például 1452. október 31. (DF 237462. [EKM AR 45-4-10.])

²⁶⁵ DF 237600. (EKM AR 45-13-5.) Az irat szerint a pécsváradi monostor tagjai — Miklós perjel, János olvasó- (*lector*), György éneklő- (*cantor*), Márton őrszerzetesek (*custos*), valamint Mihály, Tamás, Máté, Ambrus, János, Pál, Bertalan, Tamás, Benedek, Antal, Pál papok (*sacerdotes*), továbbá Balázs, László, Bertalan és Lukács szerpapok (*dyaconi*), Péter, Mihály, Henrik és Albert alszerpapok (*subdyaconi*), a monostor szerzetesei (*fratres conventuales*) — harangszórá *conventualiter* összegyűlve ügyvédjeikül vallották Péter szentiváni, Domokos nagynádasdi, János fejéregyházi plébánost, Ozsvátot, a pécsváradi Mindenszentek- és Mihályt, az ottani Szent Péter-egyház plébánosait, valamint Bencenci János váci és titeli kanonokot, Dorogházi Lászlót, Szekcsői Dúl Lőrincet, jegyzőjüket (*notarium nostrum*) és Kesztlöci Pétert. A tanúk Versendi Porkoláb Bálint, Gabonyási Pál, Polcsai Benedek, Herendi Pozsegai Benedek nemesek, Fenyéri Márton, a szabad művészetek borostyánkőszőrése, és Kesztlöci Mihály közjegyző (*thabellio et notarius publicus; discreti viri*) voltak. — Az oklevél szövegét, mivel az csak mint közjegyzői kiadvány van a DL–DF Adatbázisban regisztrálva, Kőfalvi Tamás érthető módon nem ismerhette, és ezért a pécsváradi szerzetesek létszámának megállapításához sem tudta felhasználni (vö. Pécsváradi konvent 50.).

núk 41,4 százaléka nemesi, 17,2 százaléka jobbágyi és 41,4 százaléka polgári származású volt. Mindez azt jelenti, hogy egyik csoportról sem mondható el, hogy alul- vagy felülreprezentálná magát. Arányuk, tekintettel az oklevelek témájára és kiállítási helyeire, elfogadhatónak látszik – ha egyáltalán ennek volt bármilyen jelentősége.

Hasonló a helyzet, ha tisztségük vagy foglalkozásuk oldaláról közelítjük meg a kérdést: az esztergomi várnagyok Esztergomban kiadott oklevelek tanúsorában szerepelnek: Doroszlói Gergely három alkalommal (17., 19., 24. sz.), Gyöm(ö)rői (Zalai) Bálint fia Péter kétszer (8., 24. sz.), Monaji Péter és Némái Kolos László (26. sz.) – amikor még nem voltak várnagyok, akkor, mint említettem, Kolos László Budán (16. sz.), Monaji pedig Esztergomban (18. sz.) tűnik fel tanúsorban –, illetve Szemerei János egyszer-egyszer (24. sz.) szerepel. Turóci Miklós és Unyáni János esztergomi (17., 27. sz.), valamint Szentmiklósi András komáromi udvarbíró (18. sz.), tovább Miskei István berzencei (Bars m.) várnagy (27. sz.) szintén egyszer-egyszer tanúskodott az érseki székhelyen. Velük szemben Garai László nádor jegyzője, Albert, illetve budai várnagya, Kis Lőrinc budai keltezésű oklevélben (5. sz.) szerepel tanúként, csakúgy mint Bodó Gergely budai várnagy írnoka, Domokos deák és szolgálója, Jenői Fekete Gergely (5. sz.). A fentiek fényében értehető módon a budai bíró, Krisztián fia, István (4. sz.) és Mihály deák, budaváraljai esküdt (3. sz.) a budavári Mária Magdolna-templomban, Kolozsvári Szász János érseki jegyző (egyúttal apostoli közjegyző)²⁶⁶ pedig az esztergomi nagyobb palota kancelláriai szobájában (1. sz.) kiállított oklevelekben szerepel tanúként.

1.5.2. Az egyházi tanúk

A világi tanúk vázlatos megismerése után tekintsünk az egyházi rendből jövő tanúkra. Vizsgálatomat azzal kezdtem, hogy különválasztottam az esztergomiaktól a más helyeken lévő egyházi intézményekből érkezőket. Ez utóbbi csoportból elsősorban a távolabbi helyekről érkezők jelentenek érdekességet, mivel azoknak a tanúskodása, akik oklevél kiállítási helyén vagy annak környékén élnek, érthető (vö. 2–4., 6. sz.). Velük kapcsolatban is ugyanaz a kérdés merül fel, mint amit a világiak (pontosabban a közjegyzők) vizsgálatakor már feltettem: miért tartózkodtak éppen akkor ott?

Az 1451-ben az Esztergomban kiállított közjegyzői oklevélben a tatai bencés rendi monostor két tagja, az apát és fogadalmasa (1. sz.); az 1452-ben a budai várból kibocsátott iratban pedig Besenyői Ferenc a pécsi és Diakói Ferenc a boszniai egyházmegyéből (5. sz.) voltak jelen a tanúk között. Ezeknél érdekesebb esetnek ígérkeznek azok az alkalmak, amikor a megnevezett személy valamilyen egyházi javadalommal is rendelkezett: Márton pozsegai prépost nevével

²⁶⁶ Személyére lásd Bónis Gy.: Sasadi közjegyzők 105–106.

1453. május 4-i esztergomi (8. sz.), Hosszúmezei Botos²⁶⁷ István dömösi prépost-
tával 1457. szeptember eleji és 1458. augusztusi Budán kelt (12., 16. sz.), míg az
újabb pozsegai prépost, Emődi Pál²⁶⁸ nevével 1458. szeptember elején (18. sz.)
találkozunk oklevélben. Amíg az 1453. május eleji oklevélben szereplő pozsegai
prépost esztergomi jelenléte az időpont alapján összefügghet a Szent Adalbert
ünnepek²⁶⁹ tartott egyházmegyei vagy -tartományi zsinattal, addig a többi
időpont esetében már nem ilyen könnyű a helyzet. Különösen igaz ez egy má-
sik 1458. szeptemberi oklevél tanúsorának fényében (17. sz.): az írásba foglalt
eset tanúi az esztergomi egyházmegyét nem számítva, a szélrózsa majdnem
minden irányából érkeztek: Váli János,²⁷⁰ a Szent Márton-egyház plébánosa és
Wolfgang, a Szent Lőrinc-egyház prédikátora Pozsonyból, két presbiter, Almási
Ambrus a veszprémi, Madarasi Márton pedig a bácsi egyházmegyéből jöttek.
Rajtuk kívül a váci egyházmegyéből Gombai Fülöp klerikus, a pécsiből Émeni
Imre klerikus és Petenyefalvi György laikus, a veszprémiből pedig Petri Tamás
laikus voltak jelen. Esztergomi jelenlétük oka egyelőre nem ismert. Az 1458.
szeptember 23-i esztergomvári nagyobb palotában kiállított oklevélben szerep-
lő Bencenci János váci és titeli, Zádori Imre titeli kanonok, valamint Gergely
németszőgyéni (Esztergom m.) plébános (19. sz.) közül Bencenci János szerep-
lését más adataink alapján lehet indokolni: többször az esztergomi szentszéki
bírószágon tevékenykedett ügyvédként, illetve később javadalmat is szerzett az
esztergomi káptalanban.²⁷¹ Mint ahogy a plébánosát is, aki talán valamilyen
egyházi ügyben érkezett feljebbvalóihoz. Zádori Imre jelenlétére, csakúgy, mint
Franciscus Boskarath anconai és knini kanonok 1463. november végi esztergomi
időzésére (28. sz.) — egyelőre — semmilyen ésszerű magyarázattal nem tudok
szolgálni. Velük szemben az 1463. február 21-i, Esztergomban kelt oklevél (27.
sz.) tanúsorában szereplő hat egyházi közül négynek — Kelemen váci prépost-
nak, Egyed csongrádi főesperesnek, Budai András veszprémi kanonoknak és
Temesvári András fehérvári olvasókanonoknak — a jelenléte nem meglepő, hi-
szen Dénes érsek bírótársai voltak.²⁷² A további két tanú — Dobokai Miklós ka-
locsai és Gyántai Miklós aradi kanonokok — ottlétét illene valamivel indokolni,
sajnos azonban semmi érdemlegeset nem tudok személyükről mondani.

Mindezek után térjünk át az esztergomi egyházi intézményekből érkező
tanúk elemzésére. A vizsgálatomba csak azokat a személyeket vettem fel, akik-
ről egyértelműen eldönthető volt, hogy valamelyik esztergomi káptalanban,

²⁶⁷ Bónis Gy.: Jogtudó értelmiség 151.

²⁶⁸ Korábban aradi (C. Tóth N.: Préposti arch. 21.), majd veszprémi nagyprépost (Karlinszky B.: Veszprémi nagyprépostok 97.) volt.

²⁶⁹ Vö. Dankó J.: Constitutiones synodales xiv. (DF 234311.), passim; DF 286586. (1450. évi zsinat.)

²⁷⁰ Személyére lásd Köblös J.: Egyházi közlépréteg 475/77. sz.

²⁷¹ C. Tóth N.: Esztergomi székeskáptalan I. 60–61. — Ügyvédi szereplései: 1449. augusztus 23. (DL 69475.), 1454. július 20. (DL 44737. = Bónis Gy.: Szentszéki reg. 336/2787. sz.), 1457. szeptem-
ber 25. (DL 97252.), 1459. április 3. (DF 237774.), 1459. május 2. (DF 237527.) és 1460. május 28.
(DF 237600.)

²⁷² Vö. „Kronika” 118/3–18.

egyházban viseltek tisztséget vagy rendelkeztek javadalommal. Rajtuk kívül felvettem azokat a presbitereket is, akiknek neve mellé kitették, hogy esztergomi egyházmegyeiek. (Lásd a 10. táblázatot; a rövidítések feloldása: SzGy = esztergom-szentgyörgyi; SzI = esztergom-szentistváni; SzT = esztergom-szenttamási; tk. = társaskáptalan; SzM = esztergomi Szent Miklós; SzL = esztergomi Szent Lőrinc; egyh. = egyház.)

10. táblázat. „Az esztergomiak”

Intézmény	SzGy tk.	SzI tk.	SzT tk.	SzM egyh.	SzL egyh.	presbiter	egyéb	össz.
Alkalom	8	2	2	2	1	21	6	42
Fő	5	2	2	2	1	16	4	32

Nézzük, kik állnak a számok mögött! Mint látható, a legtöbb tanú a presbiterek közül került ki. Érdekes azonban e csoportot tovább vizsgálnunk, mivel köztük olyanokkal is találkozunk, akik — legalábbis az esztergomi székeskáptalan esetében — a nehezen megfogható karbeli prebendárius címmel, azaz javadalommal rendelkeztek. A 16 presbiter majdnem harmada tartozott közéjük, név szerint Pogrányi Vince, Szentgyörgyi András, Szeredi György, Taszári László és Léli Lukács (10., 15., 21. sz.). Pogrányi Vincéről talán annyit érdemes megjegyeznünk, hogy 1458. január 3-án mint Dénes érsek káplánja (és karbeli javadalmas) tűnik fel.²⁷³ Későbbi pályájára azonban nem maradtak adatok. Teszéri László egy évtizeddel később az esztergom-szentistváni kanonokok között tűnik fel.²⁷⁴ A mind az alkalmakat, mind a személyek számát tekintve második legtöbbet szereplő intézményből, az esztergom-szentgyörgyi társaskáptalanból kerültek ki: Budai Tamás négyszer (7–8., 10., 17. sz.),²⁷⁵ míg a többiek — Budai Lőrinc (8. sz.), Budai István (17. sz.), Acskói György (28. sz.) és Pápai Boldizsár (29. sz.) — egyszer-egyszer tanúskodtak. Acskói György neve később is előfordul forrásainkban; ő azon kevesek közé tartozik, akiknek sikerült bejutniuk a székeskáptalanba.²⁷⁶ A másik két társaskáptalanból (és esztergom-városi plébániákról) nagyságrendekkel kevesebb névvel találkozunk, noha egyszer a szenttamási prépost is tanúskodott (26. sz.). Végül, de nem utolsósorban, az egyéb kategóriába soroltakról kell szólnom. E csoportba összesen négyen tartoznak: Gergely milkói püspök (18–19., 22. sz.), Dávodi Dénes (13. sz.) és Esztergomi István (29. sz.), a szabad művészetek, Nenkei Gergely (29. sz.) pedig a kánonjog borostyánkoszorúsa. Gergely milkói címzetes püspök és esztergomi segédpüspök egyúttal az esztergomi székeskáptalanban

²⁷³ DF 237992.

²⁷⁴ Kollányi F.: Kanonokok 111.

²⁷⁵ Sőt, 1459-ben ötödször is előfordul (21. sz.), de akkor nem tüntették fel kanonokságát.

²⁷⁶ Esztergomi kanonokként 1465. július 23-a (Balassa 377. sz.) és 1482. október 15-e (DL 102858.) között mutatható ki.

a honti főesperességet is kormányozta, jelenléte 1462 végéig adatolható Esztergomban.²⁷⁷ A tanúsorokban való megjelenése azért is fontos, mert a sasadi tizedperben az 1450-es évtizedben keletkezett ügyvédvallásokban egyetlen alkalommal sem szerepel a neve.²⁷⁸ Dávodi Dénes pedig a következő évben (1458) már szintén az esztergomi székeskáptalanban tűnik fel, ahol előbb egyszerű kanonok volt, majd éppen a honti főesperességet nyerte el (1465 közepétől mutatható ki).²⁷⁹ Hasonlóan szép pályát futott be Esztergomi István is: 1451 tavaszi félévében iratkozott be a bécsi egyetemre,²⁸⁰ ahol szorgalmasan tanult, mivel egy 1456. február 28-i esztergomi vikáriusi oklevél tanúsorában már a szabad művészetek borostyánkószorúsi fokozattal szerepel.²⁸¹ Pár évre rá, rövid időre Váradi Albert vikárius okleveleinek írnoka lett (1459),²⁸² hogy azután mintegy tíz évvel később már a székeskáptalani kanonokok között találjuk.²⁸³ (A közben eltelt mintegy tíz évből semmilyen adatom sincs személyére.) Végezetül Nenkei Gergelyről kell még szót ejtenem. 1465. januárjában mint a kánonjog borostyánkószorúsa szerepel a tanúnévsorban (29. sz.); ugyanezen év végén egy vikáriusi oklevél tanúi között sorolták fel, de csak presbiteriségét tüntették fel.²⁸⁴ Ezek után hosszú időre eltűnt az itthoni forrásokból, hogy aztán 1480-ban az egri káptalan tárcafői főespereseinek sorában bukkanjon fel ismét a neve.²⁸⁵ Gergely az eltelt időt nem töltötte tétlenül: elhagyta az országot és külföldre ment tanulni: 1471-ben a bolognai egyetem padját koptatta.²⁸⁶ Azt nem tudjuk, hogy sikerült-e magasabb fokozatot szereznie, mindenesetre korábbi egyetemi fokozatát is csak egyszer, legelső említésekor tüntette fel (1465), később nem.

Ugyanakkor adatgyűjtésem alapján óvatosságra kell, hogy intsek mindenkit a tanúnévsorok archontológiai célú felhasználásával kapcsolatban: az oklevelek írnokai nem minden esetben tartották fontosnak feltüntetni az egyes személyek neve mellett javadalmait, így például azt sem, hogy melyik intézményben birtokolnak stallumot. Erre jó példa Budai Tamás, Madarasi Márton és Sóki Damján. Az előbbi, mint láttuk az esztergom-szentgyörgyi társaskáptalanban rendelkezett kanonoksággal. Az utóbbi, Sóki Damján esztergom-szentistváni kanonoksága már 1457-ből adatolt,²⁸⁷ mégis 1458-ban (17. sz.) mint presbiter szerepel. A bácsi egyházmegyéből származó Madarasi Márton 1458-ban stallum nélkül szerepel (17. sz.), később, 1471-ben viszont az esztergomi székeskáptalan tagjai

²⁷⁷ C. Tóth N.: Esztergomi székeskáptalan I. 132/9. sz.

²⁷⁸ C. Tóth N.: Esztergomi székeskáptalan I. 123–127., 1–5. sz.

²⁷⁹ C. Tóth N.: Esztergomi székeskáptalan I. 130/4. sz.

²⁸⁰ Körmendy K.: *Studentes* 186/74. sz.

²⁸¹ DL 15030.

²⁸² 1459. február 26. (MEV 219.), 1459. július 31. (DF 249286.)

²⁸³ A kanonokok között 1469. május 19. (DF 208745.) és 1483. augusztus 29. (DF 236550.) mutatható ki.

²⁸⁴ 1465. december 2. (DF 242775.)

²⁸⁵ 1480. január 30. (DL 18322.) és 1480. március 23. (DL 75931.), ekkor csak kanonokságát tüntették fel.

²⁸⁶ Kovács P.: *Studentes* 19/116. sz.

²⁸⁷ DF 238095.

között fordul elő, amikor az aléneklői tisztséget is viselte.²⁸⁸ Minden bizonnyal vele azonos az a Márton presbiter, aki 1456-ban mint Asszonyfalvi Ostfi Miklós nagyprépost káplánja tűnik fel egy tanúsorban (10. sz.), illetve még egy alkalommal 1459-ben szerepel, de ekkor a jegyző összekeverte a keresztnévét Tornai Györgyével — aki 1458-ban egyébként kétszer is (17–18. sz.) tanúskodott — és Tornait Márton, Madarasit pedig György keresztnévvel illette (21. sz.).

A tanúk „honos” helyein végigtekintve egyetlen intézmény nevével nem találkozunk: az esztergomi székeskáptalan kanonokjai és méltóságviselői — az egyedüli szenttamási prépostot leszámítva — indokolt módon, mint peres felek egyszer sem fordulnak elő a tanúsorokban.

Egyvalamit, habár minden bizonnyal érdekes következtetéseket lehetett volna levonni belőle, nem tudtam megvizsgálni. Az oklevelek tanúsorában felsoroltaknál ugyan gyakran megjelölték, hogy az illető személy melyik egyházmegyéből származik (vagy éppen melyikben szentelték fel), sajnos azonban a gyakorlatukban közel sem voltak következtetések az írnokok. Mindenesetre azon esetek alapján, amikor feltüntették az egyházmegyét, óvatosan két következtetést tehettem: egyfelől a Magyar Királyság területén lévő egyházmegyék közül mindössze kettő, a csanádi és szerémi nem képviseltette magát. Másfelől, noha mint említettem, adataink nem reprezentálják a teljes sokaságot, annyi megállapítható volt, az esztergomi egyházmegye mellett két másik, a pécsi és a veszprémi egyházmegyéből érkezők száma emelkedik ki. Az előbbi magyarázza, hogy az ellenfél pécsváradi konvent ennek az egyházmegyének a területén feküdt. Az utóbbira pedig elégséges magyarázattal szolgálhat az, hogy a budai keltezésű oklevelek, noha az egyházi intézmények — például a budavári Mária Magdolna-egyház (3–4. sz.),²⁸⁹ a budafelhévízi prépostság (11. sz.)²⁹⁰ — az esztergomi érsek joghatósága alá tartoztak,²⁹¹ a terület egyházi beosztása miatt azonban a veszprémi püspökség területén — lásd például a budai vár esetét (5–6., 12. sz.)²⁹² — feküdtek.

A fejezet végén még egy dolgot kell hangsúlyoznom: a közjegyzői oklevelek tanúsorában szereplő személyek kilétében és szereplési gyakoriságában senki ne keressen mindig minden körülmények között érvényesülő logikát/elvet. Az oklevelekben feltűnő világiak és egyháziak nem valami állandó rendszer szerint jelennek meg, így abból messzemenő következtetéseket levonni nem

²⁸⁸ 1471. március 14. (DL 17186.)

²⁸⁹ „in ecclesia parochiali Sancte Marie Magdalene de castro Budensi Wesprimiensis dyocesis” – 1.5.4. fejezet 3. sz.

²⁹⁰ „in domo habitationis venerabilis viri domini Bartholomei prepositi ecclesie collegiate Sancte Trinitatis suburbii castri Budensis, Wesprimiensis dyocesis, iurisdictionis vero spiritualis Strigoniensis, in eodem suburbio habita” – 1.5.4. fejezet 11. sz. — Kiss Gergely munkájában nem foglalkozott a prépostsággal, de azt észrevételezte, hogy neve szerepel az 1464. és 1513. évi pápai bullákban. (Kiss G.: Királyi egyházak 73.)

²⁹¹ Vö. Kiss G.: Királyi egyházak 91., 99.

²⁹² „in castro Budensi, Wesprimiensis dyocesis, iurisdictionis vero spiritualis Strigoniensis” – 1.5.4. fejezet 12. sz.

lehet. Ennek illusztrálására álljon itt egyetlen példa: 1458-ban Esztergomban két közjegyzői iratot egyetlen nap eltéréssel állították ki: a szeptember 8-i oklevélben 19 nevet (17. sz.), a szeptember 9-iben hét nevet (18. sz.) soroltak fel, a kettő közös halmazát mindösszesen két személy, Esztergom-Ujvárosi Lőrinc orgonista és egy bizonyos Péter, a szabad művészetek borostyánkoszorúsa képviseli. Egyébként a többi adatunk is azt bizonyítja, hogy nincsenek „állandó tanúk”, a 29 vizsgált oklevélben négy alkalomnál többször ugyanis senki sem volt kimutatható közülük.

1.5.3. Szécsi Dénes esztergomi érsek budai és esztergomi palotái

A vizsgált 29 darab oklevél kiállítási helye, azon túl, hogy Budán illetve Esztergomban bocsátották ki őket, további érdekességeket is rejt. Mivel a közjegyzők által hitelesített iratoknak nem volt sem szokásjog, sem törvény által meghatározott kiállítási tere,²⁹³ így azok a legváltozatosabb datálási helyeket tartalmazzák. Már önmagában ez is indokolhatná vizsgálatukat, de ehhez hozzátehetünk még egy fontos, csak ezen oklevelekre jellemző dolgot: a közjegyzői iratokban a más egyéb oklevélkiállító személyekkel és intézményekkel szemben nem csak „nagyvonalakban” tüntették fel a cselekmény helyét — lásd például a 7. számú oklevelet, amely „Strigonii” kelt —, hanem pontosan és lehetőség szerint jól beazonosíthatóan meghatározták az iratban foglalt cselekmény helyszínét. Mindez pedig kiváló segédletet jelenthet egy-egy épület tereinek megismerésében, sőt az azt birtokló személyek vagy intézmények térhasználati szokásaira is rávilágíthat. (Természetesen ez esetben sem kell rendszert keresnünk az iratok kiállítási helyében, hiszen mint az előbb írtam, azokat semmilyen korlát sem befolyásolta.) Ám ami a korabeli ember számára egyértelműen beazonosítható szoba, terem vagy valamilyen egyéb tér volt, az a ma embere számára, elsősorban az épületek azóta bekövetkezett pusztulása és átépítése miatt már korántsem ígérkezik magától értetődőnek és egyszerűnek. A jelen fejezetben először az esztergomi érsekség budai, majd esztergomi palotáira vonatkozó adatokat ismertetem, majd kísérletet teszek azok lokalizálására.

Az esztergomi érsekség budai palotáinak középkori története nem nyúlik vissza hosszú időre: a Szent György (a mai Dísz) téren álló két házat Kanizsai János érsek adományozta az általa alapított esztergomi Szűz Mária-kápolnának. A kisebbik házat a kápolna igazgatója már 1423-ban bérbe adta különböző személyeknek, a másikat, a nagyobbikat pedig 1428-ban Pálóczi György érsek vette bérbe évi 50 forintért, majd 1434-ben a kisebbik házzal együtt — egyelőre ismeretlen jogi cselekmények révén — megszerezte az érsekség számára. E két ház vált aztán az érsekek budai rezidenciájává, habár azt nem tudni, hogy a kisebbik házat is használták volna, illetve ha igen, mire, ráadásul az 1470-es

²⁹³ Csukovits E.: Közjegyzők 69.

év elejéig a forrásokból is eltűnt mindkét ház.²⁹⁴ Jóllehet azt eldönteni én sem tudom, hogy mi történt pontosan a két ingatlannal, illetve hogy melyiket mire használták, de a közjegyzői iratok keltezési helyei alapján annyit biztosan állíthatok, hogy a házak (legalábbis az egyik) az esztergomi érsek kezelésében maradtak. A sasadi tizedekért folyó perben bíróként kijelölt Szécsi Dénes esztergomi érsek ugyanis 1458-ban kétszer is Budán intézkedett: július 24-én, majd augusztus 20-án az érsekségnek Budán, a Szent György téren álló házában (*in domo archiepiscopali Strigoniensis Bude, ... in teatro capelle Sancti Georgii* – 14., 16. sz.) hozta meg döntéseit. Mindez egyúttal azt is jelenti, hogy a Mátyás király által július végére összehívott országgyűlésen²⁹⁵ jelen lévő Szécsi Dénes érsek a *dieta* idején bizonyosan a budavári Szent György téren álló házban lakott. A harmadik adatom hat évvel későbbi: akkor az érsek egy másik ügyben 1464. június 28-én kiadott oklevelében a keltezési hely a következőképpen szerepel: Budán, a házunkban (*Bude, in domo residentie nostre*).²⁹⁶

Látszólag egyszerű a helyzet az érsek esztergomi lakóterének meghatározásakor is, hiszen a közjegyzői iratok meglehetősen sok információval szolgálnak azokról. (Ezek egy részét egyébként már Bónis György közzétette a kutatás számára, jóllehet azokat eddig tudtommal senki sem használta fel.²⁹⁷) A közjegyzői iratok bőbeszédűsége ugyanis szöges ellentétben áll a Szécsi Dénes érsek által a székhelyén kiadott oklevelek helymeghatározásával. Ennek alátámasztására átvizsgáltam az 1440 és 1465 közötti időszakban kibocsátott 155 darab²⁹⁸ oklevél keltezési helyeit. A mintegy másfélszáz oklevélben 85 alkalommal²⁹⁹ szerepelt Esztergom vagy esztergomi helyszín keltezési helyként (lásd 11. táblázatot; az adatokat a lentebbi jegyzetekben soroltam fel).

11. táblázat. Szécsi Dénes érsek esztergomi keltezései (1440–1465)

helyszín	alkalom	arány
Esztergom (Strigonii)	76	89,4%
esztergomi vár (<i>in castro nostro Strigoniensi</i>)	2	2,35%
esztergomi vár nagyobb /vagy közösségi/ szobája (<i>in stuba maiori /sive communitatis!/ castris Strigoniensis</i>)	2	2,35%
esztergom(vár)i érseki palota (<i>in palatio nostro archiepiscopali /castris/ Strigoniensis</i>)	3	3,55%
esztergomvári érseki nagyobb palota (<i>in maiori palatio nostro archiepiscopali castris Strigoniensis</i>)	2	2,35%
összesen	85	100%

²⁹⁴ Végh A.: Buda helyrajza I. 159–161., 171.

²⁹⁵ C. Tóth N.: Nádorváltás 1458-ban 98–101.

²⁹⁶ DF 237918. — Az oklevélben leírtakra lásd Köblös J.: Egyházi középréteg 328/132. sz.

²⁹⁷ Vö. Bónis Gy.: Sasadi közjegyzők 106. 20. jegyzet.

²⁹⁸ A munkához a DL–DF Adatbázist használtam, így csak a jegyzék által érseki kibocsátásúnak és eredetinek jelzett, illetve a pontos dátummal ellátott okleveleket vettem figyelembe.

²⁹⁹ Az azonos napon kelt oklevelek közül csak egyet vettem fel a listába.

Az oklevelek, mint a táblázatból jól látható, döntő többségében mindösszesen csak annyi áll, hogy „Esztergomban” (*Strigonii*)³⁰⁰ adta ki őket az érsek. Az Esztergomon belüli helyszínt további pontosítása a három, részletesebb meghatározást tartalmazó forrásokkal lehetséges. Érdekes módon az „esztergomi vár” mint keltezési hely megjelölés mindösszesen kétszer fordul elő,³⁰¹ noha — az alább idézett adataink fényében is — szinte biztosra vehetjük, hogy az „Esztergom” településen kiadott okleveleket is a vár területén foglalták írásba. Ha már „bejutottunk” a várba, menjünk tovább. Két érseki oklevél keltezési helyeként az esztergomi vár nagyobb vagy „közösségi” szobája szerepel,³⁰² de ugyanígy találkozunk vele egy közjegyzői oklevélben is (26. sz.). Egy korábbi (1451) közjegyzői oklevél keltezési helyül viszont az esztergomvári nagyobb palota kancelláriai szobája (*in camera cancellarie maioris palatii castri Strigoniensis* – 1. sz.) szolgált, ez utóbbi alapján elképzelhető, hogy ugyanarról a helyszínről van szó: a vár nagyobb vagy „közösségi” szobája azonos lehet a vári nagyobb palota kancelláriai szobájával. Három alkalommal az esztergom(vár)i érseki palotában,³⁰³ kétszer pedig, noha ugyanott, de a nagyobb palotában³⁰⁴ keltezte oklevelét az érsek. E „nagyobb palotát” — azaz gyakorlatilag nagytermet³⁰⁵ — a kutatás egyértelműen a későbbi Vitéz János-féle palotával azonosítja.³⁰⁶

³⁰⁰ 1440. ápr. 26. (DF 241799.), nov. 29. (DF 244741.); 1441. szept. 17. (DL 44321.), dec. 2. (DF 258232.); 1443. jan. 10. (DF 272713.), febr. 16. (DF 239811.), ápr. 3. (DL 48647.), szept. 29. (DL 107533.), nov. 12. (DF 236364.); 1446. ápr. 18. (DF 244758.), júl. 9. (DL 44423.), aug. 23. (DF 239893.), nov. 2. (DF 239911.), nov. 5. (DF 278989.); 1447. márc. 5. (DF 239920.), dec. 21. (DF 248510.); 1448. jan. 23. (DF 228123.), ápr. 27. (DF 264446.), júl. 4. (DF 239995.), júl. 24. (MEV 111.), aug. 18. (MEV 115.); 1449. ápr. 14. (DF 240026.), júl. 12. (DF 242270.), júl. 29. (MEV 134.); 1450. ápr. 25. (DF 286586.), júl. 11. (DF 236318.), nov. 15. (DF 249010.); 1451. jún. 6. (DF 244777.), okt. 4. (Zichy IX. 306.), okt. 15. (DF 242389.); 1452. ápr. 24. (DF 286588.), jún. 23. (DF 227442.), júl. 10. (DF 228175.); 1453. márc. 23. (DF 277981.), ápr. 14. (DL 14671.), nov. 25. (DL 81119.); 1454. márc. 7. (DF 286589.), ápr. 3. (DF 228242.), jún. 19. (DF 228130.), júl. 31. (DF 244799.), nov. 20. (DL 44751.); 1456. ápr. 29. (DF 240356.), máj. 6. (DF 272178.), máj. 13. (DF 244810.); 1457. márc. 12. (DF 244822.), ápr. 28. (DL 15161.); 1458. márc. 7. (DF 240407.), márc. 23. (DF 240410.), nov. 16. (DF 240427.), dec. 6. (DF 240432.); 1459. jún. 11. (DL 15369.), aug. 13. (DF 237993.); 1460. ápr. 20. (1.5.4. fejezet 24. sz.), jún. 29. (DF 242680.), júl. 1. (DF 237599.), szept. 21. (DF 237777.); 1462. júl. 10. (DF 237534.), szept. 22. (DF 249029.), okt. 22. (DF 263836.), nov. 18. (DF 272793.); 1463. jan. 16. (DF 237606.), jan. 22. (DF 237607.), jan. 28. (DF 237605.), jan. 31. (DL 101865.), ápr. 24. (Majtényi oklt. 263.), máj. 5. (DF 280686.), dec. 14. (DL 15898.), dec. 26. (DF 272887.), dec. 28. (DL 31812.); 1464. jan. 28. (DF 240485.), ápr. 16. (DL 15964.), máj. 3. (DF 240486.), júl. 14. (DF 237248.), júl. 24. (DF 237540.), aug. 7. (DF 236457.), okt. 5. (DL 48650.)

³⁰¹ 1440. jún. 6. (DL 13552.); 1442. jún. 6. (DL 48969.)

³⁰² 1463. febr. 21. (1.5.4. fejezet 27. sz. „in stuba maiori archiepiscopali castri”); 1465. jan. 18. (1.5.4. fejezet 29. sz. „in maiori sive communitatis[!] stuba castri”)

³⁰³ 1450. jan. 2. (Dankó J.: Constitutiones synodales xiv. = DF 234311.); 1451. dec. 21. (DF 275507., ebben szerepel a „vár”); 1455. nov. 3. (DF 244806.)

³⁰⁴ 1458. szept. 23. (1.5.4. fejezet 19. sz.), dec. 2. (1.5.4. fejezet 20. sz.)

³⁰⁵ Vö. Kubinyi A.: Palota – terem 57–58.

³⁰⁶ Vö. Dercsényi D.–Zolnay L.: Esztergom 59–63.; Horváth I.–Vukov K.: Vitéz palotája 26–27., 30–31.; Horváth I.: Vitéz palotájának feltárása; Vukov K.: Vármúzeum rekonstrukciója; MRT 5. 98–99.

A két helyszín azonossága nem zárható ki, de óvatosságra intenek ezzel kapcsolatban további forrásaink, amelyek egyúttal jól össze is zavarják az eddig kialakult képet: 1458-ban, két egymást követő napon kelt közjegyzői irat közül az egyiket az esztergomi érseki vár Szent György-palotájában (*in palatio Sancti Georgii castri archiepiscopalis Strigoniensis* – 17. sz.), a másikat pedig a már emlegetett esztergomi érseki vár palotájában (*in palatio castri archiepiscopalis Strigoniensis* – 18. sz.) foglalták írásba.

Az esztergomi érsekek székhelyükön lévő palotái régóta foglalkoztatják a kutatást, az Árpád-kori kápolna és palota 1934. évi megtalálása után a 20. század második felében különösen megélnékültek a régi királyi palotából – amelyet még IV. Béla király adományozott 1249-ben ideiglenesen, majd 1256-ban végleg az érsekeknek – ki-, illetve átalakított érseki palotával foglalkozó írássok. Dercsényi Dezső Zolnay Lászlóval közösen 1956-ban megjelent kötetben összegezte a kutatás akkori állását.³⁰⁷ Nem sokkal később Zolnay László önálló munkában vette sorba az érsekek – nemcsak – Esztergomban fekvő palotáit, de az új palotával kapcsolatban visszautalt bennünket a Dercsényi Dezső által írtakra.³⁰⁸ Végül az 1979-ben megjelent régészeti topográfiát kell említenem, amelyben a régészeti kutatások és a korábbi szakirodalom megállapításait foglalták össze és rendszerezték.³⁰⁹ Ennek megállapításai szerint az új vagy déli palotán a késő középkorban elsősorban Telegdi Csanád 1330–1340 táján folytatott, Szécsi Dénes az 1440-es évek végén kezdett, valamint Vitéz János érseksége idején folyt építkezésekről tudni. Mellettük még Bakócz Tamás érsek építkezési voltak jelentősek.³¹⁰ E képen némileg módosított Horváth István 1990-ben megjelent tanulmányában, amennyiben Vitéz érsekségének rövideje alapján is feltételezte, hogy az ún. nagyobb palota munkálatainak zöme már Szécsi Dénes érseksége alatt lezajlott.³¹¹ (Ne feledjük, hogy Szécsi éppen háromszor annyi évig állt Esztergom élén mint utóda.) A másik, Dénes érsek építkezései mellett szóló érve Reinold von Lubenau 1587. évi leírása, amely szerint a palota minden ajtaján a Habsburgok – valójában Szécsi Dénes érsek – címerei voltak láthatóak.³¹² Mindezek alapján a következőképpen vázolta a nagy terem létrejöttét: „az Árpád kori 'Nagy Palota' ... épületéhez a Ny-i oldalon hosszában, egy új traktust épített hozzá ... Széchy Dénes érsek. Így az épület alsó, és

³⁰⁷ Dercsényi D.–Zolnay L.: Esztergom 53–74.

³⁰⁸ Zolnay L.: Érseki paloták 203.

³⁰⁹ MRT 5. 95–101.

³¹⁰ MRT 5. 86.

³¹¹ Horváth I.: Mátyás-kori építkezés 36–37. — Az új nagyterem méretével kapcsolatban néhány évvel később, 1994-ben megjelent tanulmányában Móga Sándor vitatta (Móga S.: Néhány építészeti kérdés) Horváth István és Vukov Konstantin megállapításait és szerinte a nagyterem nem foglalta el az egész felső emeletet, hanem csak a felét (azaz 8 m széles volt). A felvetésére Vukov Konstantin válaszolt ugyanabban az évben (Vukov K.: Válasz néhány kérdésre), és nem fogadta el Móga Sándor megoldási javaslatát.

³¹² Horváth I.: Mátyás-kori építkezés 37–38.

középső szintje kéttraktusos építmény lett, amelynek fölső emeletén helyezkedett el az 'óriásterem' 47 m-es hossza, és 18 m belső szélességgel.³¹³

A közjegyzői iratokban szereplő Szent György nevű palotát a fentebb idézett szakirodalom nem ismeri. Az előbbiekből idézett adaton túl azonban még egy forrásban szerepel a Szent György-terem vagy palota,³¹⁴ amely egyúttal annak helyhez kötésében is segítségünkre lehet. A sasadi tizedperben 1459-ben kibocsátott közjegyzői oklevelet ugyanis szintén a Szent Györgyről elnevezett palotában állítottak ki, de ezúttal meghatározták azt is a kései utókor számára, hogy hol kell keresnünk az érseki palotán belül e termet: az irat szerint a közjegyző az ügyet az esztergomi érseki vár nagyobb palotája (terme) melletti Szent Györgyről nevezett palotában (termében) (*in palatio Sancti Georgii nuncupato ad latus maioris palatii castri archiepiscopalis Strigoniensis constructo* – 22. sz.) tartott cselekmény alapján foglalta írásba. Mi következik fenti adatainkból? Szécsi Dénes érseknek a várban lévő palotájában két szomszédos – ezt az *ad latus* kifejezés bizonyítja – terem (palota) volt: az egyik, amelyet nagyobb teremnek / palotának hívtak, a másik pedig a mellette elhelyezkedő Szent György nevű terem vagy palota. Mindezek után egyrészt felvetődik a lehetőség, hogy a szentről elnevezett terem azonos lehet a később, 1463-ban és 1465-ben emlegetett nagyobb (26–27. sz.) vagy „közösségi” (29. sz.), illetve a jóval korábban, 1451-ben említett kancelláriai szobával (1. sz.). A másik lehetőség pedig, hogy e Szent Györgyről nevezett terem azonos lehet a korábbi, még az Árpád-korban épült és a korábbi érsekek által átépített palotával / teremmel. Ugyanakkor meglehetősen furcsán hat, hogy a termet / palotát, a többivel elentétben, amelyeket funkciójuk vagy nagyságuk alapján határoztak meg, egy szentről, még pedig Szent György vértanúról nevezték el. Kérdés, hogy mikor és kitől kaphatta a nevét. Mint láttuk, a palotában építkezéseket folytató Telegdi Csanád és Szécsi Dénes érsekek pontifikátusa között mintegy száz éves űr tátong. Nehezen hihető, hogy a köztes időben az esztergomi érseki székből ülő egyháznagyok közül egyik sem adott parancsot a palotán végzendő építési munkákra. Ez annál is inkább furcsán hat, hogy tudjuk, mind Demeter (1378–1387), mind Kanizsai János érsek (1387–1418) jelentős adományokkal és alapítványokkal támogatta a székhelyén fekvő intézményeket: az előbbi nevéhez a Krisztus teste-kápolna (1384),³¹⁵ az utóbbiéhoz a Szűz Mária-kápolna (1396)³¹⁶ alapítása fűződik.

³¹³ Horváth I.: Mátyás-kori építkezés 39.

³¹⁴ Vö. Kubinyi A.: Palota – terem 57–58.

³¹⁵ 1384. április. 24. (EFB 87. = DF 238319, 238323.) A kápolna „ad latus ... ecclesie Strigoniensis” (Uo.) állt. — Kollányi F.: Kanonokok li. oldalán „Oltáriszentség kápolna” szerepel, ennek nyomán az MRT 5. 105. oldalán a Krisztus teste-kápolnától külön vették fel.

³¹⁶ 1396. április 20. (EFB 92. = DF 237647, ZsO I. 4353. sz.) A kápolna „in castro nostro Strigonii iuxta ecclesiam kathedralem usque ecclesiam Sancti Stephani martiris” (Uo.), illetve „ad latus ecclesie Strigoniensis a parte septentrionali constructe” (1468. február 17.: EFB 137. = DF 237674.) állt.

Pálóci György érseksége (1423–1439)³¹⁷ a források feltáratlansága miatt meglehetősen homályba burkolózik, mégis utalnak adatok arra, hogy esztergomi (építő-szépítő) tevékenysége semmilyen szempontból sem maradt el elődei és utódai működésétől. Ismeretesekek általa készítettett díszes kódexek, így Missaléja és Breviariuma,³¹⁸ sőt az is, hogy végrendeletében 1000 aranyforintot hagyott a szepesi Szent Márton-egyház javítására,³¹⁹ (tette ezt minden bizonnyal azért, mert első egyházi méltósága odakötötte³²⁰). Ugyanakkor kevésbé ismert, hogy többi főpaptársához hasonlóan ő is tartott egyházmegyei zsinatot.³²¹ Jól lehet ez utóbbi adat az építési munkáktól meglehetősen messze áll, mégis jól jelzi, hogy Pálóci érseksége semmiben sem tért el a későbbi főpapok egyház-kormányzatától.

Az előbbi képet még egy okleveles forrással is megtámogathatjuk, amennyiben bevonjuk vizsgálatunkba a váci káptalan egy 1446. évi kiadványát: a mondott évben Szécsi Dénes érsek és testvére, János megállapodott Bajmóci Nofri Bardóval és Jánossal bizonyos Nyitra megyei, akkor az érsek és testvére kezén zálog címén lévő birtokok ügyében. Az oklevélből számunkra jelen esetben egyetlen információ fontos, mégpedig az, amely szerint a Nofriak adósai voltak Pálóci György érseknek 1900 aranyforinttal, és ezt a nem kis összeget György érsek a végrendeletében a Szent Adalbert-székesegyház építésére rendelte (*idem condam dominus Georgius archiepiscopus ad fabricam katedralis ecclesie Beati Adalberti martiris de Strigonio testamentaliter legavisse dinosceretur*).³²² Mindezek után talán nem túl nagy merészség annak feltételezése, hogy Pálóci az érseki palotában is építkezett, ott egy termet átépíttetett vagy felújíttatott, és — ismét csak feltételesen — annak falaira védőszentjéről készíttetett festményeket, illetve helyeztetett el benne ráutaló tárgyat.³²³

³¹⁷ Engel P.: Archontológia I. 64., érsekségének végére lásd C. Tóth N.: Esztergomi székeskáptalan I. 111–112. — Érsekségének — meglehetősen gyenge — összefoglalását lásd Beke M.: Pálóczi György 201–203.

³¹⁸ Körmendy K.: Studentes 105., 159.; Boreczky A.: Missale 417. (4.141); Haidinger A.: Breviárium 418. (4.142).

³¹⁹ Pirhalla M.: Szepesi prépostság 77.

³²⁰ C. Tóth N.: Préposti arch. 62.

³²¹ Vö. Pálóci György érsek 1436. január 1-jei, a kolozsmonostori apáthoz szóló levelével: „tenore presentium indicimus promulgantes sanctam synodalem congregationem anno in presenti in ecclesia nostra Strigoniensi more alias consueto, die videlicet Beati Adalberti martiris et pontificis ipsius ecclesie Strigoniensis pii patroni, videlicet XXIII mensis Aprilis nunc proxime affuturi annuente divino per nos celebrandam” – DL 28222. — Vö. még az érsek 1436. március 25-i, a szászokhoz szóló levelével (DF 286579).

³²² DF 248793.

³²³ Ugyanakkor rendkívül figyelemre méltó, hogy Szécsi Dénes érseknek az esztergomi Főszékesegyházi Kincstárban őrzött bivalyszarv-serlegén Szent György és a sárkány kisméretű figurája látható. (Zolnay L.: Esztergom 229., VII. tábla.)

1.5.4. A vizsgált 29 darab tanúsoros oklevél főbb adatai

A táblázatok első sorának első oszlopában a sorszám áll, a másodikban közlöm az oklevél kiállítási idejét — ha nem közjegyzői irat, akkor az alattuk lévő sorban kibocsátóját is (a közjegyző ilyen esetekben csak hitelesítette az oklevelet) —, a harmadik oszlopban a forrás keltezési helyét és napon belüli idejét (amennyiben feltüntették) szerepeltetem minden esetben az eredeti formában, a negyedik oszlopban az oklevél országos levéltári (DF) és eredeti őrzési helyén lévő jelzetét adom meg. A második sorban a tanúk nevei állnak, problémás esetben közlöm az eredeti latin alakot is. Végül a táblázat utolsó sorában az oklevelet kiállító vagy hitelesítő közjegyző(k) neve(i) szerepel(nek). Az oklevelekben található személyek neveit — így például a közjegyzőket — nem egységsítem, hanem meghagytam az eredeti alakjukban.

1. sz.		
1451. szeptember 10.	hora vicesima tertia vel quasi, in camera cancellarie maioris palatii castri Strigoniensis	DF 237456. EKM AR 45-4-4.
A tanúk Balázs frater, a győri egyházmegyei bencés rendi tatai Szent Péter és Pál-monostor apátja, Bárándi Mihály frater, a monostor <i>professusa</i> és Kolozsvári Szász János, az érsek titkára voltak.		
Az oklevelet Vesztenici Péter fia Miklós esztergomi egyházmegyei klerikus, császári közjegyző állította ki.		

2. sz.		
1452. június 24.	post decantationem misse Beate Marie Virginis in ecclesia parochiali Beati Petri martiris de suburbio castri Budensi, existente popule multitudine in eadem ecclesia ad divina audienda	DF 237457. EKM AR 45-4-5.
A tanúk Imre, a budai Mária Magdolna-egyház plébánoshelyettese (<i>viceplebanus</i>), György ottani alénekeő, Szalóki János budai lakos (<i>inhabitor</i>), Rákosi Pál klerikus, Temesvári András és Budaváraljai Lénárd.		
Az oklevelet Endrédi Mihály fia Harangi László váradi egyházmegyei klerikus, császári közjegyző állította ki.		

3. sz.

1452. július 9.	in ecclesia parochiali Sancte Marie Magdalene de castro Budensi Wesprimiensis dyocesis existente popule multitudine in eadem ecclesia, que convenerat ad divina audienda	DF 237581. EKM AR 45-12-9.
-----------------	--	-------------------------------

A tanúk László, a Szent Péter-egyház aléneklője, *Chykos* István presbiter, ottani káplán, Budaváraljai Lénárd deák, Mihály deák, budaváraljai esküdt polgár voltak.

Az oklevelet Endrédi Mihály fia Harangi László váradi egyházmegyei klerikus, császári közjegyző állította ki.

4. sz.

1452. július 23.	in ecclesia parochiali Sancte Marie Magdalene de castro Budensi post decantationem misse Beate Marie Virginis in eadem ecclesia ac finito sermone	DF 237582. EKM AR 45-12-10.
------------------	---	--------------------------------

A tanúk Zágrábi Péter presbiter, a Mária Magdolna-egyház káplánja, Cristinus fia István budai bíró és Dénes deák budai polgár, Császár szabó budai lakos (*Chazar dicto sartore de eadem civitate*) voltak.

Az oklevelet Endrédi Mihály fia Harangi László váradi egyházmegyei klerikus, császári közjegyző állította ki.

5. sz.

1452. szeptember 12.	hora tertiarum vel quasi, in castro Budensi Wesprimiensis dyocesis	DF 237461. EKM AR 45-4-9.
----------------------	--	------------------------------

A tanúk Besenyői Ferenc pécsi és Diakói Ferenc boszniai egyházmegyei presbiterek, Jenői Fekete Gergely — Bodó Gergely várnagy famulusa — és Domokos deák — a várnagy írnoka —, valamint Esztergomi Miklós fia János és Budaváraljai János deák voltak.

—

6. sz.

1452. szeptember 14.	hora nonarum vel quasi, (in castro Budensi Wesprimiensis dyocesis)	DF 237461. EKM AR 45-4-9.
----------------------	--	------------------------------

A tanúk Nádasdi Benedek, a Mária Magdolna-egyház prédikátora, Imre ottani plébánoshelyettes, *Zenthe* Péter és Veres László budai polgárok, *Betheny* Mátyás pesti, Baranyai Gergely és Nagy Sebestyén budafelhévízi, Korcsolyás Péter pesti, Baranyai Demeter budai, *Fachy* Máté budaváraljai, Tamás deák budai, Temesközi Lukács sasadi és *Ezthergary* Laudem Lőrinc budafelhévízi polgárok voltak.

Az oklevelet Endrédi Mihály fia Harangi László váradi egyházmegyei klerikus, császári közjegyző állította ki.

7. sz.		
1452. november 12.	Strigonii	DF 237583. EKM AR 45-12-11
Lőrinc esztergom-szentgyörgyi kanonok, Pál premontrei rendi szerzetes — István, a zsámbéki Keresztelő Szent János-egyház prépostja nevében —, Miklós, az esztergomi Szent Miklós-egyház plébánosa és Bertalan — néhai Miklós, az Esztergom nagyobb városi Szent Lőrinc-egyház plébánosának — udvarbírája		
A tanúk Tamás esztergom-szentgyörgyi kanonok, Dávodi Miklós presbiter, pécsi, Bori Tamás presbiter, esztergomi egyházmegyei, Miklós presbiter, az esztergomi Szent Miklós-egyház káplánja, Garai Péter közjegyző, pécsi és Polyánkai Bálint egri egyházmegyei klerikusok.		
—		

8. sz.		
1453. május 4.	in sacristia seu loco capitulari ecclesie nostre Strigoniensis, hora sextarum vel quasi	DF 237769. EKM AR 47-2-3.
esztergomi káptalan		
A tanúk Márton pozsegai prépost, Tamás és Budai Lőrinc esztergom-szentgyörgyi kanonokok, Aranyasi Domokos fia Péter esztergomi és Budai <i>Aldoth</i> János fia Konrád veszprémi egyházmegyei presbiterek, Garai Pál fia Péter pécsi egyházmegyei közjegyző (<i>thabellio</i>), Gyöm(ö)rői (<i>de Gemrew</i>) Bálint fia Péter veszprémi egyházmegyei voltak.		
Az oklevelet Kolozsvári Szász János erdélyi egyházmegyei klerikus, apostoli közjegyző hitelesítette.		

9. sz.		
1453. október 11.	post decantationem misse chori in ecclesia Strigoniensi, in sacristia interiori seu thesaurario eiusdem ecclesie, ubi domini de capitulo predictae ecclesie Strigoniensis capitulariter convenire consueverunt	DF 237475. EKM AR 45-4-22.
A tanúk Szakolyi András fia Bertalan egri egyházmegyei presbiter és Egyházszei János fia Márton nyitrai egyházmegyei diakónus voltak.		
Az oklevelet Kolozsvári Szász János erdélyi egyházmegyei klerikus, apostoli közjegyző állította ki.		

10. sz.		
1456. augusztus 17.	hora sextarum vel quasi, in sacristia interiori seu loco capitulari ecclesie nostre Strigoniensis	DF 237483. EKM AR 45-5-6.
esztergomi káptalan		
A tanúk Budai Tamás esztergom-szentgyörgyi kanonok, György presbiter — Simon olvasókanonok káplánja —, Pogrányi Vince presbiter, karbeli prebendarius, Szentgyörgyi András presbiter, karbeli prebendarius, Márton presbiter — Miklós nagyprépost káplánja — voltak.		
Az oklevelet Kolozsvári Szász János erdélyi egyházmegyei klerikus, apostoli közjegyző hitelesítette.		

11. sz.		
1457. augusztus 22.	hora tertiarum vel quasi, in domo habitationis venerabilis viri domini Bartholomei prepositi ecclesie collegiate Sancte Trinitatis suburbii castri Budensis, Wesprimiensis dyocesis, iurisdictionis vero spiritualis Strigoniensis, in eodem suburbio habita	DF 237489. EKM AR 45-5-12.
A tanúk Nagyécsi György és Kesztlöci Péter közjegyzők, Kápolnai Balázs és Dobszai Miklós (<i>circumspec.</i>) voltak.		
Az oklevelet Szegedi Fancsal András fia Benedek bácsi egyházmegyei klerikus, császári közjegyző állította ki.		

12. sz.		
1457. szeptember 6.	hora none vel quasi, in castro Budensi, Wesprimiensis dyocesis, iurisdictionis vero spiritualis Strigoniensis	DF 237492. EKM AR 45-5-15.
A tanúk István dömösi prépost, valamint Keszi Benedek deák, Marcali Adfi Albert, Kis Lőrinc — valószínűleg budai — várnagy és a nádor jegyzője, Albert voltak.		
? közjegyző (egykorú másolat, valószínűleg az esztergomi káptalan által másoltatott példány)		

13. sz.		
1457. október 1.	hora tertiarum vel quasi, in porticu ecclesie Strigoniensis	DF 237494. EKM AR 45-5-17.
A tanúk Dávodi Dénes, a szabad művészetek borostyánkorszorúsa, Dorogházi László egri és Tapolcai Gellért veszprémi egyházmegyei közjegyzők és Sáfár Pál Esztergom városi polgár voltak.		
Az oklevelet Szegedi András fia Benedek bácsi egyházmegyei klerikus, császári közjegyző állította ki.		

14. sz.		
1458. július 24.	hora vesperorum vel quasi, in domo archiepiscopali Strigoniensis Bude, in teatro Sancti Georgii habita	DF 237501. EKM AR 45-5-24.
A tanúk Kávási György veszprémi, Turóci Miklós esztergomi egyházmegyei nemesek, János, a budavári Szűz Mária-egyház temetőjében álló Szent László-kápolna igazgatója, valamint Szekcsői Dúl Ágoston fia Lőrinc pécsi egyházmegyei klerikus voltak.		
Az oklevelet Kolozsvári Hano Lőrinc fia Szász János erdélyi egyházmegyei klerikus, apostoli közjegyző állította ki.		

15. sz.		
1458. augusztus 9.	hora sexta vel quasi, in loco nostro	DF 237505.
esztergomi káptalan	capitulari ecclesie nostre Strigoniensis	EKM AR 45-6-2.
A tanúk Ebedi Balázs esztergom-szentistváni kanonok, Pogrányi Vince, Szentgyörgyi András, Szeredi György és Teszéri (de Thasar) László presbiterek, karbeli prebendariusok voltak.		
Az oklevelet Kolozsvári Hano Lőrinc fia Szász János erdélyi egyházmegyei klerikus, apostoli közjegyző hitelesítette.		

16. sz.		
1458. augusztus 20.	hora vesperorum vel quasi, in domo archiepiscopali Strigoniensis Bude, dyocesis Wesprimiensis, in teatro capelle Sancti Georgii martiris habita	DF 237506-7. EKM AR 45-6-3/4.
A tanúk István dömösi prépost, veszprémi, Batori László váradi, Némái Kolos László veszprémi egyházmegyei nemesek, Asszonyfalvi Ostfi László győri egyházmegyei klerikus és a most a veszprémi egyházmegyei Bajonon lakó Turóci Miklós voltak.		
Az oklevelet Dorogházi János fia László egri és Kolozsvári Hano Lőrinc fia Szász János erdélyi egyházmegyei klerikusok, császári közjegyzők állították ki.		

17. sz.		
1458. szeptember 8.	hora vesperorum vel quasi, in palatio Sancti Georgii castri archiepiscopalis Strigoniensis	DF 237508–9. EKM AR 45-6-5/6.
A tanúk Váli János, a pozsonyi Szent Márton-egyház plébánosa, Tamás és Budai István esztergom-szentgyörgyi kanonokok, Wolfgang presbiter, a pozsonyi falakon kívüli Szent Lőrinc-egyház prédikátora, Sóki Damján, Gyarmati János és Tornai György esztergomi, Almási Ambrus veszprémi, Madarasi Márton bácsi egyházmegyei presbiterek, Doroszlói Gergely esztergomi várnagy, Unyani János esztergomvári udvarbíró, Péter, a szabad művészetek borostyánkoszorúsa és Esztergomi Jeromos orgonista, Gombai Fülöp váci, Émeni Imre pécsi egyházmegyei klerikusok, Gadácsi Pál, Bélai Barnabás esztergomi, Petri Tamás veszprémi és Petenyefalvi Loránd fia György pécsi egyházmegyei laikusok voltak.		
Az oklevelet Dorogházi János fia László egri egyházmegyei klerikus, császári és Kolozsvári Hano Lőrinc fia Szász János erdélyi egyházmegyei klerikus, apostoli közjegyzők állították ki.		

18. sz.		
1458. szeptember 9.	hora completorii vel quasi, in palatio castri archiepiscopalis Strigoniensis	DF 237595. EKM AR 45-12-22.
A tanúk Gergely milkói püspök, Emődi Pál pozsegai prépost, a pécsi, Szentmiklósi András komáromi udvarbíró az esztergomi, Monaji Péter az egri, továbbá Esztergom-Újvárosi Jeromos orgonista, Péter, a szabad művészetek borostyánkoszorúsa és Mátyás deák Esztergom nagyobb városi polgár, az esztergomi egyházmegyéből voltak.		
Az oklevelet Dorogházi János fia László egri egyházmegyei klerikus, császári és Kolozsvári Hano Lőrinc fia Szász János erdélyi egyházmegyei klerikus, apostoli közjegyzők állították ki.		

19. sz.		
1458. szeptember 23.	hora vesperorum vel quasi, in maiori palatio nostro archiepiscopali castri Strigoniensis	DF 237510. EKM AR 45-6-7.
Szécsi Dénes esztergomi érsek		
A tanúk Gergely milkói püspök, Bencenci János váci és titeli, Zádori Imre titeli kanonok, Pál, az esztergom-városi Szent Miklós-egyház és Gergely, a németszőgyéni egyház plébánosa, Garai Péter és Tornai György presbiterek, Doroszlói Gergely esztergomi várnagy, Mohorai Vidfi János mester és Felsőlendvai Péter mester, az esztergomi, kalocsai, pécsi és győri egyházmegyéből voltak.		
Az oklevelet Dorogházi János fia László egri egyházmegyei klerikus, császári és Kolozsvári Hano Lőrinc fia Szász János erdélyi egyházmegyei klerikus, apostoli közjegyzők hitelesítették.		

20. sz.		
1458. december 2.	Strigonii, in castro nostro Strigoniensi,	DF 237520.
Szécsi Dénes esztergomi érsek	in palatio maiori	EKM AR 45-6-17.
A tanúk Tapolcai Balázs presbiter, az esztergomi egyház Szent Gergely pápa-oltárának rektora és prebendáriusa, Gosztonyi András, Túri Imre, Zsitvai Mátyás és Esztergom városi (<i>de civitate Strigoniensi</i>) György szűcs (<i>pellifex</i>), vespérmi, győri és esztergomi egyházmegyeiek voltak.		
Az oklevelet Kolozsvári Hano Lőrinc fia Szász János erdélyi egyházmegyei klerikus, apostoli közjegyző hitelesítette.		

21. sz.		
1459. április 3.	hora sextarum vel quasi, in sacristia	DF 237774.
esztergomi káptalan	interiori seu loco capitulari dicte ecclesie nostre Strigoniensis	EKM AR 47-2-8.
A tanúk Pogrányi Vince és Léli Lukács karbeli prebendáriusok, Budai Tamás, Madarasi György és Tornai Márton presbiterek voltak. (A két presbiter neve helyesen: Madarasi Márton és Tornai György.)		
Az oklevelet Kolozsvári Hano Lőrinc fia Szász János erdélyi egyházmegyei klerikus, apostoli és Felsőlendvai Henrik fia Péter győri egyházmegyei klerikus, császári közjegyző hitelesítették.		

22. sz.		
1459. május 2.	hora completorii vel quasi, in palatio Sancti Georgii nuncupato ad latus maioris palatii castri archiepiscopalis Strigoniensis constructo	DF 237521. EKM AR 45-6-18.
A tanúk Gergely milkói püspök, Bencenci János váci és fehérvári kanonok, János, az esztergom-városi Szent Lőrinc-egyház plébánosa, Baranyavári Egyed a pécsi, Vépi János papok és Felsőlendvai Péter közjegyző a győri, valamint Tapolcai Gellért a vespérmi egyházmegyéből, illetve Esztergom-Újvárosi Jeromos organista voltak.		
Az oklevelet Dorogházi János fia László egri egyházmegyei klerikus, császári és Kolozsvári Hano Lőrinc fia Szász János erdélyi egyházmegyei klerikus, apostoli közjegyzők állították ki.		

23. sz.		
1460. január 3.	hora tertiarum vel quasi, in sacristia	DF 264682.
esztergomi káptalan	interiori seu loco capitulari ecclesie nostre Strigoniensis	EKM AR 76-22.
A tanúk Nyögéci (<i>de Nygech</i>) Balázs esztergom-szentistváni, Váraljai Kelemen esztergom-szenttamási kanonok, Keres-i Imre esztergomi egyházmegyei presbiter, Szentmártoni Lukács erdélyi egyházmegyei klerikus voltak.		
Az oklevelet Kolozsvári Hano Lőrinc fia Szász János erdélyi egyházmegyei klerikus, apostoli közjegyző hitelesítette.		

24. sz.		
1460. április 20.	Strigonii	DF 237529.
Szécsi Dénes esztergomi érsek		EKM AR 45-7-2.
A tanúk Szemerei János és Doroszlói Gergely esztergomi várnagyok, Gyaló[ka]i ³²⁴ Pál deák, Alkéri Miklós meg Felsőlendvai Péter közjegyző, a bácsi, győri és zágrábi egyházmegyéből voltak.		
Az oklevelet Kolozsvári Szász János jegyző írta. ³²⁵		

25. sz.		
1461. november 24.	(Strigonii)	DF 237529. EKM AR 45-7-2.
A tanúk Tapolcai Gellért, Esztergomi Dorogházi László és Szentmiklósi Tót Gergely voltak.		
Kolozsvári Szász János jegyző hátlapji feljegyzése.		

26. sz.		
1463. február 1.	hora vesperorum vel quasi, in stuba maiori castri Strigoniensis	DF 261227, AEV ST, p. 260.
A tanúk Kozárdi László kánonjogi doktor, esztergom-szenttamási prépost, Monaji Péter, Némái László és Zalai Péter esztergomi várnagyok meg Dorogházi László voltak.		
Az oklevelet Kolozsvári Szász János erdélyi egyházmegyei klerikus, apostoli közjegyző állította ki.		

27. sz.		
1463. február 21.	hora missarum vel quasi, in stuba maiori archiepiscopali castri Strigoniensis	DF 237535. EKM AR 45-7-8.
Szécsi Dénes esztergomi érsek		
A tanúk Kelemen kánonjogi doktor, váci prépost, Egyed kánonjogi doktor, csongrádi főesperes, Budai András kánonjogi doktor, veszprémi kanonok, vikárius, (Temesvári) András fehérvári olvasókanonok, Dobokai Miklós kalocsai és Gyántai Miklós aradi kanonok, Miskei István berzencei várnagy, Alapi Miklós, Báznai Antal, Jezernicei Turóci Miklós korábbi érseki udvarbíró, Molnári Domokos és Kelevizi István deák, az esztergomi, pécsi, veszprémi és győri egyházmegyei nemesek voltak.		
Az oklevelet Kolozsvári Hano Lőrinc fia Szász János erdélyi egyházmegyei klerikus, apostoli közjegyző és az érsek jegyzője avagy írnoka hitelesítette.		

³²⁴ A név kiegészítésére lásd Szécsi Dénes érsek 1458. március 7-i, Pozsony városához szóló levelét, amelyben nemes Gyalóka Pál mint az érsek (pozsonyi) tizedszedője (és a levél bemutatója) szerepel. (DF 240407)

³²⁵ Vö. még Bónis Gy.: Sasadi közjegyzők 107. 30. jegyzet.

28. sz.		
1463. november 24.	hora tertiarum vel quasi, in porticu ecclesie Strigoniensis	DF 237604. EKM AR 45-13-9.
A tanúk <i>Franciscus Boskarath</i> anconai és knini, Acskói György esztergom-szentgyörgyi kanonok, Teszéri (<i>de Thazar</i>) Mihály presbiter, Szuhai Vince nemes és Szebeni Mihály, a szabad művészetek borostyánkoszorúsa voltak. — Kivonatos másolata: DF 261227., p. 2. (AEV ST), ebben <i>Boskarath</i> helyett <i>Bwskarad</i> áll, Szebeni Mihály neve viszont nem szerepel.		
Az oklevelet Kolozsvári Hano Lőrinc fia Szász János erdélyi egyházmegyei klerikus, apostoli közjegyző állította ki.		

29. sz.		
1465. január 18.	in maiori sive communitatis stuba castri nostri Strigoniensis	DF 237547.
Szécsi Dénes esztergomi érsek		EKM AR 45-8-2.
A tanúk Pápai Boldizsár esztergom-szentgyörgyi kanonok, Nenkei Gergely, a kánonjog borostyánkoszorúsa, Esztergomi István, a szabad művészetek borostyánkoszorúsa, Dorogházi László deák, Esztergom királyi város lakosa voltak.		
Az oklevelet Kolozsvári Hano Lőrinc fia Szász János erdélyi egyházmegyei klerikus, apostoli közjegyző és az érsek jegyzője avagy írnoka hitelesítette.		

2. A „krónika”

2.1. A szövegkiadás elvei

Az e helyütt teljes terjedelmében közölt forráshoz kétféle, paleográfiai és tartalmi jegyzetek csatlakoznak. Az előbbieket számát a kiadás során igyekeztem a lehető legkevesebbre csökkenteni. Ez azért is tűnt kézenfekvőnek, mivel a forrás írnoki tisztázat: egyrészt csak elvételek találhatók benne hibákat és elírásokat, másrészt — ahogyan a kötet elején már említettem — a beszúrások és kiegészítések, amelyek főleg a szöveg első harmadában fordulnak elő, ugyanettől a kéztől származnak: leginkább az általa az összemásolás során véletlenül kihagyott szövegelemek pótlásai, így a szöveg teljes értékű részeinek tekintendők. Ezért e betoldásokat és kiegészítéseket külön nem is jelöltem; az írnoki módosításokat is csak abban a néhány esetben jegyzeteltem, ha jelentősen megváltoztatták a szöveg értelmét.

A filológiai jegyzetekkel szemben a tartalmiak számát nem korlátoztam. A szóban forgó forrásnak ugyanis megvannak a maga korlátai: legnagyobb bánatunkra a szövegben leírt történések kapcsán a vonatkozó évet csupán hat alkalommal közli a jegyzék: az 1. és 3. oldalakon az 1452., a 12. oldalon 1457., a 15. oldalon az 1459., a 22. oldalon az 1463. és a 25. oldalon az 1464. év szerepel (a szövegben lévő dátumok feloldásai a margón kaptak helyet). Szerencsénkre, amint azt a vonatkozó időszak oklevelei bizonyítják, a „krónikában” egymás után szereplő események egyezést mutatnak az egyéb forrásokból kihámozható időrenddel. Éppen ezért úgy gondolom, hogy nem elégséges a jegyzék szövegét egyszerűen, csak filológiai és a személyekre vonatkozó jegyzetekkel kiadni, hanem szükséges az egyes tételekben leírtak keltezése. Igyekeztem tehát minden egyes új tételt oklevelek segítségével azonosítani és dátumát megállapítani. E munka sokszor járt eredménnyel, de néhány esetben előfordult, hogy nem sikerült egyes tételekben leírtak időpontját kielégítően megállapítani. A vonatkozó tétel(ek) felett szögletes zárójelbe tett évszámmal és hónappal jelzem az abban szereplő események időkorát. A szövegben található személynevek közül egy-kettő kivételével mindegyiket sikerült azonosítani, a feltüntetett méltóság- vagy hivatalviselésük időtartamát pedig forrásokkal alátámasztva megadni.¹ A „krónikában” feltűnő személyek első előfordulásánál közlöm a rájuk vonatkozó adatokat: méltóság- vagy hivatalviselésük évkörét,

¹ Az esztergomi kanonokok méltóságviselésének meghatározásakor minden esetben saját gyűjtésemre támaszkodtam, Kollányi Ferenc munkájára (Kollányi F.: Kanonokok) az előző kötetben leírtak miatt sehol sem hivatkoztam. Vö. C. Tóth N.: Esztergomi székeskáptalan I. 8.

ha ismert, akkor a napi kelettel, feltüntetve a vonatkozó szakirodalmi munkát vagy forrást is. (Ez a „krónika” egyes részeinek datálása szempontjából rendkívül lényeges lehet.) A későbbiekben a jegyzetekben csak a személy neve és az általa viselt méltósága vagy tisztsége szerepel, évköre azonban nem, mivel azokat mindenki az első előfordulásnál találhatja meg (erre a „lásd fentebb!” szöveggel utalok). A szövegben jó néhány olyan személy fordul elő, aki egymás után számos bejegyzésben szerepel (például Szemerédi Balázs, Palicsnai Péter, stb.), ezek esetében az egyes, általam készített időrendi beosztáson belüli első feltűnését jegyzetelem meg, a többit viszont nem. A személynevekhez hasonlóan természetesen a szövegben felbukkanó összes helynevet is azonosítottam.

A szöveget a Magyarországon szokásos, a latin források kiadása során követett elvek szerint közlöm: normalizált *ti, e* megtartása az *ae* helyett, *Beatus, Sanctus* és a személynevek nagy kezdőbetűs írása, *Iohannes* a *Johannes* helyett. A szavakból esetlegesen kimaradt betű(ke)t, szótago(ka)t jegyzetelés nélkül, csúcsos zárójelek között pótoltam: *abs<que>*. Az előforduló rövidített megszólításokat kerek zárójelben oldottam fel, például *v(estre) r(everende) p(aternitatis)*. Az egybe- és különírás szempontjából a szöveget nem egységesítettem, hanem megtartottam a korszakra jellemző egybeírt szavak alakját: *unacum, quousque, eotunc*. Ugyancsak megtartottam a forrásban előforduló arab és római számok alakját, kivételt a fél jelölésénél tettem ($\frac{1}{2}$). A „krónika” szövegében, mivel a per tárgyából adódóan szentszéki bíróság előtt zajlott, az Apostoli Szentszék (*Apostolica Sedes*) nevét nagy kezdőbetűkkel írtam. A szöveg lejegyzője nyelvhasználati jellegzetességének tekinthetjük a gerundiumos és gerundivumos szerkezetek gyakori használatát, bizonyos szavak betűkettőzések írásmódját, például *rennuo* (*renuo* helyett), illetve a *met-* előtagú sorszámneves alakok használatát a csoport létszámának jelölésére, például *mettertius* (harmadmag), *metsextus* (hatodmag), *metседecimus* (tizenhatodmag), stb.

A központosítást normalizáltam; a vesszőhasználatban azt az elvet kívántam követni, hogy a szintaktikailag összetartozó elemek közé ne kerüljön vessző, ugyanakkor a közbe- és egymásba is ékelt mellékmondatok értelmezhetőségét megkönnyítsem. Bizonyos esetekben pontosvesszőt is alkalmaztam. A jegyzék eredeti tagolását nagyrészt megtartottam, természetesen az oldalváltásokra — jóllehet azokat a szövegben szögletes zárójelben álló számmal, például: [p. 8.] jelöltem — nem voltam tekintettel. A „krónikában” történő tájékozódás és a könyv fejezeteiben való hivatkozás megkönnyebbítésére a szöveg melletti bal margón oldalanként újrakezdődő sorszámozás fut végig.

Az alábbiakban közölt „krónika” szövegét egy 14 papírlapból álló füzet 1–27. terjedő oldalaira megszakítás nélkül írta egyetlen — amint korábban már láttuk, egyelőre még azonosítatlan — kéz, a füzet utolsó, 28. oldala üres. A forrás levéltári jelzete: Esztergomi Főkáptalani Levéltár, magánlevéltár, Acta radicalia 45-14-2. (fényképmásolata: DF 237615.)

1

2.2. A „krónika” szövege

[p. 1.] Expensas infrascriptas dat, facit, exhibet atque producit
 procuratoribus et sindicis eisdemque nominibus venerabilium
 dominorum canonicorum et capituli ecclesie Strigoniensis in, de et
 5 super facto decimarum montis Newegh² ac Gombamal³ in territorio
 ville Sasad⁴ excrementum ac ad ecclesiam parrochiale de eadem
 Sasad Wesprimiensis dyocesis iurisdictionis spiritualis Strigoniensis
 pertinentium, ad mensam capitularem provenientium in causis prius
 10 inter condam Ladislaum Sos gubernatorem⁵ abbacie Pechwaradiensis
 ac Petrum abbatem⁶ Pechwaradiensem et conventum loci eiusdem
 successive, deinde Iohannem prepositum⁷ Quinqueecclesiensem
 similiter gubernatorem et commendatarium⁸ dicte abbacie et conven-
 tum⁹ loci eiusdem ab una necnon dictos dominos canonicos et
 15 capitulum ab altera partibus motis et subortis, quas petit ordine
 subscripto taxari et moderari, que, si ita taxate ac moderate non
 fuerint, de gravamine et appellatione protestatur.

² Nevegy település, majd prédiüm (Pilis m., ma Budaörs határában földrajzi név).
 Vö. Györffy IV. 660.; Végh A.: Buda helyrajza I. 41.

³ Szőlődűlő, szőlőhegy neve.

⁴ Sasad település (Pilis m., ma Budapest XI. kerületének része). Vö. Györffy IV. 694.;
 Végh A.: Buda helyrajza I. 46.

⁵ Sóvári Sós János fia, László pécsváradi kormányzó: 1429. július 25. – 1435. június
 29. (C. Tóth N.–Lakatos B.–Mikó G.: Pozsonyi viszály 233.) – Utána rövid ideig
 Sóvári Sós Péter fia György állt a monostor élén mint kormányzó: 1436. október
 21. (DL 57648.) – 1436. december 20. (DL 57655.) 1437-ben nem nevezik annak (vö.
 DL 57656.), ugyanakkor Csáki Ferenc bihari és szatmári ispánnak egy keltezetlen,
 de bihari ispánsága alapján az 1440. évnél korábbra nem datálható, Sós György-
 höz írott levelében pécsváradi kormányzóként szólítja meg. (Engel P.: Archontolo-
 gia II. 216., vö. uo. I. 113.; Zichy XII. 225.)

⁶ Sóvári Sós Péter fia, Péter pécsváradi apát: 1438. július 10. (DF 237453., vö. Luk-
 csics II. 171/593–594. sz. és Cameralia II. 33/840. sz., kinevezése: 1438. szeptember
 24.) – 1460. május 28. (DF 261227, p. 30.) – Pétert még biztosan Zsigmond király
 nevezte ki valamikor 1437 folyamán az apátság élére. (Vö. DF 237455., p. 2.) –
 1436. november 27-én már a bécsi egyetemen tanult (*Petrus in studio universali in ci-
 vitate Wyennensi existens* – DL 57650.), előtte somogyvári apát, később, 1440. július
 13-án I. Ulászló király mint szentjobbfi (!) apátot nevezte ki (újból) a pécsváradi
 monostor élére. (DL 65537. p. 7–9.)

⁷ Beckensloer János, a pécsváradi apátság kormányzója: 1462. július 10. (DF 237534.)
 – 1465. április 28. (DF 237548.); egyúttal pécsi nagyprépost (1460–1465) is. (Fedele
 T.: Pécsi székeskáptalan 325/30. sz.) – II. Pál pápa 1466. április 28-án Szentlászlói
 (Túz) Ozsvát zágrábi püspököt nevezte ki a pécsváradi monostor élére. (Mon.
 Rom. Vespr. III. 182.)

⁸ A szó ezen alakjára lásd LLMAeH Suppl. I. 151.

⁹ A szövegben: „et conventumque”.

[1452. május – július]

1

Primo.¹⁰ Cum in anno Domini millesimo quadringentesimo quin-
 quagesimo secundo sententie diffinitive¹¹ late in concilio Basiliensi¹²
 demandari debebant executionem, prefati domini et capitulum,
 5 procuratores ipsorum etc. cum litteris executorialibus ad partes ad
 requirendos executores, ut ipsos Petrum abbatem¹³ et conventum
 monerent ad parendum rei iudicate ac ad satisfactionem de
 expensis taxatis ibidem, die videlicet XXI mensis Maii¹⁴ moneri et
 requiri fecerunt per executores in litteris executorialibus deputatos,
 10 procurator¹⁵ dicti capituli et dominorum metoctavis eundo et
 redeundo per viginti octo miliaria exposuit florenos auri XXIII.¹⁶

1452. V. 21.

Item executoribus tribus¹⁷ in huiusmodi executioni ductis et
 reductis, qui premissam executionem peregerunt, pro ipsorum
 salariis ac victualibus ad eosdem expositis solverunt unacum litteris
 15 relatoriis super executione prefata emanatis XXV florenos auri puri.

Item pro instrumento notarii publici¹⁸ super executione prefata,
 qui in eadem executione requisitus fuit et ductus in expensis capituli,
 solverunt eidem florenos auri II.

Item, quia idem Petrus abbas ac conventus pretactus prefatis
 20 sentiis pro parte dicti capituli latis et promulgatis parere
 contumaciter recusarunt [p. 2.] ac expensas taxatasolvere rennuerunt,
 primo videlicet die XXIII Iunii¹⁹ in ecclesia parrochiali Beati Petri

1452. VI. 24.

¹⁰ A szó külön a margón. A továbbiakban az egyes tételeket a szöveg írója csak „Item”-ekkel különítette el.

¹¹ Vö. a bázeli zsinat 1435. július 29-i (BTOE III. 1120. sz. [DF 237438. = EKM AR 45-2-11.]), augusztus 13-i (Uo. 1123. sz. [DF 237440. = EKM AR 45-2-13.]), 23-i (Uo. 1128. sz. [DF 237443. = EKM AR 45-3-1.]), 24-i (Uo. 1130. sz. [DF 237444. = EKM AR 45-3-2.]) és 30-i (Uo. 1131. sz. [DF 238448. = EKM AR 45-3-6.]) bulláival.

¹² Bázeli (bázeli-ferrarairenzeni-római) zsinat 1431–1445. (Lexikon der Päpste und des Papsttums 499–500. [Hermann Josef Sieben].)

¹³ Sónvári Sós Péter apát, lásd fentebb!

¹⁴ Vö. az e napon a pécsváradi monostorban kelt oklevéllel. (DF 237459. [EKM AR 45-4-7.])

¹⁵ A káptalan ügyvédje Szemerédi Mihály fia Balázs esztergomi kanonok 1435. április 6. –, gömöri főesperes 1438. július 2. – 1457. augusztus 22. (C. Tóth N.: Esztergomi székeskáptalan I. 142/37. sz.) volt. (Vö. DF 237459. [EKM AR 45-4-7.])

¹⁶ A szám előtt a betűvel kiírt „duodecim” kihúzza.

¹⁷ A végrehajtók Mátyás széplaki (pécsi egyházmegye) plébános, Besenyői Ferenc, a budaváraljai Szent Péter-egyház és Diakói Ferenc, a budavári Szűz Mária-egyház káplánjai voltak. (DF 237459. [EKM AR 45-4-7.])

¹⁸ Endrédi Mihály fia Harangi László váradi egyházmegyei császári közjegyző. (DF 237459. [EKM AR 45-4-7.])

¹⁹ Vö. az e napon a budaváraljai Szent Péter-egyházban kelt oklevéllel; a káptalan ügyvédje Szemerédi Balázs gömöri főesperes, esztergomi kanonok, a végrehajtók ugyanazok voltak, kivéve a széplaki plébánost. E napon a budavári Mária Magdolna-egyházban is megtörtént a kihirdetés Tamás nándorfehérvári püs-

- 1 martiris de suburbio castris Budensis, secundo XXV eiusdem mensis²⁰ 1452. VI. 25.
in ecclesia parrochiali de Pesth ac eodem die in ecclesia Sancti Gerardi
prope Budam, tertio in ecclesia parrochiali Beate Marie Magdalene
de castro Budensi in anno supradicto die nona mensis Iulii,²¹ quarto, 1452. VII. 9.
5 anno similiter supradicto continuando dictus processus in ecclesia
parrochiali Beate Marie Magdalene de castro Budensi prefata die
XXIII mensis Iulii²² abbatem excommunicari, aggravari et reaggravari 1452. VII. 23.
ac conventum a divinis suspendi iuxta processus concilii Basiliensis
fecerunt et procurarunt successive mittendo ipsorum homines
10 ad prefatos terminos denunciationis, semper ducendo notarium
publicum ac pro laboribus executorum, dando eisdem prandium et
cenam, die executionis faciendo exposuerunt florenos auri XXXII.
Item notario publico ducto ad huiusmodi denunciationem
faciendam pro quatuor instrumentis emanatis super denunciatione²³
15 solverunt florenos auri VI.

[1452. június – szeptember]

- Item idem Petrus abbas²⁴ in sua ac conventus sui personis tacendo
veritatem suggerendoque falsitatem condam Iohanni de Hwnyad
gubernatori regni Hungarie²⁵ exposuerat, quomodo ipsi domini
20 et capitulum ecclesie Strigoniensis ipsum et suum conventum
Pechwaradiensem in possessione percipiendi decimas de Newegh etc.
iniuste et inique turbarent et inquietarent, cum ad suum monasterium
pertinuissent etc. ac alias nolentes ipsi domini et capitulum
Strigoniensis iudicialiter experiri cum eis in regno Hungarie de
25 ipsorum iuribus, sed contra libertates huius regni ab antiquo
observatas²⁶ per viam simplicis querele ad concilium Basiliensem,

pök, ottani rektor megbízásából Zágrábi Péter káplán által. (DF 237457. [EKM AR 45-4-5.])

²⁰ E napról nem ismeretes oklevél.

²¹ Vö. az e napon a budavári Mária Magdolna-egyházban kelt oklevéllel, a káptalan ügyvédje és a végrehajtók ugyanazok voltak, kivéve a széplaki plébánost. (DF 237581. [EKM AR 45-12-9.])

²² Vö. az e napon a budavári Mária Magdolna-egyházban kelt oklevéllel, a káptalan ügyvédje ugyanaz volt, a kihirdetés Tamás nándorfehérvári püspök, ottani rektor megbízásából Zágrábi Péter káplán által történt. (DF 237582. [EKM AR 45-12-10.])

²³ A négy közjegyzői oklevelet, amelyből csak hármat ismerünk, Endrédi Mihály fia Harangi László váradi egyházmegyei klerikus, császári közjegyző állította ki. (DF 237457., 237581., 237582.) — Személyére lásd Bónis Gy.: Sasadi közjegyzők 105.

²⁴ Sóvári Sós Péter pécsváradi apát, lásd fentebb!

²⁵ Hunyadi János kormányzó: 1446. június 13. – 1452. december 29. (Engel P.: Hunyadi itinerarium.)

²⁶ Lásd DRH 1301–1457. 238., illetve vö. DF 237455. (EKM AR 45-4-3.), p. 2.

- 1 videlicet extra regnum Hungarie citari ipsum et suum conventum
procurassent, ipsos iniuste molestantes etc. Gubernator prefatus
suis suggestionibus falsis, quas,²⁷ si tacuisset [p. 3.] et expressisset
5 veritatem auditus non fuisset, ex auditis minas submersionis in aquas
ac occupationis omnium bonorum dictorum dominorum et capituli
indixisset. Hiis auditis dicti domini et capitulum volentes explicari
iura ipsorum et extinguere suggestiones falsas prefati Petri abbatis
venerabilem dominum condam Nicolaum decretorum doctorem,
10 tunc cantorem²⁸ ac Blasium archidiaconum Gwmeriensem²⁹ et
canonicos Strigonienses ad dietam generalem³⁰ tunc prelatorum et
baronum regni Hungarie indictam in opido Zechen³¹ in comitatu
Neugradiensi transmiserant. Quiquidem dominus Nicolaus doctor
et Blasius archidiaconus ad Zechen ratione previa iter arripuissent,
15 et cum ad medium miliarem de Zechen cum XVI equitibus propter
discrimina viarum et presertim timorem Bochemorum constituti
fuissent ibique in villa Hwgyagh³² pernoctassent. Prelati et barones
unacum dicto gwbernatore fama volante, uti ipsos Gizcra Bohemus³³
invadere niteretur, ipsi gubernator ac prelati ac barones antequam
20 altera dies illucisset,³⁴ de eadem Zechen dispersi extitissent sicque
presentiam dictorum gubernatoris, prelatorum et baronum ad
dictam dietam condam Nicolaus doctor et Blasius archidiaconus ire
nequivissent.³⁵ Unde in eundo et redeundo iidem Nicolaus doctor
et Blasius archidiaconus cum sedecim equitibus per decem miliaria
25 exposuerunt florenos auri XXV.
Deinde post reversionem prefatorum dominorum gubernatoris,
prelatorum et baronum regni de Zechen, similiter iamtactus

²⁷ A szövegben tévesen „que” áll.

²⁸ Temesvári János fia Miklós kánonjogi doktor, esztergomi éneklőkanonok 1424. április 26. – 1452. június, majd esztergom-szentistváni prépost 1453. május 4. – 1457. június 1. (C. Tóth N.: Esztergomi székeskáptalan I. 144/43. sz.).

²⁹ Szemerédi Mihály fia Balázs gömöri főesperes, lásd fentebb!

³⁰ Nem tudunk arról, hogy Szécsénybe (település, Nógrád m., vö. Györffy IV. 296.) akár országgyűlést, akár az országnagyok gyűlést hirdettek volna. Vö. Mályusz E.: Rendi állam 93–94.

³¹ Hunyadi János kormányzó 1452. június 13–15. között tartózkodott Szécsényben. (Engel P.: Hunyadi itinerárium 986.)

³² Húgyag település (Nógrád m., ma Órhalom része). Vö. Györffy IV. 252.

³³ Jan Jiškra z Brandýsa sárosi ispán, főkapitány. (Engel P.: Archontológia II. 86.)

³⁴ Alatta kihúzva: *illuc apparuissent*. – A szövegben ez után következő sorokban is több javítás található.

³⁵ Az esztergomi káptalan képviselői ugyan Szécsényben nem tudtak találkozni a kormányzóval, de 1452. június 22-én Derencsény erőssége alatt utolérték. Hunyadi János e napon kelt parancsával vizsgálatra utasította a budai káptalant, amelynek 1452. június 29-i válaszelevele szerint 24-én felkeresték és kikérdezték Barius Miklóst, a budai Szűz Mária-egyház és Pált, a budaváraljai Szent Péter-egyház plébánosait a szóban forgó tizedperben. (DF 237580. [EKM AR 45-12-8.]

- 1 Petrus abbas in sua ac sui conventus personis tacita simili modo
 veritate et suggesta falsitate exposuisset antelato dicto Iohanni
 gubernatori incitando et commonendo eundem contra dictos
 5 quinquagesimo secundo circa festum Nativitatis Marie, Bude, in 1452. IX. 8.
 congregatione generali³⁶ prelatorum et baronum addendo mala körül
 peiora prioribus, quatenus prefati domini et capitulum ecclesie
 Strigoniensis non advertentes libertates huius regni Hungarie, quod
 10 abs<que> appellatione quisquam per viam simplicis querele trahi non
 posset extra regnum [p. 4.] Hungarie³⁷, invocando brachium seculare
 eiusdem gubernatoris turbarent, iamfatum dominum gubernatorem
 petiisset, ut dictos dominos et capitulum tamquam infideles regni
 et contra libertates eiusdem agentes condemnaret et condemnari
 15 faceret. Idem dominus gwbernator regni volens ut iustus iudex et
 bonus katolicus experiri, de iuribus ambarum partium revisionem
 iurium ipsarum ambarum partium commiserat prelatis et baronibus
 et presertim reverendis et magnificis dominis Raphaeli archiepiscopo
 Colocensi et Bachiensis³⁸ ac Andrea Quinqueecclesiensis³⁹ et
 20 Augustino Iauriensis⁴⁰ ecclesiarum episcopis, item Nicolao de Wylak
 wayvode Transsilvano,⁴¹ Ladislao de Palocz iudici curie regie⁴²
 et aliis quampluribus etc. Quiquidem domini prelati et barones
 regni Hungarie de voluntate domini gwbernatoris mandatumque
 eiusdem suscipientes ad dotem ecclesie parrochialis Sancti Gerardi
 25 de suburbio Budensi accessissent, coram quibus dicti domini et
 capitulum venerabilem condam dominum Nicolaum decretorum
 doctorem, tunc cantorem et canonicum Strigoniensem⁴³ etc. ad
 allegandum iura prefatorum dominorum et capituli transmiserant,
 in quorum presentia Petrus abbas in sua ac dicti conventus sui
 30 personis ac Nicolaus doctor intentiones suas proposuerant, quia ipsi
 domini prelati et barones dictos dominos et capitulum ius efficax
 ad dictas decimas habere cognovissent prefatoque gubernatori

³⁶ Az országgyűlés 1452 augusztus végére volt meghirdetve. Vö. Mályusz E.: Rendi állam 94.

³⁷ Vö. fentebb!

³⁸ Szekcsői Herceg Rafael kalocsa-bácsi érsek 1450. szeptember 4. – 1456. május 3. (Engel P.: Archontológia I. 66.)

³⁹ Kálnói András pécsi püspök 1445. május 10. – 1455. június 25. (Engel P.: Archontológia I. 73.; Fedeles T.: Pécsi püspökök 123–125.)

⁴⁰ Salánki Ágoston győri püspök 1445. november 12. – 1465. augusztus 3. (Engel P.: Archontológia I. 71.; Nemes G.: Salánki Ágoston.)

⁴¹ Újlaki Miklós erdélyi vajda 1441. március 7. – 1458. július 26. (Engel P.: Archontológia I. 15.)

⁴² Pálóci László országbíró 1446. június 9. – 1470. június 20. (Engel P.: Archontológia I. 10.)

⁴³ Temesvári Miklós éneklőkanonok, lásd fentebb!

1 suomodo retulissent, dictus gwbernator requisitus ad instantem
petitionem antelatorum dominorum et capituli ac procuratoris
eorundem contra abbatem excommunicatum, agravatum et
5 reaggravatum et conventum suspensum a divinis brachium seculare
invocando et vigore processuum prefatorum iamfatos dominos et
capitulum per Gregorium Bodo⁴⁴ et Iohannem Zobi⁴⁵ castellanos
Budenses litteris suis mediantibus⁴⁶ [p. 5.] introduci mandavit et
commisit. Iidem castellani requisiti per litteras prefati gubernatoris
10 duos nobiles familiares⁴⁷ ipsorum pro inductioni et statutioni
earundem decimarum assignarunt, qui coram notario et testibus
nomine et in persona dictorum dominorum et capituli procuratores
eorundem dominorum et capituli introduxerunt et in signum adepte
possessionis fructus decimarum tradiderunt eisdem hominibusque
15 introducentibus ad easdem pro ipsorum laboribus solverunt florenos
auri XII.

Item pro prefata executione fienda et terminis hincinde tentis
super invocatione brachii secularis ac revisione iurium prefatorum
dominorum Bude dictus dominus Nicolaus cantor metsedecimus
per unum mensem cum medio semper sollicitando causas prefatas
20 exposuit florenos auri XL^{ta}.

Item pro litteris gubernatoris, per quas mandavit castellanis
Budensis, ut in possessionem earundem decimarum inducant
invocando brachium seculare,⁴⁸ solverunt florenos auri VI.

Item pro instrumento notarii confecto super inductione in
25 possessionem earundem decimarum⁴⁹ solverunt florenum auri
unum.

⁴⁴ Györgyi Bodó Gergely budai várnagy 1451. április 14. – 1454. szeptember 30. (Engel P.: Archontológia I. 288.)

⁴⁵ Szobi János budai várnagy 1448. május 30. – 1452. szeptember 10. (Engel P.: Archontológia I. 288.)

⁴⁶ 1452. szeptember 10. (DF 237584. [EKM AR 45-12-12.]) Az oklevél Pálóci László országbíró relációjára kelt.

⁴⁷ A végrehajtásról 1452. szeptember 14-én, Buda várában kiállított közjegyzői oklevél szerint a budai várnagyok Dobozsi Tamás és Kereskényi Imre nevű familiárisaikat küldték ki. Ugyanebből az oklevélből az is kiderül, hogy Szemerédi Balázs mellett Újvárosi Lázár esztergomi kanonok is a káptalan ügyvédje volt. (DF 237461. [EKM AR 45-12-12.], illetve lásd még erről Palicsnai Péter esztergomi kanonok 1458. február 28-i levelét [3. 1. sz.].)

⁴⁸ DF 237584. (EKM AR 45-12-12.) (1452. szeptember 10.)

⁴⁹ Endrédi Mihály fia, Harangi László váradi egyházmegyei klerikus, császári közjegyző Buda várában 1452. szeptember 14-én kiadott oklevele. (DF 237461. [EKM AR 45-12-12.])

1

[1452. október – 1453. június]

Item anno Domini, quo supra, quia idem Petrus abbas⁵⁰ excommunicatus, aggravatus et reaggravatus ac conventus suus Pechwaradiensis aliquod remedium super censuris, quibus illaqueati
 5 fuerunt, habere non potuerunt, tamquam non habendo ius efficax nolueruntque parere rei iudicate taliter qualiter, saltem nulliter ad Sedem Apostolicam appellaverant⁵¹ et causas huiusmodi decimarum reverendo patri condam Mathie episcopo Wesprimiensi⁵² committi procurarant,⁵³ quas idem episcopus cuidam Luce doctori preposito
 10 Omnium Sanctorum in ecclesia Wesprimiensi⁵⁴ subdelegaverat.⁵⁵ Quiquidem Lucas doctor citationem ad partes contra dictos dominos et capitulum decreverat etc. ac coram ipso per suos executores deputatos citari fecerat.⁵⁶ Ad quem terminum citationis antelati domini et capitulum procuratorem ipsorum, videlicet honorabilem magistrum
 15 Blasium [p. 6.] archidiaconum Gwmeriensem et concanonicum⁵⁷ ipsorum, prout dignitas eiusdem exposcebat, metsexturn equitem transmiserant Wesprimium. Quiquidem magister Blasius ibidem decem diebus permanens pro copiis citationis, relatorie⁵⁸ eiusdem, rescripti apostolici et subdelegationis, donec ipsas habere a notario⁵⁹

⁵⁰ Sóvári Sós Péter pécsváradi apát, lásd fentebb!

⁵¹ Vö. a pécsváradi apát és a monostor 1453. április 4-én regisztrált kérvényével. (Lukcsics II. 316/1295. sz.)

⁵² Gatalóci Mátyás veszprémi püspök 1440. május 8. – 1457. március 21. (Engel P.: Archontológia I. 78.)

⁵³ Lásd V. Miklós pápa Rómában 1452. szeptember 1-jén kelt parancslevelét. (DF 237462. [EKM AR 45-4-10.], kivonatos kiadása a kúriai regisztrumokból: Mon. Rom. Vespr. III. 143.; Lukcsics II. 311/1281. sz.)

⁵⁴ Apáti Lukács (Knausz N.: Pozsonyi kéziratok 10., vö. még Solymosi L.: Veszprémi könyvkölcsönzések 38.) kánonjogi doktor, a veszprémi Mindenszentek tiszteletére szentelt társaskáptalan prépostja, székesegyházi főesperes és kanonok 1452. október 31. (DF 237462.) – 1464. július 31. (DF 200495.); vikárius 1454. július 30. (MEV 185.) – 1457. február 9. (DL 15137.)

⁵⁵ Lásd Gatalóci Mátyás veszprémi püspöknek a veszprémi palotában 1452. október 31-én kelt parancslevelét. (DF 237462. [EKM AR 45-4-10.])

⁵⁶ Lásd Apáti Lukács kispépostnak a veszprémi házában 1452. november 2-án kelt parancslevelét. (DF 237462. [EKM AR 45-4-10.])

⁵⁷ Szemerédi Balázs gömöri főesperes, lásd fentebb!

⁵⁸ Az idézésről — kiadói: Lőrinc esztergom-szentgyörgyi kanonok, Pál frater premonstrei szerzetes István zsámbéki prépost nevében, Miklós az esztergomi Szent Miklós-egyház plébánosa és Bertalan, a néhai Miklós Esztergom nagyobb városi Szent Lőrinc-egyház plébánosának provisorja és ügyvédje — szóló jelentés Esztergomban 1452. november 12-én kelt. (DF 237583. [EKM AR 45-12-11.], átírása: DF 237462. [Uo. 45-4-10.])

⁵⁹ Szekcsői Dúl Ágoston fia, Lőrinc pécsi egyházmegyei klerikus, császári közjegyző. (DF 237583. [EKM AR 45-12-11.], átírása: DF 237462. [Uo. 45-4-10.])

- 1 potuit ac in eundo et redeundo per XIII miliaria exposuit florenos auri XXII.
- Item pro copia citationis solvit $\frac{1}{2}$ florenum auri.
- Item pro copia relatorie solvit I florenum auri.
- 5 Item pro alia copia relatorie super inhibitione solvit I florenum auri.
- Item pro copia rescripti solvit I florenum auri.
- Item pro copia subdelegationis solvit $\frac{1}{2}$ florenum auri.
- Item idem magister Blasius archidiaconus ad terminum prefixum
- 10 ad excipiendum contra rescriptum et subdelegationem ac alia premissa etc.⁶⁰ simili modo metsextus eques transmissus exceptiones suas produxit et alteri parti datis copiis earundem quartum diem ad replicandum Lucas doctor prefixerat⁶¹ et interim idem magister Blasius Wesprimii permanens ac in eundo et redeundo exposuit
- 15 florenos auri XVI.
- Item pro copia replicationum solvit $\frac{1}{2}$ florenum auri.
- Item idem magister Blasius archidiaconus ad duplicandum Wesprimium coram Luca doctore similiter metsextus iuit et duplicationes suas produxit⁶² et alteri parti ad triplicandum quartum
- 20 diem <Lucas> prefixerat et interim idem magister Blasius expectans terminum ad triplicandum Wesprimii permanens metsextus in eundo et redeundo a Strigonio usque Wesprimium per XIII miliaria exposuit florenos auri XVI.
- Item pro copia triplicationis solvit $\frac{1}{2}$ florenum auri.
- 25 Item idem magister Blasius archidiaconus eundo Wesprimium ad [p. 7.] quadruplicandum et ibi stando tribus diebus et redeundo per XIII miliaria metsextus exposuit florenos auri XVI.
- Deinde ad terminum, quem idem Lucas doctor prefixerat ad interloquendum super hincinde productis prefati domini et
- 30 capitulum iamfatum magistrum Blasium tamquam procuratorem et venerabilem dominum Symonem de Tervisio decretorum doctorem, lectorem et canonicum Strigoniensem⁶³ iuxta decentiam sue dignitatis

⁶⁰ Vö. Endrédi Mihály fia Harangi László váradi egyházmegyei klerikus, császári közjegyzőnek a veszprémi egyház sekrestyéjében 1453. február 19-én kelt oklevelével. (DF 237465. [EKM AR 45-4-13.])

⁶¹ Vö. Endrédi Mihály fia Harangi László váradi egyházmegyei klerikus, császári közjegyzőnek a veszprémi egyház sekrestyéjében 1453. február 21-én kelt oklevelével. (DF 237463. [EKM AR 45-4-11.]) Az újabb tárgyalási fordulót 1453. április 10-re jelölte ki.

⁶² Vö. Endrédi Mihály fia Harangi László váradi egyházmegyei klerikus, császári közjegyzőnek a veszprémi Tót Miklós házában, Szemerédi Balázs ügyvéd szállásán 1452. április 28-án kiállított oklevelével. (DF 237464. [EKM AR 45-4-12.])

⁶³ Trevisói Simon kánonjogi, majd mindkét jogi doktor, esztergomi olvasókanonok 1453. május 4. – 1482. május 11. (C. Tóth N.: Esztergomi székeskáptalan I. 145/45. sz.).

1 cum XX equitibus in curru a quatuor equis trahentibus transmiserant. Quiquidem dominus Symon doctor et magister Blasius tenentes
 plures dietas et terminos allegantesque iura dictorum dominorum et
 fere in XII diebus Wesprimii cum viginti equis et totidem hominibus
 5 permanentes ac in eundo et redeundo per XIII miliaria exposuerunt florenos auri XXXII.

Item quia in illo termino idem Lucas doctor interloqui noluit, sed alium terminum ad interloquendum prefixerat, antelati domini et capitulum dominum Ladislaum doctorem⁶⁴ ut advocatum et
 10 magistrum Blasium archidiaconum ut procuratorem in curru quatuor equis trahentibus cum octo equitibus transmiserant, ubi interlocutionem eiusdem Luce doctoris tenendam plures terminos expectando⁶⁵ Wesprimii XVI diebus continue permanendo ac in eundo et redeundo exposuerunt florenos auri XXXII.

15 Item quia idem Lucas doctor favorizans parti adverse contra Deum et eius iustitiam prefatos abbatem et conventum a dictis censuris taliter qualiter, saltem nulliter et inique absolverat, a qua absolutione memorati domini et capitulum ad Sedem Apostolicam appellaverant, pro instrumento appellationis notario publico⁶⁶ solverunt I florenum auri puri.
 20

Item prefatus magister Blasius procurator metsextus ivit Wesprimium ad petendos apostolicos⁶⁷ super dicta appellatione,⁶⁸ qui ibidem tribus diebus permanens, donec apostolos petiit ac in eundo et redeundo exposuit florenos auri XII.

25 Item pro instrumento pro apostolis dato et confecto solvit notario I florenum.

⁶⁴ Kozárdi László kánonjogi doktor, barsi főesperes 1450. október 19. – 1456. augusztus 17., majd esztergom-szenttamási prépost 1458. augusztus 9. – 1469. március 17. (C. Tóth N.: Esztergomi székeskáptalan I. 135/17. sz.).

⁶⁵ Vö. Endrédi Mihály fia Harangi László váradi egyházmegyei klerikus, császári közjegyzőnek a veszprémi egyházban 1453. április 30-án kelt oklevelével. (DF 237466. [EKM AR 45-4-14.]) Az oklevélben csak Szemerédi Balázs szerepel a káptalan ügyvédjeként.

⁶⁶ Vö. Endrédi Mihály fia Harangi László váradi egyházmegyei klerikus, császári közjegyzőnek a veszprémi egyházban 1453. május 14-én kelt oklevelével. (DF 237468. [EKM AR 45-4-15.]) Az oklevélben csak Szemerédi Balázs szerepel a káptalan ügyvédjeként.

⁶⁷ Vö. C. Tóth N.–Lakatos B.–Mikó G.: Pozsonyi viszály 80. (átkérő levél)

⁶⁸ Vö. Endrédi Mihály fia Harangi László váradi egyházmegyei klerikus, császári közjegyzőnek a veszprémi egyház előcsarnokában 1453. május 9-én (DF 237469. [EKM AR 45-4-16.]), a veszprémi egyházban 1453. május 11-én (DF 237586. [EKM AR 45-12-14.]), a veszprémi vár felső szobácskájában (*in stubella superiori*) 1453. május 14-én (DF 237585. [EKM AR 45-12-13.]) és Lovasi Bálint fia Imre veszprémi egyházmegyei klerikus, császári közjegyzőnek Veszprémben, Lukács prépost házában 1453. május 18-án (DF 237470. [EKM AR 45-4-17.]) kelt okleveleivel. Az oklevelekben csak Szemerédi Balázs szerepel a káptalan ügyvédjeként.

- 1 Item pro instrumento protestationis, quod Lucas doctor
appellatione pendente iniustum processum facere voluisset, notario
solvit I florenum auri.

- 5 [p. 8.] Item super insinuatione appellationis⁶⁹ pro iustitia confecto
et tradito notario solvit I florenum.

[1453.]

Item Stephano⁷⁰ cursori ad Curiam Romanam pro commissione cause
et causarum huiusmodi impetranda solverunt XXII florenos auri.

- 10 Item pro commissione cause et causarum solverunt III florenos
auri.

Item eidem cursori, cum executionem eiusdem commissionis
execute qui reportavit ad Curiam Romanam, solvit pro salario XVI
florenos auri.

[1453. július – 1454. december]

- 15 Item iidem domini et capitulum in causis premissis miserunt ad
Curiam Romanam venerabilem dominum Symonem doctorem,
lectorem et canonicum prefatum,⁷¹ cui circa recessum pro
prosecutione presentis cause tradiderunt florenos auri III½^c.

- 20 Item idem dominus Symon lector metquartus eundo et redeundo
ac causas huiusmodi sollicitando moram ibidem per decem et octo
menses⁷² faciendo ad personam propriam metquartus stando ac
advocatis et procuratoribus, notariis presentis cause solvendo
litterisque hincinde emanatis dictos III^c L^{ta} florenos auri ad rationem
capituli prefati exposuit ordine infrascripto:⁷³

⁶⁹ Vö. Lovasi Bálint fia Imre veszprémi egyházmegyei klerikus, császári közjegyzőnek a veszprémi egyházban 1453. június 15-én kelt oklevelével. (DF 237470. [EKM AR 45-4-17.]) Az oklevélben csak Szemerédi Balázs szerepel a káptalan ügyvédjeként. — Balázs ügyvéd 1453. szeptember 8-án a pécsváradi monostorban járt, ahol részt vett a konventi ülésen és felszólalt. (DF 237473. [EKM AR 45-4-20.])

⁷⁰ Egyelőre nem ismert személy.

⁷¹ Trevisói Simon esztergomi olvasókanonok, lásd fentebb!

⁷² Trevisói Simon 1453. június 20-a (DF 237951.) és 1456. augusztus 17-e (DF 237483.) között nem mutatható ki az esztergomi forrásanyagban.

⁷³ Összeadva az egyes tételeket az összeg megfelel.

- 1 Item Iohanni Leeth⁷⁴ notario domini Gwilhelmi episcopi Olorensis, auditoris⁷⁵ etc. ducatos solvit XXIII.
- Item Luce de Piscia⁷⁶ notario domini Orlandi auditoris⁷⁷ etc. solvit ducatos XII.
- 5 Item domino Anthonio de Caffarellis⁷⁸ advocato cause etc. pro sallario suo solvit florenos auri XXX.
- Item Andrea de Sancta Cruce⁷⁹ advocato cause etc. pro sallario suo deservito solvit XVI.
- Item magistro Iohanni de Ponte⁸⁰ procuratori in causa predicta etc. pro sallario deservito solvit florenos XVI.
- 10 Item Ugoni⁸¹ substituto dicti magistri Iohannis etc. pro sallario solvit IIII florenos auri.
- Item magistro Thome de Kuthus canonico Castriferrei⁸² sollicitatori pro sallario suo solvit IX⁸³ florenos auri.
- 15 Item in eundo et redeundo de Strigonio et Curia Romana idem dominus lector exposuit florenos auri LXVI.
- Item decem et octo mensibus pro sollicitando cause stando in Curia Romana exposuit florenos auri I^c LXXXIII.

⁷⁴ Iohannes de Lett speyeri (Németország) klerikus, apostoli és császári közjegyző hitelesítette János pennei püspök, pápai bíró és commissarius, ügyhallgató Rómában 1453. július 30-án a sasadi tizedek ügyében kiadott oklevelét. (DF 237471. [EKM AR 45-4-18.])

⁷⁵ Guillelmus de Fondera mindkét jog doktora, oloroni (Franciaország) püspök (1451–1465), auditor Sacri Palatii. (HC II. 207.)

⁷⁶ Lucas Stephani de Piscia luccai (Olaszország) egyházmegyei klerikus, apostoli és császári közjegyző hitelesítette Orlandus de Bonarli de Florentia Rómában, 1456. július 5-én kiadott, Gatalóci Mátyás veszprémi püspökhöz szóló parancslevelét. (DF 237484. [EKM AR 45-5-7.])

⁷⁷ Orlandus de Bonarlis de Florentia mindkét jogi doktor, pápai káplán és ügyhallgató (RORC).

⁷⁸ Anthonius Caffarelli római advocatus. (Dizionario Biografio, Antonio Caffarelli.) — Lásd még DF 237593., p. 2.

⁷⁹ Szentkereszti András, a római Kúria advocatus consistorialis-a (ld. 49. oldal).

⁸⁰ Egyelőre nem ismert személy.

⁸¹ Hugo Dahveti procurator a pápai kúriában. (Vö. DF 237499. [EKM AR 45-5-22.])

⁸² Kutasi Gál fia Tamás vaskúri kanonok 1453. (lásd a szövegben), majd prépost 1465. január 26. – 1477. április 5., győri kanonok 1465. január 26. –, majd órkanonok 1479. április 26. – 1480. június 22. (Köblös J.: Egyházi közlések 402/74. sz.; Körmendy K.: *Studentes* 195/112. sz.); esztergomi kanonok 1466. augusztus 21. (DL 65554.) – 1473. szeptember 3. (DF 274059.). — A kutatás eddig is feltételezte, hogy kánonjogi tanulmányait Rómában végezte, de erre a legkorábbi adat 1455 tavaszáról volt. Tanulmányai finanszírozásához nyilván nagy mértékben hozzájárulhatott, hogy Rómában részt vett a perek intézésében. Később esztergomi vikárius lett: 1467. augusztus 26. (DL 90106.) – 1471. március 22. (DF 240566.)

⁸³ A szám ugyan LX-nek is olvasható, de akkor az összegzésben szereplő 350 forint helyett 411 forintot kapnánk.

1

[1456. július]

5

[p. 9.] Item cause ipse fuerant commisse Gwilhelmo episcopo Olorensi,⁸⁴ coram quo servatis servandis fuerat processum ad pronunciationem sententie, a qua pro parte dicti capituli appellatum extiterat et tandem fuerant commisse Orlando de Bonarlis de Florentia etc. auditori⁸⁵, pro supplicationi commissione solvit ½ florenum auri.

[1457. január – 1457. július]

10

15

20

Item abbas et conventus sinistre procedendo a Curia Romana optinuerant sequestum decimarum montis Newegh, quod licet exposit capitulum iuris ordine observato per reverendum dominum Bernardum Rovira⁸⁶ a condam bone memorie sanctissimo domino Calisto papa secundo⁸⁷ cause et causarum huiusmodi ac partium iudicem commissarium revocari et per eundem dominum Bernardum reverendo patri domino Mathie episcopo Wesprimiensi⁸⁸ et Luce doctori,⁸⁹ executoribus sequestri pretacti, ut ipsi a sequestratione abstinerent nec se amplius de eisdem intromitterent et alios, quantum in eis esset, facerent, abstinere et quod idem Lucas doctor illos centum XXVI⁹⁰ florenos auri, pro quibus decimas montis Newegh vigore premissi sequestri, antequam idem sequestum revocatum fuisset, arendaverat condam domino Ladislao de Gara,⁹¹ ipsis dominis et capitulo redderet sub censuris ecclesiasticis, mandari optinuerunt⁹² et quia iidem Mathias episcopus et Lucas

⁸⁴ Guillelmus de Fondera oloroní püspök, lásd fentebb!

⁸⁵ Vö. Orlandus de Bonarlis de Florentia mindkét jogi doktor pápai káplán és ügyhallgató Rómában, 1456. július 5-én kiadott, Gatalóci Mátyás veszprémi püspökhöz intézett parancslevelével. (DF 237484.)

⁸⁶ Bernardus Rovira kánonjogi doktor, valenciai kanonok, pápai káplán és ügyhallgató. Vö. 1458. március 1[.]. (DF 237499.), 1459. február 20. (DF 237526.)

⁸⁷ Így a szövegben, valószínűleg a következő pápára, II. Piusra gondolva rontotta el. – III. Callixtus pápa 1455. április 4. – 1458. augusztus 6. (Lexikon der Päpste und des Papsttums 45–47. [Georg Schwaiger].)

⁸⁸ Gatalóci Mátyás veszprémi püspök, lásd fentebb!

⁸⁹ Apáti Lukács veszprémi kispóp, lásd fentebb!

⁹⁰ Egy másik oklevélben 125 aranyforint. (DF 237494. [EKM AR 45-5-17.])

⁹¹ Garai László nádor 1447. szeptember 13. – 1458. július 26. (Engel P.: Archontológia I. 6.)

⁹² Vö. III. Callixtus pápa Rómában, 1457. május 21-én kelt parancslevelével: „Et sicut eadem petitio subiungebat dilectus filius Lucas prepositus ecclesie Omnium Sanctorum in castro Wesprimiensi vicarius predicti episcopi, cui littere sequestri huiusmodi priusquam [a kúriai regisztrumban: premissaque] illius revocationis littere presentate fuerant et qui pretextum litterarum sequestri huiusmodi dictas decimas sequestravit et illas dilecto filio nobili viro, Ladislao de Gara palatino regni Ungarie receptis ab eo quinquaginta florenis auri de Ungaria pro certa

1 doctor mandatum huiusmodi parvipendendo premissa adimplere
 noluerunt, ob hoc predictum capitulum Strigoniensem venerabilem
 dominum Petrum de Palichna decretorum doctorem, socium et
 concanonicum⁹³ eorum, tunc Bononie existentem, redire tamen seu
 5 huc repatriare volentem, quatenus ipse, antequam inde repatriaret,
 in Urbem Romanam proficisceretur et ibi contra dictos episcopum
 Wesprimiensem⁹⁴ et Lucam doctorem⁹⁵ ob non observationem
 predicti mandati iure mediante procederet aut causam huiusmodi
 non observationis mandati hic in partibus ydoneis personis committi
 10 obtineret, petivit et ad premissa exequenda protunc ipsum capitulum
 annotato domino Petro doctore pro expensis per fratrem Valentinum
 heremitam⁹⁶ in spem misit XL^{ta} florenos auri.

Quiquidem dominus Petrus doctor protunc in premissis
 procedendo et causam huiusmodi sollicitando obtinuit per prefatum
 15 dominum Calistum papam committi⁹⁷ abbati de Somoghwär⁹⁸ ac de
 Sambok⁹⁹ et Sancti Nicolai de Alba¹⁰⁰ ecclesiarum prepositis et quia

pecuniarum summa et, ut creditur, minori quam valeret pretio arrendavit et idem palatinus, postquam littere revocationis sequestri et mandati ac monitionis huiusmodi eis presentate et ipsi illarum vigore moniti et requisiti fuerant, ut a collectione decimarum et fructuum huiusmodi desisterent et ipse vicarius dictos quinquaginta florenos prefatis capituli traderet et assignaret in rebellionem adversus monitionem et mandatum huiusmodi insurgentes id facere contumaciter recusarunt ac dicto sequestro inherentes dictas decimas et fructus etiam extunc collegerunt et levaverunt pecunias et censuras predictas damnabiliter incurrendo” (káptalani példány: DF 237487. [EKM AR 45-5-10.]; a kúriai regisztrum: Mon. Rom. Vespr. III. 152–153., Bónis Gy.: Szentszéki reg. 343/2841. sz.)

⁹³ Palicsnai Péter kánonjogi doktor, esztergomi kanonok 1457. október 1. –, majd a Szűz Mária-kápolna igazgatója 1460. január 14. – t1480. augusztus 16. (C. Tóth N.: Esztergomi székeskáptalan I. 139/28. sz.).

⁹⁴ Gatalóci Mátyás veszprémi püspök, lásd fentebb!

⁹⁵ Apáti Lukács veszprémi kispópst, lásd fentebb!

⁹⁶ Minden bizonnyal azonos a Rómában élő Kapusi Bálint pálos szerzetessel, a Szent Péter-bazilika magyar gyóntatójával. (Monay F.: Római gyóntatók 38–46.)

⁹⁷ Lásd III. Callixtus pápa Rómában 1457. május 21-én kelt parancslevelét. (Mon. Rom. Vespr. III. 152., a kúriai regisztrumokból; Bónis Gy.: Szentszéki reg. 343/2841. sz.; káptalani példány: DF 237487. [EKM AR 45-5-10.])

⁹⁸ Vö. János somogyvári apátnak Apátiszentmártonban (Vaskaszentmárton, Somogy m.) 1457. július 20-án kelt, Istvánhoz (a neve üresen hagyva), a zsámbéki Szent János-egyház és Temesvári (Köblös J.: Egyházi középírték 369/105. sz.) András, a fehérvári Szent Miklós-egyház prépostjaihoz szóló jelentésével. (DF 237488. [EKM AR 45-5-11.]; Bónis Gy.: Szentszéki reg. 343/2842. sz.) A káptalan ügyvédje Szemerédi Balázs gömöri főesperes volt.

⁹⁹ Vö. István zsámbéki prépostnak zsámbéki házában 1457. július 28-án kelt, Buzlai Bertalan budafelhévízi préposthoz és Batori Gál budai éneklőkanonokhoz szóló jelentésével. (DF 237497. [EKM AR 45-5-20.]; Bónis Gy.: Szentszéki reg. 343/2844. sz.) A káptalan ügyvédje Szemerédi Balázs gömöri főesperes volt.

¹⁰⁰ Vö. Temesvári András, a fehérvári Szent Miklós-egyház prépostjának Fehérváron 1457. július 27-én kelt, Buzlai Bertalan budafelhévízi préposthoz és Gál budai

- 1 pro expeditione [p. 10.] premissorum predicti XL^{ta} floreni eidem domino Petro doctore non sufficebant, ideo ultra hec ad rationem capituli accomodavit iterum XL^{ta} florenos, quos expost capitulum solvit eidem. Idem autem Petrus doctor de premissis exposuit ordine
- 5 subscripto:¹⁰¹
 Item primo a Bononia usque Curiam ad se et equum V½ florenos.
 Item Hugoni Dahweti¹⁰² procuratori cause dedit florenos auri V.
 Item Anthonio Caffareli¹⁰³ advocato dedit florenos IIII.
 Item unum equum comparavit, super quo ad Curiam equitavit
- 10 florenos XXII.
 Item pro rescripto solvit florenos auri X.
 Item sex mensibus pro domo seu hospitio solvit hospiti florenos VIII.
 Item in primo mense ad se et famulum ac equum exposuit florenos
- 15 VIII.
 Item reliquis quinque mensibus pro commestibilibus ad se, famulum et equum exposuit florenos auri XVI.
 Item in redeundo domum ad se et equum exposuit florenos auri X.
 Item deinde pretacto domino Petro doctore redeunte dictisque
- 20 iudicibus ad executionem premissi rescripti requisitis atque religioso fratre Iohanne abbate de Somogghwar¹⁰⁴ se simpliciter exonerante prenotatis autem dominis Sancti Nicolai de Alba et de Sambok prepositis, protunc aliis pro predictis negotiis et propterea vices eorum venerabilibus et honorabilibus dominis Bartholomeo preposito
- 25 Sancte Trinitatis de Calidis Aquis superioribus Budensibus¹⁰⁵ ac Gallo cantori et canonico ecclesie Veteris Budensis¹⁰⁶ subdelegantibus pro litteris subdelegatoriis¹⁰⁷ capitulum solvit florenum auri I.

éneklókanonokhoz szóló jelentésével. (DF 237496. [EKM AR 45-5-19.]; Bónis Gy.: Szentszéki reg. 343/2843. sz.) A káptalan ügyvédje Szemerédi Balázs gömöri főesperes volt. — Talán e dátumhoz köthető Temesvári András, a fehérvári Szent Miklós-egyház és Szakcsi (C. Tóth N.: Préposti arch. 48.) Vince hántai prépost kijelölt bírák keltezetlen oklevélfogalmazványa az ügyben. (DF 237636. [EKM AR 45-14-21.], a fogalmazványban szerepel egy július 27-i dátum, illetve Péter apát neve.)

¹⁰¹ A tételek összeadása után az összeg 88 és fél aranyforint.

¹⁰² Hugo Dahveti, lásd fentebb!

¹⁰³ Anthonius Caffarelli római advocatus, lásd fentebb!

¹⁰⁴ János somogyvári apát 1457. július 20. (DF 237488.).

¹⁰⁵ Buzlai Márton fia, Bertalan budafelhévízi prépost 1457. július 28. (DF 237497.) – 1469. (Vö. Kubinyi A.: Gergelylaki Buzlaiak 269–270.)

¹⁰⁶ Bátori Gál budai kanonok 1454. június 17. –, majd olvasókanonok 1456. november 29. – 1469. május 29., valószínűleg ecsedi Bátori István országbíró törvénytelen gyermeke. (Köblös J.: Egyházi középréteg 284/5. sz.; C. Tóth N.: Ki kicsoda 23.)

¹⁰⁷ Vö. III. Callixtus pápának Rómában 1457. május 21-én kelt parancslevelével. (Mon. Rom. Vesp. III. 152., a kúriai regisztrumokból; Bónis Gy.: Szentszéki reg. 343/2841. sz.; káptalani példány: DF 237487. [EKM AR 45-5-10.])

- 1 Item procuratori et nuncio eorum, qui in premissis procedendo et ambulando procuravit, capitulum pro expensis dedit florenos auri X.

[1457. július 30. – augusztus 2.]¹⁰⁸

- 5 Item tandem cum ipsa subdelegatione capitulum misit magistrum Blasium archidiaconum¹⁰⁹ erga predictos dominos Bartholomeum prepositum¹¹⁰ et Gallum cantorem¹¹¹ ad requirendum ipsos, quatenus vigore huiusmodi [p. 11.] subdelegationis procederent, qui domini prepositus et cantor subdelegatione huiusmodi cum honore recepta decreverunt citationem in forma solita contra prefatum Lucam doctorem¹¹², pro quibus dictus magister Blasius solvit florenum auri I.

- 15 Item ultra hec idem magister Blasius existens in corpore offensus et ob hoc equitare non valens ivit in curru tribus equis vehentibus et tribus equestribus precedentibus, exposuit protunc ad se et famulos ac equos sex eundo, morando pluribus diebus expectandoque et iudices simul convocando in toto florenos XIII.

[1457. augusztus 5–7.]¹¹³

- 20 Item tandem cum illa citatione et ad faciendum exequi eandem prefatum capitulum misit Wesprimium magistrum Michaellem de Turon,¹¹⁴ qui ivit cum duobus famulis, secum insuper notarium puta magistrum Benedictum de Zegedino¹¹⁵ ac executorem, videlicet magistrum Iohannem Aranyas, protunc canonicum Sancti Stephani de castro et Sancti Thome martiris de promonotorio Strigoniensi

¹⁰⁸ Vö. DF 237628., 237489.

¹⁰⁹ Szemerédi Balázs gömöri főesperes, lásd fentebb!

¹¹⁰ Buzlai Bertalan budafelhévízi prépost, lásd fentebb!

¹¹¹ Bátori Gál budai éneklőkanonok, lásd fentebb!

¹¹² Apáti Lukács veszprémi kispépost, lásd fentebb!

¹¹³ Lásd Verőcei Simon veszprémi kanonok és Lovasi Imre oltárigazgató, Aranyasi János esztergom-szentistváni és esztergom-szenttamási kanonok, valamint Bertalan, a veszprémi Szent Miklós-egyház plébánosának Veszprémbe 1457. augusztus 6-án kelt, Buzlai Bertalan budafelhévízi préposthoz és Bátori Gál budai éneklőkanonokhoz, megbízott bírákhoz szóló jelentését. (DL 15180. = Bónis Gy.: Szentszéki reg. 343/2845. sz., DF 208735. [EKH 14-8-7.]) Az oklevelet Szegedi Benedek jegyző írta.

¹¹⁴ Túronyi László fia Mihály esztergomi kanonok 1457. augusztus 6. –; személyére és pályafutására lásd C. Tóth N.: Esztergomi székeskáptalan I. 146/47. sz. alatt írtakat!

¹¹⁵ Teljes nevén Szegedi Fancsal András fia, Benedek bácsi egyházmegyei klerikus, császári közjegyző (DF 237489.). Vö. még Bónis Gy.: Sasadi közjegyzők 104–105.

- 1 ecclesiarum,¹¹⁶ quorum quilibet similiter penes se habuerunt unum famulum equestrem, exposuit idem magister Michael ad se, equos et alios in distantia XIII miliarium florenos auri VIII.

- 5 Item illic Wesprimii stando et executores alios illic requiringdo ac executionem et litteras superinde expectando stetit tribus diebus et duabus noctibus, exposuit ad se, executores et equos florenos auri VI.

Item pro litteris relatoriis et laboribus executorum solvit florenum I.

Item in redeundo exposuit similiter florenos auri VI½.

[1457. augusztus – október 1.]

- 10 Item tandem ad terminum citationis predictum capitulum misit procuratores suos, videlicet dominos Blasium archidiaconum¹¹⁷ et Petrum doctorem¹¹⁸ Budam ad comparendum coram prefatis dominis Bartholomeo preposito et Gallo cantore¹¹⁹ cum citatione et executione eiusdem, qui procuratores iverunt cum equis VI ibique puta Bude
15 seu in superioribus Calidis Aquis Budensibus steterunt VI diebus et exposuerunt florenos auri VIII.

- Item, quia iidem Bartholomeus prepositus et Gallus cantor visis quibusdam frivolis exceptionibus pro adversa parte oblati se de causa et negotio huiusmodi exonerarunt et ad predictos subdelegandi
20 remiserunt, super qua remissione litteras eorum dederunt, pro qua solverunt florenum auri I.

Item tandem idem capitulum procuratores suos, scilicet dominum Clementem archidiaconum Zoliensem¹²⁰ et Petrum doctorem Albam ad comparendum coram memorato domino [p. 12.] preposito

¹¹⁶ Esztergomi Aranyas János bacc. in iur., esztergom-szentistváni 1457. november 7. (DF 238095.), korábban esztergom-szenttamási kanonok is 1457. augusztus 6. (DF 208735.), majd esztergomi és fehérvári kanonok 1461. június 26. (DF 236444.). (Vö. Köblös J.: Egyházi közlépreteg 343/29. sz., Körmendy K.: Studentes 192/101. sz.)

¹¹⁷ Szemerédi Balázs gömöri főesperes, lásd fentebb!

¹¹⁸ Palicsnai Péter esztergomi kanonok, lásd fentebb!

¹¹⁹ Vö. Buzlai Bertalan budafelhévízi prépostnak és Bátori Gál budai éneklőkanonoknak a prépost budafelhévízi házában 1457. augusztus 22-én kiadott, Szegedi Benedek közjegyző által hitelesített oklevelével. (DF 237489. [EKM AR 45-512.]; Bónis Gy.: Szentszéki reg. 343/2846. sz.) Az oklevélben csak Szemerédi Balázs gömöri főesperes szerepel. – Vö. még Szemerédi Balázs e napon kelt tiltakozásával: DF 249015. ([AEV 53.]; Bónis Gy.: Szentszéki reg. 343/2847. sz.)

¹²⁰ Szatmárnémeti Kelemen zólyomi főesperes 1457. augusztus 6. – 1460. december 16. (C. Tóth N.: Esztergomi székeskáptalan I. 142/36. sz.).

1 Sancti Nicolai,¹²¹ cui etiam prepositus de Sambok¹²² vices suas
subdelegaverat, qui iverunt in uno curru quatuor equis vechentibus
et quatuor aliis equitibus illicque puta Albe¹²³ propter cavillationes
plurimas partis adverse steterunt fere quindecim diebus et ultra
5 exposuerunt florenos XX^{ti}.

Item pretacti domini Clemens archidiaconus et Petrus doctor de
pretacta civitate Albensi venerunt Budam erga Ladislaum de Gara
palatinum, ut ab eo pecunias, pro quibus dictas decimas montis
Newegh eidem Ladislao de Gara prefatus Lucas doctor executor
10 prescripti perversi sequestri arendaverat,¹²⁴ ad id voluntate eiusdem
Luce doctoris executoris accedendo repeterent, qui dominus Lucas
superinde litteras suas eidem palatino misit, ibi Bude fuerunt XII
diebus expectando responsionem palatini, exposuerunt florenos auri
X½.

15 Item, quia in eodem termino palatinus prefatus huiusmodi
summa florenorum non solvit,¹²⁵ sed alium terminum ad solvendum
statuit, ad quem alium terminum idem capitulum similiter misit
Budam procuratorem suum, videlicet dominum Petrum doctorem,
qui ivit VIImet et stetit Bude X diebus,¹²⁶ exposuit in toto XII florenos
20 auri et ultra.

¹²¹ Vö. Temesvári András, a fehérvári Szent Miklós-egyház prépostjának Fehérváron, a Szűz Mária-egyházban 1457. szeptember 3-án kiadott, Szegedi Benedek közjegyző által hitelesített oklevelével. (DF 237490. [EKM AR 45-5-13.]; Bónis Gy.: Szentszéki reg. 343/2849. sz.) Az oklevélben csak Szatmárnémeti Kelemen zólyomi főesperes szerepel ügyvédként.

¹²² Vö. István zsámbéki prépostnak ottani házában 1457. szeptember 1-jén kiadott, Ferenc felsőörsi préposthoz szóló oklevelével. (DF 237498. [EKM AR 45-5-20.]; Bónis Gy.: Szentszéki reg. 343/2848. sz.) Az oklevelet Szegedi Benedek írta és az ügyvéd Szatmárnémeti Kelemen zólyomi főesperes volt.

¹²³ Vö. Temesvári András, a fehérvári Szent Miklós-egyház prépostjának az ottani házában 1457. szeptember 5-én kiadott, Szegedi Benedek közjegyző által hitelesített (DF 237491. [EKM AR 45-5-14.]; Bónis Gy.: Szentszéki reg. 343/2850. sz.) oklevelével, amelyben csak Szatmárnémeti Kelemen zólyomi főesperes szerepel ügyvédként, illetve András prépostnak e napon szintén Fehérváron kiadott másik (DF 237495. [EKM AR 45-5-18.]; Bónis Gy.: Szentszéki reg. 343/2851. sz.) oklevelével.

¹²⁴ Apáti Lukács veszprémi kisprépost a tizedeket 125 aranyforintért adta Garai László nádornak bérletbe. Vö. DF 237494. (EKM AR 45-5-17.)

¹²⁵ Vö. egy a budai várban 1457. szeptember 6-án kiadott közjegyzői oklevél másolatával, amely szerint Szatmárnémeti Kelemen megjelent a nádor előtt a mondott felszólítással, aki kérte a végrehajtás halasztását. (DF 237492. [EKM AR 45-5-15.]; Bónis Gy.: Szentszéki reg. 343/2852. sz.)

¹²⁶ 1457. szeptember 29. körül. — Vö. Szegedi Benedek közjegyző 1457. október 1-jei, az esztergomi egyház csarnokában kiadott oklevelében leírtakkal. (DF 237494. [EKM AR 45-5-17.])

[1457. október – 1458. július]¹²⁷

1

Item¹²⁸ anno Domini 1457 in mense Octobris dicti domini et capitulum 1457. X.
iamfatum dominum Petrum doctorem¹²⁹ ad Curiam Romanam pro
prosecutione et sollicitatione dictarum causarum transmiserunt, cui
5 pro expensis dicti domini et capitulum florenos auri II^c et XXXVI
ac unum equum XII florenos auri comparatum assignaverunt, quos
ordine subscripto exposuit.¹³⁰

Item primo de eisdem procuratori cause et causarum huiusmodi
solvit florenos XVII.

10

Item notario huiusmodi causarum solvit florenos auri puri XXX.

Item advocatis causarum huiusmodi solvit XXXIII florenos auri.

Item pro remissoriis duabus ad partes, per quas mandabantur
recipi testes, solvit florenos auri XI et VI carlenos.¹³¹

15

Item nunciis portantibus huiusmodi remissorias solvit III
florenos auri.

Item copistis solvit VIII florenos auri.

Item cursoribus presentium causarum solvit III florenos auri.

20

Item per undecim menses continue stando in Urbe pro
sollicitatione [p. 13.] causarum presentium metsecundus eques ac
in eundo et redeundo idem Petrus doctor exposuit florenos auri I^c
XXVII½.

[1458. július – november]

25

Deinde cum dicta remissoria¹³² de Curia Romana super examine
testium executoribus, videlicet preposito de superioribus Aquis
Calidis¹³³ et lectori Albensi¹³⁴ per cursorem ad id deputatum presentata
extitisset, eotunc memorati domini et capitulum pro executione

¹²⁷ A szöveg szerint Palicsnai Péter ugyan 11 hónapig volt Rómában, de 1458. július 24-én már Budán találjuk. (DF 237501. [EKM AR 45-5-24.])

¹²⁸ A sor elején keresztalakú jel a szöveg írójának a kezével, vö. 25. oldal.

¹²⁹ Palicsnai Péter esztergomi kanonok, lásd fentebb!

¹³⁰ Az egyes tételek összeadása után az összeg 235 és fél aranyforint, valamint 6 „Károlyarany”, amely egy 1494-es adat (LLMAeH II. 56.) szerint 48 dénárnak felel meg.

¹³¹ A szó jelentésére lásd LLMAeH II. 56.

¹³² Vö. Bernardus Rovira kánonjogi doktor, valenciai kanonok, pápai káplán és ügyhallgató Rómában 1458. március 1[.]-én kelt, a budafelhévízi, a fehérvári Szent Miklós- és Szűz Mária-egyházak prépostjaihoz szóló parancslevelével. (DF 237499. [EKM AR 45-5-22.]; Bónis Gy.: Szentszéki reg. 344/2854. sz.)

¹³³ Buzlai Bertalan budafelhévízi prépost, lásd fentebb!

¹³⁴ Temesvári András, a fehérvári Szent Miklós-egyház prépostja 1446. október 22. – (1457.), fehérvári olvasókanonok 1458. április 4. – 1468. január 28. (Köblös Gy.: Egyházi középréteg 369/105. sz.).

1 eiusdem remissorie venerabiles dominos Michaellem custodem,¹³⁵
 Gregorium licentiatum in decretis¹³⁶ et Petrum decretorum
 doctorem,¹³⁷ canonicos Strigonienses ac Ladislaum de Doroghaza
 notarium publicum¹³⁸ in presenti causa ad scribenda occurrentia¹³⁹
 5 cum VI equitibus Budam ac Albam Regalem transmiserant, ubi
 prefati domini prepositus et lector super executione remissorie
 antelate citationem contra condam Petrum abbatem¹⁴⁰ et conventum
 Pechwaradiensem decreverant et pro redemptione eiusdem citationis
 ac inquisitionis testium producendo, stando, morando et dietas
 10 faciendo sedecim diebus et ultra ac de Buda in quinque miliaribus,
 de Alba Regali vero per novem miliariam in eundo et redeundo
 exposuerunt florenos auri XXXII.

Item citationem contra abbatem et conventum decretam, de qua
 superius fit mentio, redemerunt florenos auri II.

15 Item eandem citationem decretam memorati domini et
 capitulum ad opidum Pechwaradiense ipsos abbatem et conventum
 Pechwaradienses ad citandum magistros Michaellem de Turon¹⁴¹
 et Gregorium de Kwssal,¹⁴² concanonicos et procuratores ipsorum
 in curru quatuor equis trahentibus et cum totidem equitibus
 20 transmiserunt, qui ad duo miliaria de Pechwarad, videlicet
 Quinqueecclesias euntes, executores in ipsa citatione scriptos,
 videlicet Gregorium Sancti Bartholomei¹⁴³ et Michaellem Sancti
 Benedicti¹⁴⁴ de civitate Quinqueecclesiensi ecclesiarum plebanos et
 canonicos in ecclesia Quinqueecclesiensi atque Blasium notarium¹⁴⁵
 25 consistorii vicarii Quinqueecclesiensis iuxta decentiam dignitatis
 ipsorum in curribus et equis duxerunt, qui ipsos Pechwaradini,
 videlicet condam Petrum abbatem et conventum, ut in forma

¹³⁵ Lippai Mihály kánonjogi doktor, esztergomi kanonok 1447. április 28. –, őrkano-
 nok 1453. május 4. – 1476. február 23. (C. Tóth N.: Esztergomi székeskáptalan I.
 136/20. sz.).

¹³⁶ Budai Gergely kánonjogi licenciátus, barsi főesperes 1458. május 25. – 1482. októ-
 ber 15. (C. Tóth N.: Esztergomi székeskáptalan I. 129/2. sz.).

¹³⁷ Palicsnai Péter esztergomi kanonok, lásd fentebb!

¹³⁸ Dorogházi János fia, László egri egyházmegyei császári közjegyző 1457–1484.
 (Személyére lásd C. Tóth N.: Esztergomi székeskáptalan I. 82–86., vö. Bónis Gy.:
 Sasadi közjegyzők 106.; Uő: Jogtudó értelmiség 270.)

¹³⁹ Bizonytalan olvasat.

¹⁴⁰ Sóvári Sós Péter pécsváradi apát, lásd fentebb!

¹⁴¹ Túronyi Mihály esztergomi kanonok, lásd fentebb!

¹⁴² Kusalyi Gergely esztergomi kanonok 1456. augusztus 17. – 1460. január 3. (C. Tóth
 N.: Esztergomi székeskáptalan I. 135/18. sz.).

¹⁴³ Gergely, a pécsi Szent Bertalan-egyház plébánosa és pécsi kanonok (ismeretlen,
 vö. Fedeles T.: Pécsi székeskáptalan 296.).

¹⁴⁴ Mihály, a pécsi Szent Benedek-egyház plébánosa és pécsi kanonok (ismeretlen,
 vö. Fedeles T.: Pécsi székeskáptalan 296.).

¹⁴⁵ Személye egyelőre nem ismert.

1 citationis etc. citarunt, ipsi Michael de Turon et Gregorius prefati
eundo Quinqueecclesias cum quatuor equis currum vechentibus
et totidem equitibus per XXVIII miliaria pro executoribus prefatis
5 ac deinde ducendo prefatos executores Pechwaradinum per duo
miliaria de Quinqueecclesia in curribus et equis pausandoque et
morando per duos dies Pechwaradini circa executionem premisse
citationis exposuerunt florenos auri XXXII.

[p. 14.] Item pro relatoriis super citatione prefata factis per executores
iamfatos eisdem executoribus solverunt florenum auri I.

10 Item notario in premissa executione requisito ac qui instrumentum
super executione iamfata confecit, solverunt florenum auri I.

Deinde cum premissa citatio in partibus¹⁴⁶ executata reportata
fuisset, antelati domini et capitulum prefatos dominum Michaellem
custodem¹⁴⁷ ac Gregorium licentiatum in iure canonico,¹⁴⁸ eorum
15 procuratores, unacum Ladislao de Doroghaza, notario publico¹⁴⁹ ad
terminum citationis prescripte transmiserunt, ubi coram prefatis
dominis preposito Sancte Trinitatis de superioribus Calidis Aquis
Budensibus ac Andrea lectore Albensi etc. reproduxerunt etc.¹⁵⁰ Et
tandem vigore remissorie testes pro parte dictorum dominorum
20 recipi et examinari postularant. Quiquidem domini prepositus et
lector testes pro parte antelatorum dominorum et capituli citatos et
productos recipientes ab eis sacramentum in presentia prefatorum
abbatis et conventus procuratoris nonnullos, ymmo quam plures
examinarunt dictaque eorundem et attestationem conscribi fecerunt.
25 In quorum testium receptione et examinatione Bude prefati domini
procuratores et syndici antedictorum dominorum et capituli
Strigoniensis¹⁵¹ stando et morando et sollicitando causas premissas
testiumque receptionem in quindecim diebus ac pluribus cum octo
equis et totidem personis exposuerunt florenos auri XL^{ta}.

30 Item notario, qui dicta testium ingrossavit,¹⁵² solverunt X florenos
auri.

Item, dum vigore et pretextu prescripte remissorie, ut ceperant
iamfati domini et capitulum testes recipi et examinari facere,

¹⁴⁶ Utána egy szónyi hely üresen hagyva.

¹⁴⁷ Lippai Mihály esztergomi örkanonok, lásd fentebb!

¹⁴⁸ Budai Gergely barsi főesperes, lásd fentebb!

¹⁴⁹ Dorogházi János fia László közjegyző, lásd fentebb!

¹⁵⁰ Vö. Buzlai Bertalan budafelhévízi prépost és Temesvári András fehérvári olvasó-
kanonok budai szállásán 1458. július 24-én kiadott, Dorogházi László közjegyző
által hitelesített oklevelével. (DF 237504. [EKM AR 45-6-1.]; Bónis Gy.: Szentszéki
reg. 344/2856. sz.) Az oklevélben csak Budai Gergely barsi főesperes szerepel a
káptalan ügyvédjeként.

¹⁵¹ A szövegben figyelmetlenségből „Strigonii” áll.

¹⁵² A szó alakjára és jelentésére lásd LLMAeH V. 227. (ingredior [ingredio, ingrodior]
3.), vö. uo. Suppl. I. 247. (ingrosso, csak a ‘megnövel’ jelentését ismeri.)

1 prelati, barones et nobiles simili convocati fuissent in congregatione
 ipsorum tunc Bude celebrando,¹⁵³ ubi idem condam Petrus abbas¹⁵⁴
 constituebatur pulsando aures reverendissime paternitatis vestre¹⁵⁵
 5 instantissime, quatenus in ipsis causa et causis ipsi domini et capitulum
 atque ipse et suus conventus compromitterent, ne diutius expensas,
 labores et fatigas sustinerent bonaque ecclesiarum Strigoniensis et
 Pechwaradiensis pro litibus inutiliter consumerent, coram eadem
 10 vestra reverendissima paternitate tractu spatio terminum dierum
 inter partes hincinde super compromisso fiendo. Ipse condam
 dominus Petrus abbas in sua ac conventus sui personis necnon
 venerabilibus et honorabilibus dominis Symone [p. 15.] de Tervisio
 decretorum doctore, lectore,¹⁵⁶ Ambrosio de Zantho preposito Sancti
 Stephani¹⁵⁷ et pluribus aliis ad huiusmodi compromissum faciendum
 15 et fiendum transmissis comparentibus idem abbas in sua ac sui
 conventus personis ac Symon doctor et Ambrosius prepositus aliique
 prefati procuratores et syndici dictorum dominorum et capituli ultro,
 sponte et libere compromiserunt etc., ut in forma compromissi etc.¹⁵⁸
 Idem syndici et procuratores pro premissis compromisso stando Bude
 et moram faciendo duodecim diebus et ultra cum sedecim equitibus
 20 exposuerunt in eundo et redeundo et ibidem stando florenos auri
 XXXII.

Item pro instrumento compromissi prefati solverunt florenos
 auri X.

25 Item in compromisso premissis certi termini de voluntate dicti
 abbatis et prefatorum dominorum atque capituli fuerant deputati,
 in quibus iura partium etc. coram domino arbitratore sive arbitro et
 amicabile compositore, videlicet paternitate vestra reverendissima
 producerentur sub penis centum marcarum et amissionis cause

¹⁵³ Az országgyűlést 1458. július 25-re hívták össze és augusztus 5-ig tartott. Vö. C. Tóth N.: Nádorváltás 1458-ban 98–101.

¹⁵⁴ Sóvári Sós Péter pécsváradi apát, lásd fentebb!

¹⁵⁵ Szécsi Dénes esztergomi érsek 1440. február 15. – 1465. február 1. (Engel P.: Archontológia I. 64.; Kubinyi A.: Szécsi Dénes).

¹⁵⁶ Trevisói Simon esztergomi olvasókanonok, lásd fentebb!

¹⁵⁷ Szántói Ambrus esztergom-szentistváni prépost 1458. április 9. – 1483. április 21. (C. Tóth N.: Esztergomi székeskáptalan I. 141/35. sz.).

¹⁵⁸ Vö. Kolozsvári Hano Lőrinc fia Szász János erdélyi egyházmegyei klerikus apostoli közjegyzőnek Budán, az esztergomi érsekség Szent György utcai palotájában 1458. július 24-én kiadott oklevelével, amely szerint az esztergomi káptalan ügyvédjei, Trevisói Simon kánonjogi doktor, esztergomi olvasókanonok, Szántó Ambrus esztergom-szentistváni prépost, Budai Gergely kánonjogi licenciátus, barsi főesperes, Palicsnai Péter kánonjogi doktor, Túronyi Mihály, Décsi Jakab és Pesti Lőrinc esztergomi kanonokok egyfelől, másfelől Péter pécsváradi apát a monostora nevében is Szécsi Dénes esztergomi érseket jelenlétében kérték fel az ügyben döntőbírónak. (DF 237501. [EKM AR 45-5-24.]; Bónis Gy.: Szentszéki reg. 344/2855. sz.)

- 1 etc. Quia iamfatus abbas in dictis terminis comparere per se et suos
procuratorem vel procuratores rennuit, prefata reverendissima
paternitas vestra ad instantem petitionem ipsorum dominorum
et capituli vigore compromissi ob id, ut ipsi domini et capitulum
5 satisfaciens terminis compromissi iura ipsorum, quibus uti vigore
compromissi et se iuvare voluissent, produxissent, processit, laudavit,
sententiavit et pronunciammentum fecit.¹⁵⁹

Item pro huiusmodi laudo et pronunciammento facto ac processibus
in eisdem factis solverunt florenos auri XXXII.

- 10 Cumque e(adem) v(estra) r(everendissima) p(aternitas) ad
executionem huiusmodi laudi et pronunciammenti facere processum
voluisset, antelati abbas et conventus perverso ducti consilio taliter
qualiter, saltem nulliter fingendi se appellasse a Sede Apostolica
iudicem in causis premissis deputari postularant¹⁶⁰ antetactosque
15 dominos et capitulum ad Curiam Romanam citari procurarant,¹⁶¹ pro
copia citationis et relationis solverunt florenos auri II.

¹⁵⁹ Vö. Kolozsvári Hano Lőrinc fia Szász János apostoli és Dorogházi János fia László császári közjegyzőknek az esztergomvári Szent György-palotában 1458. szeptember 8-án (DF 237508. [EKM AR 45-6-5.]; Bónis Gy.: Szentszéki reg. 345/2875. sz.) és szeptember 9-én, az esztergomvári nagyobb palotában (DF 237595. [EKM AR 45-12-22.]; Bónis Gy.: Szentszéki reg. 345/2876. sz.) kiadott oklevelével.

¹⁶⁰ Vö. Szécsi Dénes esztergomi érseknek az esztergomi vár nagyobb palotában 1458. szeptember 23-án kiadott, Kolozsvári Hano Lőrinc fia Szász János apostoli és Dorogházi János fia László császári közjegyzők által hitelesített oklevelével. (DF 237510. [EKM AR 45-6-7.]; Bónis Gy.: Szentszéki reg. 345/2877. sz.) — Lásd még Temesvári András fehérvári olvasókanonoknak fehérvári házában 1458. november 19-én (DF 237514. [EKM AR 45-6-11.]) és Buzlai Bertalan budafelhévízi prépostnak az egyház házában 1458. november 21-én (DF 209044. [AEV 56.]; Bónis Gy.: Szentszéki reg. 345/2878. sz.) kiadott oklevelével. Mindkét oklevelet Dorogházi János fia, László közjegyző hitelesítette és azokban csak Palicsnai Péter szerepel a káptalan ügyvédjeként. — Ide kapcsolódik Szécsi Dénes esztergomi érseknek az esztergomi várban, a nagyobb palotában 1458. december 2-án kiadott, Kolozsvári Hano Lőrinc fia Szász János apostoli közjegyző által hitelesített oklevele. (DF 237520. [EKM AR 45-6-17.]; Bónis Gy.: Szentszéki reg. 345/2879. sz.) A káptalan ügyvédjei Trevisói Simon esztergomi olvasókanonok és Palicsnai Péter kanonok voltak.

¹⁶¹ Vö. Bernardus Rovira kánonjogi doktor valenciai kanonok, pápai káplán és ügyhallgatónak Rómában 1459. február 20-án kiadott parancslevelével (DF 237526. [EKM AR 45-6-23.]; Bónis Gy.: Szentszéki reg. 345/2880. sz.), valamint István zsámbéki prépostnak és János, az esztergom-királyi városi Szent Lőrinc-egyház plébánosának Esztergomban, 1459. május 2-án kelt jelentésével. (DF 237527. [EKM AR 45-6-24.]; Bónis Gy.: Szentszéki reg. 346/2882. sz.)

1 [1459. június – 1461. április]¹⁶²

Item pro parte ipsorum abbatis et conventus antelati domini et capitulum citati ad Curiam Romanam iamfatum dominum Petrum doctorem¹⁶³ pro prosecutione presentis cause transmiserunt in
 5 anno Domini 1459 et quousque comitivam ipse Petrus doctor 1459
 ad viam expectavit Bude, exposuit florenos auri VII. Quod quia
 eotunc condam sanctissimus dominus noster, dominus Pius papa
 secundus¹⁶⁴ Mantue constituebatur¹⁶⁵ unacum [p. 16.] sua Curia, ubi
 10 pro sollicitatione cause presentis pretactus dominus Petrus doctor
 mansit¹⁶⁶ septem mensibus mettertius eques, exposuit eundo illuc et
 ibidem stando I^c florenos auri.

Item deinde a Manthua eundo Senas¹⁶⁷ mettertius eques exposuit
 florenos VI.

Item Senis semper pro sollicitatione cause prefate manendo XI
 15 mensibus,¹⁶⁸ ubi eotunc papa residebat cum sua Curia, exposuit
 florenos auri I^cXXV.

Item a Senis usque Urbem¹⁶⁹ veniendo mettertius exposuit florenos
 auri IIII.

Item morando in Urbe quatuor mensibus pro sollicitatione cause
 20 exposuit florenos auri XL^{ta}.

Item in reversionem domum de Urbe usque Strigonium mettertius
 veniendo exposuit florenos auri XXVI.

Item pro copia sententie super laudo solvit ½ florenum auri.

Item advocato Andree¹⁷⁰ solvit II florenos auri.

¹⁶² Palicsnai Péter esztergomi kanonok 1459. május 2-án (DF 237521. [EKM AR 45-6-18.]; Bónis Gy.: Szentszéki reg. 346/2883. sz.) és 4-én (DF 237524. [Uo. 45-6-21.]; Bónis Gy.: Szentszéki reg. 346/2884. sz.) még Esztergomban volt.

¹⁶³ Palicsnai Péter esztergomi kanonok, lásd fentebb!

¹⁶⁴ II. Pius pápa 1458. augusztus 19. – 1464. augusztus 14. (Lexikon der Päpste und des Papsttums 311–314. [Johannes Helmrath]).

¹⁶⁵ A pápa 1459. május 27. – 1460. január 18. között tartózkodott Mantovában. (Brosius, D.: Itinerar Papst Pius 427.)

¹⁶⁶ Palicsnai Péter esztergomi kanonok 1460. január 14-én Mantovából írt levelet a káptalannak. (DF 283898. [EKM Capsae ecclesiasticorum 11-1-2.], szövegét lásd a 3. fejezet 2. sz. alatt.)

¹⁶⁷ II. Pius pápa Mantovából 1460. január 18-án indult el és január 31-én érkezett meg Sienába. (Brosius, D.: Itinerar Papst Pius 428.)

¹⁶⁸ II. Pius pápa 1460. január 31-től – néhány környékbeli „kirándulást” (Macereti, Petriolo, Stigliano) leszámítva – szeptember 10-ig maradt Sienában. (Brosius, D.: Itinerar Papst Pius 428.) – Palicsnai Péter esztergomi kanonok 1460. május 6-án Sienából írt levelet a káptalannak. (DF 237538. [EKM AR 45-7-11.]; Bónis Gy.: Szentszéki reg. 345/2868. sz., szövegét lásd a 3. fejezet 3. sz. alatt.)

¹⁶⁹ II. Pius pápa 1460. szeptember 10-én indult el Sienából és október 6-án érkezett meg Rómába. (Brosius, D.: Itinerar Papst Pius 428.)

¹⁷⁰ Valószínűleg azonos a korábban szereplő Szentkereszti Andrásal.

- 1 Item pro bulla advocacionis cause¹⁷¹ solvit XIX florenos auri.
 Item pro supplicatione confirmationis laudi solvit I florenum auri.
 Item pro sumpto solvit II florenos auri.
 Item pro executione sententie solvit VIII florenos auri.
- 5 Item clerico secretarii solvit I florenum auri.
 Item pro reformatione solvit I florenum auri.
 Item pro brevi solvit II½ florenos auri.
 Item pro supplicatione solvit I florenum auri.
 [p. 17.] Item refferendario advocacionis solvit XII florenos auri.
- 10 Item pro forma 'significavit' solvit II florenos auri.
 Item auditori in propinis solvit III florenos auri.
 Item Michaeli Muller¹⁷² substituto procuratoris solvit II florenos auri.
 Item Hermanno notario¹⁷³ cause solvit I florenum auri.
- 15 Item pro minuta solvit II florenos auri.
 Item pro quibusdam articulis solvit II florenos auri.
 Item pro minuta sententie solvit I florenum auri.
 Item scriptori pro confirmatione laudi solvit IIII florenos auri.
 Item in¹⁷⁴ plumbo solvit IIII florenos auri.
- 20 Item pro minuta solvit IIII florenos auri.
 Item secretario solvit IIII florenos auri.
 Item registro bullarum solvit IIII florenos auri.
 Item clerico secretarii solvit II florenos auri.
 Item Theodorico de Calvis¹⁷⁵ solvit XX florenos auri.
- 25 Item pro presentatione sumpti solvit I florenum auri.
 Item Theodorico pro articulis solvit I florenum auri.
 [p. 18.] Item Symoni lectori¹⁷⁶ solvit XI florenos auri.
 Item pro confirmatione sententie in forma communi solvit II florenos auri.
- 30 Item Anthonio de Cortestis¹⁷⁷ pro reformatione solvit I florenum auri.
 Item Theodorico pro supplicatione solvit IIII florenos auri.
 Item pro brevi ultimo Rome emanato solvit XII florenos auri.¹⁷⁸

¹⁷¹ Lásd II. Pius pápának Mantovában 1459. szeptember 4-én (DF 237522. [EKM AR 45-6-29.]; Bónis Gy.: Szentszéki reg. 344/2859. sz.; fogalmazványa: DF 237629. [Uo. 45-14-15.]) kelt bulláját.

¹⁷² Személye egyelőre nem azonosított.

¹⁷³ Személye egyelőre nem azonosított.

¹⁷⁴ Előtte áthúzva: „pro”.

¹⁷⁵ Theodericus de Calvis (†1473) doct. decr., brémai (Németország) egyházmegyei, lübecki és braunschweigi prépost, pápai referendarius (1471), notarius (1473). (RORC)

¹⁷⁶ Trevisói Simon esztergomi olvasókanonok, lásd fentebb!

¹⁷⁷ Antonius de Cortesiis (†1474) scriptor cancellarie (1443–), comes palatinus (1458. július 23. – 1459. december), substitutus correctoris (1459. május). (RORC)

¹⁷⁸ Az egyes tételek összeadása után az összeg 438 aranyforint.

1

[1460. április –]

Item interim medio tempore ad instantiam Petri abbatis et conventus
causehuiusmodi reverendo domino Alberto episcopo Wesprimiensi¹⁷⁹
committebantur, qui easdem dominis Luce decretorum doctore,
5 preposito¹⁸⁰ Omnium Sanctorum de Wesprimio, Iohanni de Buda¹⁸¹
et Bartholomeo de superioribus Calidis Aquis Budensibus,¹⁸²
prepositis subdelegaverat,¹⁸³ coram quibus ipsi domini citati fuerant
et coram eisdem miserant Gregorium licentiatum archidiaconum
Borsiensem¹⁸⁴ et Michaellem de Turon¹⁸⁵ concanonicos eorum, cum
10 sex equis et totidem hominibus in eundo et redeundo ac ibidem
pausando exposuerunt florenos auri XII.

Item quia iidem subdelegati se exonerarunt et procedere noluerunt,
solverunt notario, qui superinde instrumentum confecit, II florenos
auri.

15 Item bulla apostolica super advocacione cause ac suppletione
defectuum et commissione cause r(everendissime) p(aternitati) v(estre)
fuit transmissa¹⁸⁶ per dominum Petrum doctorem¹⁸⁷ prefatum cursori,
qui eandem portavit Strigonium, pro sallario solverunt florenos auri
XX.

20 Item unum breve similiter super contentis prefate bulle iamfate
r(everendissime) p(aternitati) v(estre) scriptum per eundem dominum

¹⁷⁹ Vetési Albert veszprémi püspök 1458. június 2. (VOS 418–419.) – 1486. június 19. (DF 247906.).

¹⁸⁰ Apáti Lukács veszprémi kisprépost, lásd fentebb!

¹⁸¹ Fodor János budai prépost 1454. június 17. – 1467. április 26. (Köblös J.: Egyházi középréteg 291/28. sz.).

¹⁸² Buzlai Bertalan budafelhévízi prépost, lásd fentebb!

¹⁸³ Lásd Vetési Albert veszprémi püspök, örökös ispánnak veszprémi palotájában 1460. április 25-én kiadott oklevelét. (DF 237619. [EKM AR 45-14-6.], egykorú egyszerű másolat.) — Vö. még János, a veszprémi Keresztelő Szent János-egyház, Bertalan, a veszprémi Szent Miklós-egyház és Domokos, a veszprémi Szent Margit-egyház plébánosainak a veszprémi várban a nagyobb palota melletti új étkezőében (*in cenaculo novo*) 1460. május 19-én kiadott, Ajaki Lőrinc fia Benedek egri egyházmegyei császári közjegyző által hitelesített oklevelével. (DF 237531. [EKM AR 45-7-4.]) Az esztergomi káptalan ügyvédje Vendégi Mihály kanonok volt.

¹⁸⁴ Budai Gergely barsi főesperes, lásd fentebb!

¹⁸⁵ Túronyi Mihály esztergomi kanonok, lásd fentebb!

¹⁸⁶ Lásd II. Pius pápának 1) Mantovában 1459. szeptember 4-én (DF 237522. [EKM AR 45-6-19.]; Bónis Gy.: Szentszéki reg. 344/2859. sz.; fogalmazványa: DF 237629. [Uo. 45-14-15.]) kiadott parancslevelét, illetve 2) az ezt ismétlő ugyanott 1460. január 18-án (DF 237532. [Uo. 45-7-5.]; Bónis Gy.: Szentszéki reg. 344/2863. sz.), továbbá 3) Sienában 1460. június 2-án kiadott okleveleit, amellyel jóváhagyta a Dénes érsek által létrehozott egyezséget (DF 237545. [Uo. 45-7-18.]; Bónis Gy.: Szentszéki reg. 345/2871. sz.), valamint szintén Sienában 1460. augusztus 4-én kiadott bulláit. (Mon. Rom. Vespr. III. 162.)

¹⁸⁷ Palicsnai Péter esztergomi kanonok, lásd fentebb!

- 1 Petrum doctorem fuit transmissum de Manthua, portitori eiusdem a Manthua Strigonium solverunt florenos auri XII.

[1460. április – 1461. október]

- 5 Item procurator et syndicus dictorum dominorum bullam et breve apostolicas e(edem) v(estre) r(everendissime) p(aternitati)¹⁸⁸ presentavit etc., vigore quarum citationem contra abbatem et conventum prefatos ac processum decerni postulavit etc. E(adem) v(estra) r(everendissima) p(aternitas) [p. 19.] citationem et processum vigore earundem decrevit¹⁸⁹ etc., pro citatione decreta sub sigillo
10 e(iusdem) v(estre) r(everendissime) p(aternitatis) cum insertione bulle et brevis solverunt I florenum auri.

- Item eandem citationem per honorabilem magistrum Thomam de Tharata, rectorem capelle Corporis Christi et canonicum Strigoniensem,¹⁹⁰ eorum procuratorem ad partes transmiserunt,
15 videlicet Pechwaradinum, qui pro executoribus in eadem citatione scriptis ivit Quinqueecclesias per viginti octo miliaria a Strigonio abindeque executores in curru et equis pro duo miliaria, de Quinqueecclesiis videlicet Pechwaradinum duxit ibique Petrum abbatem¹⁹¹ et conventum citari fecit.¹⁹² Ad executores pro vectura ac
20 victualibus et salario eorundem litterisque relatoriis solvendo et ipse magister Thomas in eundo et redeundo XII diebus pro executione prefata ambulando exposuerunt florenos auri XL^{ta}.

Item notario¹⁹³ pro instrumento executionis citationis solvit I florenum auri.

¹⁸⁸ Szécsi Dénes esztergomi érsek, lásd fentebb!

¹⁸⁹ Lásd Szécsi Dénes esztergomi érseknek Esztergomban 1460. április 20-án kiadott parancslevelét. (DF 237529. [EKM AR 45-7-12.]; Bónis Gy.: Szentoszéki reg. 344/2865. sz.) A káptalan ügyvédje Túronyi Mihály nógrádi főesperes volt.

¹⁹⁰ Tharata-i Tamás esztergomi kanonok 1458. augusztus 9. – 1486. február 6., a Krisztus-teste kápolna igazgatója 1460. május 2. – 1489. január 9. (C. Tóth N.: Esztergomi székeskáptalan I. 77–81. és 145/ 44. sz.).

¹⁹¹ Sónári Sós Péter pécsváradi apát, lásd fentebb!

¹⁹² Lásd Mihály, a pécsvárosi Szent Benedek- és Mátyás, a pécsi falakon kívüli Mindenszentek-egyház plébánosainak Pécsen, 1460. május 2-án Szécsi Dénes érsekhez szóló jelentését, amely szerint május 1-jén megidézték Péter apátot és a konventet a monostorban a konventi ülésen. (DF 237598. [EKM AR 45-13-3.]) – A két plébános egyúttal pécsi kanonok is volt: Mihály 1444 és 1464 között, míg Mátyás 1451 és 1460 között mutatható ki a plébánia élén. (Fedeles T.: Pécsi székeskáptalan 296.)

¹⁹³ Szentadorjáni János fia, Imre jegyző (DF 237598. [EKM AR 45-13-3.]), zágrábi egyházmegyei császári közjegyző (DF 261227. [AEV ST], p. 48.).

1 Item, quia ipse Petrus abbas medio tempore post citationem
 moriebatur,¹⁹⁴ antelatus Petrus doctor¹⁹⁵ pro sollicitatione dictarum
 causarum constitutus in Curia Romana unum breve obtentus ibidem,
 ut dicta r(everendissima) p(aternitas) v(estra) premissas causam
 5 et causas contra dictos condam Petrum abbatem et conventum
 anten<o>tatos contra successorem eiusdem abbatis, videlicet
 Iohannem prepositum et gwbernatores¹⁹⁶ abbacie Pechwaradiensis
 et conventum loci eiusdem resumeret et fine terminaret vigore dicti
 compromissi.¹⁹⁷ Illud breve prefatus Petrus doctor Strigonium misit
 10 de Curia, portitori eiusdem ad rationem dictorum dominorum et
 capituli solvit XX florenos auri.

[1462. július – 1463. február]

Item breve predictum¹⁹⁸ procurator et syndicus dictorum dominorum
 et capituli presentavit e(edem) v(estre) r(everendissime) p(aternitati)
 15 vigoreque eiusdem procedi et citationem contra Iohannem
 prepositum et gwbernatores¹⁹⁹ abbacie ac conventum loci eiusdem
 ad videndam resumi causam et causas prefatas decerni postulavit etc.
 E(adem) v(estra) r(everendissima) p(aternitas) huiusmodi processum
 et citationem etc. decrevit commisitque in partibus exequi, pro
 20 citatione eadem ad resumendam causam cum insertione brevis²⁰⁰
 solvit florenum auri I.

[p. 20.] Item cum eadem citatione miserunt dicti domini et
 capitulum honorabilem magistrum Iohannem de Bechencz,²⁰¹
 procuratorem eorum Saxardiam et Batham per XXVIII miliaria de
 25 Strigonio pro executoribus deputatis in dicta citatione mettertium
 equitem, qui misit abinde Pechwaradinum abbatem de Saxardia per
 quatuor et alterum abbatem de Batha per tria miliaria, duos videlicet

¹⁹⁴ Sóvári Sós Péter pécsváradi apát 1460. május 28-án (DF 261227. [AEV ST], p. 30.) még ügyvédeknek vallott. E napon a monostor név szerint felsorolt szerzetesei konventi üléseken ugyanazokat vallották ügyvédjeikként. (DF 237600. [EKM AR 45-13-5.]) Az ügyvédek között megtalálható Bencenci János váci és titeli kanonok meg Dorogházi László közjegyző is. A bevallást tévők névsorát lásd a 66. oldal 265. jegyzetében!

¹⁹⁵ Palicsnai Péter esztergomi kanonok, lásd fentebb!

¹⁹⁶ Beckensloer János pécsváradi kormányzó, lásd fentebb!

¹⁹⁷ Lásd II. Pius pápának Rómában 1461. október 19-én kelt brevét. (DF 237533. [EKM AR 45-7-6.]; Bónis Gy.: Szentszéki reg. 351/2910. sz.)

¹⁹⁸ Lásd az előbbi jegyzetet!

¹⁹⁹ Beckensloer János pécsváradi kormányzó, lásd fentebb!

²⁰⁰ Lásd Szécsi Dénes esztergomi érseknek Esztergomban 1462. július 10-én kiadott oklevelét, amelyben átírta II. Pius pápa 1461. október 19-i brevét is. (DF 237534. [EKM AR 45-7-7.])

²⁰¹ Bencenci János esztergomi kanonok, lásd fentebb!

1 executores,²⁰² quorum quilibet cum duodecim equitibus ac octo equis
 currus ipsorum trahentibus iuxta decentiam status ipsorum et unum
 notarium in curru sumptibus et expensis prefatorum dominorum
 et capituli duxit ipsosque Iohannem gwbernatores²⁰³ abbacie et
 5 conventum citari fecit²⁰⁴ et eosdem executores reduxit, ipse mettertius
 per XXVIII miliaria eundo et redeundo in quindecim diebus stando
 et morando ac executores ducendo et reducendo exposuit ad rationem
 eorundem dominorum et capituli XXXVIII florenos auri.

10 Item pro litteris relatoriis iamfate citationis²⁰⁵ solvit I florenum
 auri.

Item pro instrumento relationis citationis²⁰⁶ solvit I florenum auri.

Item premissam citationem ad resumendam causam unacum
 eius executione in termino citationis procurator et syndicus dictorum
 dominorum et capituli coram e(adem) v(estra) r(everendissima)
 15 p(aternitate) presente procuratore Iohannis gwbernatoris et
 conventus exhibuit et produxit, ubi coram v(estra) r(everendissima)
 p(aternitate) actionem proposita etc., procurator gubernatoris et
 conventus, ut in actis etc. terminum ad respondendum petiit, e(adem)
 v(estra) r(everendissima) p(aternitas) ipsum eisdem prefixit etc.,²⁰⁷ ut
 20 in actis, in quo ipse procurator gubernatoris et conventus monasterii
 Pechwaradiensis procuratoria videlicet instrumenta duo produxit,
 pro quorum instrumentorum copiis domini et capitulum solverunt I
 florenum auri.

25 Item pro litteris prorogatoriis ad tenendum terminum huiusmodi
 solvit I florenum auri.

Item in termino prefixo partibus compar<e>ndi ac respondendi
 actioni prefatorum dominorum et capituli iidem domini et
 capitulum per ipsorum procuratorem comparuerunt, qui eorundem
 gwbernatoris abbacie et conventus contumaciam non comparendi
 30 neque satisfaciendi termino accusavit et petiit reputari tales ac

²⁰² A végrehajtó a két apát volt.

²⁰³ Beckensloer János pécsváradi kormányzó, lásd fentebb!

²⁰⁴ Lásd Álmosdi Csire Zsigmond (vö. C. Tóth N.: Préposti arch. 47) szekszárdi és László bátai apátok Szekszárdon, 1462. október 15-én kelt, Dénes érsekhez szóló jelentését, amely szerint a káptalan ügyvédje, Bencenci János esztergomi és fehérvári kanonok által Szöllősi Péter pécsi egyházmegyei közjegyző jelenlétében bemutatott parancsa értelmében október 14-én Pécsváradon elvégezték az idézést. (DF 237603. [EKM AR 45-13-8.]) A jelentést Szöllősi Péter írta.

²⁰⁵ DF 237603. (EKM AR 45-13-8.)

²⁰⁶ A Szöllősi Péter közjegyző által kiállított példány nem maradt fenn.

²⁰⁷ Lásd Szécsi Dénes esztergomi érseknek Esztergomban 1463. január 16-án kiadott halasztólevelét. (DF 237606. [EKM AR 45-13-11.]) Az oklevél hátlapján lévő feljegyzés szerint a káptalant Palicsnai Péter, a Szűz Mária-kápolna igazgatója és Túronyi Mihály nógrádi főesperes, esztergomi kanonokok képviselték és a cselekményt Paksi Pál közjegyző jegyezte fel.

1 citationem in walvis per edictum exequendi ad producenda [p. 21.]
omnia iura etc., quibus uti et se iuvare vellent, hincinde parte etc.,
ut in forma inter acta etc., quam citationem et processum talem fieri
e(adem) v(estra) r(everendissima) p(aternitas) decrevit, pro cuius
5 citationis redemptione ac executione eiusdem in valwis²⁰⁸ solvit ½
florenum auri.

Deinde immediate scripta citatione reproducta et dictis Iohanne
et conventu pro contumacibus reputatis procurator prescriptorum
dominorum et capituli citationem et processum ad dicendum contra
10 producta etc. per edictum exequendum petiit etc., ut in forma,²⁰⁹
quam tandem iidem domini et capitulum sub sigillo e(edem) v(estre)
r(everendissime) p(aternitatis) ingrossatam habuerunt et redimerunt
XXIII denarios, quorum I^c florenos valuerunt.

Item pro executione eiusdem in valvis notario²¹⁰ solvit XII denarios.
15 Consequenter, quia in termino citationis ad dicendum contra
prefata producta iidem Iohannes gwbernator et conventus non
comparuerunt accusata contumacia eorundem pro talibus, quibus
reputatis etc., procurator antedictorum dominorum et capituli petiit
processum ulteriorem et citationem ad videndam et audiendam
20 concludi etc., quos citationem et processum prefata r(everendissima)
v(estra) p(aternitas) decrevit, ut in actis etc. in forma citationis etc.²¹¹
Pro qua citatione ipsi domini et capitulum solverunt XXIII denarios,
quorum I^c florenos valuerunt.

Item notario²¹² pro executione eiusdem in valvis solverunt XII
25 denarios.

Item deinde ad videndam et audiendam ferri sententiam
diffinitivam etc. in valvis citari fecerunt per edictum prefatos
Iohannem gubernatorem abbacie et conventum, pro qua citatione
solverunt XXIII denarios, quorum I^c valuerunt florenos auri.

²⁰⁸ 1463. január 16-án Paksi Pál közjegyző hajtotta végre. (DF 237606. [EKM AR 45-13-11.], hátlapi feljegyzés.)

²⁰⁹ Lásd Szécsi Dénes esztergomi érseknek Esztergomban 1463. január 22-én kiadott halasztólevelét. (DF 237607. [EKM AR 45-13-12.]) Az oklevél hátlapján lévő feljegyzés szerint a káptalant Palicsnai Péter, a Szűz Mária-kápolna igazgatója, esztergomi kanonok képviselte és a cselekményt Kolozsvári Hano Lőrinc fia Szász János közjegyző jegyezte fel.

²¹⁰ 1463. január 24-én Kolozsvári Hano Lőrinc fia Szász János közjegyző hajtotta végre. (DF 237607. [EKM AR 45-13-12.], a hátlapi első feljegyzés, a káptalant Palicsnai Péter kánonjogi doktor esztergomi kanonok képviselte.)

²¹¹ Lásd Szécsi Dénes esztergomi érseknek Esztergomban 1463. január 28-án kiadott halasztólevelét. (DF 237605. [EKM AR 45-13-10.]) A káptalant Túronyi Mihály kanonok képviselte. (DF 237607. [Uo. 45-13-12.], hátlapi második feljegyzés.)

²¹² 1463. január 29-én Kolozsvári Hano Lőrinc fia Szász János közjegyző hajtotta végre. (DF 237605. [EKM AR 45-13-10.], a hátlapi első feljegyzés; a káptalant Palicsnai Péter kánonjogi doktor kanonok képviselte.)

1 Item notario²¹³ pro executione eiusdem in valvis, coram quo affixa fuit, solverunt XII²¹⁴ denarios, quorum I^c florenos valuerunt.

Item ad terminum citationis ad ferendam sententiam in causis presentibus de mandato e(iusdem) v(estre) r(everendissime) p(aternitatis) venerabiles dominos Andream lectorem Albensem²¹⁵ in
5 curru cum octo equis et totidem personis per IX miliaria, Andream decretorum doctorem canonicum et vicarium Wesprimiensem²¹⁶ metsexum cum totidem equis per XIII²¹⁷ miliaria ac Clemente similiter decretorum doctorem [p. 22.] prepositum et vicarium
10 Vaciensem²¹⁸ et Egidium decretorum doctorem archidiaconum Chongradiensem²¹⁹ cum octo equis et totidem hominibus Strigonium duxerunt pro assessoribus, quibus e(adem) v(estra) r(everendissima) p(aternitas) acta et processus presentis cause et causarum presentari fecit et per decem dies continue videntes et conferentes super eisdem
15 in expensis memoratorum dominorum et capituli manserunt, ad quos in eisdem decem diebus ac inducendo et reducendo eosdem Albam, Wesprimium et Waciam exposuerunt in toto florenos auri LX^{ta}.

Item visis eisdem actis et processibus e(adem) v(estra) r(everendissima) p(aternitas) de consilio ipsorum assessorum et aliorum etc. sententiam pro parte dictorum dominorum et capituli ac contra Iohannem gwbernatozem et conventum Pechwarad tulit et promulgavit,²²⁰ pro quaquidem sententia sive litteris super eadem

²¹³ 1463. február 3-án Kolozsvári Hano Lőrinc fia Szász János közjegyző hajtotta végre. (DF 237605. [EKM AR 45-13-10.], a hátlapi második feljegyzés, a káptalant Pálcsinai Péter kánonjogi doktor kanonok képviselte.) — Másolata: DF 261227. (AEV ST), p. 265–266.

²¹⁴ Itt az előbbieik alapján tollban maradhatott néhány betű (X és II) a 24-ből.

²¹⁵ Temesvári András fehérvári olvasókanonok, lásd fentebb!

²¹⁶ Budai András kánonjogi doktor, veszprémi vikárius és kanonok: 1462. augusztus 18. (DL 88380. = Bónis Gy.: Szentszéki reg. 356/2946. sz.) – 1464. augusztus 8. (MEV 291.)

²¹⁷ A kihúzott XII fölé írva.

²¹⁸ Kelemen kánonjogi doktor, váci prépost és vikárius 1456. február 13. (DL 57722.) – 1466. július 29. (DF 248695.)

²¹⁹ Egyed kánonjogi doktor, csongrádi főesperes 1457. január 17. (DL 44817.) – 1473. szeptember 22. (DL 17432.)

²²⁰ Lásd Szécsi Dénes esztergomi érseknek az esztergomi érseki vár nagy szobájában 1463. február 21-én kiadott ítéletlevelét. (DF 237535.; [EKM AR 45-7-8.]; Bónis Gy.: Szentszéki reg. 359/2965. sz.) — Vö. még Mátyás király Budán 1463. január 17-én kiadott, az érsekhez szóló parancslevelével, amelyben Beckensloer János pécsváradi kormányzó panaszára meghagyta az érseknek, hogy a pert jelen állapotában 1463. február 16-ra küldje át az ő, meg a főpapok és bárók jelenléte elé és döntésére. (DF 261227. [AEV ST], p. 260–261.) — Az oklevelet a pécsváradi monostor ügyvédje 1463. február 1-jén mutatta be az érseknek az esztergomi vár nagyobb szobájában a káptalan ügyvédje, Bencenci János esztergomi kanonok jelenlétében, aki tiltakozott a per áttelése ellen. (DF 261227. [Uo.], p. 259–260.)

- 1 sententia emanatis sub sigillo e(iusdem) v(estre) r(everendissime)
p(aternitatis), solverunt notario florenos auri L^{ta}.

[1463. december – 1464. augusztus]²²¹

- Deinde post prolationem sententie diffinitive anno Domini 1463 1463
5 ad instantiam prefatorum Iohannis gwbernatoris²²² et conventus
Pechwaradiensis prefati domini et capitulum fuerant citati ad Curiam
Romanam, ubi causa et cause huiusmodi committebantur. In quibus
causis ipsi domini et capitulum memoratum dominum Petrum
doctorem²²³ sollicitatorem pro prosecutione earundem ad Curiam
10 Romanam transmiserunt, cui pro prosecutione ipsarum causarum in
spem eidem solverunt III^C florenos auri puri et tres equos comparatos
LIIII florenos auri puri tradiderunt, quosquidem III^C florenos auri ac
tres equos idem Petrus doctor ordine subscripto exposuit:²²⁴
Item procuratori causarum IIII^{or} florenos auri.
15 Item advocatis causarum XII florenos auri.
Item pro supplicatione et minuta advocationis VI florenos auri.
Item uni sollicitatori causarum XL^{ta} florenos auri.
Item secretario domini Theanensis²²⁵ III florenos auri.
[p. 23.] Item pro bulla advocationis XXXIX florenos auri.
20 Item pro sumpto II florenos auri.
Item pro eadem bulla III florenos auri.
Item pro reformatione bulle in verbo, ut premittitur, I½ florenos
auri.
Item in eundo de Strigonio ad Curiam mettertius, quia aliubi
25 propter timorem habuit plures equites, exposuit XXXVI florenos auri.
Item de Urbe ad Senas post papam²²⁶ eundo exponit VI florenos.
Item eundo de Senis ad Petrolum²²⁷ exposuit VI florenos.
Item de Petrolo ad Senas²²⁸ et de Senis ad Urbem²²⁹ post papam
exposuit VII florenos.

²²¹ Palicsnai Péter esztergomi kanonok 1463. december 14-én még Esztergomban volt. (DL 15898.)

²²² Beckensloer János pécsváradi kormányzó, lásd fentebb!

²²³ Palicsnai Péter esztergomi kanonok, lásd fentebb!

²²⁴ Az egyes tételek összeadása után az összeg 337 és fél aranyforint.

²²⁵ Nicolaus Fortiguerra de Pistorio (†1474) teanói püspök (1458–), bíboros (1460–) titkára. (HC II. 249.)

²²⁶ II. Pius pápa 1464. február 5-ig tartózkodott Rómában, ahonnan másnap indult el és február 21-én érkezett meg Sienába. (Brosius, D.: Itinerar Papst Pius 431.)

²²⁷ II. Pius pápa 1464. április 5. és április 28. között tartózkodott Petriolóban. (Uo. 431.)

²²⁸ II. Pius pápa 1464. május 1. és 8. között tartózkodott Sienában. (Uo. 431.)

²²⁹ II. Pius pápa 1464. május 19-én érkezett meg Rómába és június 17-ig tartózkodott ott. (Uo. 431.)

1 Item ab Urbe usque Anconam²³⁰ post papam eundo exposuit florenos auri XVI.

Item de Ancona usque Strigonium exposuit XVI florenos auri.

5 Item octo mensibus morando ibidem, ubi papa constituebatur, pro sollicitatione causarum exposuit florenos auri I^CXL^{ta}.

[1464. szeptember –]

Item quia medio tempore papa moriebatur,²³¹ papa modernus²³² mandavit, ut non obstante morte mandatoris procedatur vigore prefate bulle etc.²³³ Prefata bulla²³⁴ pape fuit portata, pro eadem
10 solverunt II florenos auri et portitori eiusdem Strigonium solverunt XVIII florenos auri.

Item vigore prefate bulle,²³⁵ videlicet que fuit portata e(edem) v(estre) r(everendissime) p(aternitati)²³⁶ cum commissione causarum, ut premissam sententiam demandaret executori ac suppleret defectus,
15 si qui intervenissent, necnon confirmaret [p. 24.] et ratificaret et demandaret executioni et expensas taxaret etc., prefati Iohannes gubernator²³⁷ et conventus Pechwaradiensis ad instantiam dictorum dominorum et capituli fuerunt citati per litteras citatorias sub sigillo e(iusdem) v(estre) r(everendissime) p(aternitatis) emanatas,²³⁸ pro
20 qua citatione cum insertione bulle prefate solverunt florenos auri II.

Item portitori bulle eiusdem solverunt florenos auri VIII.²³⁹

Item illi, qui eandem citationem ad partes per XXVIII miliaria de Strigonio ad Pechwarad portavit ipsamque exequi per executores

25

²³⁰ II. Pius pápa 1464. július 18-án érkezett meg — Narnin, Trevin, San Severinón és Osimón keresztül — Anconába. (Uo. 431–432.)

²³¹ II. Pius pápa 1464. augusztus 14-én hunyt el.

²³² II. Pál pápa 1464. augusztus 30. – 1471. július 26. (Lexikon der Päpste und des Papsttums 273–275. [Heribert Müller]).

²³³ Lásd II. Pál pápa Rómában 1464. szeptember 27-én kiadott bulláját. (DF 237328. [EKM AR 44-4-6.]; Bónis Gy.: Szentszéki reg. 366/3006. sz., DF 237547. [Uo. 45-8-2.] alapján.)

²³⁴ Lásd II. Pius pápa Petriolóban 1464. április 11-én kiadott bulláját. (DF 237544. [EKM AR 45-7-17.]; Bónis Gy.: Szentszéki reg. 365/3001. sz., az átírásból: DF 237540. [Uo. 45-7-13.])

²³⁵ DF 237544. (EKM AR 45-7-17.)

²³⁶ Szécsi Dénes esztergomi érsek, lásd fentebb!

²³⁷ Beckensloer János pécsváradi kormányzó, lásd fentebb!

²³⁸ Lásd Szécsi Dénes esztergomi érseknek Esztergomban 1464. július 24-én kiadott parancslevelét. (DF 237540. [EKM AR 45-7-13.], másolata: DF 264695. [Uo. 76-C.], június dátummal.) A káptalan ügyvédje Budai Gergely kánonjogi licenciátus, barsi főesperes volt.

²³⁹ A bejegyzés szövegét ugyanaz a kéz utólag, + jellel jelölve a helyét, az oldal tetején írta le.

1 deputatos procuravit,²⁴⁰ cum expensis ad executores factis solverunt florenos auri XVI.

Item pro relatoria citationis solverunt I florenum auri.

5 Item, quia e(adem) r(everendissima) v(estra) p(aternitas) in termino prefixo citationis non erat Strigonii,²⁴¹ prefati domini et capitulum memoratos dominum Petrum doctorem²⁴² et Iohannem de Beczencz²⁴³ in curru cum octo equitibus miserunt post e(andem) p(aternitatem) v(estram) r(everendissimam) et iverunt usque Zechen²⁴⁴ per decem miliaria et tandem in Mohora²⁴⁵ coram e(adem) v(estra) p(aternitate) r(everendissima) citationem cum executione reproduxerunt et terminum comparendi Strigonii e(adem) v(estra) r(everendissima) p(aternitas) prefixit, iidem in eundo et redeundo ac pausando pro termino et reproductione eiusdem citationis exposuerunt in toto florenos auri puri XVI.

15 Deinde in termino prefixo coram e(adem) p(aternitate) v(estra) r(everendissima) procuratores ambarum partium Strigonii comparuerunt et procurator Iohannis gwbernatoris ac conventus quasdam pretensas exceptiones produxerat,²⁴⁶ pro quarum copiis notario solverunt I florenum auri.

20 Item servatis hincinde servandis et nonnullis terminis de mandato e(iusdem) v(estre) r(everendissime) p(aternitatis) prefati domini et capitulum assessores, videlicet Andream decretorum doctorem canonicum et vicarium Vesprimiensem²⁴⁷ ac Clementem decretorum

²⁴⁰ Lásd Mihály pécsi kanonok, a pécsi Szent Benedek-egyház, Lukács árpádi és János ürögi plébánosoknak és Miklósnak, a pécsi Szent Benedek-egyházban lévő Szűz Mária-oltár igazgatójának Pécsváradon 1464. augusztus 30-án kiadott, Szécsi Dénes érsekhez szóló, pecsétjeikkel megerősített jelentését (DF 237608. [EKM AR 45-13-13.]), illetve ennek Gotói Máté fia Bertalan pécsi egyházmegyei klerikus, császári közjegyző által hitelesített példányát, amelyek szerint azon a napon a monostorban megidézték az érsek elé Beckensloer János pécsváradai kormányzót és a szerzeteseket. (DF 237541. [Uo. 45-7-14.])

²⁴¹ Szécsi Dénes esztergomi érsek 1464. augusztus 20-án Esztergomban (DF 249045.), szeptember 5-én Drégely birtokon (DL 16056.), majd október 5-én ismét Esztergomban (DL 48650.) mutatható ki.

²⁴² Palicsnai Péter esztergomi kanonok, lásd fentebb!

²⁴³ Bencenci János esztergomi kanonok, lásd fentebb!

²⁴⁴ Szécsény település (Nógrád m.), lásd fentebb!

²⁴⁵ Mohora település (Nógrád m.). Vö. Györffy IV. 275. — Szécsi Dénes esztergomi érsek 1464. szeptember 24-én biztosan a faluban tartózkodott. (DF 237540. [EKM AR 45-7-13.], hátlapi feljegyzés.)

²⁴⁶ Valószínűleg Mátyás királynak Gara mezőváros (Valkó m.) környékén 1464. szeptember 8-án kiadott okleveléről van szó, amellyel Beckensloer János pécsváradai kormányzó minden perét elhalasztotta a török elleni hadjárat és más okok miatt. (DF 237546. [EKM AR 45-8-1.])

²⁴⁷ Budai András veszprémi vikárius és kanonok, lásd fentebb!

1 doctorem, prepositum et vicarium²⁴⁸ atque Egidium decretorum
doctorem, archidiaconum Chongradiensem,²⁴⁹ canonicos Wacienses
duxerunt Strigonium cum sedecim equis et totidem hominibus,
5 nutriendo eosdem Strigonio per X dies, donec acta et processus
viderunt [p. 25.] et conspexerunt consiliaque e(edem)²⁵⁰ v(estre)
p(aternitati) r(everendissime) prebuerunt, exposuerunt florenos
XL^{ta}.

Item e(adem) v(estra) p(aternitas) r(everendissima) prefatam
sententiam confirmavit et ratificavit etc. ac demandavit executionem
10 pro ingrossatione eiusdem sententie sub sigillo e(iusdem)
p(aternitatis) v(estre) r(everendissime), solverunt florenos auri XXXII.

Item²⁵¹ pro litteris executoriis eiusdem sententie solverunt florenos
auri XII.

Item de anno Domini 1464 super quibusdam attemptatis, ut 1464
15 pretendebatur, lite pendente factis in monte Gombamal ad ecclesiam
parochialem de Sasad pertinenti cause huiusmodi fuerant commisse
Andree lectori²⁵² et Vincentio preposito de Hantha,²⁵³ canonicis
Albensibus, coram quibus inter ipsos abbatem et conventum ac
dominos et capitulum diutius processum extitit.

20 Item primo ad dicendum contra commissionem fuerant
domini et capitulum citati in primo termino citationis, procurator
dominorum et capituli obtenta copia commissionis exceptionis
contra eandam produxerat, ad quem terminum idem procurator ivit
mettertius eques de Strigonio ad Albam per IX miliaria, ubi stando
25 et morando tribus diebus ac in eundo et redeundo exposuit florenos
auri XII.

Item secundo idem procurator dominorum et capituli similiter
mettertius ivit ad Albam Regalem ad terminum coram eisdem
dominis Andrea lectore et Vincentio preposito tenentem, in quo
30 abbas et conventus contra exceptiones replicari habuerunt, quorum
procurator replicationes suas produxit, dictus procurator dominorum
et capituli pretactorum copias earundem obtinuit et terminum ad
dupplicandum, illuc eundo et redeundo et ibi morando tribus diebus,
quousque copias replicationum conscripserunt, exposuit XII florenos
35 auri.

[p. 26.] Item pro copiis replicationum solvit I florenum auri.

²⁴⁸ Kelemen váci prépost és vikárius, lásd fentebb!

²⁴⁹ Egyed csongrádi főesperes, lásd fentebb!

²⁵⁰ Előtte az *eidem* kihúзва.

²⁵¹ A sor előtt ugyanaz a kereszthalakú grafikus jel található, mint a 12. oldalon.

²⁵² Temesvári András fehérvári olvasókanonok, lásd fentebb!

²⁵³ Szakcsi Vince hántai prépost, fehérvári kanonok 1435. június 30. – 1464. (C. Tóth N.: Préposti arch. 48., 1463. augusztus 10-ig jelezve.)

1 Item tertio idem procurator dominorum et capituli similiter
 Albam coram iamfatis Andrea et Vincentio iudicibus commissariis etc.
 ivit ad satisfaciendum termino, coram eis dupplicationes suas contra
 dictas replicationes produxit et procurator abbatis et conventus
 5 ad tripplicandum terminum obtinuit, in eundo et redeundo et ibi
 pausando procurator exposuit florenos VIII.

Item quarto idem procurator dominorum et capituli similiter
 coram eiusdem iudicibus ivit Albam mettertius eques ad
 terminum prefixum ad triplicandum, ubi procurator abbatis et
 10 conventus triplicavit, quarum triplicationum copias et terminum
 ad quadruplicandum procurator dictorum dominorum et capituli
 obtinuit, in eundo et redeundo ac pausando ibidem pro copiis
 triplicationum tribus diebus exposuit florenos auri X.

Item pro copiis triplicationum solvit I florenum auri.

15 Item quinto idem procurator dominorum et capituli similiter
 coram eisdem iudicibus ivit Albam mettertius eques ad
 quadruplicandum, ubi coram eisdem iudicibus Andrea et Vincentio
 suas quadruplicationes produxit, ibi morando ac in eundo et
 redeundo exposuit florenos VIII.

20 Item sexto, quia iidem Andreas lector et Vincentius prepositus
 prefixerant terminum comparendi coram ipsis ad videndum
 interloqui, super coram ipsis productis prefati domini et capitulum
 procuratorem ipsorum cum uno avvocato, videlicet domino
 Ladislao decretorum doctore, archidiacono tunc Borsiensi et
 25 canonico Strigoniensi²⁵⁴ iuxta decentiam dignitatis transmiserant
 Albam Regalem, ubi continue stando XII diebus iidem procurator et
 advocatus cum octo equis et totidem hominibus faciendam hincinde
 eisdem diebus coram ipsis iudicibus allegationem exposuerunt
 florenos auri XXIII.

30 [Summa]

[p. 27] Item temporibus prefatorum Ladislai Sos gubernatoris²⁵⁵
 abbacie Pechwaradiensis ac Petri abbatis²⁵⁶ similiter Pechwaradiensis,
 dum in humanis agebant, per eosdem gubernatorem, abbatem et
 conventum antetacti domini et capitulum Strigoniensis fuerunt
 35 spoliati decimis de dicto monte Newegh²⁵⁷ ipsi provenientibus per
 decem et octo annos, qui illis decem et octo annis scilicet proventus
 annuatim valuerunt vel valore potuerunt ducentos florenos auri

²⁵⁴ Kozárdi László barsi főesperes, esztergom-szenttamási prépost, lásd fentebb!

²⁵⁵ Sóvári Sós László pécsváradi kormányzó, lásd fentebb!

²⁵⁶ Sóvári Sós Péter pécsváradi apát, lásd fentebb!

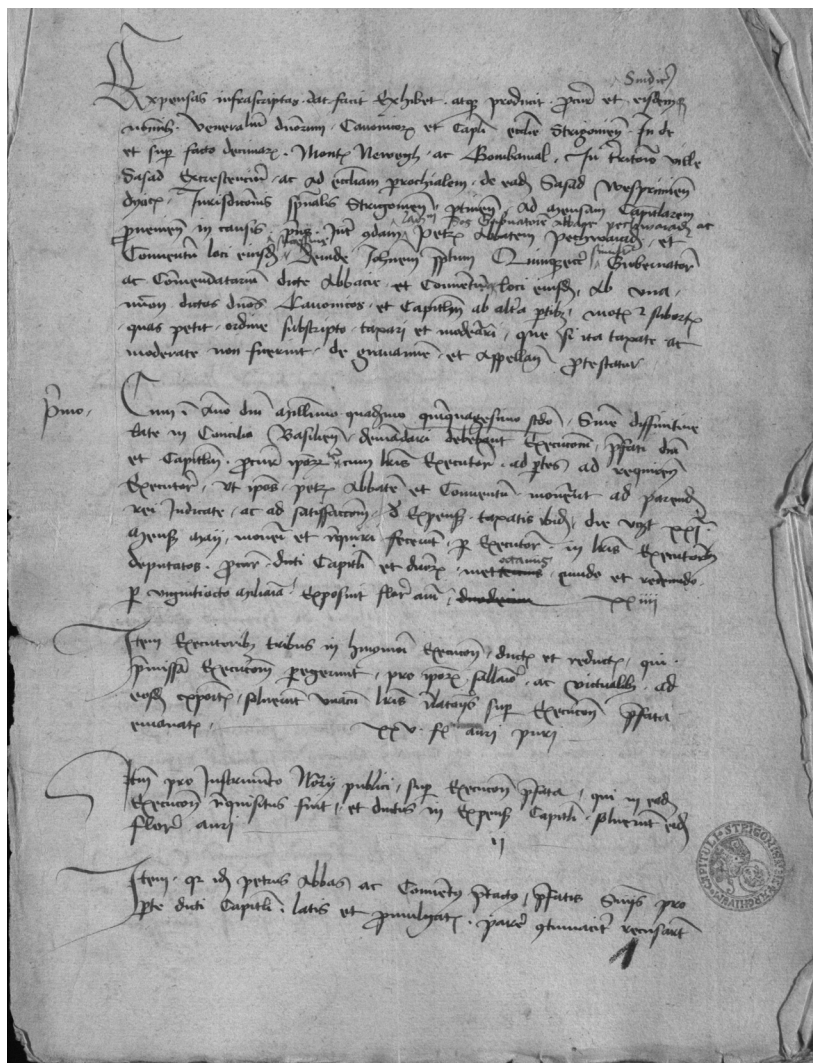
²⁵⁷ Lásd fentebb!

- 1 puri Hungaricales iusti et legalis ponderis quequidem perceptos²⁵⁸,
in quibus ipsi gubernator, abbas et conventus dictos dominos et
capitulum spoliarunt, extendunt se ad tria milia et sexingentos
5 florenos auri puri, quos procurator et syndicus dictorum dominorum
et capituli petit cum expensis prefatis²⁵⁹ taxari et moderari, alias
protestatur de gravamine et appellando.²⁶⁰

²⁵⁸ A szövegben tévesen „percepta” áll.

²⁵⁹ A káptalan a jegyzék szerint az eltelt 12 év alatt 2602,38 aranyforintot költött pereskedésre.

²⁶⁰ Lásd ugyanezt a költségjegyzék első bekezdésének a végén is.

A „Krónika” első oldala

3.

Palicsnai Péter esztergomi kanonok levelei a káptalanhoz

Palicsnai Péter levelei átírásánál, mivel mindegyik autográf, megtartottuk¹ az eredeti írásmódot, ezért a szövegekhez kevés paleográfiai jegyzet tartozik. A levélíró által elvégzett javításokat csak akkor jegyzeteltük, ha az jelentősen megváltoztatta a szöveg értelmét; beszúrásait külön jelölés nélkül szövege megfelelő részére illesztettük be. A paleográfiai jegyzetekkel ellentétben a tartalmi megjegyzésekkel nem takarékoskodtunk a levelek könnyebb értelmezhetősége végett. A szöveget a Magyarországon szokásos, a latin források kiadása során követett elvek szerint közöljük: normalizált *ti, e* megtartása az *ae* helyett, *Beatus, Sanctus* és a személynevek nagy kezdőbetűs írása, *Iohannes* a *Johannes* helyett (a J betű csak a vulgáris névalakokban szerepel). A forrásban előforduló arab és római számok alakját megtartottuk. Az előforduló rövidített megszólításokat vagy éppen a személyekre, illetve intézményekre utaló rövidítéseket kerek zárójelben oldottuk fel, például *Io(hanni) de H(unyad), c(apitulum) e(cclesie) S(trigoniensis)*. Palicsnai 1. levelében sokszor használja főleg a terjedelem rövidítése céljából a hely- és személynevek kiírása helyett az N betűt — például: *contra a(bbatem) et conventum mon(aster)ii N dyocesis N* —, ezeket a szövegben csak Nevegy prédiom neve esetében oldottuk fel. Bizonyos esetekben maga a levélíró írt hibás vagy nehezen értelmezhető szóalakot, e helyeket (!)-val jelöltük. A levelek eredeti tagolását nagyrészt megtartottuk; az oldalváltásokra — jöllehet azokat a szövegben zárójelben álló számmal jelöltük — nem voltunk tekintettel. A központosítást normalizáltuk; a vesszőhasználatban azt az elvet kívántuk követni, hogy a szintaktikailag összetartozó elemek közé lehetőleg ne kerüljön vessző. Palicsnainak különösen a 3. levélben megfigyelhető, szinte tagolatlanul áradó bőbeszédősége nehezen lett volna teljes mondatokra feldarabolható, így e részekben az egyes elemeket csak vesszőkkel tagoltuk.

¹ A leveleket Lakatos Bálint munkatársammal együtt készítettük elő kiadásra.

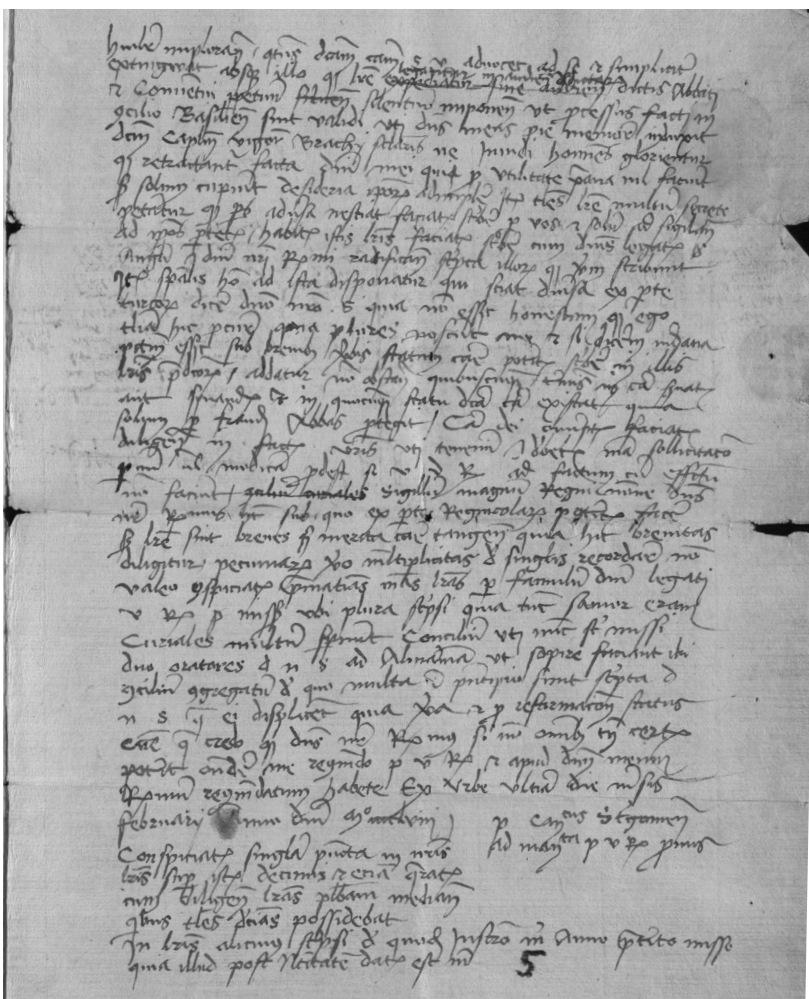
1

1. sz.

1458. február 28. Róma.

(Palicsnai) Péter kanonok levele az esztergomi káptalanhoz, amelyben beszámol a sasadi tizedperben a pápai Kúriában törtétekről, illetve megküldi a pécsváradiak ügyvédje által a perben beterjesztett pontokat és tanácsokat ad a per további vitelével kapcsolatban.

Három félbehajtott papírlap hat oldalán, gyűrűspecsét darabkáival. Primási Levéltár, Esztergom. Esztergomi Székesfőkáptalan Magánlevéltára, Acta radicalia 45-12-21. (DF 237594.)

A levél utolsó oldala

- 1 [p. 6.] Reverendis ac precolendis dominis de capitulo ecclesie Strigoniensis, patribus sibi semper metuendis.

[p. 1.] Ihesus

- 5 Laurentius plebanus ecclesie Sancti Andree de Sasad, Petrus sartor de Zenthfalwa, Laurentius Stephani de Tekel, Caspar Laurentii de Wrs, Mathias Behthes de eadem, Blasius de Sambok, Petrus Thothy de Logod, Iohannes Mathei de suburbio castri Budensis, Emericus Symonis Revez de Pesth, Albertus iudex de Logod, Emericus Zenthe de Wrs, Laurentius Stephani de eadem, Janko Kalmar, Stephanus plebanus Sancte Marie Magdalene, domina Katherina relicta Thome Nawalyas, Margaretha relicta Petri Tegezdes de castro Budensi, Petrus filius Iohannis de Logod, Stephanus pellifex, Gregorius Thekenews, Paulus plebanus natus de Buda capellanus Sancti Ladislai de castro Budensi, Nicolaus Navalas de castro Budensi, Paulus Soos de Logod, 15 Anthonius Parvus, Iohannes filius Francisci de eadem, Martinus Pinter de Buda, Emericus Slavus, Iohannes Patroh, Cristannus sartor, Petrus Bornemyza, Martinus iudex Kapos de castro Budensi, Anthonius iuratus de Logod, Iohannes Gombos, Paulus Magnus, Paulus Cipo de civitate Budensi, Paulus Nehez de Sasad, Emericus Wyvaros, Petrus Wadmezew, Andreas dictus predicator de antedicto castro Budensi, Iohannes Pinter de castro Budensi coram Orlando producti.² Satisfaciendo etc.

- 25 Inprimis dictus procurator, quo supra nomine, repetit et pro repetitis habere vult sententias et litteras executionales et excommunicationales, aggravationales, reaggravationales et ceteras censuras earum vigore in Basilea pro dicto capitulo ecclesie etc. et contra etc., in quantum tamen faciunt pro se et dicta parte sua et contra partem adversam et non alias.

- 30 Item, quod dictus procurator, nomine quo supra, ponit et, si necesse fuerit, probare intendit, quod venerabilis vir, dominus Blasius de Zemerred archidiaconus Gumeriensis³ et Lazarus de Novacivitate,⁴ canonici ecclesie Strigoniensis, procuratores sive sindici capituli etc. de anno Domini MCCCCLII et die XIII mensis Septembris litterarum executionalium pro d(icto) c(apitulo) et contra 35 a(bbatem) et c(onventum) in Basilea, ut premittitur, latis et decretis vigore possessionem corporalem, realem et actualem decimarum

1452. IX. 14.

² Mellette 18. századi kézzel: „de hoc Orlando iudice, vide in catalogo litt. D. de decimis.”

³ Szemerédi Balázs gömöri főesperes, lásd fentebb!

⁴ Újvárosi Lázár esztergomi kanonok, lásd fentebb!

1 predii N(ewegh) etc. iuriumque et pertinentiarum percipiendo et levando et in dicti ca(pitul)j utilitatem convertendo etc.⁵

Item, quod d(ictum) c(apitulum) etc. de anno predicto LII dictas 1452
decimas bladii et vini ac fructus, redditus et proventus ex predio
N(ewegh) de X provenientibus recepit et levavit et in suam utilitatem
5 convertit.

Item, quod d(ictum) c(apitulum) e(cclesie) etc. anno MCCCCLIII, 1453–1456
LIIII, LV et LVI usque in presentem diem continuavit, prout continuat
et tenet de presenti fructus, redditus et proventus ex decimis etc.
anuis(!) percipiendos et levandos et in ipsius utilitatem convertendos
10 etc., presens non per me, sed per alium, testes prius nominati fuerunt
in concilio Basiliensi producti:⁶

[p. 2.] Χτο μετεῖ⁷

Primo, quod X, XX, XXX, XL, L, LX et C in proxime et imminente
15 preteritis citra et ultra numerumque a tanto tempore et per tempus
temporis, de cuius initio sive contrario hominum memoria non
existit.

Hoc incipite narrare:

Item, quod dictus rector dicte parrochialis ecclesie S(ancti) An(dree)
20 pro tempore existens usque ad tempus unionis et incorporationis
eiusdem mense capitulari e(cclesie) S(trigoniensis) fuit et erat
nomine et ad causam dicte parrochialis ecclesie S(ancti) An(dree)
in possessione seu quasi iuris percipiendi, colligendi et levandi
decimas vinorum tam de vineis antiquis, quam de novo plantatis
25 seu plantandis infra fines et limites parochie eiusdem parrochialis
ecclesie S(ancti) An(dree) ac etiam predii seu terre N(ewegh) vocate
nascendis et excrescendis quodque rectores dicte parrochialis ecclesie
S(ancti) An(dree) pro tempore existentes pretactas decimas presertim
in fines et limites dicti predii N(ewegh) nascentes et excrescentes
30 parrochialis mense capitulari e(cclesie) S(trigoniensis), de qua
indicetur, facte, collegerint, levaverint et perceperint pacifice et
quiete, prout c(apitulum) dicte ecclesie de presenti controversia salva
perciperet, colligeret et levaret palam, publice etc.

Item a X, XX, XXX, XL annis proxime et imminente preteritis
35 continue citra et ultra dicta parrochialis ecclesia S(ancti) An(dree)

⁵ DF 237461. (EKM AR 45-4-9.)

⁶ A testes szótól utólag, de egykezűleg beszúrva a sor végére.

⁷ Ügyetlenül írt görög szöveg, helyesen: *Christou métér* (Krisztus anyja).

1 de S(asad) unacum omnis suis iuribus, pertinentiis, proventibus,
obventionibus et emolumentis mense capitulari de e(cclesia)
S(trigoniensi) auctoritate apostolica unita et incorporata sunt⁸ et sic
5 etiam conspiciatis bullas vestras super unione, si faciunt mentionem
de litteris S(igismundi) regis s(erenissimi) et singulas clausulas
pensate et de datis tam nostrarum litterarum, quam abbatis, quorum
copiam habetis in sacristia per me partatam(!).

Item, quod a temporibus et per tempora in proxime precedentibus
articulo expressis et designatis d(icta) parrochialis ecclesia S(ancti)
10 An(dree) cum omnibus et singulis suis iuribus, pertinentiis,
proventibus, obventionibus et emolumentis fuit et erat, prout hodie
est per canonicos et capitulum dicte ecclesie S(trigoniensis) pacifice
et quiete adepta, tenta et possessa, prout hodie presenti controversia
salva tente et possesse palam etc.

15 Item, quod similiter a dictis temporibus et per ipsa tempora in
secundo proxime preteriti articulo expressa d(ictum) c(apitulum)
e(cclesie) S(trigoniensis) fuit et est hodie presenti controversia salva in
possessione pacifica et quietata seu quasi iuris percipiendi, colligendi
20 et levandi nomine et ad causam dicte parrochialis ecclesie ac in usus
et in utilitatem ipsius et dicte mense capitulari convertendi omnes
et singulas decimas vinorum omnium vinearum tam antiquarum,
quam de novo plantarum seu plantandarum presertim in fines et
limites dicti predii N(ewegh) sitarum ipsasque decimas singulis
25 annis a dicta incorporatione citra pacifice et quiete collegerit, levarit
et perceperit, prout sepe dicta controversia salva perciperent et
levarent ac percipere, colligere et levare de iure debent palam etc.

Item, quod de premissis omnibus et singulis fuit et est etc.

Item ulterius dictus procurator, nomine quo supra, repetit hic et
pro repetitis habere vult processus, sententias et litteras executionales
30 ac excommunicationales, aggravationales, reaggravationales et
ceteras censuras earum litterarum executionalium vigore in Basilea
pro d(icto) c(apitu)lo ecclesie S(trigoniensis) et contra a(bbatem) et
conventum mon(aster)ii N dyocesis N in huiusmodi causa adversus
de et super certis decimis, de quibus in huiusmodi causa agitur, latas
35 et decretas, quatenus tamen faciant pro se dictisque partibus suis et
contra sibi in huiusmodi causa adversus partem et non alias aliter
ultra neque alio modo, de quibus protenere expresse.

⁸ Vö. Zsigmond király 1390. szeptember 13-i oklevelével (EFB 38., 1393. évvel, ZsO I. 1655. sz., DF 237420. [EKM AR 45-1-9.]; másolata: DF 261227. [AEV ST], p. 231-233.) és IX. Bonifác pápa 1391. szeptember 14-i bullájával. (Mon. Rom. Vespr. II. 279., ZsO I. 2210. sz., DF 237301. [EKM AR 44-2-13.]; másolata: DF 261227. [AEV ST], p. 234-236.)

1 Item ultra predictus procurator sive syndicus, quo supra
 nomine, ponit et si necesse fuerit, probare intendit, quod ab(bas)
 et con(ventus) mon(aster)ii N adversarii, ut possessionem predii
 N(ewegh) cum suis pertinentiis dictis dominis capitulo restituerent
 5 ac de fructibus per eosdem a(bbatem) et c(onventum) perceptis et in
 expensis in dicto concilio Basiliensi pro parte dictorum d(ominorum)
 c(apituli) S(trigoniensis) ecclesie factis realiter [p. 3.] et cum effectu
 satisfacerent dictarum litterarum executionalium vigore anno
 Domini MCCCCXXXVIII⁹ moniti et requisiti extiterint¹⁰, et sic. 1438

10 Item, quod propter monitionem et requisitionem predictas
 prelati et barones regni Hungarie antequam iura et processus pro
 parte dominorum c(apituli) S(trigoniensis) habitis et factis vidissent
 allegando seu allegare et dicere pendentes, quod monitiones et
 requisitiones predictae contra consuetudinem regni Hungarie facte
 15 fuissent et essent mutati et commoti fuerint, et quod sic etc.

Item, quod nonnulli prelati et barones, ut super premissis, viderent
 non autem ut iudices et de eis se informarent in congregatione
 generali, videlicet Bude, in cuius civitatis territorio predictum
 predium N(ewegh) existit, celebrata, deputati et ordinati extiterit, et
 20 sic.¹¹

Item, quod dicti deputati et ordinati visis dictis sententiis et
 litteris executionalibus ac actis et acturas pro d(icto) c(apitul)o
 e(cclesie) S(trigoniensis) et contra prefatos a(bbatem) et c(onventum)
 latis et decretis ac habitis et factis prefatum c(apitulu)m e(cclesie)
 25 S(trigoniensis) omne ius ac omnem iustitiam ad decimas tam novas,
 quam antiquas dicti predii N(ewegh) et ipsius territorii habere et
 fovere dixerunt et retulerunt, et quod sic etc.

Item, quod dicti prelati et barones regni Hungarie audita huiusmodi
 relatione dominorum ab ipsis deputatorum et ordinatorum Io(hanni)
 30 de H(unyadi) gubernatori dicti regni N retulerunt, consuluerunt,
 ut dictum capitulum e(cclesie) S(trigoniensis) ad possessionem
 corporalem, realem et actuaalem seu quasi decimarum dicti predii
 N(ewegh) iuriumque et pertinentiarum eiusdem supradictarum
 sententiarum et litterarum executionalium vigore restituerent,
 35 reponerent et reintegrarent, mandarent¹², et quod sic etc.

Item, quod dictum c(apitulum) e(cclesie) S(trigoniensis) tam
 dictarum litterarum sententiarum ac litterarum executionalium,

⁹ Felette: „LII.”

¹⁰ Vö. Siri János fia Mihály egri egyházmegyei császári közjegyző 1438. július 10-i oklevelével. (BTOE III. 1203. sz. [DF 237453. = EKM AR 45-4-1., másolata: DF 261227. AEV ST, p. 148-153.])

¹¹ 1452. szeptember 8-i budai országgyűlés.

¹² Vö. Hunyadi János kormányzó 1452. szeptember 10-i parancslevelével. (DF 237584. [EKM AR 45-12-12.])

1 quam mandati prelatorum et baronum dicti regni N vigore ad
possessionem corporalem, realem et actualem seu quasi dictarum
decimarum predii N(ewegh) et eius territorii, super quibus agitur,
5 per certos dicti g(ubernatoris) subditos sive familiares et de ipsius
Io(hannis) g(ubernatoris) expresso mandato de anno a nativitate
Domini MCCCCLII et die XIII mensis Septembris restituti, repositi 1452. IX. 14.
et reintegrati extiterint palam, publice et notorie¹³, et quod etc.

Item ultra premissa dictus procurator, quo supra nomine, ponit et
si necesse fuerit, probare intendit, quod dudum illustrissimo principi
10 et domino, domino Ladislao N etc. regi pro parte dictorum domi-
norum c(apituli) S(trigoniensis) exposito, quod ipsi alias possessio-
nem decimarum predii N(ewegh), super quibus hic agitur, tamquam
ipsos pleno iure concernentem per formam iuris coram competente
iudice legitime obtinuissent¹⁴ et in possessionem huiusmodi
15 preclare memorie Io(hannem) de N, condam comitem Bi(stricensem)
ac regni N g(ubernatorem) auctoritate gubernatoria sue vigore
certarum litterarum usque ad invocationem auxilii brachii secularis
emmanatarum introducti et admissi fuissent et subsequenter dicto
regi pro parte d(ictorum) d(ominorum) e(cclesie) S(trigoniensis)
20 supplicato, ut introductioni et admissioni predictis regii consensus
robur adicere dignaretur.¹⁵ Idem illustrissimus dominus rex
supplicatione huiusmodi clementer exaudita introductionem et
admissionem huiusmodi ratas, gratas et acceptas habuit, egregiis
Gregorio Bodo de N ac Ladislao Buzlai de N, castellanis castri
25 Budensis¹⁶ aliisque eorum successoribus pro tempore dicti castri
castellanis et ipsorum vicesgerentibus precipit et mandavit, quatenus
predictos dominos de c(apitul)o S(trigoniensi) in possessionem et
perceptionem dictarum decimarum contra eos illegittimos impeti-
tores et signanter a(bbatem) et con(ventum) in huiusmodi causa
30 adversos auctoritate regia conservarent, manutenerent, protegerent
et conservarent, prout in patenti de supra suo datis anno Domini
MCCCCLII¹⁷ et mense Septembris confectis litteris regii sigilli 1452. IX.
impressione munitis, ad quas se refert dictus procurator, quo supra
nomine, plenius continetur¹⁸, et sic fuit etc.

¹³ DF 237461. (EKM AR 45-4-9.)

¹⁴ Valószínűleg V. László király 1453. szeptember 17-i okleveléről van szó. (DF 237475. [EKM AR 45-4-22.])

¹⁵ Ezt az oklevelet egyelőre nem találtam meg.

¹⁶ Ketten együtt 1454. június 5. és szeptember 30. között adatolhatóak várnagyként. (Engel P.: Archontológia I. 288.)

¹⁷ Elírás 1454 helyett.

¹⁸ Lásd V. László király 1454. szeptember 30-i parancslevelét a mondott várnagyokhoz. (DF 237480. [EKM AR 45-5-3.])

1 Item, quod dictum c(apitulu)m e(cclesie) S(trigoniensis) sic, ut
 premititur, corporalem, realem et actuaalem seu quasi dictarum
 decimarum pretacti predii N(ewegh) et eius territorii iuriumque
 5 et pertinentiarum earundem repositis, restitutis et reintegratis
 possessionem huiusmodi ex post ac antea, continuo videlicet
 a dicta die XIII die mensis Septembris per totum residuum
 annum MCCCCLII necnon per annos MCCCCLIII, MCCCCLIIII, 1452. IX. 14–1457.
 MCCCCLIIII, MCCCCLVI, MCCCCLVII usque in presentem [p. 4.]
 tenuerint, continuarint, prout tenent et continuant de presenti
 10 decimas bladi et vini huiusmodi temporibus, quibus colliguntur,
 necnon fructus, redditus et proventus ex predio N(ewegh) et eius
 territorio provenientes, percipientes et levantes ac in suos et dicte
 e(cclesie) S(trigoniensis) usum convertentes palam, publice et notorie,
 et quod etc.

15 Item, quod premissa omnia et singula fuerant, erant et sunt vera,
 publica, notoria et manifesta atque de eis omnibus et singulis fuit et
 est publica vox et fama.

Exceptiones per partem adversam contra articulos imminente
 procedentes sunt hee:

20 Negat contra III articulum, quod capitulum umquam fuerit in
 possessione decimarum et dicit, quod ab(bas) et conventus fuerint
 et sint in possessione a tanto tempore, quod non est memoria, usque
 ad tempus spoliationis. Contra III et IIII negat, contra V dicit contenta
 in eo esse falsa, cum sit veritas, quod ab(bas) et c(onventus) fuerunt
 in possessione absque eo, quod c(apitulum) fuerit in possessione
 25 percipiendo decimas. Contra VI, VIII et IX negat, nam veritas est,
 ab instante c(apitulu)o anno in articulo contento moniti et requisiti
 umquam fuerunt aut barones deputati in congregatione quin
 ymmo cessarunt. Contra X et XI negat contenta et quod barones non
 commiserunt nec mandaverunt c(apitulum) poni in possessionem, aut
 30 quod veritatem habuerit, aut quod dederit auctoritatem gubernatori.
 Contra XII et sequentem negat illos, et quod c(apitulum) anno
 expresse in articulo receperat possessionem et illam continuarunt
 usque ad tempus spoli quin ymmo cessarunt, sed veritas est, quod
 conventus de dictis anno et mense fuit in possessione recipiendo
 35 decimas.

*

Ex affectione cordis et spero, quod efficiunt multum, sint ad istum
 intellectum littere predictorum, quod abbas et conventus fuerunt
 conventu in regno Hungarie super spolio quarundam decimarum
 40 predii Newegh et eius territorio et tandem appellatum fuit ad concilium
 Basiliensem, dum in vigore concilium erat et coram competenti

1 iudice in eodem c(oncili)o legitimi processus fuerunt facti, in quibus
 abbas et conventus propter contumaciam fuerunt condemnati usque
 ad brachiumulare, cum quibus processibus abbas et conventus
 fuerunt moniti de anno XXXV et XXXVIII et LII, tandem nolentes 1435, 1438, 1452
 5 obedire mandatis ecclesie sint abbas excommunicatus et conventus
 suspensus a divinis et monasterium interdictum et etiam alia loca,
 ad que contingebat venire dictum abbatem cum suis, omnes censuras
 ecclesiasticas dictus abbas etc. non formidans petatum fuit brachium
 10ulare a domino nostro pie memorie Iohanni gubernatore, qui
 prestitit tale brachiumulare et commisit suis familiaribus, ut
 inducerent capitulum Strigoniensem ad possessionem corporalem,
 realem et actuale decimarum predii Newegh et eius territorii, ipsi
 induxerunt dictum capitulum et protexerunt idem in perceptione
 15 earundem. Visis istis protectionibus abbas et conventus impetrarunt
 quoddam registram a s(anctitate) vestra etc., scit tamen s(anctitas)
 vestra, quomodo dominus meus fuit fidelis toti Christianitati et
 protexit eam secundum suum posse, et non fecit talia, que fuissent
 contra iuris dispositionem, protegendo dictum capitulum vigore
 20 brachii secularis, sed fecit illa, que concernebant dispositionem Dei,
 ideo recurro ad pedes s(anctitatis) vestre [p. 5.] humiliter implorando,
 quatenus dictam causam s(anctitas) vestra advocet ad se et simpliciter
 extingwat absque illo, quod littere legantur in audiendo dictarum¹⁹
 dictis abbati et conventui perpetuum silentium²⁰ imponendo, ut
 processus facti in concilio Basiliensi sint validi, uti dominus meus
 25 pie memorie induxit dictum capitulum vigore brachii secularis, ne
 mundi homines glorientur, quod retractantur facta domini mei,
 quia pro utilitate Christiana nil faciunt, sed solum cupiunt desideria
 ipsorum adimplere.

Item tales littere multum secrete petantur, quod pars adversa
 30 nesciat, faciatis scribere per vos et solum ad sigilandum ad ipsos
 partetis, habitis istis litteris faciatis scribere cum dominis legatis de
 Angeli²¹ et domini nostri reverendissimi radificando scripta illorum,
 quod verum scribunt.

Item specialis homo ad ista disponatur, qui sciat diversa ex
 35 parte Turcorum dicere domino nostro s(anctissimo), quia non esset
 honestum, quod ego talia hic procuro, quia plures noscunt me et
 si dicerem mundana, pactum esset sub brevibus verbis; statum
 cause poteritis scribere in illis litteris predictorum, addatur: non
 obstantibus quibuscunque terminis in causa servatis aut servandis

¹⁹ A legantur in audiendo dictarum egykezűleg a kihúzott expediator sine audien. szavak fölé írva.

²⁰ A szó előtt kihúzza: *silnen*.

²¹ Iohannes Carvajal bíboros „Sancti Angeli in foro piscium”, 1446–1461. (HC II. 66.)

1 et in quocunque statu dicta causa existat — quia solum per fraudem
 abbas protegit. Causam Dei omnipotentis faciatis diligendo in factis
 vestris, uti tenemini et debetis; mea sollicitatio parvum vel modicam(!)
 5 prodest, si v(estre) d(ominationes) r(everende) ad factum cum effectum
 non faciunt,²² sigillum magnum regni nomine dominus noster
 reverendissimus²³ habet, sub quo ex parte regnicolarum poteritis
 facere, sed littere sint breves, sed merita cause tangentes, quia hic
 brevitatis diligitur, pecuniarum vero multiplicitas de singulis recordare
 non valeo, conspiciatis primatinas(!) nostras litteras per famulum
 10 domini legati v(estris) r(everendis) p(aternitatibus) missi, ubi plura
 scripsi, quia tunc sanior eram. Curiales multum sperunt concilium,
 uti nunc sunt missi duo oratores d(omini) n(ostri) s(anctissimi) ad
 Alimanniam, ut sopire faciant ibi concilium congregatum, de quo
 multa in principio sunt scripta d(ominus) n(oster) s(anctissimus),
 que ei displicent, quia vera et pro reformatione status ecclesie,
 que credo, quod dominus noster reverendissimus, si non omnibus
 tamen certis poterit ostendere me, recommendo p(aternitatibus)
 v(estris) r(everendis) et apud dominum meum reverendissimum
 recommendatum habetis. Ex Urbe, ultima die mensis Februarii, anno
 Domini M^oCCCCLVIII.

1458. II. 28.

P(etrus) canonicus Strigoniensis
 ad mandata p(aternitatum) v(estrarum) r(everendarum) pronus

Conspiciatis singula puncta in nostris litteris super istis decimis et
 etiam queratis cum diligentia litteras plebani, mediantibus quibus
 tales decimas possidebat. In litteris alicuius scripsi de quodam
 instrumento mihi anno preterito misso, quia illud post Nativitatem
 datum est mihi.

1457. XII. 25. u.

²² Utána két szó olvashatatlanul kihúzza.

²³ Szécsi Dénes esztergomi érsek, királyi főkancellár 1453. május 17. – 1463. június 29. (Engel P.: Archontológia I. 89., DL 55758.)

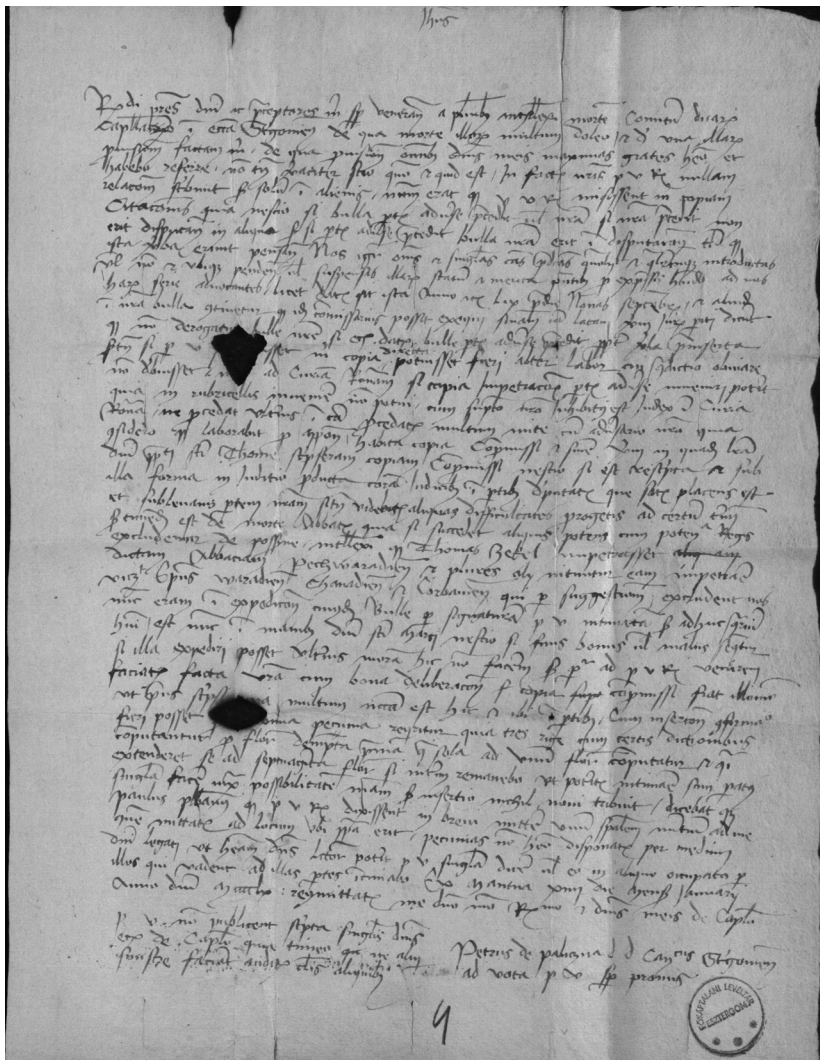
1

2. sz.

1460. január 14. Mantova.

Palicsnai Péter kánonjogi doktor esztergomi kanonok beszámol a káptalannak a sasadi tizedperben a pápai Kúriában történteokról.

- 5 Papíron, papírfelzetes zárópecsétel. Primási Levéltár, Esztergom. Esztergomi Székesfőkáptalan Magánlevéltára, Capsae ecclesiasticorum 11-1-2. (DF 283898.)

A levél előoldala

- 1 Venerabilibus viris dominis cantori et Beatorum Georgii et Thome
martirum prepositis et canonicis in ecclesia Strigoniensi, dominis ac
patribus sibi semper metuendis.

Ihesus

- 5 Reverendi patres domini ac preceptores mihi semper venerandi.
A pluribus intellexi mortem comitum duarum capellarum in
ecclesia Strigoniensi, de qua morte illorum multum doleo et de
una illarum provisionem factam mihi, de qua provisione omnibus
10 dominis meis maximas grates habeo et habebo referre, non tamen
veraciter scio, quomodo et quid est in factis nostris: p(aternitates)
v(estre) r(everende) nullam relationem scribunt, sed solum in alienis.
Narratum erat, quod p(aternitates) v(estre) r(everende) misissent
mihi copiam citationis, quia nescio si bulla partis adverse precedit
15 vel nostra; si nostra precedit, non erit disputandum in aliqua, sed si
partis adverse precedit, bulla nostra erit in disputationem, tamquam
ista verba erant pensanda. Nos igitur omnes et singulas causas
predictas quomodolibet et qualescunque introductas vel non, et
ubique pendentes vel suspensas, illarum statum et merita presentibus
20 pro expressis habendo ad nos harum serie advocantes, licet datis
sit ista anno etc. LIX, pridie nonas Septembris et abinde in nostra 1459. IX. 4.
bulla continetur, quod idem commissarius possit exequi sententiam
iam latam veram iurisperiti dicere,²⁴ quod non derogatur(!) bulle
nostre, si etiam date bulle partis adverse precedit(!) propter verba
preinserta, sed tamen si p(aternitas) v(estra) [r(everenda) mis]isset
25 mihi copia directa, potuisset fieri alter labor, cui contradictio obviare
non debuisset et m[ihi] ad Curiam Romanam, si copia impetrationis
partis adverse inveniri poterit, quia in rubricellis invenire non potui,
cum sumpto nostro inhibitus est iudex in Curia Romana, ne procedat
30 ulterius in causa, procedatis multum mite cum adversario nostro, quia
considero, quod laborabit pro appellatione habita copia compromissi
et finem veram in quadam littera domini prepositi Sancti Thome;²⁵
scripseram copiam compromissi, nescio, si est rescripta et sub illa
forma in iuditio(!) producta coram iudicibus in partibus deputatis,
35 que satis placens est et sublevans partem nostram sicque videbitis
aliquas difficultates, prorogetis ad certum terminum, sed timendum
est de morte abbatis, quia si succedet, aliquis potens cum potentia

²⁴ Vö. II. Pius pápa 1459. szeptember 4-i bullájával (DF 237522. [EKM AR 45-6-19.]), illetve a Péter kanonok által írt supplicatio fogalmazványával: DF 237617. (Uo. 45-14-4.)

²⁵ Kozárdi László esztergomi-szenttamási prépost, lásd fentebb!

1 regis excludemur de possessione. Intellexi, quod Thomas Zekel²⁶
 impetrasset dictam abbatiam Pechwaradiensem et plures alii nituntur
 eam impetrare, videlicet episcopus Waradiensis,²⁷ Chanadiensis²⁸ et
 Corbaviensis,²⁹ qui per suggestionem excludent nos. Nunc eram in
 5 expeditione cuiusdam bulle per signaturam p(aternitatibus) v(estris)
 intimatam, sed adhuc contrarium habui, est nunc in manibus
 domini Sancti Marci,³⁰ nescio si finis bonus vel malus sequitur, si illa
 expediri posset, ulterius moram hic non facerem, sed personaliter
 ad p(aternitates) v(estras) r(everendas) venirem; faciatis facta vestra
 10 cum bona deliberatione, si copia compromissi fiat illo modo, ut
 presens scrips[...], qui]a multum neccessaria est hic et ibi in partibus
 cum insertione confirmatio fieri posset, pro [eo] omnia pecunia
 reiicitur, quia tres rige, cuius certis dictionibus computantur pro
 florenis dempta prima, que sola ad unum florenum computatur et
 15 quasi extenderet se ad septuaginta florenos, si interim remanebo, ut
 poteritis intimare, sum paratus singula facere iuxta possibilitatem
 meam, sed insertio nichil novi tribuit. Dicebat quoque Paulus
 plebanus,³¹ quod p(aternitates) v(estre) re(verende) dixissent in brevi
 mittere unum specialem nuncium ad me, quem mittatis ad locum,
 20 ubi papa erit. Pecunias non habeo, disponatis per medium domini
 legati, ut habeam, dominus lector poterit p(aternitatibus) v(estris)
 singula dicere vel eo in aliquo occupatus per illos, qui vadent ad illas
 partes, intimabo. Ex Mantua, XIII die mensis Ianuarii, anno Domini
 MCCCCLX. Recommittatis me domino nostro reverendissimo et 1460. I. 14.
 25 dominis meis de capitulo.

P(aternitates) v(estre) non publicent scripta singulis dominis
 etiam de capitulo, quia timeo ne alium sinistre faciant auditis clericis
 aliquibus.

30 Petrus de Paliczna decretorum doctor canonicus Strigoniensis
 ad vota p(aternitatum) v(estrarum) semper pronus

²⁶ Szentgyörgyi Székely Tamás vránai perjel, lásd fentebb!

²⁷ Zrednai (Vitéz) János váradi püspök 1445. június 1. – 1465. április 22. (Engel P.: Archontológia I. 77.)

²⁸ Hangácsi Albert csanádi püspök 1458. március 21. (Cameralia I. 131/223. sz.) – 1466. március 24. (Katona XV. 153.)

²⁹ Valószínűleg Cattarói Machinensis Miklós korbáviai püspökről van szó, noha adat csak 1461. október 8-tól (DL 34825.) van rá, a püspökséget 1480. február 25-ig (Teleki XII. 117.) viselte.

³⁰ Petrus Barbus bíboros „Sancti Marci”, 1451–1464. (HC II. 63.)

³¹ Elképzelhető, hogy azonos Péter kanonok 1458. február 28-i levelében említett Budai Pál plébánossal, a budavári Szent László-egyház káplánjával.

1

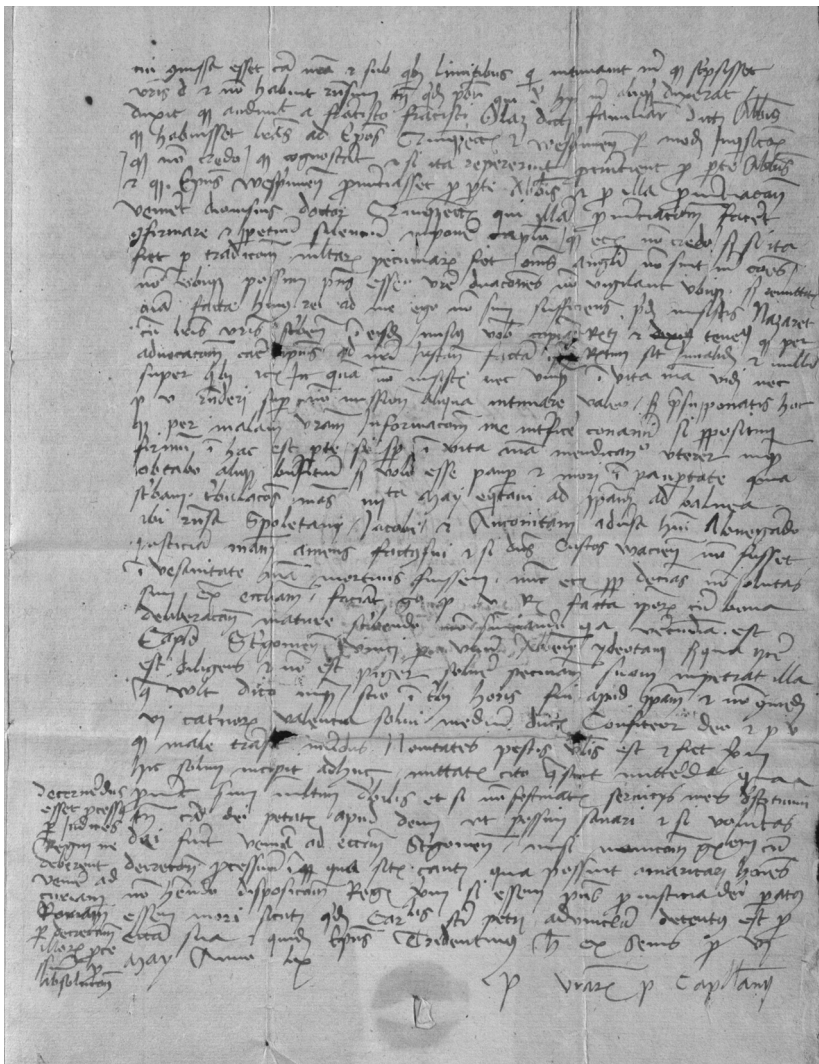
3. sz.

1460. május 6. Siena.

5

(Palicsnai) Péter kánonjogi doktor, esztergomi kanonok beszámol a káptalan-
nak a sasadi tizedperben a pápai Kúriában történteokről.

Papíron, papírfelzetes zárópecséttel. Primási Levéltár, Esztergom.
Esztergomi Székesfőkáptalan Magánlevéltára, Acta radicalia 45-7-11.
(DF 237538.) — Regesztája Bónis Gy.: Szentszéki reg. 345/2868. sz.

A levél utolsó oldala

1 [p. 4.] Reverendis patribus dominis de capitulo Strigoniensi, dominis
et patribus sibi metuendis.

[p. 1.] Reverendi patres domini mihi precolendi. Scripsi binas
litteras post adventum Nazaret³² ad d(ominationes) v(estras), in quibus
5 informationes diversas scripsi in factis decimarum³³ de Sasad. Licet
prius per dominum meum lectorem miserim meliores informationes,
scripsi et adhuc intentio mea est, faciatis, si possibile est, novum
compromissum, in nullo tamen derogando compromisso prius facto,
10 si vero ad compromittendum induci pars adverse non poterit, faciatis
fieri citationem et non procedatur abrupto modo, quod dominus
noster reverendissimus faciat venire iurisperitos etiam si episcopos
post ad reddenda iura convocare, si non, tunc doctores istos, videlicet
Andream de Weteribuda canonicum Wesprimiensem,³⁴ Iohannem
doctorem archidiaconum Soproniensem et canonicum in ecclesia
15 Iauriensi,³⁵ prepositum Demesiensem³⁶ et lectorem Albensem,³⁷ et
faciat iudicium cum bona maturitate, dicendo sit primo, quod ambe
partes producant singula, quibus in presenti causa voluerunt uti,
non renunciantes tamen pluribus productionibus, ne forte aliqua
expost poterunt produci, locatis iuribus partium post visionem
20 iurium communicato consilio, ut dixi, predictorum, ferat ferenda
et dicitur in bulla, quod procedat super principali de simplici et de
plano faciatis, econverso fieri processum clausum;³⁸ sit primo citatio
et executio semper coram notario. Si tamen consideratis, quod
allegaretur suspitio, quam dominum reverendissimum, que fieri
25 non posset, quando ipsa(!) die³⁹ per se deputet iudices, committatur
causa domino legato Sancti Angeli⁴⁰ cum aliquibus aliis nobis
favorabilibus, non tamen in totum, ut posset, ad eum appellare et
iterum poterit committere causam. Item, quando figetis vos in iudice,
producantur producenda, faciatis tamen sumaries breves de omnibus
30 bullis nostris et detis exceptiones prius laboratas contra litteras, quas

³² Ez átvitt értelemben a pápa tartózkodási helyét jelentheti.

³³ „Xarum” formában írták.

³⁴ Budai András veszprémi kanonok, lásd fentebb!

³⁵ Ottingi (*de Otting*) János art. mag., majd doct. decr., győri kanonok és vikárius 1449. június 20. (DF 282550.) – 1451. február 18. (DF 282253.), soproni főesperes 1450. augusztus 30. (DL 49666.) – 1463. január 27. (Házi I/5. 53., vö. Bedy V.: Győri székeskáptalan 324.); soproni plébános 1447. június 21. (HO IV. 344.) – 1468. április 21. (Házi II/1. 106., vö. Házi J.: Sopron egyháztörténete 22–26.)

³⁶ Hosszúaszoí Botos István dömösi prépost 1449. június 9. (DL 5665.) – 1473. május 14. (DL 17454., december 6-án már néhai. DL 17514.) – Személyére lásd Mályusz E.: Rendi állam 586–589.

³⁷ Temesvári András fehérvári olvasókanonok, lásd fentebb!

³⁸ Az „et dicitur”-tól a margón besúrva.

³⁹ A két szó bizonytalan olvasat.

⁴⁰ Iohannes Carvajal bíboros, lásd fentebb!

1 dicit: Sancti Stephani regis fundate, maxime vos super re iudicata
 tam in concilio Basiliensi, quam e ratione compromissi noviter lati;
 si facient exceptionem contra processum Basiliensem, quia fuisset
 5 contra inhibitionem imperatoriam, dicatis illam exceptionem non
 militare; datur primis presumptio, quod fuisset inhibitio facta capi-
 tulo, ne procederet in concilio, non tamen admissio, quia nec capi-
 tula nec conventus extra comitatum possunt mittere homines suos
 ad inquirendum vel inhibendum demptis paucis capitulis Weteris-
 budensis et Alberegalis, ut est de consuetudine regni Ungarie.⁴¹
 10 Secundo, quare decime sunt mere spirituales, inhibitio laicalis in
 talibus considerari non debet, ymmo procurans et mandans talia
 excommunicatus est, quia⁴² facit contra ecclesiasticam libertatem et
 talis non est absolvendi etiam per litteras apostolicas, nisi specialiter
 exprimatur, non obstante, quod fecerit contra ecclesiasticam liber-
 15 tatem, ex quo promittit ulterius, ymmo persistens in proposito
 turbandi ecclesiasticam libertatem tamquam hereticus debet vitari,
 date intelligere consilio et sepe de appellatione iudici, qui erit, ubi
 narratur terminus peremptorius appellanti, et hoc dico pro tanto, si
 opponentur, ex quo sententie sunt late et contumaciam extra habeatis
 20 pro expressis, quia super contumacia plus scribere non intendo. Item
 caveatis, ne producantur aliqua instantia confecta per manus Laurentii
 Dwl⁴³ et Petri, qui sunt familiares sui a nobis suspecti et credo, quod
 poterit aliquid probare de registratore etc. Item omnia iura nostra misi
 per Nazaret ligata in uno panno cereo demptis aliquibus registris.
 25 Item si exceptiones fient, quod abbas non potuit compromittere in
 persona conventus, practicetis et edoceri ex registris et capitulis de
 procuratore, que facillime poteratis in regno illo probare. Item habeant
 mandatum generale et speciale commissio coram iudice, remissorium
 speciale coram iudice Alberegalis et in Urbe, quod extrahere non
 30 potui ab auditore, dixit, si totum registrum voluerimus habere, tunc
 dabit, alioquin non, quod L^{ta} ducatos fieri non posset. Scripseram
 Zagrabiam ad magistrum Gerardum,⁴⁴ ut scriberet mihi, [p. 3.] cui
 commissa esset causa nostra et sub quibus limitibus, qui intimavit
 mihi, quod scripsisset vestris d(ominationibus) et non habuit
 35 responsum, tamen quidem presbiter, qui de hiis mihi aliquod dixerat,
 dixit, quid audivit a Francisco Francisci Olaz dicti, familiari dicti
 abbatis, quod habuisset litteras ad episcopos Quinqueecclesiensem et
 Wesprimiensem per modum inquisitionis (quod non credo),⁴⁵ quod

⁴¹ Vö. Werbőczy I.: Hármaskönyv 280–283. (II. rész 21. cím)

⁴² Előtte kihúzza: „et non est.”

⁴³ Szekcsői Dúl Ágoston fia Lőrinc császári közjegyző.

⁴⁴ Valószínűleg zágrábi kanonok.

⁴⁵ A zárójelet Palicsnai Péter használta.

1 cognoscant et si ita repererint, pronuncient pro parte abbatis et quod
 episcopus Wesprimiensis pronunciasset pro parte abbatis et pro illa
 pronunciatione veniret Dionisius doctor Quinqueecclesiensis,⁴⁶ qui
 illam pronunciationem faceret confirmare et perpetuum silentium
 5 imponere capitulum (quod etiam non credo),⁴⁷ sed si ita fiet, per
 traditionem multarum pecuniarum fiet. Omnes angeli non sunt mihi
 comites, non ubique possum presens esse, vestre dominationes mihi
 vigilant ubique, sed remittatis omnia facta huius rei ad me, ego non
 sum sufficiens, pridem misistis Nazaret cum litteris vestris scribes
 10 in eisdem, misimus vobis copiam registri et tenemus, quod per
 adnotationem cause ipsius ad nostri instantiam factam, et registrum
 sit invalidum et nullus super quibus etiam quam non misistis, nec
 unquam in vita mea vidi, nec p(aternitates) v(estre) responderi
 super non missione aliqua intimare valeo, sed presupponatis hoc,
 15 quod per malam vestram informationem me interficere conamini,
 si propositum firmum in hac est parte, si semper in vita mea
 mendicando uterer, inquam, obtabo aliquod beneficium, sed volo esse
 pauper et mori in paupertate, quia scribavi⁴⁸ tribulationes meas IIII^{ta}
 Maii, equitavi ad papam ad balnea, ibi responsa Spoletani,⁴⁹ Iacobi⁵⁰ et
 20 Anconitani⁵¹ adversa habui, abnegando iustitiam meam amens factus
 fui et si dominus custos Waciensis⁵² non fuisset in vesanitate mea,
 mortuus fuisset; nunc etiam propter decimas non solutas sum extra
 ecclesiam, faciant econverso p(aternitates) v(estre) r(everende) facta
 ipsorum cum bona deliberatione, mature scribendo, non summando,
 25 qua verecundia est capitulo Strigoniensi vinci per unum abbatem
 ydeotam, sed quia yter est diligens et non est piger solvere pecuniam
 suam, impetrat illa, quid vult, dico, inquam, scio in tribus horis fui
 apud papam et non comedi VI catenarum valentia, solvi medium
 ducatum. Confiteor Deo et p(aternitati) v(estre), quod male transit
 30 mundus, novitates(!) pestis vilis est et fiet veram, hic solum incipit
 adhuc, mittatis cito, constat mittenda, quia et pronunc sum multum
 debilis et si non festinatis servitiis meis, destitimini, tamen causa Dei
 petatis apud Deum, ut possim sanari et si voluntas Dei fuerit, veniam

1460. V. 4.

⁴⁶ Valószínűleg azonos Mohácsi Dénes kánonjogi doktor tolnai főesperessel (1438–1472), pécsi kanonokkal. (Fedeles T.: Pécsi székeskáptalan 349/81. sz.)

⁴⁷ A zárójelet Palicsnai Péter használta.

⁴⁸ A szó *scribam* alaknak is olvasható; a levélíró valószínűleg az utána következő *equitavi* alak befolyásolta, hogy a helyes *scripsi* alak helyett ezt írja.

⁴⁹ Berardus Eruli bíboros „Spoletanus”, 1460–1479. (HC II. 13.)

⁵⁰ Valószínűleg Iacobus Tebaldi bíborossal azonos, 1456–1465. (HC II. 12.)

⁵¹ Vagy Iohannes Caffareli anconai püspökről (1437–1460), vagy utódáról, Agapitus Rustici-Cenci püspökről van szó, akit 1460. április 16-án nevezett ki a pápa elődje halála miatt. (HC II. 87.)

⁵² Mohorai Vidfi Miklós váci őrkánonok 1457. január 17. (DL 44817.) – 1466. július 29. (DF 248695.)

- 1 ad ecclesiam Strigoniensem, misi monitionem controversialem cum
decretionem processuum, in qua sitis cauti, qua possint amaricari
homines, non habendo dispositionem regis verum, si essem presens,
pro iusitia Dei paratus essem mori, sicuti quidam cardinalis Sancti
5 Petri ad vincula⁵³ detentus est pro ecclesia sua et quidam episcopus
Tridentinus⁵⁴ decernendus esset processus per iudices regni, ne
deberent venire ad Curiam Romanam per decretionem illorum
processum pro absolutione.⁵⁵ Habeo ex Senis VI Maii anno LX.

1460. V. 6.

P(etrus) vestrarum p(aternitatum) capellanus

10 *Utóiratok az első oldal hátlapján:*

[p. 2.] Faciant p(aternitates) v(estre) reverende, quod nunquam causa
ista veniat ad partes Italicas, quia non est vita in sollicitatione, sed est
mors.

- 15 Plura scriberem, sed non sum in sanitate, timeo tamen una
quasi mors repentina venit hiis temporibus, iudicia mitterem, sed
pecunie sunt pauce, de pecuniis missis habeo LXX ducatos, licet per
aquisitionem meam plures habuerim, quam XL ducati; vellet Deus,
quod aliter transirent negotia, quam fuerit, sum cum pedibus et
manibus in factis nostris, sed Deus est testis noster, quod male transit
20 mundus, cetera pateant illa, que erunt apud me, ecclesia si vivet. Hic
aliquis Ungarus de regno fugans, mittam, apud eum, si non tunc
repperietis in aliquo claustro vel in ecclesia maiori Senis, tamen si
sanari non potero, singulam committam familiari meo Michaeli de
Thazar,⁵⁶ cui exposit sitis favorabiles, si serviet p(aternitatibus) v(estrīs)
25 reportandis facibus, non sunt tamen aliqua autentica mecum, sed
solum registra, una pars et que hac vice scripsi.

- Romam esset, quod facta d(ominationibus) v(estrīs) recommen-
darentur per dominum legatum Sancti Angeli⁵⁷ et etiam per regem,
non tamen, quod veniret ad notitiam Luce prepositi,⁵⁸ qui est, ubi
30 in toto congruis et etiam facta domini mei reverendi et per ipsum
dominum meum reverendissimum ad dominum nostrum et etiam
cardinales mittendo copiam semper mittendam.

⁵³ Nicolaus de Cusa bíboros „Sancti Petri ad vincula”, 1448–1464. (HC II. 64.)

⁵⁴ Georgius Hack de Themeswald trienti püspök, 1446–1465. (HC II. 256.)

⁵⁵ A „decernendus esset”-től a margón beszúrva.

⁵⁶ Teszéri Mihály presbiter tanú volt 1463-ban (DF 237604. [EKM AR 45-13-9.], lásd az 1.5.4. fejezet 28. sz.) és 1464-ben a sasadi tizedperben kiadott oklevelekben. (DF 237540. [EKM AR 45-7-13.])

⁵⁷ Iohannes Carvajal bíboros, lásd fentebb!

⁵⁸ Apáti Lukács veszprémi kispépost, lásd fentebb!

4. Kronológia

Az összeállításban a sasadi (nevegyi) tizedekért folyó perben a kezdetektől 1465 januárjáig történt események időpontja található meg. Az egyes eseményekre vonatkozó forrásokat minden esetben a tétel mellett zárójelben közlöm. A szögletes zárójelben szereplő időpontok a más adatokból kikövetkeztetett eseményeket jelölik.

1390. szeptember 10., Várad.	A király a sasadi és örsi királyi egyházak kegyúri jogát az esztergomi székeskáptalannak adományozza. (ZsO I. 1655. sz., EFB 38.)
1390. szeptember 13., Várad.	A király lefoglaltatja a sasadi plébános, Olmodi Péter bűnei miatt a tizedeket és Kanizsai János esztergomi érsekre bízva az intézkedést az ügyben. (DF 261227., p. 233–234.)
1391. szeptember 14., Róma.	IX. Bonifác pápa megerősíti Zsigmond király intézkedését a kegyúri jogról. (Mon. Rom. Vespr. II. 279.)
1396. szeptember 19., Esztergom.	Pontói Antal esztergomi vikárius Olmodi Pétert megfosztja javadalmától és örökös fogságra ítéli. (ZsO I. 4518. sz., vö. DF 237422.)
1400. május 1., Róma.	IX. Bonifác pápa kánonjogilag is megerősíti a sasadi és örsi egyházak egyesítését a káptalannal, valamint Olmodi Péter plébános elmozdítását. (Mon. Rom. Vespr. II. 319.)
[1410-es évek	Buondelmonte János pécsvárad apát bérbeadta az apátság nevegyi birtokán szedett kilencedeket Bardi Onofriusnak, aki jogtalanul a tizedeket is beszedte. (BTOE III. 1057. sz.)]

1425. augusztus 24., Róma. V. Márton pápa megerősíti IX. Bonifác pápa 1400. május 1-jei intézkedését. (ZsO XII. 963. sz.)
- [1429. február 27. – július 25. A király Sóvári Sós Lászlót elmozdítva a pozsonyi prépostság éléről a pécsváradi apátság kormányzójává nevezi ki. (C. Tóth N.–Lakatos B.–Mikó G.: Pozsonyi viszály 233.)]
1432. május 3., Róma. V. Márton pápa kinevezi Sóvári Sós Lászlót a pécsváradi apátság komendátorává. (Lukcsics II. 60/93. sz.)
1433. szeptember 10. Az első adat arra, hogy az esztergomi káptalan pert kezdett Sós László apát ellenében a nevelői tizedek eltulajdonítása miatt. (BTOE III. 1059. sz.)
1433. október 14., Buda. A tizedperben Pálóczi György esztergomi érsek által kiküldött bíró, Bálint budai olvasókanonok a felek kérésére az ügyet a bázeli zsinat elé utalja. (BTOE III. 1064. sz.)
1434. június 3., Bazel. Martialis évreux-i püspök, a zsinat által az ügyben kijelölt bíró meghagyja Sós Lászlónak, hogy kiközösítés terhe alatt jelenjen meg előtte. (BTOE III. 1075., vö. még 1080. és 1083. sz.)
1434. szeptember 9., Bazel. Zsigmond király megtiltja Sós László pécsváradi kormányzónak, hogy pert a Királyság határain kívül folytassa és azt a saját és az országnagyok döntése elé utalja. (BTOE III. 1077. sz.)
1435. április 26., Buda. A zsinati bíró megbízottjai, Ferenc kánonjogi doktor, budai Szűz Mária-egyház és Ágoston, a pesti Szűz Mária-egyház plébános tanúkihallgatást tartott, a vallomások alátámasztották a káptalan jogát a tizedekre. (BTOE III. 1105. sz.)

-
1435. augusztus 24., Bazel. A zsinat megbízza Bernardus saccói archipresbitert a Martialis püspök, zsinati bíró által az esztergomi káptalan részére hozott ítélet végrehajtásával. (BTOE III. 1130. sz.)
- [1435 második fele Sóvári Sós László pécsváradi kormányzó halála. (C. Tóth N.–Lakatos B.–Mikó G.: Pozsonyi viszály 233.)]
- [1436–1437 A monostort a Zsigmond király által kinevezett Sóvári Sós Péter fia, György sárosi ispán kormányozza. (Vö. DL 57648., 57655.)]
1436. július 21., Vác. Barnabás váci olvasókanonok, zsinati megbízott oklevele szerint az esztergomi káptalant visszaiktatták a tizedek birtokába. (BTOE III. 1153. sz.)
- [1437 folyamán Zsigmond király Sóvári Sós Péter fiát, Pétert nevezte ki a monostor élére. Az első adat rá 1438. július 10-ről ismert. (DF 237453.)]
1439. augusztus 11. A pécsváradi apátság jövedelmeinek összeírása szerint az előző évben a budai (nevegyi) tizedek bérleti díja címén 120 aranyforint folyt be. (Fejér XI. 371–375.)
1446. április 2., Róma. IV. Jenő pápa Agmándi Péter váci püspököt jelöli ki a per vitelére. (DF 237454.; Lukcsics II. 232/890. sz.)
1451. szeptember 10., Esztergom. Szécsi Dénes esztergomi érsek az esztergomi káptalan fellebbezése miatt a pert átküldi a római Kúriába. (DF 237456.)
1451. november 17., Róma. V. Miklós pápa a veszprémi olvasókanonokot és a zalai főesperest bízza meg a tizedper eldöntésével. (Lukcsics II. 301/1241. sz.)

1452. szeptember 1., Róma. V. Miklós pápa a pécsváradi apát és a konvent fellebbezésére új tárgyalást rendel el a perben és azt Gatalóci Mátyás veszprémi püspökre bízta. (Mon. Rom. Vespr. III. 143.; vö. „Kronika” 95/1-9.)
1452. szeptember 12., Buda. A Hunyadi János kormányzó által kijelölt főpapok és bárók az esztergomi káptalan javára ítélnék a perben. („Kronika” 93/14–94/15.; vö. a kormányzó 1452. szeptember 10-i oklevelével. DF 237584.)
1452. szeptember 14., Nevegy. Hunyadi János kormányzó emberei visszatartják a káptalant a nevegyi tizedekbe, illetve a pécsváradi apátság ki nem fizetett bírságai fejében lefoglalják és a káptalanak adják az apátság ottani birtokrészét. (DF 237461.)
1453. július. Az esztergomi káptalan Trevisói Simon olvasókanonokot küldi Rómába, aki többek között Kutasi Tamás vasvári kanonokot, római egyetemistát bízta meg a per ottani vitelevel; kiküldetése 1454 decemberéig tartott. („Kronika” 98/15–99/14.) — Közben egyúttal V. László király követeként is eljár. (C. Tóth N.: Esztergomi székeskáptalan I. 58.)
1453. szeptember 17., Pozsony. V. László király a pécsváradi apát és a konvent panaszára megtiltja az esztergomi káptalannak, hogy perüket az Apostoli Szentzéknél folytassák. (DF 237475.)
1454. szeptember 30., Prága. V. László király parancslevelei Hunyadi János országos főkapitányhoz, illetve budavári várnagyaihoz, hogy az esztergomi káptalant a bázeli zsinat ítélete értelmében megillető nevegyi tizedek birtokában védjék meg. (DF 237481., 237480.)
- [1454 ősze Hunyadi János familiárisaival beszédette a nevegyi tizedeket. (Vö. Hunyadi János 1455. február 26-i levelével. DF 237612.)]

-
1455. augusztus 23., Bécs.	V. László király parancslevele Pálóci László országbíróhoz és a budavári várnagyokhoz, hogy az esztergomi káptalant a bázeli zsinat ítélete értelmében megillető neveyi tizedek birtokában védjék meg. (DF 237589.)
1456. június 10., Esztergom.	V. László király parancslevele Garai László nádorhoz és a budavári várnagyaihoz, hogy az esztergomi káptalant védjék meg a neveyi tizedek birtokában. (DF 237591.)
1456. július 5., Róma.	Orlandus de Bonarlis pápai ügyhallgató a veszprémi püspökkel zároltatja a neveyi tizedeket. (DF 237484.)
[1456 nyara–ősze	Garai László nádor bérbevette a neveyi tizedeket 126 aranyforintért. (Vö. DF 237492., 237494.)]
1457. január–június	Palicsnai Péter esztergomi kanonok, bolognai egyetemista első római útja, a tizedper intézése alatt egy félévre beiratkozott a római egyetemre. („Kronika” 100/8–102/18.)
1457. szeptember 29., Buda.	Garai László nádor megbízottja, korábbi megállapodásuk értelmében, átadja az esztergomi kanonokoknak a neveyi tizedek bérleti összegéből még fennmaradó részt. (DF 237494.)
1457. október–1458. július	Palicsnai Péter esztergomi kanonok második római útja. („Kronika” 106/1–21.)
1458. március 10., Róma.	Bernardus Rovira valenciai kanonok, pápai ügyhallgató elrendeli a per visszabocsátását az esztergomi érsek elé. (DF 237499.)
1458. július 24., Buda.	Az esztergomi káptalan és a pécsváradi monostor képviselői megállapodnak abban, hogy a per eldöntésével Szécsi Dénes esztergomi érseket bízzák meg. (DF 237501.)

1458. szeptember 23., Esztergom. Szécsi Dénes esztergomi érsek, mint a felek által a perben megbízott bíró, a július 24-i megállapodás értelmében, a pécsváradi monostor képviselőinek távollétében, az esztergomi káptalant hirdeti ki a perben győztesnek. (DF 237510.)
1459. február 20., Róma. Bernardus Rovira valenciai kanonok, pápai ügyhallgató Péter pécsváradi apát kérésére a pápai Kúriába idézteti az esztergomi káptalant. (DF 237526.)
1459. június–1461. április. Palicsnai Péter esztergomi kanonok harmadik római útja. („Kronika” 111/1–112/33.)
1459. szeptember 4., Mantova. II. Pius pápa kijelöli Szécsi Dénes érseket a tizedper bírójának. (DF 237522.)
1459. november 27., Mantova. II. Pius pápa jóváhagyja Szécsi Dénes érsek rendelkezéseit a perben. (DF 237525.)
1460. január 18., Mantova. II. Pius pápa kijelöli Szécsi Dénes érseket a tizedper bírójának. (DF 237532.)
1460. április 20., Esztergom. Szécsi Dénes érsek élve a pápai felhatalmazással megidézteti a pécsváradi monostort jelenléte elé.
1460. június 2., Siena. II. Pius pápa jóváhagyja Szécsi Dénes érsek rendelkezéseit a perben. (DF 237545.)
- [1460/1461. Sóvári Sós Péter pécsváradi apát halála. (Utolsó említése: 1460. május 28. DF 261227., p. 30.)]
1461. október 19., Róma. II. Pius pápa engedélyezi a per továbbvitelét annak ellenére, hogy Péter pécsváradi apát elhunyt. (DF 237533.)
- [1462 tavasza Mátyás király Beckensloer János pécsi kispépostot nevezi ki az apátság kormányzójának. (Első említése: 1462. július 10. DF 237534.)]

1462. július 10., Esztergom. Szécsi Dénes érsek a pápa 1461. október 19-i brevéje értelmében megidézti a pécsváradiaikat jelenléte elé. (DF 237534.)
1463. január 17., Buda. Mátyás király meghagyja az esztergomi érseknek, hogy a tizedek ügyében folyó pert február 16-ra küldje át az ő meg az országnagyok jelenléte elé. (DF 261227., p. 260–261.)
1463. február 1., Esztergom. Szécsi Dénes érsek, kijelölt bíró előtt az esztergomi káptalan képviselői tiltakoznak Mátyás király parancsa ellen. (DF 261227., p. 260–261.)
1463. február 3., Esztergom. Szécsi Dénes érsek a királyi parancs ellenére megidézti Beckensloer János pécsváradai kormányzót és a konventet jelenléte elé azzal, hogy a perben minden körülmények között döntení fog. (DF 237605., 261227., p. 265–266.)
1463. február 21., Esztergom. Szécsi Dénes érsek, miután a pécsváradiaik megidézésük ellenére is távolmaradtak, jóváhagyja és megerősíti korábbi döntését, azaz a pécsváradai monostort ugyanazon pontok mentén elmarasztalja, mint 1458. szeptember 23-án. (DF 237535.)
1463. június 15., Róma. Bernardus Rovira valenciai kanonok, pápai ügyhallgató a pécsváradai monostor képviselőinek panaszára elrendeli a peresfelek megidőzését jelenléte elé. (DF 237604.)
1463. november 24., Esztergom. A pécsváradai monostor képviselői bemutatják az ügyhallgató levelét az esztergomi káptalannak, majd a káptalan felkéri Kolozsvári Szász János közjegyzőt a perben addig keletkezett oklevelek és iratok összeírására. (DF 237604., az elkészült másolatifüzet másodpéldánya: DF 261227.)

1464. április 11., Petrioli. II. Pius pápa bullájával jóváhagyja Szécsi Dénes érsek korábbi intézkedését és elrendeli végrehajtását. (DF 237544.)
1464. július 24., Esztergom. Szécsi Dénes érsek a pápai bulla értelmében megidézteti a feleket a jelenléte elé. (DF 237540.)
1464. szeptember 8., Gara. Mátyás király a török elleni hadjárat miatt elrendeli János pécsváradi kormányzó minden perének elhalasztását. (DF 237546.)
1465. január 18., Esztergom. Szécsi Dénes érsek végső ítéletet hoz a tizedperben: elrendeli korábbi döntésének végrehajtását és örök hallgatást parancsol a monostornak, illetve kötelezi korábbi bírságai megfizetésére. (DF 237547.)

A felhasznált irodalom és forráskiadványok, valamint a rövidítések jegyzéke

AEV = Prímási Levéltár, Esztergom. Archivum ecclesiasticum vetus.

AR = Acta radicalia.

art. mag. = artium (liberalium) magister.

bacc. in art. / in decr. = baccalaureatus in artibus / in decretis.

Balassa = *A Balassa család levéltára 1193–1526*. FEKETE NAGY Antal kézirata alapján s. a. r. és szerk. BORSA Iván. Bp., 1990. (A Magyar Országos Levéltár kiadványai II. Forráskiadványok 18.)

Bedy V.: Győri székeskáptalan = BEDY Vince: *A győri székeskáptalan története*. Győr, 1938. (Győregyházmegye múltjából III.)

Beke M.: Beckensloer V. János = BEKE Margit: Beckensloer V. János. In: *Esztergomi érsekek 1001–2003*. Szerk. BEKE Margit. Bp., 2003. 214–219.

Beke M.: Pálóczi György = BEKE Margit: Pálóczi I. György. In: *Esztergomi érsekek 1001–2003*. Szerk. BEKE Margit. Bp., 2003. 201–203.

Békefi R.: Káptalani iskolák = BÉKEFI Remig: *A káptalani iskolák története Magyarországon 1540-ig*. Bp., 1910.

Bogdán I.: Hossz- és földmértékek = BOGDÁN István: *Magyarországi hossz- és földmértékek a XVI. század végéig*. Bp. 1978. (A Magyar Országos Levéltár kiadványai IV. Levéltártan és történeti forrástudományok 3.)

Bónis Gy.: Jogtudó értelmiség = BÓNIS György: *A jogtudó értelmiség a Mohács előtti Magyarországon*. Bp., 1971.

Bónis Gy.: Sasadi közjegyzők = BÓNIS György: *A sasadi tizedper közjegyzői a XV. század derekán*. *Levéltári Közlemények* 42. (1971) 103–113.

Bónis Gy.: Szentszéki reg. = BÓNIS György: *Szentszéki regeszták. Iratok az egyházi bíráskodás történetéhez a középkori Magyarországon*. S. a. r. és szerk. BALOGH Elemér. Bp., 1997. (Jogtörténeti tár 1/1.)

Boreczky A.: Missale = BORECZKY Anna: Pálóczi György esztergomi érsek missaléja. In: *Sigismundus rex et imperator. Művészet és kultúra Luxemburgi Zsigmond korában 1387–1437*. Kiállítási katalógus. Szerk. TAKÁCS Imre, a szerk. munkatársai JÉKELY Zsombor, PAPP Szilárd és POSZLER Györgyi. Bp., 2006.

Brosius, D.: Itinerar Papst Pius = DIETER BROSIUS: *Das Itinerar Papst Pius' II. Quellen und Forschungen aus italienischen Archiven und Bibliotheken* 55/56. (1976) 421–432.

BTOE III. = *Budapest történetének okleveles emlékei. III. (1382–1439)*. Összeáll. KUMOROVITZ L. Bernát. Bp., 1987.

- Budai tizedjegyzékek = SZAKÁLY Ferenc–SZÜCS Jenő: *Budai bortizedjegyzékek a 16. század első harmadából*. KUBINYI András bevezető tanulmányával. A kötet kiadását előkészítette TRINGLI István, NÓGRÁDY Árpád. Bp., 2005. (História Könyvtár. Okmánytárak 4.)
- Cameralia = *Cameralia documenta pontificia de Regnis Sacrae Coronae Hungariae (1297–1536). I–II*. Feltárta, szerk. és közreadja +LUKCSICS József, TUSOR Péter, FEDELES Tamás. Szerkesztőtárs: NEMES Gábor. Bp.–Róma, 2014. (Collectanea Vaticana Hungariae. Classis I, vol. 9–10.)
- Csánki = CSÁNKI Dezső: *Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában. I–III., V. Bp., 1890–1913*. A kapcsolódó Helynévmutató kötetét összeáll. ÖRDÖG Ferenc: *Helynévmutató Csánki Dezső történelmi földrajzához*. Bp., 2002.
- Csukovits E.: Közjegyzők = CSUKOVITS Enikő: *Közjegyzők a középkori Magyarországon*. In: *700 éves a közjegyzőség Magyarországon. A 2008. november 27-i jubileumi konferencián elhangzott előadások szerkesztett változata*. Szerk. ROKOLYA Gábor. Bp., 2008. 54–73.
- Dankó J.: *Constitutiones synodales = Constitutiones Synodales Almae Ecclesiae Strigoniensis A. D. MCCCCL, ... edidit, Prooemio instruxit Notisque illustravit Josephus DANKÓ. Strigonii, 1865.*
- dd. = doctor decretorum.
- Dercsényi D.–Zolnay L.: *Esztergom = DERCSÉNYI Dezső–ZOLNAY László: Esztergom*. Bp., 1956. (Magyar Műemlékek)
- DF és DL = *Magyar Nemzeti Levéltár, Országos Levéltára Collectio Diplomatica Hungarica. A középkori Magyarország levéltári forrásainak adatbázisa*. Internetes kiadás (DL–DF 5.1). Szerk. RÁCZ György. Bp., 2009.
- Dizionario Biografico = *Dizionario Biografico degli Italiani – Volume 16. (1973) – Gabriella BARTOLINI*. (http://www.treccani.it/enciclopedia/antonio-caffarelli_%28Dizionario_Biografico%29/ – a látogatás időpontja: 2013. január 22.)
- doct. decr. = doctor decretorum.
- Domanovszky S.: Mázsaszekér = DOMANOVSZKY Sándor: *Mázsaszekér*. In: *Emlékkönyv Fejérpataky László életének hatvanadik, történetírói működésének negyvenedik, szemináriumi vezetőtanárságának harmincadik évfordulója ünnepére*. Írták tanítványai, szerk. SZENTPÉTERY Imre. Bp., 1917. 37–74.
- e. = előtt
- EFB = [KNAUZ Nándor:] *Az esztergomi főkapptalan fekvő s egyéb birtokaira vonatkozó okmányok tára*. Pest, 1871. (Kézirat gyanánt.)
- EKH = Esztergomi Főkapptalani Levéltár, Országos levéltár, Esztergom.
- EKM = Esztergomi Főkapptalani Levéltár, magánlevéltár, Esztergom.
- Engel P.: *Archontológia = ENGEL Pál: Magyarország világi archontológiája 1301–1457. I–II. Bp., 1996. (História Könyvtár. Kronológiák, adattárak 5.)*
- Engel P.: *Genealógia = ENGEL Pál: Középkori magyar genealógia*. In: *Magyar középkori adattár*. CD-ROM. Arcanum Digitéka, Bp., 2001.

- Engel P.: Hunyadi itinerárium = ENGEL Pál: Hunyadi János kormányzó itineráriuma (1446–1452). *Századok* 118. (1984) 974–997.
- Engel P.: Térkép = ENGEL Pál: *Magyarország a középkor végén*. Digitális térkép és adatbázis a középkori Magyar Királyság településeiről. Térinformatika: KOLLÁNYI László, SALLAY Ágnes. CD-ROM. Bp. 2001.
- Fedeles T.: Pécsi püspökök = FEDELES Tamás: A 14. század derekától Mohácsig. In: *A Pécsi Egyházmegye története I–II. A középkor évszázadai (1009–1543)*. Szerk. FEDELES Tamás, SARBÁK Gábor, SÜMEGI József. Pécs, 2009. I. 109–154.
- Fedeles T.: Pécsi székeskáptalan = FEDELES Tamás: *A pécsi székeskáptalan személyi összetétele a késő középkorban (1354–1526)*. Pécs, 2005. (Tanulmányok Pécs történetéből 17.)
- Fejér = *Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis*. Cura et studio Georgii FEJÉR. Tom. I–XI. Budae, 1829–1844.
- Fraknói V.: Mátyás diplomatái = FRAKNÓI Vilmos: Mátyás király magyar diplomatái. VII. közl. *Századok* 33. (1899) 1–8.
- Fraknói V.: Simon patraszi érsek = FRAKNÓI Vilmos: Mátyás király és Simon patraszi érsek. *Századok* 29. (1895) 495–506.
- Gállos F.–Gállos O.: Pécsvárad = GÁLLOS Ferenc–GÁLLOS Orsolya: Pécsvárad bencés apátsága és települése a középkorban. In: *Pécsvárad*. Szerk. FÜZES Miklós. Pécsvárad, 2001. 103–197.
- Gárdonyi A.: Buda határai = GÁRDONYI Albert: A középkori Buda határai. *Budapest Régiségei* 14. (1945) 379–396.
- Gottschalk, J.: Johannes Beckensloer = JOSEPH GOTTSCHALK: Der Breslauer Johannes Beckensloer (†1489) Erzbischof von Gran und Salzburg. *Archiv für Schlesische Kirchengeschichte* 27. (1969) 98–129.
- Györffy = GYÖRFFY György: *Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza. I–IV*. Bp., 1987–1998.
- Haidinger A.: Breviárium = HAIDINGER, Alois: Pálóci György esztergomi érsek breviáriuma. In: *Sigsimundus rex et imperator. Művészet és kultúra Luxemburgi Zsigmond korában 1387–1437*. Kiállítási katalógus. Szerk. TAKÁCS Imre, a szerk. munkatársai JÉKELY Zsombor, PAPP Szilárd és POSZLER Györgyi. Bp., 2006.
- Házi = HÁZI Jenő: *Sopron szabad királyi város története*. I. rész 1–7., II. rész 1–6. Sopron, 1921–1943.
- Házi J.: *Sopron egyháztörténete* = HÁZI Jenő: *Sopron középkori egyháztörténete*. Sopron, 1939. (Győregyházmegye multjából IV/1.)
- HC = *Hierarchia catholica medii aevi sive summorum pontificum, S. R. E. cardinalium, ecclesiarum antistitum series ab anno ... collecta, digesta, edita per Conradum EUBEL*. Tom. I–III. Monasterium, 1898–1903.
- Horváth I.: Mátyás-kori építkezés = HORVÁTH István: Mátyás-kori építkezés az esztergomi várban (Az esztergomi „Vitéz-palota” régészeti feltárása). In: *Mátyás király és a vidéki Magyarország*. Az 1990. május 2-án Tatán rendezett tudományos ülés előadói anyaga. Szerk. GYENISNÉ LANDESZ Edit – SOMORJAI József. Tata, 1990. (Tudományos Füzetek 6.)

- Horváth I.: Vitéz palotájának feltárása = HORVÁTH István: Vitéz János palotájának régészeti feltárása. In: *Vitéz János Emlékkönyv*. Szerk. BEKE Margit. (Esztergom Évlapjai 1990.) 78–97.
- Horvát I.–Vukov K.: Vitéz palotája = HORVÁTH István – VUKOV Konstantin: *Vitéz János esztergomi palotája*. Tata, 1986. (Tudományos Füzetek 2–3.)
- Horváth R.: *Itineraria regis et reginae* = HORVÁTH Richárd: *Itineraria regis Mathiae Corvini et reginae Beatricis de Aragonia (1458–[1476]–1490)*. Bp., 2011. (História Könyvtár, Kronológiák, adattárak 12. – Subsidia ad historiam medii aevi Hungariae inquirendam 2.)
- Jankovich M.: Buda-környék plébániái = JANKOVICH Miklós: Buda-környék plébániáinak középkori kialakulása és a királyi kápolnák intézménye. *Budapest Régiségei* 19. (1959) 57–98.
- Justh = *A Justh család levéltára 1274–1525*. Közzéteszi BORSA Iván. Bp., 1991. (A Magyar Országos Levéltár Kiadványai II. Forráskiadványok 20.)
- Karlinszky B.: Veszprémi nagyprépostok = KARLINSZKY Balázs: A veszprémi nagyprépostok archontológiája, 1079–1543. – Három prépost portréjával. *Turul* 87. (2014) 93–103.
- Katona = KATONA, Stephanus: *Historia critica regum Hungariae. Historia regum stirpis mixtae. Ex fide domesticorum et exterorum scriptorum concinnata*, XV., XVII. Budae, 1792., 1793.
- Kiss G.: Királyi egyházak = Kiss Gergely: *Királyi egyházak a középkori Magyarországon*. Pécs, 2013. (Thesaurus Historiae Ecclesiasticae in Universitate Quinqueecclesiensi 3.)
- Knauz N.: Pozsonyi kéziratok = KNAUZ Nándor: *Codices manuscripti capituli Posoniensis. A pozsonyi káptalannak kéziratai*. Esztergom, 1870.
- Kollányi F.: Kanonokok = KOLLÁNYI Ferenc: *Esztergomi kanonok 1100–1900*. Esztergom, 1900.
- Kovács P.: *Studentes* = Kovács Béla: *Studensek, magisterek, doktorok*. *Archivum* 11. (1983) 5–41.
- E. Kovács P.: Firenzei követjárás = E. Kovács Péter: Egy firenzei követjárás Magyarországon. *Századok* 144. (2010) 1455–1536.
- Köblös J.: Egyházi középréteg = KÖBLÖS József: *Az egyházi középréteg Mátyás és a Jagellók korában*. (A budai, fehérvári, győri és pozsonyi káptalan adattárával) Bp., 1994. (Társadalom- és művelődéstörténeti tanulmányok 12.)
- Körmendy K.: *Studentes* = KÖRMENDY Kinga: *Studentes extra regnum. Esztergomi kanonok egyetemjárása és könyvhasználata 1183–1543*. Bp., 2007. (Bibliotheca Instituti postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nominatae III. Studia 9.)
- Kubinyi A.: Gallinczer Lénárt számadáskönyve = KUBINYI András: A mezőgazdaság történetéhez a Mohács előtti Budán. Gallinczer Lénárt számadáskönyve 1525-ből. In: Uő: *Tanulmányok Budapest középkori történetéről, I–II*. Bp., 2010. (Várostörténeti tanulmányok) I. 407–447.
- Kubinyi A.: Gergelylaki Buzlaiak = KUBINYI András: A Gergelylaki Buzlaiak a középkor végén. In: Horler Miklós *hetvenedik születésnapjára*.

- Tanulmányok.* Bp., 1993. (Művészettörténet – Műemlékvédelem IV.) 269–285.
- Kubinyi A.: Hallerek = KUBINYI András: A nürnbergi Hallerek Budán. Adalékok a késő középkori dél-német kereskedelem történetéhez. In: Uő: *Tanulmányok Budapest középkori történetéről, I–II.* Bp., 2010. (Várostörténeti tanulmányok) II. 705–741.
- Kubinyi A.: Palota – terem = KUBINYI András: Palota – terem. Terminológiai kérdések. *Castrum Bene* 2. (1990) Bp., 1992. 55–64.
- Kubinyi A.: Szécsi Dénes = KUBINYI András: Szécsi Dénes bíboros prímás. In: Uő: *Főpapok, egyházi intézmények és vallásosság a középkori Magyarországon.* Bp., 1999. (METEM könyvek 22.) 139–145.
- Lexikon der Päpste und des Papsttums = *Lexikon der Päpste und des Papsttums.* Redaktion: Bruno STEIMER. Freiburg–Basel–Wien, 2001.
- licenc. in decr. = licenciatuſ in decretis.
- LLMAeH = *Lexicon Latinitatis Medii Aevi Hungariae. Volumen II, C. Ad edendum praeparavit* Iván BORONKAI. Bp., 1991. — *Volumen V, I. Ad edendum praeparavit* Kornél SZOVÁK. Bp., 1999. — *Supplementum I, A–I. Ad edendum praeparavit* Kornél SZOVÁK. Bp., 2013.
- Lukcsics = LUKCSICS Pál: *A XV. századi pápák oklevelei, I–II.* Bp., 1931–1938. (Monumenta Hungariae Italica. Olaszországi Magyar Oklevéltár I–II.)
- Majtényi oklt. = *Archivum Familiae Majtényi.* Stredoveké dejiny rodiny Majténiovcov a listiny z jej archívu Miloš MAREK. Kraków–Trnava, 2013. (Fontes Rerum Slovacarum III.)
- Mályusz E.: Budai egyetem = MÁLYUSZ Elemér: Középkori egyházi értelmiségünk társadalmi alapjai (A budai egyetem történetéhez) In: *Eszmetörténeti tanulmányok a magyar középkorról.* Szerk. SZÉKELY György. Bp., 1984. (Memoria saeculorum Hungariae 4.) 7–33.
- Mályusz E.: Rendi állam = MÁLYUSZ Elemér: A magyar rendi állam Hunyadi korában I–II. *Századok* 91. (1957) 46–123. és 529–602.
- MEV = *Monumenta ecclesiae Vesprimiensis 1437–1464. A Veszprémi Érseki és Főkapitányi Levéltár középkori oklevelei.* Szerk. DRESKA GÁBOR, KARLINSZKY Balázs. Veszprém, 2014. (A veszprémi egyházmegye múltjából 25.)
- MNL = Magyar Nemzeti Levéltár.
- Móga S.: Néhány építészeti kérdés = MÓGA Sándor: Néhány építészeti kérdés Vitéz János esztergomi palotájával kapcsolatban. *Műemlékvédelem* 38. (1994)1: 32–37.
- Mon. Rom. Veszpr. = *Monumenta Romana episcopatus Vesprimiensis / A veszprémi püspökség római oklevéltára, II–IV.* Közrebocsátja a Római Magyar Történeti Intézet, s. a. r. FRAKNÓI Vilmos. Bp., 1896–1908.
- Mon. Vat. = *Monumenta Vaticana historiam regni Hungariae illustrantia.* Bp., 2000. (Reprint) I/6. *Mathiae Corvini Hungariae regis epistolae ad Romanos Pontifices datae et ab eis acceptae. 1458–1490.*
- Monay F.: Római gyóntatók = MONAY Ferenc: *A római magyar gyóntatók.* Róma, 1956.

- MRT = Komárom megye régészeti topográfiája. Szerk. TORMA István. In: *Magyarország régészeti topográfiája* 5. Főszerk. GEREVICH László. Bp., 1979.
- Nemes G.: Salánki Ágoston = NEMES Gábor: Salánki Ágoston. A királynéi kancelláriától a győri püspöki székhöz. *Levéltári Közlemények* 80. (2009) 3–29.
- OL = Országos Levéltár(a).
- Pálosfalvi T.: Rozgonyiak = PÁLOSFALVI Tamás: A Rozgonyiak és a polgárháború (1440–1444). *Századok* 137. (2003.) 897–928.
- Pataki V.: Pétervárad ciszterciái = PATAKI Vidor: *A pétervárad ciszterciái a középkori Kelenföldön. Történelmi tanulmány.* Kinyt. a Ciszterci Rend Bp.-i Szt. Imre-gimnáziumának 1941–1942. évi Évkönyvéből. Bp., 1942.
- Pécsvárad konvent = *A pécsvárad konvent hiteleshelyi oklevéltára 1254–1526.* Szerkesztette és a bevezető tanulmányt írta KŐFALVI Tamás. Szeged, 2006.
- Pirhalla M.: Szepesi prépostság = PIRHALLA Márton: *A szepesi prépostság vázlatos története.* Lőcse, 1899.
- pr. = prépost.
- Prajda K.: Útinapló = PRAJDA Katalin: Egy firenzei követjárás útinaplója (1427). *Lymbus. Magyarisztan-tudományi Közlemények* 2011. 7–16.
- Reg. Strig. = *Registrum capituli cathedralis ecclesiae Strigoniensis. Az esztergomi székeskáptalan jegyzőkönyve (1500–1502, 1507–1527).* Ed. László SOLYMOI. Bp., 2002.
- Reszegei K.: Hegynevek = RESZEGEI Katalin: *Hegynevek a középkori Magyarországon.* Debrecen, 2011. (A Magyar Névtár Kiadványai 21.)
- RORC = *Repertorium Officiorum Romanae Curiae* auctore Thomae FRENZ. (www.phil.uni-passau.de/histhw/RORC/... [a látogatás időpontja 2014. január 30.])
- Solymosi L.: Veszprémi könyvkölcsönzések = SOLYMOSI László: Könyvhasználat a középkor végén. Könyvkölcsönzés a veszprémi székesegyházi könyvtárban. In: *Tanulmányok a magyarországi egyházjog középkori történetéből. Kézírt kódexek, zsinatok, középkori műfajok.* Szerk. ERDŐ Péter. Bp., 2002. (Bibliotheca Instituti postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nominatae III. Studia 3.) 13–68.
- Sörös P.: Elenyészett apátságok = Sörös Pongrácz: Az elenyészett bencés apátságok I. In: *A pannonhalmi Szent Benedek-rend története, XII/B.* Kiadja a pannonhalmi Szent Benedek-rend. Szerk. ERDÉLYI László, Sörös Pongrácz. Bp., 1912.
- ST = Sasadi tizedper.
- Székel Gy.: Struktúráváltások = SZÉKEL György: Hunyadi László kivégzése – struktúráváltások a magyar állam és főváros kormányzásában. *Tanulmányok Budapest Múltjából* 22. (1988) 61–102.
- Teleki = TELEKI József: *Hunyadiak kora Magyarországon, X–XII.* Pest, 1853–1857.

- C. Tóth N.: Esztergomi székeskáptalan I. = C. TóTH Norbert: *Az esztergomi székeskáptalan a 15. században. I. rész. A kanonoki testület és az egyetemjárás.* Bp., 2015. (Subsidia ad historiam medii aevi Hungariae inquirendam 7.)
- C. Tóth N.: Ki kicsoda = C. TóTH Norbert: Ki kicsoda az ecsedi Bátori családban. A Bátori család ecsedi ágának tagjai, 1377–1541. *Szabolcs-szatmár-beregi Szemle* 44. (2009) 5–47.
- C. Tóth N.: Nádorváltás 1458-ban = C. TóTH Norbert: Nádorváltás 1458-ban. Mátyás király első országgyűlésének időpontja. *Turul* 84. (2011) 98–101.
- C. Tóth N.: Préposti arch. = C. TóTH Norbert: *A székes- és társaskáptalanok prépostjainak archontológiája 1387–1437. Die Archontologie der Präpöste der Kathedral- und Stiftskapitel in der Zeit des Königs Sigismund, in Ungarn (1387-1437).* Bp., 2013. (Subsidia ad historiam medii aevi Hungariae inquirendam 4.)
- C. Tóth N.: Váci székeskáptalan = C. TóTH Norbert: A váci székeskáptalan archontológiája 1378–1526. S. a.
- C. Tóth N.–Lakatos B.–Mikó G.: Pozsonyi viszály = C. TóTH Norbert–LAKATOS Bálint–MIKÓ Gábor: *A pozsonyi prépost és a káptalan viszálya (1421–1425). A szentszéki bíráskodás Magyarországon – a pozsonyi káptalan szervezete és működése a XV. század elején.* Bp., 2014. (Subsidia ad historiam medii aevi Hungariae inquirendam 3.)
- Tóth-Szabó P.: Husziták = TóTH-SZABÓ Pál: *A cseh-huszita mozgalmak és uralom története Magyarországon.* Bp., 1917.
- Tringli I.: Sátoraljaújhely Atlasz = *Magyar Várostartörténeti Atlasz. Hungarian Atlas of Historical Towns. 2. Sátoraljaújhely.* Írta és összeáll. TRINGLI István. Bp., 2011.
- u. = után(a).
- Végh A.: Buda helyrajza = VÉGH András: *Buda város középkori helyrajza I–II.* Bp., 2006–2008. (Monumenta Historica Budapestinensia XV–XVI.)
- VOS = *Supplementum ad Monumenta civitatis Veszprimiensis. Veszprém város okmánytára. Pótkötet (1000–1526).* Opera et studio / Összeáll. ÉRSZEGI Géza–SOLYMOSSI László. Veszprém, 2010. (A veszprémi egyházmegye múltjából 20.)
- Vö. = Vesd össze!
- Vukov K.: Válasz néhány kérdésre = VUKOV Konstantin: Válasz néhány kérdésre Vitéz János esztergomi palotájával kapcsolatban. *Műemlékvédelem* 38. (1994)4: 246–248.
- Vukov K.: Vármúzeum rekonstrukciója = In: VUKOV Konstantin: Az esztergomi Vármúzeum Vitéz János korabeli rekonstrukciós programja. *Vitéz János Emlékkönyv.* Szerk. BEKE Margit. (Esztergom Évtapjai 1990) 98–160.
- Werbőczy I.: Hármaskönyv = *Werbőczy István Hármaskönyve.* Az eredetinek 1517-iki első kiadása után ford., bevezetéssel és utalásokkal ellátták KOLOZSVÁRI Sándor és ÓVÁRI Kelemen, magyarázó jegyzetekkel kíséri MÁRKUS Dezső. Bp., 1897.

- Zichy = *Codex diplomaticus domus senioris comitum Zichy de Zich et Vásonkeö. A zichi és vásonkeői gróf Zichy-család idősb ágának okmánytára, I–XII.* Szerk. NAGY Imre, NAGY Iván, VÉGHÉLY Dezső, KAMERER Ernő, DÖRY Ferenc és LUKSICS Pál. Bp., 1871–1931.
- Zolnay L.: Esztergom = ZOLNAY László: *A középkori Esztergom.* Bp., 1983.
- Zolnay L.: Érseki paloták = ZOLNAY László: *Esztergomi érsekek palotái a középkorban.* In: *Művészettörténeti Tanulmányok.* Szerk. DÁVID Katalin és NÉMETH Lajos. Bp., 1961. (Művészettörténeti Dokumentációs Központ Évkönyve 1959–1960.)
- ZsO = *Zsigmondkori oklevéltár, I–XII. (1387–1425)* Összeáll. MÁLYUSZ Elemér, BORSA Iván, C. TÓTH Norbert, NEUMANN Tibor, LAKATOS Bálint. Bp., 1951–2013. (A Magyar Országos Levéltár kiadványai II. Forráskiadványok 1., 3–4., 22., 25., 27., 32., 37., 39., 41., 43., 49. és 52.)

The Cathedral Chapter of Esztergom in the Fifteenth Century.

IInd Part

The „Chronicle” of the Lawsuit for the Sasad Tithes from 1452 to 1465

The present book is the second volume of the series treating the history of the cathedral chapter of Esztergom in the 15th century. In the first volume, I have analysed, on the basis of five letters of attorney issued in the course of the lawsuit about the Sasad tithes between 1453 and 1460, but extended to the entire 15th century, the personnel of the chapter and the ranking order of prebends, as well as the officeholding, university studies and career possibilities of the individual canons.¹ The present volume, on the other hand, offers insight into an exceptional aspect of the activity of some of the canons already familiar from the first volume, with the help of a source that is unique in terms of form and content alike. In the course of my inquiry into the history of the Esztergom chapter, I have come across a Latin source,² which presents the history of the lawsuit about the Sasad tithes, over a little more than a decade, from the perspective of the chapter itself. (The whole text of the booklet-like register or „chronicle” is published in chapter two of the book.)

In the middle of the 1430s a lawsuit began between the chapter of Esztergom and the monastery of Pécsvárad in the matter of the title to the tithes of the vines in a vill called Nevegy, which belonged to the jurisdiction of the parish of Sasad (*in causa et causis decimarum vinorum predii seu terre Newegh infra limites parochie parochialis ecclesie Sancti Andree de Sasaad Wesprimiensis dyocesis*).³ In fact, this was already the second litigation in the same case: the first had begun at the end of the second decade of the fourteenth century and drew on until the late 1350s. It clearly appears from later charters that in the case treated in this book it was the tithe due from the vineyards called Gombamál and Újmál, both planted in the vill of Nevegy, which constituted the matter for litigation (*super quibusdam decimis fructuum in monte Sasad ac Wymal et Gobamall[!] locis et signanter in predio Newegh et eius territorio*),⁴ which eventually went on until as late as 1840. According to the sources examined, by 1465 the chapter of Esztergom had clearly won the case: not only was its title to the tithe confirmed, but it

¹ C. Tóth N.: Esztergomi székeskáptalan I.

² DF 237615. (EKM AR 45-14-2.)

³ DF 237442. (EKM AR 45-2-15.; 1435. április 26.)

⁴ Mon. Rom. Vespr. III. 188. (1467. július 4.)

was also adjudicated the vill of Nevegy itself in return for the judicial fines that the monastery had failed to pay. Although the latter subsequently restarted the case on various pretexts, the situation did not change: the chapter of Esztergom remained in possession, and enjoyed both the tithes and the other revenues accruing from the vill ever after.

Almost all the documents issued in the course of the lawsuit have been preserved for us in the private archives of the chapter. This, indeed, seems to have been one of the reasons why no one has attempted so far to analyse the entire case or at least a section of it. Of course, nor was it the aim of the present book to venture on a full-scale reconstruction of the case, as the private archives of the chapter are still practically unexplored from this perspective, and contain a large number of undated notices and drafts which would have to be examined individually and identified with the help of the dated charters. That said, in order to attain a better understanding and usability of the source analysed here, I at least briefly outlined the course of the litigation up to 1465. In the first part of the first chapter I described the source itself (1.1.1), the history of how the chapter came into the possession of the tithes which subsequently became disputed (1.1.2.), and calculated the revenues stemming therefrom (1.1.3.). The next two sections offer a reconstruction of the judicial process from the beginning until the starting point of the „chronicle” (1.2.1.), and then from 1452 to 1465, mainly on the basis of the „chronicle” itself. A further section deals with the attorneys who proceeded in the case (1.3.), and another, shorter one, with other information provided by the source, such as the payments effected by the chapter in the course of the litigation. The insertion of this latter section was mainly justified by the fact that the register contains the legal costs precisely of the decade investigated here, and can thus practically be regarded as an account book; the evidence it provides, however, was not used here to quantify costs but to supply additional information about political and ecclesiastical history (1.4.). The next part dwells on the lay and ecclesiastical persons who are listed in the witness-clauses of twenty-nine notarial documents (1.5.1. és 1.5.2.), and, with regard to the places where his charters were dated, on the palaces of archbishop Dénes Szécsi at Buda and Esztergom (1.5.3.). The last part of this section provides the most important information contained in the said notarial documents with witness-clauses, issued between 1451 and 1465, in a charted form. (1.5.4.).

The second chapter of the book offers an edition of the „chronicle” of the Sasad litigation, that is, basically a record of the activities and costs of the chapter’s notaries between 1452 and 1465. As it contains few precise dates, but the events it refers to could be correctly placed with the help of other documents issued in the course of the litigation, the „chronicle” is edited here with ample notes on its content.

The third chapter of the book contains three letters sent by canon Péter Palicsnai, who represented the chapter in the Roman Curia several times during the lawsuit, on 28 February 1458 from Rome (3.1.), 14 January 1460 from

Mantova (3.2.), and 6 May 1460 from Siena (3.3.) to the chapter of Esztergom. Their publication here was justified by the fact that their content is very closely related to the topic discussed in the book, as the letters of Palicsnai not only reported on the actual state of the litigation, but also advised his chapter on the measures to be taken in the procedure. As a matter of fact, nor did he forget to provide information about his own — miserable — situation.

The fourth, and final, chapter of the present volume offers a chronology of events of the litigation over the tithes of Sasad (Nevegy) from the beginning until January 1465. The sources of the individual events are given in brackets next to the item concerned. Dates given in square brackets refer to events reconstructed from non-directly related information.

The book is closed by the bibliography of sources and secondary literature, a list of abbreviations, and an index of personal and placenames.

Mutató

A mutató a kötetben előforduló személyneveket, intézményeket, valamint földrajzi neveket tartalmazza. Minden esetben — tehát a „Kronika” és Palicsnai Péter levelei esetében is — a kötet oldalszámaira hivatkozom.

Személy- és intézménynévmutató. Tartalmazza a főszövegben és a jegyzetekben található valamennyi *történeti* nevet, abban az esetenként magyaros alakban, ahogyan a szövegben szerepel. Ugyanakkor nem mutatóztam a szakirodalmi munkák szerzőit és a Kronológia című fejezetet, valamint a szövegben bárhol előforduló „esztergomi (székes)káptalan”, „pécsváradi konvent” és „sasadi tizedper” kifejezéseket, mivel ezek szükségtelenül megnövelték volna a terjedelmet.

Az egyes személyek esetében mutatóztam a kötetben szereplő méltóságokat és/vagy tisztségeiket is, mégpedig úgy, hogy a méltóság-, illetve tisztségnévről utalok annak viselőjére. A személyek méltóság- és/vagy tisztségviselési idejének megállapításakor a következőképpen jártam el: azoknál a személyeknél, akiknek adatai szerepelnek valamelyik, jelen munkában is idézett kötetben (gondolok itt elsősorban Engel Pál [Archontológia], Conrad Eubel [HC], Fedeles Tamás [Pécsi székeskáptalan], Solymosi László [Reg. Strig.] és jómagam [Esztergomi székeskáptalan I.] munkáira), feltüntettem az időhatárokat. A többi méltóság- és/vagy tisztségviselő esetében, akik ezekben a munkákban nem szerepelnek, csak a kötetben található előfordulási évet vagy éveket tüntettem fel. Nem mutatóztam ugyanakkor a kötetben szereplő (történeti) személyek egyetemi végzettségét.

A betűrendbe soroláskor a *de* előjárószt nem vettem számításba, ezeket mindig a vezetéknev előtt tüntettem fel. *Dőlt betűvel* jeleztem az eredeti helyesírással, betűhíven szereplő család- vagy ragadványneveket.

Földrajzinév-mutató. Tartalmazza a főszövegben és a jegyzetekben található valamennyi hely- és földrajzi nevet, kivéve a Kronológia fejezetben szereplőket, és az „esztergomi (székes)káptalan” kifejezés „Esztergom”, valamint a „pécsváradi konvent” kifejezés „Pécsvárad” tagját. Esztergom város esetében nem bontottam külön a királyi, érseki és káptalani városra vonatkozó adatokat. A hely- vagy (földrajzi) név után minden esetben annak meghatározása áll, majd ezt követi zárójelben annak a középkori megyének, területnek vagy országnak a neve, ahol a XV. században feküdt, végül a hely jelenlegi hivatalos elnevezése — ezek azonosításában Engel Pál (Térkép) és Csánki Dezső (Csánki) munkáit használtam — továbbá az országnév (kódja) a jelenlegi autós országjelzés formájában.

A mutatóban alkalmazott rövidítések

A	=	Ausztria	m.	=	megye
Bp.	=	Budapest	NRB	=	Német-római Birodalom
CH	=	Svájc	opp.	=	oppidum
CZ	=	Csehország	P	=	Portugália
D	=	Németország	pr.	=	prédium
F	=	Franciaország	RO	=	Románia
h.	=	helység	SK	=	Szlovákia
HR	=	Horvátország	v.	=	város
I	=	Olaszország			

A

Acskói György esztergom-szentgyörgyi,
majd esztergomi kanonok (1465–
1482) 43, 69, 86

Agmándi Péter váci püspök (1440–1450),
a pápa által a sasadi tizedperben
kijelölt bíró 26

Ágoston, a pesti Szűz Mária-egyház plé-
bánosa (1435) 24

Agyagverem-dűlő (Pilis m., ma Bp. része)
21

Ajaki Benedek (Lőrinc fia) császári köz-
jegyző 113

Alagi Pál deák, klerikus 25

Alapi Miklós 42, 46–47, 85

Albert alszerpap, pécsváradi szerzetes
(1460) 66

– király (1438–1439) 26

– logodi bíró (1458) 129

–, Garai László nádor jegyzője 34, 67, 81

Alkéri Miklós 85

Almási Ambrus presbiter 68, 83

Álmosdi Csire Zsigmond szekszárdi
apát (1444–1462) 40, 115–116

Alvarus, Alfonsi főesperes, silvesi püs-
pök (1453–1468) 49

Ambrus pap, pécsváradi szerzetes (1460)
66

Ancona v. (Itália, I) 44, 120

anconai kanonok: *Boskarath* / *Bwskarad*,
Franciscus

– püspök: Caffarelli, Iohannes; Rustici-
Cenci, Agapitus

András prédikátor, budavári lakos (1458)
129

Antal logodi esküdt (1458) 129

– pap, pécsváradi szerzetes (1460) 66

Apáti Lukács, a veszprémi Mindenszen-
tek-társaskáptalan prépostja, szé-
kesegyházi főesperes és kanonok
(1452–1464), vikárius (1454–1457),
a veszprémi püspök által a sasadi
tizedperben kijelölt bíró 29, 31,

32–35, 39, 95–98, 100–101, 103, 105,
113, 144

----- háza Veszprémbe 97

Apátiszentmárton (Somogy m., ma Vas-
kaszentmárton) 101

apostoli követ, született, Magyar Király-
ságé lásd Szécsi Dénes

– Szentszék 27, 29, 31, 41–42, 45, 47, 57, 97,
110

– – lásd még Róma

aradi kanonok: Gyántai Miklós

– prépost: Emődi Pál

Aranyasi Péter (Domokos fia) presbiter 80

Aranypohár-dűlő (Pilis m., ma Bp. része)
21

árpádi (Baranya m.) plébános: Lukács

Asszonyfalvi Ostfi László (László fia) 36,
63, 82

– – Miklós (László fia) esztergomi nagy-
prépost (1456–1481) 37, 63

----- káplánja: Madarasi Márton

aszuági főesperes: Maravizai Barnabás

B

Bácsi Benedek deák, pécsváradi lakos,
ügyvéd 37

– Simon maróti főesperes és pécsi kano-
nok (1435–1448) 26

Bajmóci Nofri Bardo és János 77; lásd
még Bardi

Bajon h. (Esztergom m., ma Komá-
rom-Esztergom m.) 36, 42, 64, 82

Bak lásd Mohorai Bak

Bakócz Tamás esztergomi érsek (1497–
1521) 75

bakonybéli apátság 51

Balázs („Doko”) pécsváradi apát (1426)
18, 23

– pécsi szentszéki jegyző 107

– szerpap, pécsváradi szerzetes (1460) 66

– zsámbéki lakos 129

–, a tatai Szent Péter és Pál-monostor
apátja (1451) 78

- Báncsai Miklós esztergomi kanonok, sasadi tizedszedő (1517) 20
- Bárándi Mihály, a tatai Szent Péter és Pál-monostor professusa (1451) 78
- Baranyai Demeter budai polgár 79
- Gergely budafelhévízi polgár 79
- Baranyavári Egyed pap 84
- Barbus, Petrus bíboros (1451–1464) 139
- Bardi Onofrius 18, 23; lásd még Bajmóci Nofri
- Barius Miklós, a budai Szűz Mária-egyház plébánosa (1452) 92
- barsi főesperes: Budai Gergely, Kozárdi László
- Báta opp. (Tolna m.) 40, 115
- bátai apát: László
- Bátori András (István fia) király asztalnokmester (1458) 63
- Gál (István törvénytelen fia) budai kanonok (1454–), olvasókanonok (1456–1469) 35, 101–104
- László (István fia) 36, 63, 82
- Bázel v. (NRB, Basel, CH) 23
- bázeli zsinat 12, 23–24, 27–28, 31, 44, 55, 90–91, 129–132, 134–135, 142
- – által a sasadi tizedperben kijelölt ügyhallgató: Martialis évreux-i püspök
- – – – külön kijelölt megbízott: Istvándi Barnabás
- Báznai Antal 42, 85
- Beckensloer János pécsi nagyprépost (1460–1465), pécsváradi kormányzó (1462–1465), váradi püspök (1465–1469) 40–43, 45–47, 89, 115–116, 118–121, 124
- Bécs v. (Oszttrák Főhercegség, Wien, A) 30, 32
- bécsi egyetem 25, 33, 70, 89
- skót bencések és apátjuk 16, 24
- Béla (IV.) király (1235–1270) 75
- Bélai Barnabás 83
- Bencenci János váci (1454–1460), titeli (1458–1460), fehérvári (1459–1465) és esztergomi (1461–1465) kanonok, ügyvéd 40, 43, 46–47, 50, 53–56, 66, 68, 83–84, 115–116, 118, 121
- Benedek pap, pécsváradi szerzetes (1460) 66
- Bényi Kelemen klerikus 25
- Mihály ügyvéd 40–41
- Bernardus saccói archipresbiter, a sasadi tizedperben Martialis évreux-i püspök által kijelölt helyettes bíró (1435) 24, 26
- Bertalan pap, pécsváradi szerzetes (1460) 66
- szerpap, pécsváradi szerzetes (1460) 66
- , a veszprémi Szent Miklós-egyház plébánosa (1457–1460) 103, 113
- , az esztergomi Szent Lőrinc-egyház plébánosának udvarbírája (1452) 80, 95
- berzencei (Bars m.) várnagy: Miskei István
- Besenyői Ferenc presbiter, káplán 28, 67, 79, 90
- besztercei örökös ispán: Hunyadi János
- Betheny* Mátyás pesti polgár 79
- Bethes* Mátyás örsi lakos 129
- bíboros: Barbus, Petrus; Carvajal, Iohannes; de Cusa, Nicolaus; de Pistorio, Nicolaus Fortiguerra; Eruli, Bernardus; Tebaldi, Iacobus
- Bicske h. (Fejér m.) 42
- bihari ispán: Csáki Ferenc
- Bodó lásd Györgyi Bodó
- Bodonyi Domokos váradi őrkanonok (1402–1417), esztergomi olvasókanonok (1417–1418), esztergom-szentistváni prépost (1418–1434) 22
- Bogdasai György pécsváradi lakos 45
- Bologna v. (Itália, I) 33, 101–102
- bolognai egyetem 33, 70, 101
- Bonifác (IX.) pápa (1389–1404) 15–16, 131
- Bori Tamás presbiter 80
- Bornemissza Péter budavári lakos 129

boroszlói kanonok: de Roraw, Henricus
Boskarath / Bwskarad, Franciscus anconai
 és knini kanonok (1463) 43, 68, 86
 braunschweigi prépost: de Calvis, Theodericus
 Bucsánci Illés presbiter, ügyvéd 43, 46–47
 Buda v. (Pilis m., ma Bp. része) 7, 13, 16,
 19–20, 26–27, 34–36, 40, 60, 62, 67,
 72–73, 104–105, 107–109, 111, 118,
 132
 – vár (Pilis m., ma Bp. része) 28, 34, 61, 71,
 79, 81, 94, 105
 – vári lásd budavári
 Budafelhévíz opp. (Pilis m., ma Bp. része) 61, 81, 104, 110
 budafelhévízi polgár: Baranyai Gergely,
Ezthergary Laudem Lőrinc, Nagy
 Sebestyén
 – prépost: Buzlai Bertalan
 – prépostság 71
 Budai András veszprémi kanonok és vikárius (1462–1464), a sasadi tizedperben a veszprémi püspök által kijelölt bíró 38–39, 41–42, 47, 68, 85, 118, 121, 141
 – Bálint esztergomi kanonok, sasadi tizedszedő (1516) 20
 – bíró: István (Krisztián fia), Kapos Márton, Münzer János
 – Gergely barsi főesperes és esztergomi kanonok (1458–1482), ügyvéd 13, 36–37, 43, 45, 50, 53–54, 56–57, 107–109, 113, 120
 – István esztergom-szentgyörgyi kanonok (1458) 69, 83
 – káptalan 30
 – – kiküldötte: Igali János budai kanonok 30
 – – mint országos hatókörű hiteleshely 39, 142
 – lakos: *Cipo* Pál, Császár szabó, Gombos János, Nagy Pál, Patacs György, Pintér Márton, Rác Mihály, Szalóki János, Ulrik

– – lásd még budai polgár és budavári lakos
 – Lőrinc esztergom-szentgyörgyi kanonok (1452) 69, 80
 – olvasókanonok: Bátor Gál, Kőszegi Bálint, *Wrede* János
 – országgyűlés (1452) 27, 93, 132; (1458) 36, 63, 73, 109
 – Pál plébános, a budavári Szent László-kápolna káplánja (1458–1460) 129, 139
 – polgár: Baranyai Demeter, Dénes, *Ezthensacw Laudenen* Imre, Szekeres Bálint, Tamás, Veres László, *Zenthe* Péter
 – – lásd még budai és budavári lakos
 – prépost: Fodor János
 – Szent Gellért-egyház lásd budaváraljai Szent Gellért-egyház
 – Szűz Mária-egyház lásd budavári Szűz Mária-egyház
 – Tamás esztergom-szentgyörgyi kanonok (1452–1459) 69–70, 80–81, 83–84
 – várnagy: Gergelylakai Buzlai László, Györgyi Bodó Gergely, Szobi János
 budaörsi lásd örsi
 budaváraljai esküdt: Mihály deák
 – János deák 28, 79
 – lakos / polgár 66
 – – – lásd még *Fachy* Máté, János (Máté fia)
 – Lénárd deák (szentpétermártíri lakos) 63, 78–79
 – Szent Gellért-egyház 28, 91, 93
 – – – plébánosa: Miklós
 – – Péter-egyház 61, 78, 90–91
 – – – aléneklője: László
 – – – káplánja: *Chykos* István
 – – – plébánosa: Pál
 budavári bíró lásd budai bíró
 – lakos: András prédikátor, Bornemissza Péter, Cristannus szabó, Nyava-

- lyás Miklós, *Patroh* János, Pintér János, Tegzes Péter özvegye: Margit, Tót Imre, Újvárosi Imre, Vadmező Péter 129
- budavári lakos lásd még budai lakos és polgár
- Mária Magdolna-egyház 61, 67, 71, 79, 90–91
- – – – aléneklője: György
- – – – káplánja: Zágrábi Péter
- – – – kormányzója: Tamás nándorfehérvári püspök
- – – – plébánosa: István
- – – – plébánoshelyettese: Imre
- – – – prédikátora: Nádasdi Benedek
- Olasz utca 52
- Szent György tér / -kápolna tere 35, 61, 64, 66, 72–73, 82, 109
- – László-kápolna káplánja: Budai Pál plébános
- Szombat kapu 52
- Szűz Mária-egyház 23
- – – – káplánja: Pál
- – – – plébánosa: Barius Miklós, Ferenc
- – – – temetőjében álló Szent László-kápolna igazgatója: János
- Buondelmonte János pécsváradi apát (1410–1424), kalocsa-bácsi érsek (1425–1435, 1438–1447) 18, 23
- Buzlai Bertalan (Márton fia) budafelhévi prépost (1457–1469) 35, 39, 61, 71, 81, 101–104, 106, 108, 110, 113
- lásd még Gergelylaki Buzlai
- Bwskarad*, Franciscus lásd *Boskarath* / *Bwskarad*, Franciscus

C

- Caffarelli, Anthonius római advocatus 99, 102
- , Iohannes anconai püspök (1437–1460) 143
- Callixtus (III.) pápa (1455–1458) 33, 100–102

- Calskup (Calstroph) Gáspár regölyi főesperes és pécsi kanonok (1438–1443) 25
- de Calvis, Theodericus, lübecki és braunschweigi prépost, pápai referendarius (1471), notarius (1473) 49, 112
- de Campisio, Iohannes 49
- Carvajal, Iohannes bíboros (1446–1461) 35, 135, 141, 144
- de Castellis, Nicolaus 49
- Cattarói Machinensis Miklós korbáviai püspök (1460–1480) 139
- Chykos* István presbiter, a budaváraljai Szent Péter-egyház káplánja (1452) 79
- Cipo* Pál budai lakos 129
- de Cortesiis, Antonius, scriptor cancelarie (1443–), comes palatinus (1458–1459), substitutus correctoris (1459) 112
- Cristannus szabó, budavári lakos 129
- de Cusa, Nicolaus bíboros (1448–1464) 144

CS

- Csáki Ferenc bihari (1440–1458) és szatmári (1435–1445, 1449, 1453–1456) ispán 89
- Csákvár h. (Fejér m.) 42
- csanádi egyházmegye 71
- püspök 38; lásd még Hangácsi Albert
- Császár szabó, budai lakos 79
- csehek 27, 92
- Csitári János esztergomi kanonok (1447–1453), ügyvéd 50, 53, 56
- Csúzi Miklós 46–47

D

- Dahveti, Hugo procurator a pápai Kúriában 99, 102
- Dávodi Dénes esztergomi kanonok (1458–), honti főesperes (1465–

1474), ügyvéd 34, 37, 50, 53, 56, 69–70, 81

– Miklós presbiter 80

Décsi Jakab esztergomi kanonok (1456–1466), ügyvéd 34, 36, 50, 53–57, 109

Degenberg, Siegfried pozsonyi prépost (1429–1430), Zsigmond király orvosa 18

Demeter esztergomi érsek (1378–1387) 76

– pap, a szekszárdi konvent kiküldöttje 23

Dénes (Tamás nándorfehérvári püspök testvére) budai polgár 29, 79

Derencsény erősség (Gömör m., ma Drienčany, SK) 27, 92

Diakói Ferenc presbiter, káplán 28, 67, 79, 90

Dobokai Miklós kalocsai kanonok (1463) 41, 68, 85

Dobozi Tamás 28, 94

Dobszai Miklós 81

Domokos deák, Györgyi Bodó Gergely budai várnagy jegyzője 28, 67, 79

– nagynádasdi plébános, ügyvéd 66

–, a veszprémi Szent Margit-egyház plébánosa (1460) 113

Dorogházi László (János fia) deák, esztergomi lakos, császári közjegyző (1454–1484) és esztergomi szentszéki jegyző (1463–1484) 13–14, 34, 36–37, 47, 65, 81–86, 107–108, 110, 115

– – (László fia) esztergomi kanonok (1475–1489) 65

Doroszlói Gergely esztergomi várnagy (1458–1460) 64, 67, 83, 85

dömösi prépost 38; lásd még Hosszúaszoói Botos István

– prépostság 51

Drégely h. (Hont m., ma Nógrád m.) 46, 121

drégelyi várnagy: Szepesi Gergely

dűlő lásd Agyagverem- és Aranypohár-dűlő

E

Ebedi Balázs esztergom-szentistváni kanonok (1458) 82

egri kanonok: Nenkei Gergely

Egyed csongrádi főesperes és váci kanonok (1457–1473) 41–42, 47, 68, 85, 118, 122

egyetem lásd bécsi, bolognai, ferrarai, római

Egyházszei Márton (János fia) szerpap 80

Émeni Imre klerikus 66, 68, 83

Emődi Pál aradi prépost, veszprémi nagyprépost, pozsegi prépost (1458) 68, 83

de Erbpolii (Würzburgi), Albertus 49

erdélyi vajda: Újlaki Miklós

Eruli, Bernardus bíboros (1460–1479) 143

Eszéki László esztergomi kanonok, sasadi tizedszedő (1518) 20

Esztergom v. (Esztergom m., ma Komárom-Esztergom m.) 13, 27, 33, 35, 37–39, 41–42, 44–47, 58, 60–62, 64, 67–68, 70, 72–74, 80, 85, 95–96, 99, 110–111, 113–122, 144

– vár (Esztergom m., ma Komárom-Esztergom m.) 73–74

esztergomi aléneklő: Madarasi Márton

– alispán: Gyömörői Péter

– Aranyas János esztergom-szentistváni és esztergom-szenttamási (1457–), esztergomi és fehérvári kanonok (1461) 103

– egyházmegye 71

– egyházmegyei zsinat (1436) 77; (1453) 68

– éneklőkanonok (1460) 138; lásd még Temesvári Miklós

– érsek 16, 18; lásd még Bakócz Tamás, Demeter, Kanizsai János, Pálóczi György, Szécsi Dénes, Telegdi Csanád, Zrednai (Vitéz) János

– – által a sasadi tizedperben kijelölt bíró: Kőszegi Bálint

- esztergomi érsekek budavári Szent György téri palotája 8, 36, 72
- esztergomi palotái 8, 72
 - érseki vár nagyobb szobája 40–41, 61, 118
 - vagy közösségi szobája 47
 - Szent György palotája 37, 75–76
 - István esztergomi szentszéki jegyző (1459), kanonok (1469–1483) 47, 69–70, 86
 - János (Miklós fia) 28, 79
 - Jeromos lásd Jeromos orgonista
 - kanonok 20; lásd még Báncsai Miklós, Bencenci János, Budai Bálint, Budai Gergely, Csitári János, Dávidi Dénes, Décsi Jakab, Dorogházi László (László fia), Eszéki László, Esztergomi Aranyas János, Esztergomi István, Esztergomi Orbán, Felsőlendvai Péter, Hugyagi Márton, Ibafalvi Tamás, Imre, Jennői Péter, Kaplonyi László, Komjáti Antal, Kusalyi Gergely, Kutasi Tamás, Lovasi Imre, Palicsnai Péter, Pataki Gellért, Pesti Lőrinc, Pogrányi Benedek, Soklyói Péter, Somogyi Imre, Szatmárnémeti Kelemen, Szemerédi Balázs, Tapolcsányi Kelemen, Tharata-i Tamás, Túronyi Mihály, Újvárosi Lázár, Vasvári Tamás, Vendégi Mihály, Vesztenici Miklós
 - káptalan ügyvédei: Bencenci János, Budai Gergely, Csitári János, Dávidi Dénes, Décsi Jakab, Esztergomi Orbán, Ibafalvi Tamás, Jennői Péter, Komjáti Antal, Kozárdi László, Kusalyi Gergely, Lippai Mihály, Lovasi Imre, Mátyás nórádi főesperes, Örmény Tamás, Palicsnai Péter, Pataki Gellért, Pencs János, Pogrányi Benedek, Somogyi Imre, Szántói Ambrus, Szatmárnémeti Kelemen, Szemerédi Balázs, Szemerédi László, Tapolcsányi Kelemen, Temesvári Miklós, Tharata-i Tamás, Trevisói Simon, Túronyi Mihály, Újvárosi Lázár, Vasvári Tamás, Vendégi Mihály, Vesztenici Miklós
 - karbeli prebendáriusok 69
 - Krisztus teste-kápolna 76, 138
 - igazgatója: Tharata-i Tamás
 - nagyprépost: Asszonyfalvi Ostfi Miklós
 - olvasókanonok: Bodonyi Domokos, Trevisói Simon
 - Orbán esztergomi kanonok (1449–), gömöri főesperes (1458–1460), ügyvéd 50, 53, 56
 - őrkanonok: Lippai Mihály, Sóvári Sós László
 - polgár / lakos 66
 - lásd még Dorogházi László (János fia), György szűcs, Mátyás, Sáfár Pál
 - segédpüspök: Gergely milkói püspök
 - székesegyházi főesperes: Örmény Tamás
 - Szent Adalbert-székesegyház 15, 77
 - oszlopcsarnoka 61, 65, 81, 86, 105
 - sekrestyéje 23, 30, 61, 80–82, 84
 - Gergely-oltár 84
 - igazgatója: Tapolcai Balázs
 - Lőrinc-egyház 69, 110
 - plébánosa: János, Miklós
 - Miklós-egyház 69
 - káplánja: Miklós
 - plébánosa: Pál
 - oltár igazgatója: Felsőlendvai Péter
 - szentszék 15
 - szentszéki jegyző: Dorogházi László (János fia), Esztergomi István
 - Szűz Mária-kápolna 37, 72, 76, 138
 - igazgatója: Imre, Palicsnai Péter
 - udvarbíró: Turóci Miklós, Unyani János
 - vár nagyobb szobája 73–74, 85

- várnagy: Doroszlói Gergely, Gyömörői Péter, Monaji Péter, Némai Kolos László
- vikárius: Kutasi Tamás, Pontói Antal, Temesvári Miklós, Váradi Albert
- esztergom-szentgyörgyi kanonok: Acskói György, Budai István, Budai Lőrinc, Budai Tamás, Pápai Boldizsár, Tapolcai Gellért
- – prépost: Örmény Tamás
- – társaskáptalan 69
- szentistváni kanonok: Ebedi Balázs, Esztergomi Aranyas János, Nyögéci Balázs, Sóki Damján, Taszári László
- – prépost: Bodonyi Domokos, Szántói Ambus, Temesvári Miklós
- – társaskáptalan 69, 76
- szenttamási kanonok: Esztergomi Aranyas János, Váraljai Kelemen
- – prépost: Kozárdi László
- – társaskáptalan 69
- újvárosi lakos: Lőrinc orgonista
- esztergomvári érseki (nagyobb) palota 61, 64, 67–68, 73–74, 76, 78, 83–84, 110
- – Szent György nevű palota 37, 61, 64, 83–84, 110
- nagyobb szoba 86
- de Eugubio, Antonius 49
- évreux-i (F) püspök: Martialis
- Ezthensacw Laudenen* Imre budai polgár 29
- Ezthergary Laudem* Lőrinc budafelhévízi polgár 79

F

- Fachy* Máté budaváraljai polgár 79
- Fehérvár v. (Fejér m., ma Székesfehérvár) 101, 104–105, 110, 118, 122–123
- lásd még Székesfehérvár
- fehérvári kanonok: Bencenci János, Esztergomi Aranyas János

- káptalan mint országos hatókörű hiteleshely 39, 142
- olvasókanonok: Temesvári András
- Szűz Mária-egyház 105
- – – – prépostja 106
- fejéregyházi (Baranya m.) plébános: János
- Felsőlendvai Péter (Henrik fia) császári közjegyző (1459–1470), esztergomi kanonok (1468–1471), a Szent Miklós-oltár igazgatója 65, 83–85
- felsőörsi (Zala m.) prépost: Ferenc
- Fenyéri Márton 66
- Ferenc felsőörsi prépost (1457) 105
- , a budavári Szűz Mária-egyház plébánosa (1435) 24
- ferrarai (I) egyetem 33
- de Florentia, Orlandus de Bonarli pápai káplán és a sasadi tizedperben kijelölt ügyhallgató 32, 99–100, 129
- Fodor János budai prépost (1454–1467) 39, 113
- de Fondera, Guillermus oloroni püspök (1451–1465), auditor Sacrii Palatii, a sasadi tizedperben kijelölt ügyvivő 32, 99–100
- főkapitány: Jan Jiškra z Brandýsa

G

- Gabonyási Pál 66
- Gadácsi Pál 83
- Gara opp. (Valkó m., ma Gorjani, HR) 121
- Garai László nádor (1447–1458) 19, 33–34, 100, 105
- – – – jegyzője: Albert
- Péter (Pál fia) császári közjegyző 62–64, 80, 83
- Gáspár (Lőrinc fia) örsi lakos 129
- Gatalóci Mátyás veszprémi püspök (1440–1457), a sasadi tizedperben a pápa által kijelölt bíró 29, 95, 99–101
- Gellért zágrábi kanonok (?) 142

Gergely esztergomi kanonok lásd Budai Gergely

- milkói püspök, esztergomi segédpüspök 1433–1462), honti főesperesség kormányzója és esztergomi kanonok (1450–1462) 69–70, 83–84
- németszőgyéni plébános (1458) 68, 83
- , a pécsi Szent Bertalan-egyház plébánosa és pécsi kanonok (1458) 107

Gergelylaci Buzlai László budai várnagy (1454) 31, 133

– – lásd még Buzlai

Gombai Fülöp klerikus 68, 83

Gombamál (Pilis m., ma Bp. része) 7, 12, 19, 31, 44, 89, 122

Gombos János budai lakos 129

Gosztonyi András 84

Gotói Bertalan (Máté fia) császári közjegyző 45, 121

gömöri főesperes: Esztergomi Orbán, Szemerédi Balázs

gurki (A) püspök: János

GY

Gyalókai Pál deák, pozsonyi érseki tizedszedő 85

Gyántai Miklós aradi kanonok (1463) 41, 68, 85

Gyarmati János presbiter 83

Gyermely h. (Esztergom m., ma Komárom-Esztergom m.) 42

Gyömörői Péter (Bálint fia) esztergomi várnagy és alispán (1463) 64, 67, 80, 85

György pécsváradi éneklőszereztes (1460) 66

– presbiter, Trevisói Simon esztergomi olvasókanonok káplánja 81

– szűcs, esztergomi polgár 84

–, a budavári Mária Magdolna-egyház aléneklője (1452) 78

Györgyi Bodó Gergely budai várnagy (1451–1454) 28, 31, 94, 133

----- jegyzője: Domokos deák

----- famulusa: Jenői Fekete Gergely győri kanonok: Kutasi Tamás, Ottingi János

– őrkanonok: Kutasi Tamás

– püspök: Salánki Ágoston

– vikárius: Ottingi János

H

Habsburg család 75

Hangácsi Albert csanádi püspök (1458–1466) 139

hántai prépost: Szakcsi Vince

Harangi László (Endrédi Mihály fia) császári közjegyző 28–29, 78–79, 90–91, 94, 96–97

Henrik alszerpap, pécsváradi szerzetes (1460) 66

Herendi Mihály pécsváradi lakos 45

– Pozsegai Benedek 66

Hermann notarius 112

hiteleshelyek területi hatóköre 39

honti főesperes: Dávodi Dénes

– főesperesség 51

– – kormányzója: Gergely milkói püspök

Hosszúaszói Botos István dömösi prépost (1449–1473) 34, 36, 68, 81–82, 141

Hugyag h. (Nógrád m., ma Órhalom része) 92

Hugyagi Márton (Balázs fia) esztergomi kanonok (1458–1459) 52

– lásd még Pöstyéni másképp Hugyagi

Hunth, Petrus 49

Hunyadi János kormányzó (1446–1452), beszercei örökös ispán és országos főkapitány (1453–1456) 27–28, 31–32, 91–94, 132–133, 135

I

Ibafalvi Tamás (János fia) császári közjegyző (1465–1470), esztergomi

kanonok (1463–1494), ügyvéd 12
14, 43
Igal János budai kanonok, káptalani ki-
küldött (1453) 30
Imre esztergomi kanonok (1438–), a Szűz
Mária-kápolna igazgatója (1447–
1459) 37
–, a budavári Mária Magdolna-egyház
plébánoshelyettese (1452) 78–79
István (I., Szent) király (1001–1038) 142
– (Krisztián fia) budai bíró (1452) 67, 79
– bőrs 129
– *cursor* 98
–, a budavári Mária Magdolna-egyház
plébánosa (1436–1458) 25, 129
–, a zsámbéki Keresztelő Szent János-
egyház prépostja (1452–1459) 33,
80, 95, 101–102, 105, 110
Istvándi Barnabás (Miklós fia) váci olva-
sókanonok (1420–1438), a bázeli
zsinat által a sasadi tizedperben
külön kijelölt megbízott 24–25
Itália 144

J

János (Ferenc fia) logodi lakos 129
– (Máté fia) budaváraljai lakos 129
– budai prépost lásd Fodor János
– fejeéregyházi plébános, ügyvéd (1460) 66
– gurki püspök (1433–1453) 24, 26
– pap, pécsváradi szerzetes (1460) 66
– pécsváradi olvasószerzetes (1460) 66
– pennei püspök (1433–1454), pápai bíró
és ügyhallgató 99
– somogyvári apát (1457) 33, 101–102
– soproni főesperes, győri kanonok lásd
Ottingi János
– ürögi plébános (1463–1464) 43, 45, 121
–, a budavári Szűz Mária-egyház teme-
tőjében álló Szent László-kápolna
igazgatója (1458) 82
–, a veszprémi Keresztelő Szent Já-
nos-egyház plébánosa (1460) 113

–, az esztergomi Szent Lőrinc-egyház
plébánosa (1459–1460) 39, 84, 110
Jenő (IV.) pápa (1431–1439) 19, 26, 51
Jenői Fekete Gergely, Györgyi Bodó Ger-
gely budai várnagy famulusa 28,
67, 79
– Péter esztergomi kanonok (1448–1459),
ügyvéd 50, 53, 56
Jeromos orgonista, esztergom-újvárosi
polgár 83–84
Jezernice h. (Turóc m., SK) 64, 85
Jiskra, Jan, z Brandýsa sárosi ispán, főka-
pitány 27, 92
Jubar János pozsonyi prépost (1407–1421)
18

K

Kalmár Jankó 129
Kálnói András pécsi püspök (1445–1455)
28, 93
kalocsa-bácsi érsek: Buondelmonte Já-
nos, Szekcsői Herceg Rafael
kalocsai kanonok: Dobokai Miklós
Kanizsai János esztergomi érsek (1387–
1418) 15–16, 72, 76
Kaplonyi László esztergomi kanonok,
sasadi tizedszedő (1518) 20
Kápolnai Balázs 81
Kapos Márton budai bíró (1458) 129
Kapusai Bálint (Lőrinc fia) pápai peniten-
tarius, ügyvéd 49, 51, 53, 101
Karmacsai András (György fia) deák, kle-
rikus 25
Katalin, Nyavalyás Tamás özvegye 129
Kávási György 82
Kelemen váci prépost és vikárius (1456–
1466) 41–42, 47, 68, 85, 118, 121–122
Kelevizi István deák 42, 85
Keres-i Imre presbiter 84
Kereskényi Imre 28, 94
Keresztelő Szent János-egyház, Veszpr-
ém lásd veszprémi Keresztelő
Szent János-egyház

Keresztelő Szent János-egyház, Zsámbék
lásd zsámbéki Keresztelő Szent
János-egyház

Keszi Benedek deák, országbírói ítélő-
mester 34, 52, 81

– György (Benedek testvére) 51–52

Kesztölci Mihály császári közjegyző 66

– Péter császári közjegyző, ügyvéd 66, 81

király: Albert, Béla (IV.), István (I., Szent),
László (V.), Mátyás, Ulászló (I.),
Zsigmond

királyi asztalnokmester: Bátori András

– főkancellár: Szécsi Dénes

– ítélőmester: Mohorai Vidfi János

– kancelláriai jegyző: Tésai Balázs

– követ: Mohorai Vidfi Miklós, Trevisói
Simon

királynő: Mária

Kis Antal logodi lakos 129

– Lőrinc budai várnagy (1457) 34, 67, 81

kishonti tizedkés 21

kisnyitrai tizedkés 21

knini kanonok: *Boskarath/Bwskarad*, Fran-
ciscus

kolozsmonostori apát 77

Kolozsvári Szász János (Hano Lőrinc fia)
apostoli közjegyző, érseki titkár
11, 14, 31, 36–37, 39, 42–43, 46–47,
67, 78, 80–86, 109–110, 117–118

Komárom megye 51

komáromi főesperes: Penci János

– udvarbíró: Szentmiklósi András

Komjáti Antal esztergomi kanonok
(1449–1476), ügyvéd 50, 53

korbáviai püspök 38; lásd még Cattarói
Machinensis Miklós

Korcsolyás Péter pesti polgár 79

Kovári Simon 46–47

Kozárdi László barsi főesperes (1450–
1456), esztergom-szenttamási pré-
post (1458–1469), ügyvéd 50, 53–54,
56, 69, 71, 85, 97, 123, 138

Kőszegi Bálint budai olvasókanonok
(1414/1416–1451), az esztergomi

érsek által a sasadi tizedperben
kijelölt bíró 22–23

közjegyző: Ajaki Benedek, Dorogházi
László (János fia), Felsőlendvai
Péter, Garai Péter, Gotói Bertalan,
Harangi László, Ibafalvi Tamás,
Kesztölci Mihály, Kesztölci Péter,
Kolozsvári Szász János, de Lett,
Iohannes, Lovasi Imre, Nagycsi
György, Paksi Pál, Pataki István,
de Piscia, Lucas, Polyánkai Bálint,
Rajki Benedek, Siri Mihály, Sze-
gedi Benedek, Szekcsői Dúl Lő-
rinc, Szentadorjáni Imre, Szöllősi
Péter, Tapolcai Gellért, Vesztenici
Miklós

Krisztus teste-kápolna, Esztergom lásd
esztergomi Krisztus teste-kápol-
na

Kusalyi Gergely esztergomi kanonok
(1456–1460), ügyvéd 54, 56, 107–
108

Kutasi Tamás (Gál fia) vasvári kanonok
(1453–), prépost (1465–1477), győ-
ri kanonok (1465–), örkanonok
(1479–1480), esztergomi kanonok
(1466–1473), vikárius (1467–1471);
ügyvéd a római Kúriában 30, 99

L

László (V.) király (1440–1457) 30–32, 133

– bátai apát (1462) 40, 115–116

– szerpap, pécsváradi szerzetes (1460) 66

–, a budaváraljai Szent Péter-egyház al-
éneklője (1452) 79

de Laude, Maphus (Mafeus de Vegiis /
Maffeo Vegio Lodigiano) római
Szent Péter-egyház kanonoka,
datarius 49

Léli Lukács esztergomi karbeli preben-
dárius (1459) 69, 84

de Lett, Iohannes speyeri klerikus, apos-
toli és császári közjegyző 99

Liechtenwald, Martinus, a pápai levelek
abbreviatora 49
Lippai Mihály esztergomi kanonok
(1447–), őrkanonok (1453–1476),
ügyvéd 13, 50, 53–54, 56, 107–108
logodi bíró: Albert 129
– esküdt: Antal 129
– lakosok: János (Ferenc fia), Kis Antal,
Péter (János fia), Sós Pál, Tóti Pé-
ter 129
Lovasi Imre (Bálint fia) császári közjegy-
ző (1453), veszprémi oltárigazgató,
esztergomi kanonok (1458–1483),
ügyvéd 50–51, 53, 55, 97–98, 103
Lőrinc (István fia) őrsi lakos 129
– – tököli lakos 129
– deák, Hunyadi János familiárisa 31
– esztergom-szentgyörgyi kanonok (1452)
80, 95
– organista, esztergom-újvárosi lakos 64,
72
–, a sasadi Szent András-egyház plébá-
nosa (1458) 129
von Lubenau, Reinold 75
Lukács árpádi plébános (1463–1464) 43,
45, 121
– szerpap, pécsváradi szerzetes (1460) 66
lübecki prépost: de Calvis, Theodericus

M

Macerati h. (Itália, I) 111
Madarasi Márton presbiter, a nagypré-
post káplánja (1456), esztergomi
aléneklő (1471) 68, 70–71, 81, 83–84
Magyar Királyság / Magyarország 9, 23,
25, 39, 57, 59, 71, 91–93, 100, 132,
134, 142
– – kormányzója: Hunyadi János
– – született apostoli követe lásd Szécsi
Dénes
Magyarországi (de Hungaria) Fábián 49
Máki Imre deák, ügyvéd 51–52
mál lásd Gomba-, Nagyúj- és Újmal

Mantova v. (Itália, Mantua, I) 8, 38, 58,
111, 113–114, 137, 139
Maravizai Barnabás pécsi kanonok, aszu-
ági főesperes (1438–1450) 25
Marcali Adfi Albert 34, 81
Margit, Tegzes Péter budavári lakos öz-
vegye 129
Mária királynő (1382–1395) 15
– Magdolna-egyház, Budavár lásd buda-
vári Mária Magdolna-egyház
maróti főesperes: Bácsi Simon
Martialis évreux-i püspök (1427–1439), a
bázeli zsinat által a sasadi tized-
perben kijelölt ügyhallgató 23–24
– – – által a sasadi tizedperben kijelölt
helyettes bíró: Bernardus sacconi
archipresbiter
Márton (V.) pápa (1417–1431) 15–16, 18, 24,
37
– pécsváradi őrszerzetes (1460) 66
– pozsegi prépost (1453) 67, 80
Máté pap, pécsváradi szerzetes (1460) 66
Mátyás deák, esztergomi polgár 83
– király (1458–1490) 16, 40–41, 47, 52, 73,
118, 121
– nógrádi főesperes és esztergomi kano-
nok (1458–1460), ügyvéd 50, 53, 56
– széplaki plébános (1452) 90–91
–, a pécsi falakon kívüli Mindenszen-
tek-egyház plébánosa, pécsi ka-
nonok (1451–1460) 114
Mihály alszerpap, pécsváradi szerzetes
(1460) 66
– deák, budaváraljai esküdt 67, 79
– esztergomi őrkanonok lásd Lippai Mi-
hály
– pap, pécsváradi szerzetes (1460) 66
–, a pécsi Szent Benedek-egyház plébá-
nosa, pécsi kanonok (1444–1464)
45, 107, 114, 121
–, a pécsváradi Szent Péter-egyház plé-
bánosa, ügyvéd (1460) 66
Miklós (V.) pápa (1447–1455) 12, 27, 29, 49,
95

Miklós pécsváradi perjel (1460) 66
 – szekeres 20
 –, a budaváraljai Szent Gellért-egyház
 plébánosa (1435) 24
 –, a pécsi Szent Benedek-egyházban lévő
 Szűz Mária-oltár igazgatója (1464)
 45
 –, az esztergomi Szent Lőrinc-egyház né-
 hai plébánosa (1452) 80, 95
 – – – – Miklós-egyház káplánja (1452) 80
 – – – – – plébánosa (1452) 80, 95
 Mileji János veszprémi kanonok és viká-
 rius (1460), a sasadi tizedperben
 a veszprémi püspök által kijelölt
 bíró 39
 milkói püspök: Gergely
 Mindenszentek-egyház, Pécsvárad lásd
 pécsváradi Mindenszentek-egy-
 ház
 Miskei István berzencei várnagy (1463)
 42, 67, 85
 Mohácsi Dénes tolnai főesperes és pécsi
 kanonok (1438–1472) 39, 143
 Mohora h. (Nógrád m.) 46, 52, 121
 Mohorai Bak Balázs és Tamás 46–47
 – Vidfi János királyi ítélőmester (1444–
 1450), ügyvéd 46, 51–52, 83
 – – Miklós (János fia) váci őrkanonok
 (1457–1466), királyi követ 39, 52, 143
 Molnári Domokos 42, 85
 Monaji Péter esztergomi várnagy (1463)
 64, 67, 83, 85
 de Monte, Iohannes, a pápai levelek cor-
 rectora 49
 Muller, Michael substitutus procuratoris
 112
 Münzer János budai bíró (1457) 34

N

Nádasdi Benedek, a budavári Mária
 Magdolna-egyház prédikátora
 (1452) 79
 nádor: Garai László

Nagy Pál budai lakos 129
 – Sebestyén budafelhévízi polgár 79
 nagybarsi tizedkés 21
 Nagyécsi György császári közjegyző,
 ügyvéd 66, 81
 nagynádasdi (Baranya m.) plébános: Do-
 mokos
 Nagysáp h. (Esztergom m., elpusztult,
 Órisáp mellett) 42
 nagyszombati tizedkés 21
 Nagyújmál (Pilis m., ma Bp. része) 19
 nándorfehérvári püspök: Tamás
 Narni v. (Itália, I) 44, 120
 de Narnia, Anthonius 49
 de Nathaga, Arnestus 49
 Názáret lásd Róma
 Nehéz Pál sasadi lakos 129
 Némái Kolos László esztergomi várnagy
 (1463) 36, 64, 67, 82, 85
 Németország 15
 németszőgyéni (Esztergom m.) plébános:
 Gergely
 Nenkei Gergely tárcafői főesperes és egri
 kanonok (1480) 47, 69–70, 86
 Nevegy pr. / hegy (Pilis m., elpusztult,
 ma Budaörs határában) 7, 16, 18–
 19, 21–24, 27–35, 44, 62, 89, 91, 100,
 105, 123, 130–135
 nógrádi főesperes: Mátyás, Sóvári Sós
 László, Túronyi Mihály
 de Novozelcz, Blasius ügyvéd 51

NY

Nyavalyás Miklós budavári lakos 129
 – Tamás özvegye: Katalin 129
 Nyitra megye 77
 Nyögéci Balázs esztergom-szentistváni
 kanonok (1460) 84

O

Olasz Ferenc (Ferenc fia), a pécsváradi
 apát familiárisa 39, 142

– utca (budavári, Pilis m.) 52
 Olmod h. (Vas m.) 15
 Olmod-i Péter sasadi plébános (–1396) 15
 olmüti kanonok: de Roraw, Henricus
 oloroni (F) püspök: de Fondera, Guiller-
 mus
Opomhem, Anthonius 49
Ordoman 49
 országbíró: Pálóci László
 országbírói ítélőmester: Keszi Benedek
 – jegyző: Pöstyéni másképp Hugyagi Ba-
 lázs
 országos főkapitány: Hunyadi János
 országgyűlés lásd budai, szécsényi
 Osimo v. (Itália, I) 44, 120
 Ostfi lásd Asszonyfalvi Ostfi
 Ottingi János soproni plébános (1447–
 1468), győri kanonok és vikárius
 (1449–1451), soproni főesperes
 (1450–1463) 38, 141
 Ozsvát, a pécsváradi Mindenszen-
 tek-egyház plébánosa (1460), ügy-
 véd 39, 66

Ö

Örmény Tamás esztergomi kanonok
 (1444–), esztergom-szentgyörgyi
 prépost és székesegyházi főespe-
 res (1446–1469), ügyvéd 37, 50, 53,
 56, 138
 örsi (Pilis m., ma Budaörs, Pest m.) egy-
 ház 15–16, 19
 – lakosok: *Bethes* Mátyás, Gáspár (Lő-
 rinc fia), Lőrinc (István fia), *Zenthe*
 Imre 129

P

Paksi Pál császári közjegyző 116–117
 Pál (II.) pápa (1464–1471) 46–47, 120
 – pap, pécsváradi szerzetes (1460) 66
 – – (másik), pécsváradi szerzetes (1460)
 66

– premontrei szerzetes 80, 95
 –, a budai Szűz Mária-egyház káplánja
 (1435) 24
 –, a budaváraljai Szent Péter-egyház plé-
 bánosa (1452) 92
 –, az esztergomi Szent Miklós-egyház
 plébánosa (1458–1460) 39, 83
 Palicsnai Péter esztergomi kanonok (1457–),
 a Szűz Mária-kápolna igazgatója
 (1460–1480), ügyvéd 8–9, 13, 29,
 33–39, 43–46, 50, 53–54, 56–58, 94,
 101–102, 104–107, 109–111, 113–119,
 121, 128, 136–140, 144
 Pálóci György esztergomi érsek (1423–
 1439) 18, 22–23, 72, 77
 – László országbíró (1446–1470) 28, 32,
 93–94
 pápa által a sasadi tizedperben kijelölt
 bíró: Agmándi Péter, Gatalóci
 Mátyás, Szécsi Dénes
 pápa: Bonifác (IX.), Callixtus (III.), Jenő
 (IV.), Márton (V.), Miklós (V.), Pál
 (II.), Pius (II.)
 Pápai Boldizsár esztergom-szentgyörgyi
 kanonok (1465) 47, 69, 86
 – datarius: de Laude, Maphus
 – káplán: de Florentia, Orlandus de Bo-
 narli; Rovira, Bernardus
 – Kúria lásd Apostoli Szentszék és Róma
 – levelek abbreviatora: de Roraw, Henri-
 cus; Liechtenwald, Martinus
 – – correctora: de Monte, Iohannes
 – – registratora: de Treviso, Ladislaus; de
 Treviso, Thadeus
 – notarius: de Calvis, Theodericus
 – penitentiarius: Kapusi Bálint
 – referendarius: de Calvis, Theodericus
 – ügyhallgató: de Florentia, Orlandus de
 Bonarli; János pennei püspök, Ro-
 vira, Bernardus
 Patacsi György deák, budai lakos, ügy-
 véd 49, 51–52
 Pataki Gellért esztergomi kanonok
 (1456), ügyvéd 50, 53, 56

Pataki István császári közjegyző 43

Patroh János budavári lakos 129

Pécs v. (Baranya m.) 107–108, 114

pécsi egyházmegye 71

– kanonok: Bácsi Simon, Calskup (Calstroph) Gáspár, Gergely, Maravizai Barnabás, Mihály, Mohácsi Dénes

– kisprépost: Beckensloer János

– püspök 39, 142; lásd még Kálnói András

– Szent Benedek-egyház plébánosa: Mihály pécsi kanonok

– – – egyházban lévő Szűz Mária-oltár igazgatója: Miklós

– szentszéki jegyző: Balázs

Pécsvárad opp. (Baranya m.) 19, 45, 60, 107–108, 114, 116, 120–121

– vár (Baranya m.) 26

pécsvárad apát 18, 35, 44

– – lásd még Balázs („Doko”), Buondelmonte János, Sóvári Sós Péter

– apátság / monostor 38, 98, 139

– – – sekrestyéje 25

– – kormányzója: Beckensloer János, Sóvári Sós György, Sóvári Sós László, Szentlászlói (Túz) Osvát

– B(...) ügyvéd 31

– éneklőszerzetes: György

– konvent jegyzője: Szekcsői Dúl Lőrinc

– lakos: Bácsi Benedek, Bogdasai György, Herendi Mihály

– Miklós ügyvéd 23

– Mindenszentek-egyház plébánosa: Osvát

– monostor tagjai (1460) 66

– – ügyvédei: Bácsi Benedek, Bencenci János, Bényi Mihály, Bucsánci Illés, Domokos nagynádasdi plébános, Dorogházi László (János fia), János fejéregyházi plébános, Kesztlői Péter, Mihály, a pécsvárad Szent Péter-egyház plébánosa, Nagyécsi György, Osvát, a pécsvárad Mindenszentek-egy-

ház plébánosa, Pécsvárad B(...), Pécsvárad Miklós, Péter szentiváni plébános, Szekcsői Dúl János

– olvasószerzetes: János

– őrszerzetes: Márton

– perjel: Miklós

– Szent Péter-egyház plébánosa: Mihály Penci János komáromi főesperes és esztergomi kanonok (1434–1466), ügyvéd 50, 53, 56

pennei (I) püspök: János

Pest v. (Pest m., ma Bp. része) 27

pesti lakos / polgár: *Betheny* Mátyás, Korszolyás Péter, Révész Imre (Simon fia)

– Lőrinc esztergomi kanonok (1456–1463), ügyvéd 36–37, 50, 53–54, 56, 109

– Szűz Mária-egyház 91

– – – plébánosa: Ágoston

Petenyefalvi György (Loránd fia) 66, 83

Péter (János fia) logodi lakos 129

– alszerpap, pécsvárad szerzetes (1460) 66

– esztergomi kanonok lásd Palicsnai Péter

– familiáris 142

– sasadi plébános lásd *Olmod*-i Péter

– szabó, szentfalvai lakos 129

– szentiváni plébános, ügyvéd 66

–, a szabad művészetek borostyánkőszőrű 72, 83

Petri Tamás 68, 83

Petriolo h. (Itália, I) 44, 111, 119

Pintér János budavári lakos 129

– Márton budai lakos 129

de Piscia, Lucas luccai klerikus, apostoli és császári közjegyző 99

de Pistorio, Nicolaus Fortiguerra teanói püspök (1458–), bíboros (1460–) 119

Pius (II.) pápa (1458–1464) 38–40, 42, 44–47, 100, 111, 113, 115, 119, 138

Pogrányi Benedek esztergomi kanonok
(1438–1460), ügyvéd 26, 50, 53–54,
56

– Vince esztergomi karbeli prebendárius
(1456–1459), Szécsi Dénes érsek
káplánja (1458) 69, 81–82, 84

Polcsai Benedek 66

Polyánkai Bálint császári közjegyző 80
de Ponte, Iohannes, procurator a pápai
Kúriában 99

Pontói Antal sebenicói püspök (1392–
1401), esztergomi vikárius (1395–
1397) 15

Porkoláb lásd Versendi Porkoláb

Pozsegai lásd Herendi Pozsegai

– prépost: Emődi Pál, Márton

Pozsony v. (Pozsony m.) 19, 30, 85

pozsonyi érseki tizedszedő: Gyalókai Pál

– prépost: Degenberg, Siegfried; Jubar
János, Sóvári Sós László

– Szent Lőrinc-egyház prédikátora: Wolf-
gang

– – Márton-egyház plébánosa: Váli János

– társaskáptalan 18

Pöstyéni másképp Hugyagi Balázs deák,
országbírói jegyző, ügyvéd 49,
51–52

Prága v. (Csehország, Prag, CZ) 31

prágai kanonok: de Roraw, Henricus

R

Rác Mihály budai lakos, ügyvéd 51–52

Rajki Benedek (Mihály fia) császári köz-
jegyző 25

Rákosi Pál klerikus 78

regölyi főesperes: Calskup (Calstroph)
Gáspár

Révész Imre (Simon fia) pesti lakos 129

Róma v. (Pápai Állam, Roma, I) 8, 11, 19,
29–30, 32–33, 35, 37–38, 42–44, 48,
51, 57–59, 95, 98–99, 100–102, 106,
110–111, 115, 119–120, 128, 136–137,
140, 142–144

– lásd még Apostoli Szentszék

római egyetem 30, 33, 99

– Kúria advocatus consistorialis: Szent-
kereszti András

– Kúriában ügyvéd: Kutasi Tamás

– magyar gyóntató: Kapusi Bálint

– Szent Péter-egyház kanonoka: de Lau-
de, Maphus

de Roraw, Henricus boroszlói, prágai és
olmützi kanonok, a pápai levelek
abbreviatora 49

Rovira, Bernardus valenciai kanonok,
pápai káplán és ügyhallgató 11,
14, 35, 37, 42–44, 100, 106, 110

Rustici-Cenci, Agapitus anconai püspök
(1460–) 143

S

saccói archipresbiter: Bernardus

Sáfár Pál esztergomi polgár 34, 81

Salánki Ágoston győri püspök (1445–
1465) 28, 93

San Severino v. (Itália, I) 44, 120

Sapel, Albertus 49

sárosi ispán: Jiškra z Brandýsa, Jan; Sóvá-
ri Sós György

Sasad h. / pr. (Pilis m., ma Bp. része) 12,
16, 20, 26, 73, 89, 141

sasadi lakos / polgár 66; lásd még Nehéz
Pál, Temesközi Lukács

– Szent András-egyház 7, 15–16, 18–20,
23, 35, 122

– – – – plébánosa 130–131

– – – – – lásd még Lőrinc, Olmod-i Péter

– tizedkés 20–21

– tizedperben a bázeli zsinat által kijelölt
ügyhallgató: Martialis évreux-i
püspök

– – – – – külön kijelölt megbízott: István-
di Barnabás

– – a pápa által kijelölt bíró: Agmán-
di Péter, Gatalóci Mátyás, Szécsi
Dénes

sasadi tizedperben a veszprémi püspök
 által kijelölt bíró: Apáti Lukács,
 Budai András, Mileji János
 – az esztergomi érsek által kijelölt bíró:
 Kőszegi Bálint
 – kijelölt bíró: Szakcsi Vince
 – ügyhallgató: de Florentia, Orlandus
 de Bonarli
 – ügyvivő: de Fondera, Guillermus
 – Martialis évreux-i püspök által kije-
 lölt helyettes bíró: Bernardus sac-
 cói archipresbiter
 – tizedszedő: Báncai Miklós, Budai
 Bálint, Eszéki László, Kaplonyi
 László, Soklyói Péter
 sasvári főesperes: Szántói Ambrus, Vas-
 vári Tamás
 sebenicói (HR) püspök: Pontói Antal
 Siena v. (Itália, I) 8, 38, 44, 58, 111, 113, 119,
 140, 144
 silvesi (P) püspök: Alvarus, Alfonsi
 Siri Mihály (János fia) császári közjegyző
 24, 132
 Sói Damján presbiter, esztergom-szent-
 istváni kanonok (1457–) 70, 83
 Soklyói Péter esztergomi kanonok, sa-
 sadi tizedszedő (1516–1517) 20
 Somogyi Imre esztergomi kanonok
 (1424–1447), ügyvéd 25, 54, 56
 somogyvári apát: János, Sóvári Sós Péter
 soproni főesperes: Ottingi János
 – plébános: Ottingi János
 Sós Pál logodi lakos 129
 Sóvári Sós György (Péter fia) sárosi ispán
 (1435–1440), a pécsváradi apátság
 kormányzója (1436) 25, 89
 – László (János fia) esztergomi őrkano-
 nok (1397–1398), nógrádi főespe-
 res (1399–1421), pozsonyi prépost
 (1421–1429), a pécsváradi apátság
 kormányzója (1429–1435) 12, 18–
 19, 22–25, 89, 123–124
 – Péter (Péter fia) somogyvári (–1438),
 majd pécsváradi (1437–1460) apát

12, 25, 27, 29–30, 36–37, 89–93, 95,
 107, 109, 113–115, 123–124
 – – – szentjobbi apát (1440) 26
 Stigliano h. (Itália, I) 111
 Süllődi Miklós 26

SZ

Szakcsi Vince hántai prépost (1435–1464),
 a sasadi tizedperben kijelölt bíró
 31, 44, 102, 122–123
 Szakolyi Bertalan (András fia) presbiter
 80
 Szalóki János budai lakos, ügyvéd 51–52,
 78
 Szántói Ambrus esztergomi kanonok
 (1453–), sasvári főesperes (1456),
 esztergom-szentistváni prépost
 (1458–1483), ügyvéd 36–37, 50,
 53–54, 56, 109
 szatmári ispán: Csáki Ferenc
 Szatmárnémeti Kelemen esztergomi ka-
 nonok (1448–), zólyomi főesperes
 (1457–1460), ügyvéd 34, 50, 53–54,
 56, 104–105
 Szebeni Mihály 43, 86
 Szécsény opp. (Nógrád m.) 27, 46, 92,
 121
 szécsényi országgyűlés (1452) 27, 92
 Szécsi Dénes esztergomi érsek (1440–
 1465), a Magyar Királyság szü-
 letett apostoli követe, királyi fő-
 kancellár (1453–1463), a sasadi
 tizedperben a pápa által kijelölt
 bíró 8, 11, 20, 26, 35–42, 44–47, 52,
 62, 68, 73, 75–77, 83–86, 109–110,
 113–118, 120–121, 136
 – – – – – káplánja: Pogrányi Vince
 – – – – – titkára: Kolozsvári Szász János
 – János (Dénes testvére) 77
 Szegedi Benedek (Fancsal András fia)
 császári közjegyző 81, 103–105
 Szekcsői Dúl Lőrinc (Ágoston fia) császá-
 ri közjegyző, a pécsváradi kon-

- vent jegyzője, ügyvéd 31, 39, 66, 82, 95, 142
- Herceg Rafael kalocsa-bácsi érsek (1450–1456) 27, 93
- Székely lásd Szentgyörgyi Székely
- Szekeres Bálint budai polgár 29
- Székesfehérvár v. (Fejér m.) 13, 26, 34, 42, 60, 107, 122–123, 142
- lásd még Fehérvár
- székesfehérvári Szent Miklós-egyház
prépostja: Temesvári András
- Szekszárd opp. (Tolna m.) 40, 115
- szekszárdi apát: Álmosdi Csire Zsigmond
- konvent 23
- – kiküldötte: Demeter pap 23
- Szemerédi Balázs (Mihály fia) esztergomi kanonok (1435–), gömöri főesperes (1438–1457), ügyvéd 24, 26–29, 50, 53–58, 90, 92, 94–98, 101–104, 129
- László esztergomi kanonok (1448–1453), ügyvéd 50, 53, 56
- Szemerei János esztergomi várnagy (1460) 67, 85
- Szent Adalbert-székesegyház, Esztergom lásd esztergomi Szent Adalbert-székesegyház
- András-egyház / plébánia lásd sasadi Szent András-egyház
- Benedek-egyház, Pécs lásd pécsi Szent Benedek-egyház
- Gellért-egyház, Budaváralja lásd budaváraljai Szent Gellért-egyház
- Gergely-oltár, Esztergom lásd esztergomi Szent Gergely-oltár
- György palota lásd esztergomi érseki vár Szent György palotája
- – tér, Buda lásd budavári Szent György tér
- László-kápolna, a budavári Szűz Mária-egyház temetőjében 82, 129
- Lőrinc-egyház, Esztergom lásd esztergomi Szent Lőrinc-egyház
- – –, Pozsony lásd pozsonyi Szent Lőrinc-egyház
- Margit-egyház, Veszprém lásd veszprémi Szent Margit-egyház
- Márton-egyház, Pozsony lásd pozsonyi Szent Márton-egyház
- – –, Szepes lásd szepesi Szent Márton-egyház
- Miklós-egyház, Esztergom lásd esztergomi Szent Miklós-egyház
- – –, Székesfehérvár lásd székesfehérvári Szent Miklós-egyház
- – –, Veszprém lásd veszprémi Szent Miklós-egyház
- – oltár, Esztergom lásd esztergomi Szent Miklós-oltár
- Péter és Pál-monostor, Tata lásd tatai Szent Péter és Pál-monostor
- – – egyház, Pécsvárad lásd pécsváradai Szent Péter-egyház
- – –, Róma lásd római Szent Péter-egyház
- Szentadorjáni Imre (János fia) jegyző, császári közjegyző 114
- szentfalvai (Pest m.) lakos: Péter szabó 129
- Szentgyörgyi András esztergomi karbeli prebendárius 69, 81–82
- Székely Tamás vránai perjel (1450–1461) 38, 139
- szentiváni (Baranya m.) plébános: Péter szentjobbi (Bihar m.) apát: Sóvári Sós Péter
- Szentkereszti András, a római Kúria advocatus consistorialis 49, 99, 111
- Szentlászlói (Túz) Oszvát zágrábi püspök (1466–1499), pécsváradai apát-ság kormányzója (1466–) 12, 25, 89
- Szentmártoni Lukács klerikus 84
- Szentmiklósi András komáromi udvarbíró (1458) 67, 83
- Tót Gergely 85
- szentpétermártíri (Buda külvárosa) lakos: Budaváraljai Lénárd

Szepesi Gergely drégelyi várnagy (1464)
46–47

– Szent Márton-egyház 77

széplaki (Tolna m.) plébános: Mátyás

Szeredi György esztergomi karbeli pre-
bendárius (1458) 69, 82

szerémi egyházmegye 71

szigetfői főesperes: Tapolcai Gellért

Szikorka, Hunyadi János familiárisa 31

Szobi János budai várnagy (1448–1452)
28, 94

Szombat kapu (budavári, Pilis m.) 52

Szőllősi Péter császári közjegyző 116

Szuhai Vince 43, 86

Szűz Mária-egyház, Buda lásd budai
Szűz Mária-egyház

– –, Fehérvár lásd fehérvári Szűz Má-
ria-egyház

– –, Pest lásd pesti Szűz Mária-egyház

– –kápolna, Esztergom lásd esztergomi
Szűz Mária-kápolna

– –oltár, a pécsi Szent Benedek-egyház-
ban 45

T

Tamás deák, budai polgár 79

– esztergom-szentgyörgyi kanonok lásd
Budai Tamás

– nándorfehérvári püspök és a budavá-
ri Mária Magdolna-egyház kor-
mányzója (1452) 29, 90–91

– pap, pécsvárad szerzetes (1460) 66

Tapolcai Balázs, az esztergomi Szent Ger-
gely pápa-oltár igazgatója (1458)
84

– Gellért esztergom-szentgyörgyi kano-
nok (1460), szigetfői főesperes és
váci kanonok (1466), császári köz-
jegyző 34, 62–65, 81, 84–85

Tapolcsányi Kelemen esztergomi kano-
nok (1453–1460), ügyvéd 50, 53, 56

Tapsonyi Antimusfi Miklós 26

tárcafői főesperes: Nenkei Gergely

Tát h. (Esztergom m., ma Komárom-Esz-
tergom m.) 42

tatai Szent Péter és Pál-monostor 67, 78

– – – – – professusa: Bárándi Mihály 78

– – – – – apátja: Balázs 78

teanói (I) püspök: de Pistorio, Nicolaus
Fortiguerra

Tebaldi, Iacobus bíboros (1456–1465) 143

Tegzes Péter budavári lakos özvegye:
Margit 129

de Tekel lásd tököli

Telegdi Csanád esztergomi érsek (1330–
1349) 75–76

Temesközi Lukács sasadi polgár 79

Temesvári András, a fehérvári Szent
Miklós-egyház prépostja (1446–
1457), fehérvári olvasókanonok
(1457–1468) 33, 38, 41–42, 44, 60,
68, 78, 85, 101–102, 105–106, 108,
110, 118, 122–123, 141

– Miklós (János fia) esztergomi ének-
lőkanonok (1424–1452), eszter-
gom-szentistváni prépost (1453–
1457), ügyvéd 25, 27, 50, 53–57,
92–94

Tésai Balázs deák, kancelláriai jegyző,
ügyvéd 49, 51

Teszéri László esztergomi karbeli pre-
bendárius, esztergom-szentistvá-
ni kanonok (1458) 69, 82

– Mihály presbiter 43, 46–47, 86, 144

Tharata-i Tamás esztergomi kanonok
(1458–), Krisztus teste-kápolna
igazgatója (1460–1489), ügyvéd
54, 56, 114

Thekenews Gergely 129

de Themeswald, Georgius Hack trienti
püspök (1446–1465) 144

titeli kanonok: Bencenci János, Zádori
Imre

tolnai főesperes: Mohácsi Dénes

Tornai György presbiter 71, 83–84

Tót Imre budavári lakos 129

– Miklós, veszprémi, háza 96

Tóti Péter logodi lakos 129
 tököli lakos: Lőrinc (István fia) 129
 törökök 43, 47, 135
 Trevi v. (Itália, I) 44, 120
 de Treviso, Ladislaus és Thadeus, a pápai levelek registratorai 49
 Trevisói (de Treviso) Simon esztergomi olvasókanonok (1453–1482), királyi követ (1453), ügyvéd 30, 36–38, 50, 53–54, 56–58, 96–98, 109–110, 112
 ----- káplánja: György 81
 trienti (I) püspök: de Themeswald, Georgius Hack
 Túri Imre 84
 Turóci Miklós (jezernicei, bajoni) esztergomi udvarbíró (1463) 36, 42, 64, 67, 82, 85
 Túronyi Mihály esztergomi kanonok (1457–), nógrádi főesperes (1460–1501), ügyvéd 31, 36, 41, 50, 53–57, 103, 107–109, 113–114, 116–117
 Túz Ozsvát lásd Szentlászlói (Túz) Ozsvát

U

Újlaki Miklós erdélyi vajda (1441–1458) 26, 28, 93
 Újmál (Pilis m., ma Bp. része) 7, 12, 19, 30–31, 44
 Újvárosi Imre budavári lakos 129
 – Lázár esztergomi kanonok (1452–1459), ügyvéd 28, 54, 56, 94, 129
 Ulászló (I.) király (1440–1444) 26, 89
 Ulrik budai lakos, szénakereskedő 15
 Unyani János esztergomi udvarbíró (1458) 67, 83

Ü

ügyvéd lásd az esztergomi káptalan és a pécsváradi monostor ügyvédei
 ürögi (Baranya m.) plébános: János

V

Vác (Nógrád m., ma Pest m.) 25, 118
 váci kanonok: Bencenci János, Egyed, Tapolcai Gellért
 – káptalan 24, 77
 – olvasókanonok: Istvándi Barnabás, Mohorai Vidfi Miklós
 – örkanonok: Mohorai Vidfi Miklós
 – prépost: Kelemen
 – püspök: Agmándi Péter
 – vikárius: Kelemen
 Vadmező Péter budavári lakos 129
 valenciai kanonok: Rovira, Bernardus
 Váli János, a pozsonyi Szent Márton-egyház plébánosa (1458) 68, 83
 Várad v. (Bihar m., ma Oradea, RO) 15
 Váradi Albert esztergomi vikárius (1447–1465) 70
 – örkanonok: Bodonyi Domokos
 – püspök 38
 – – lásd még Beckensloer János, Zrednai (Vitéz) János
 – Tamás deák, ügyvéd 51–52
 Váraljai Kelemen esztergom-szenttamási kanonok (1460) 84
 vasvári kanonok: Kutasi Tamás
 – Tamás esztergomi kanonok (1453–1471) és sasvári főesperes (1458–1460), ügyvéd 50
 Vendégi Mihály esztergomi kanonok (1456–1460), ügyvéd 50, 53–54, 56, 113
 Vépi János pap 84
 Veres László budai polgár 29, 79
 Verőcei Simon veszprémi kanonok (1457) 103
 Versendi Porkoláb Bálint 66
 Veszprém v. (Veszprém m.) 29, 39, 42, 58, 60, 95–97, 103–104, 118
 veszprémi egyházmegye 71
 – kanonok 29
 – – lásd még Apáti Lukács, Budai András, Mileji János, Verőcei Simon

veszprémi Keresztelő Szent János-egyház 113

----- plébánosa: János

– Mindenszentek-társaskáptalan prépostja: Apáti Lukács

– nagyprépost: Emődi Pál

– oltárigazgató: Lovasi Imre

– olvasókanonok 27

– örökös ispán: Vetési Albert

– püspök 32, 39

– – lásd még Gatalóci Mátyás, Vetési Albert

– – által a sasadi tizedperben kijelölt bíró: Apáti Lukács, Budai András, Mileji János

– püspöki palota 95

– székesegyház 97–98

– – előcsarnoka 97

– – sekrestyéje 96

– székesegyházi főesperes: Apáti Lukács

– Szent Margit-egyház 113

----- plébánosa: Domokos

– – Miklós-egyház 103, 113

----- plébánosa: Bertalan

– vár felső szobája 97

– – nagyobb palotája 113

– vikárius: Apáti Lukács, Budai András, Mileji János

Vesztenici Miklós (Péter fia) császári közjegyző, esztergomi kanonok (1456–1460), ügyvéd 50, 53, 56, 78

Vetési Albert veszprémi püspök és örökös ispán (1458–1486) 39, 113, 142–143

de Via Lapidea, Alexander 49

Vidfi lásd Mohorai Vidfi

visegrádi uradalom 16

de Viterbo, Anthonius 49

Vitéz János lásd Zrednai (Vitéz) János

vránai perjel: Szentgyörgyi Székely Tamás

W

Wolfgang presbiter, a pozsonyi Szent Lőrinc-egyház prédikátora (1458) 68, 83

Wrede János budai olvasókanonok (1402–1415) 22

de Wrs lásd örsi

Z

Zádori Imre titeli kanonok (1458) 68, 83

Zágráb v. (Zágráb m., Zagreb, HR) 142

zágrábi kanonok: Gellért

– Péter, a budaváraljai Mária Magdolna-egyház káplánja (1452) 79, 91

– püspök: Szentlászlói (Túz) Ozsvát zalai főesperes 27

– Péter lásd Gyömörői Péter

Zámoly h. (Fejér m.) 42

Zenthe Imre örsi lakos 129

– Péter budai polgár 79

zolyomi főesperes: Szatmárnémeti Kelemen

Zrednai (Vitéz) János váradi püspök (1445–1465), esztergomi érsek (1465–1472) 12, 74, 139

ZS

Zsámbék h. (Pilis m., ma Pest m.) 42, 101, 105

zsámbéki Keresztelő Szent János-egyház 80

----- prépostja: István

– lakos: Balázs 129

Zsigmond király (1387–1437) 11, 15–16, 18–19, 23–25, 89, 131

– – – orvosa: Degenberg, Siegfried

zsinat lásd bázeli és esztergomi egyházmegyei

Zsitvai Mátyás 84

Az esztergomi székeskáptalan 15. századi testületéről szóló sorozat második kötetét tartja kezében az Olvasó.

Az első kötetben a sasadi tizedper során 1453 és 1460 között keletkezett öt ügyvédvallásból kiindulva – majd a többi fejezetben kiterjesztve ezt az egész 15. századra – elemeztem a testület létszámát és a stallumok rangsorrendjét, valamint a kanonokok méltóságviselését, egyetemjárását és továbblépési lehetőségeit, azaz karrierjüket.

A jelen munkában az előző kötetből megismert kanonokok közül néhánynak nem mindennapi tevékenységével fogunk megismerkedni, mégpedig egy formájában és tartalmában is egyedülálló kútfő segítségével. Az esztergomi káptalannal kapcsolatos kutatásaim során ugyanis rábukkantam egy olyan latin nyelvű forrásra, amely a tizedper nem sokkal több, mint egy évtizedes történetét a káptalan szemszögéből mutatja be. (A füzetszerű jegyzék vagy „krónika” teljes szövegét a kötet 2. fejezetében közlöm.)

Az esztergomi káptalan és a pécsváradi monostor között az 1430-as évek közepén per indult a sasadi plébánia joghatósága alá tartozó Nevegy nevű médiumon fekvő Gombamál, illetve az ugyanott telepített Újmál nevű dülőkben termő szőlő tizedei ügyében. A káptalan a feldolgozott források szerint – amelyeket az esztergomi főkáptalan levéltára szinte hiánytalanul megőrzött az utókor számára – szerint 1465-re teljes győzelmet aratott a pécsváradi monostor felett: nemcsak a tizedpert nyerte meg, hanem egyúttal a ki nem fizetett bírságot ellenértékeként megszerezte Nevegy birtokot is.